

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СХІДНОЄВРОПЕЙСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ЛЕСІ УКРАЇНКИ

**ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
ТРАНСКОРДОННОГО
СПІВРОБІТНИЦТВА УКРАЇНИ:
ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ**

Колективна монографія

Луцьк
Вежа-Друк
2013

УДК 339.92:001.92(477)

ББК 65.59(4УКР)

I-74

*Рекомендовано до друку вченою радою
Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки
(протокол № 6 від 27 грудня 2013 р.)*

Рецензенти:

Куц Г. М. – доктор політичних наук, професор кафедри політології, соціології та культурології Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди;

Макаренко Е. А. – доктор політичних наук, професор кафедри міжнародної інформації Інституту міжнародних відносин Київського національного університету імені Т. Г. Шевченка.

Інформаційне забезпечення транскордонного співробітництва України:
I-74 теоретичні аспекти : кол. моногр. / А. М. Митко, Б. М. Юськів, Н. П. Карпчук [та ін.] ; наук. ред. Є. Б. Тихомирова, за заг. ред. А. М. Митко. – Луцьк : Вежа-Друк, 2013. – 268 с.

ISBN 978-617-7181-07-0

Колективна монографія має на меті сформувати концепцію транскордонного співробітництва як елемент державної політики, що сьогодні займає достатньо важливе місце, як у системі пріоритетів соціально-економічного розвитку, так і в напрямку європейської інтеграції України. Дослідження здійснено в рамках виконання держбюджетної теми «Інформаційна підтримка транскордонного співробітництва України» (номер держреєстрації – 0113U002221).

Монографія розрахована на широке коло фахівців із міжнародної інформації, спеціалістів, котрі працюють у структурних підрозділах органів державної влади, інформаційно-аналітичних відділах місцевих органів державної влади й управління, у відділах зв'язків із громадськістю державних і приватних структур й ін.

**УДК 339.92:001.92(477)
ББК 65.59(4УКР)**

ISBN 978-617-7181-07-0

© Гончарова В. О. (обкладинка), 2013

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ТРАНСКОРДОННОГО СПІВ- РОБІТНИЦТВА УКРАЇНИ.....	8
1.1. Концепт транскордонного співробітництва.....	8
1.2. Теоретичні підходи до вивчення інформаційного чинника транскордонного співробітництва	35
РОЗДІЛ 2. НОРМАТИВНО-ПРАВОВІ ТА ІНСТИТУЦІОНАЛЬНІ ОСНОВИ ТРАНСКОРДОННОГО СПІВРОБІТНИЦТВА УКРАЇНИ.....	67
2.1. Європейське право та інститути, що регулюють транскордонне співробітництво	67
2.2. Теоретико-методологічні засади дослідження транскордонного співробітництва України та країн СНД.....	111
2.3. Законодавча база та організаційні структури забезпечення транскордонного співробітництва України.....	166
ВИСНОВКИ.....	187
ДОДАТКИ.....	191

ВСТУП

Сьогодні глобалізація має вагомий вплив на національні держави, який проявляється двояко. З одного боку, інтенсифікуються інтеграційні процеси й відбувається об'єднання країн між собою та з новими транснаціональними акторами, з іншого – змінюються і її функції, і внутрішня структура. У результаті такого розвитку держава починає виконувати частину глобальних функцій. Оскільки боротися з негативними наслідками глобалізації можна лише свідомо та цілеспрямовано використовуючи нові можливості, що з'являються в національних країнах. По суті, уряди перетворюються в своєрідних глобальних координаторів діяльності ринкових та інших недержавних структур, громадських рухів як усередині своєї держави, так і назовні.

Глобалізація настільки видозмінила економічні, політичні та соціальні процеси в світі, що такі чинники, як виробництво, фінанси й інформація стали транснаціональними і, відтак, досяжними в будь-яких точках планети. Єдиний вагомий чинник, який залишився в однозначному підпорядкуванню національної держави і котрий фізично неможливо перемістити в інше місце, – це регіональне середовище. Саме цей фактор і намагається використати на свою користь національна країна, конкуруючи із собі подібними й іншими глобальними та локальними акторами. Насамперед мова йде про посилення значення транскордонного співробітництва як способу активізації життя регіонів і громад, розширення господарської діяльності на периферійних територіях держави, підвищення їхньої конкурентоспроможності. Відтак, регіональна, міжрегіональна та транскордонна співпраця починає відігравати в сучасному світі важливу роль.

Транскордонне співробітництво стало одним із чинників поглиблення європейської інтеграції у 1980-ті рр. Поступово воно трансформувалось у провідний напрям регіональної політики Європейського Союзу. Сьогодні

механізм транскордонної співпраці використовується не лише у межах ЄС як один із аспектів згуртування країн спільноти, але й як засіб активізації контактів на зовнішніх кордонах – між прикордонними регіонами Євросоюзу та сусідніми державами в рамках Європейської політики сусідства (ЄПС).

Єврорегіони – нововинайдена в Європі форма транскордонного співробітництва – стали інструментом вирівнювання й підвищення рівнів соціально-економічного розвитку регіонів. А. Голиков називає їх «сполученими посудинами», у яких із одного регіону в інший «перетікають» товари, послуги, люди та капітали¹.

На початку 1990-х рр. Україна, взявши курс на європейську інтеграцію, почала активно реалізовувати інтеграційні проекти, серед яких провідне місце займає транскордонна співпраця. Більшість вітчизняних науковців стверджує, що для нашої держави це співробітництво є водночас інструментом розвитку прикордонних територій і чинником реалізації її євроінтеграційних прагнень. Це отримало офіційне відображення в Державній стратегії регіонального розвитку України на період до 2015 р. і Державній програмі розвитку транскордонної співпраці на 2007–2010 рр.

До чинників, які сьогодні стримують повноцінне використання можливостей транскордонного співробітництва, належить потреба його теоретико-методологічного обґрунтування. Досвід більшості європейських держав доводить необхідність створення механізму міжрегіональної та транскордонної співпраці, в основі якої лежить концепція спільного розвитку транскордонних регіонів, застосування комплексного підходу до питань територіального (просторового) розвитку з використанням широкого набору інструментів регіональної політики.

---

¹Голиков А. П. О некоторых особенностях Харьковской области и их использовании в стратегии ее развития / А. П. Голиков // Стратегия социально-экономического (устойчивого) развития Харьковской области до 2020 года : материалы выступлений на заседании круглого стола в ХНУ им. В. Н. Каразина (23 нояб. 2010 г., г. Харьков). – Х. : ХНУ им. В. Н. Каразина, 2011. – С. 15–28.

Останнім часом у суто практичній площині виникає необхідність теоретико-практичного дослідження одного з найменш вивчених аспектів транскордонного співробітництва – його інформаційного забезпечення. Наша колективна монографія – спроба заповнити цей пробіл. Це лише перший етап досліджень, які проводяться в рамках держбюджетної теми «Інформаційне забезпечення транскордонного співробітництва України» (номер державної реєстрації 0113U002221) та наукової теми кафедри міжнародної інформації СНУ ім. Лесі Українки «Інформація та комунікація в сучасному світі» (номер державної реєстрації 0112U001779).

Перший том монографії, присвячений теоретичним аспектам інформаційного забезпечення транскордонної співпраці, містить два розділи, кожен із яких має своє призначення.

У першому розділі читачеві пропонується теоретико-методологічне обґрунтування засад дослідження інформаційного забезпечення. Перший підрозділ розпочинається з уточнення основних понять і категорійного апарату дослідження. Далі мова йде про сутність, принципи, напрями та форми транскордонного співробітництва, характеризуються євро регіони, описується правове й інституційне підґрунтя транскордонної співпраці ЄС та України.

Предмет другого підрозділу – безпосереднє інформаційне забезпечення транскордонного співробітництва. Насамперед представлено підходи до інформаційного забезпечення в сучасній науці, сформульовано поняття інформаційного забезпечення транскордонної співпраці, визначено його основні функції, суб'єкти й об'єкти системи інформаційного забезпечення транскордонного співробітництва, визначено засадничі принципи, на яких має циркулювати інформація в рамках цієї системи, а також описано джерельно-інформаційну й організаційну базу системи інформаційного забезпечення.

У другому розділі монографії конкретизовано загальні теоретико-методологічні положення інформаційного забезпечення транскордонної співпраці, розглянуто ті його складові частини, які пов'язані з правовими й інституційним аспектами інформаційної підтримки транскордонного співробітництва України. У першому підрозділі схарактеризовано європейські інститути й правові засади, що регулюють ТКС, описано програми й ініціативи ЄС із транскордонної співпраці та місце, яке відводиться в рамках цих ініціатив Україні. У другому підрозділі представлено нормативно-правові засади, окреслено потенціал та інформаційну діяльність організаційних структур, у рамках яких здійснюється транскордонне співробітництво України з іншою групою сусідів – країнами СНД. Третій підрозділ – своєрідне узагальнення попередніх двох, оскільки його завдання – підсумувати викладене в них і викласти основи законодавчо-інформаційного й інституційного забезпечення транскордонної діяльності держави в цілому.

Широта охопленої теми, динаміка розвитку транскордонної співпраці в Європі й Україні, а також відносно слабка її теоретична розробленість – саме з цих причин монографія не відповість на всі питання читачів. Тому логічним стане продовження досліджень. Відтак, у наступних томах планується розглянути проблемні питання інформаційного забезпечення транскордонної співпраці України на рівні конкретних регіонів і проектів.

Перший том монографії підготували викладачі кафедри міжнародної інформації СНУ ім. Лесі Українки: кандидат політичних наук, доцент А. Митко (підрозділ 1.1), доктор політичних наук, професор Б. Юськів (вступ, підрозділ 1.2, висновки), кандидат філологічних наук, доцент Н. Карпчук (підрозділ 2.1), доктор політичних наук, професор Є. Тихомирова (підрозділ 2.2), кандидат географічних наук, доцент С. Федонюк (підрозділ 2.3).

РОЗДІЛ I
ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ
ІНФОРМАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ТРАНСКОРДОННОГО
СПІВРОБІТНИЦТВА УКРАЇНИ

1.1. Концепт транскордонного співробітництва
в сучасній політології

Кожна країна має свою особливу та неповторну історію. Там, де проходять сучасні кордони між державами, по різні їхні боки століттями проживають народи, котрі й досі зберігають спільні елементи мови й культури, схожі звичаї і традиції. А через нерівномірність розвитку сусідніх країн у прикордонних областях переплітаються минуле, сьогодення і завтрашній день кожного народу. Прикордонні території – це периферія, яка через певні історичні обставини майже завжди відстає у розвитку від центральних регіонів держави. Європейська спільнота приділяє значну увагу програмам розвитку своїх прикордонних районів, підтримуючи їхні ініціативи партнерства з сусідами як у середині країни, так і в рамках міждержавної співпраці.

Транскордонне співробітництво (ТКС) як елемент державної політики, сьогодні займає надзвичайно важливе місце як у системі пріоритетів соціально-економічного розвитку, так і в напрямі європейської інтеграції України.

Україна завдяки вигідному геополітичному положенню має великі потенційні можливості щодо його розвитку, оскільки 19 із 25 регіонів держави є прикордонними, а зовнішній кордон є найдовшим у Європі – 1390 км сухопутного кордону з країнами ЄС. Особливістю транскордонного співробітництва України є те, що воно відбувається не тільки на кордонах України з країнами ЄС, а й з Росією, Білоруссю та Молдовою.

Перш ніж характеризувати систему транскордонного співробітництва, слід визначити основні поняття категоріального апарату. Отже, **міжтериторіальне співробітництво** – це будь-яка взаємоузгоджена діяльність, спрямована на започаткування відносин між територіальними общинами й органами влади двох або більше договірних сторін, крім відносин транскордонної співпраці між сусідніми органами влади, включаючи укладання між територіальними общинами й органами влади інших держав угод про співробітництво².

Таблиця 1.1.1

Характеристика транскордонної інфраструктури України станом на 2012 р.³

Кордон із	Протяжність кордону, заг/сухоп, км	Кількість автомобільних пунктів перетину кордону	Ділянка кордону на один КПП, км	Кількість залізничних ПП	Ділянка кордону на один КПП, км
Білоруссю	1084/975	20	48,8	6	154,9
Росією	2295/1974	48	41,1	15	122,2
Молдовою	1222/955	41	23,2	10	120,2
Румунією	625	7	87,7	4	101,3
Угорщиною	136	5	34,2	3	45,0
Словаччиною	98	2	44	3	49,0
Польщею	535	6	89,2	7	90,3
Разом	5996/5299	129	41,1	48	117,1

Отже, поняття «міжтериторіальне співробітництво» визначає право будь-якого територіального органу влади співпрацювати з будь-якими відповідними територіальними органами влади інших держав (для України – АРК, області, райони, селищні ради, міста).

² Протокол № 2 до Європейської рамкової конвенції про транскордонне співробітництво між територіальними общинами або властями, який стосується міжтериторіального співробітництва. 5.05.1998. Страсбург.

³ Національний інститут стратегічних досліджень при Президентові України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.niss.gov.ua>.

Мал. 1. 1. Карта еврорегіонів України

Міжрегіональне співробітництво окреслює правові рамки території, що стоять на другому після центрального рівня (для України – це області й Автономна Республіка Крим, м. Київ і Севастополь, для Швейцарії – кантони, Австрії та Німеччини – землі, Польщі – воєводства тощо)⁴. Концепт поняття «транскордонне співробітництво» складається з таких *елементів*:

- транскордонне співробітництво;
- єврорегіон;
- суб'єкти й учасники транскордонної співпраці;
- угода про транскордонне співробітництво;
- спільні проекти (програми);
- проекти (програми) транскордонного співробітництва;
- державна підтримка розвитку транскордонної співпраці;
- державна програма розвитку транскордонного співробітництва.

Якщо прослідкувати історію появи понятійного апарату, то першим був уведений термін «транскордонне співробітництво» у Мадридській конвенції загальних принципів транскордонного співробітництва. Визначення, запропоноване Європейською рамковою конвенцією про транскордонне співробітництво між територіальними общинами або властями у Ст. 2 звучить так: «Транскордонне співробітництво – будь-які спільні дії, спрямовані на посилення та розвиток добросусідських відносин між територіальними общинами або органами влади, які знаходяться під юрисдикцією двох або декількох договірних сторін, та укладення з цією метою необхідних угод або домовленостей»⁵. Транскордонне співробітництво здійснюється в межах компетенції територіальних общин або органів влади, визначеної внутрішнім законодавством.

---

⁴ Мікула Н. Єврорегіони: досвід та перспективи: [монографія] / Н. Мікула. – Львів : ІРД НАН України, 2003. – С.8-9.

⁵ Європейська рамкова конвенція про основні принципи транскордонного співробітництва між територіальними общинами або органами влади // Рада Європи. – Українська правнича фундація (б.р.). – 33 с.

У науковій літературі цим терміном характеризують території інтенсивного прикордонного співробітництва в усіх сферах життя. Такими є сукупні прикордонні території двох або більше сусідніх держав із високим наявним або потенційним рівнем прикордонної співпраці⁶.

У науковому світі існують деякі розбіжності між розумінням ТНС: чи вважати транскордонне співробітництво прерогативою лише територій, які мають кордони? Наприклад, Н. Мікула у своїх дослідженнях ТКС зазначає, що транскордонне співробітництво – це співпраця суміжних територій сусідніх держав, тобто визначальним є наявність кордону між територіями, що співпрацюють, що не можна говорити про транскордонне співробітництво не сусідніх держав. Автор аналізує деякі розбіжності в трактуванні ТКС. Так, зі Ст. 1 Додаткового протоколу до Європейської рамкової конвенції можна зробити висновок про не обов'язковість наявності кордону для транскордонного співробітництва⁷. Однак у преамбулі до Протоколу № 2 до цієї ж конвенції чітко вказується на те, що транскордонна співпраця здійснюється між органами влади сусідніх територій, а між іноземними органами влади, які не є сусідами, – міжтериторіальна.

Отже, поняття «міжтериторіальне» та «міжрегіональне» можна вживати як ідентичні, якщо визначитися з терміном «регіон». У науковій літературі воно є багатозначним і спроби уніфікувати його не вдаються. Однак у Ст. 2, Р. 2 Статуту Асамблеї Європейських регіонів означено поняття, що поняття «*регіон*» визначається, що регіон, в принципі, визначає органи місцевої влади на рівні, який знаходиться безпосередньо після центрального уряду, та які мають політичне право представництва, втілюване обраною регіональною асамблеєю. В цьому ж Статуті надано й трактування міжрегіонального

---

⁶ Стеченко Д. М. Розміщення продуктивних сил і регіоналістика : [підручник] / Д. М. Стеченко. – К. : Вікар, 2006. – 396 с.

⁷ Гакман С. Єврорегіон «Верхній Прут» у контексті транскордонного співробітництва України, Республіки Молдова та Румунії / С. Гакман // Вісник держкомнаціміграції України. Щоквартальний інформаційний журнал – 2002. – № 2. – С. 122-131.

співробітництва, під яким розуміють будь-які зв'язки, встановлені між регіонами, що належать до різних держав.

Фактично, вживаючи термін «регіон», чітко окреслюється значення, в якому воно використовується в конкретному матеріалі. Якщо ж під територією розуміти різного рівня адміністративно-територіальні одиниці держави, включаючи й 2-й рівень безпосередньо після державного (тобто регіон), то поняття міжтериторіального буде включати і міжрегіональну співпрацю⁸.

У Законі України «Про транскордонне співробітництво» від 24 червня 2004 р. термін вживається у такому значенні: **«транскордонне співробітництво** – спільні дії, спрямовані на встановлення поглиблення економічних, соціальних, науково-технічних, екологічних, культурних та інших відносин між територіальними громадами, їх представницькими органами, місцевими органами виконавчої влади України та територіальними громадами, відповідними органами влади інших держав у межах компетенції, визначеної їх національним законодавством»⁹. Тобто, чіткого обмеження наявною кордонів між суб'єктами ТКС в законодавстві України немає.

Ще одне трактування знаходимо у Г.-М. Чуді (Швейцарія) на IX-му засіданні Конгресу місцевих і регіональних органів влади в Європі (Страсбург, 4–6 липня 2002 р.) у доповіді «Сприяння транскордонному співробітництву: важливий чинник демократичної стабільності в Європі», де визначено, що ТКС – це дво-, три- або багатостороння співпраця між місцевими та регіональними органами влади (напівгромадські та приватні суб'єкти також можуть бути включені в цей контекст), що здійснюється у

---

⁸ Мікула Н. Єврорегіони: досвід та перспективи : [монографія] / Н. Мікула. – Львів : ІРД НАН України, 2003. – С.11

⁹ Про транскордонне співробітництво: [Закон України] №1861-IV від 24 червня 2004 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1861-15>. – Редакція від 02.12.2012.

графічно суміжних територіях. Це ж стосується відокремлених морем територій¹⁰.

Протягом значного періоду в Україні вживався термін «*прикордонне співробітництво*» і лише в останні 20 років – «*транскордонне*». Перше поняття почне використовуватися в 70-х рр. ХХ ст. для означення культурних відносин і політичних акцій між сусідніми регіонами по обидві сторони кордону та для означення прикордонної торгівлі, що отримала розвиток у 1973–75 рр. на основі безпосередніх угод між обласними спілками споживчої кооперації України та кооперативними організаціями Угорщини, Чехословаччини, Польщі та Румунії, а з 1980 р. і між органами державної торгівлі прикордонних областей цих країн¹¹. Проте сьогодні взаємні відносини прикордонних територій відбуваються в значно більшій кількості сфер і часто незалежно від волі та бажань людини та відміченого нею кордону – в атмосфері, по воді тощо (*trans* – переносити, переміщати)¹². Тобто, категорія «*транскордонне*» більше відповідає суті того, що відбувається на прикордонних територіях.

Отже, **транскордонне співробітництво** це спільні дії, спрямовані на встановлення і поглиблення економічних, соціальних, науково-технічних, екологічних, культурних та інших відносин між територіальними громадами, місцевими органами виконавчої влади України та територіальними громадами, відповідними органами влади інших держав у межах компетенції, визначеної їх національним законодавством.

---

¹⁰ Розробка та реалізація проектів (єврорегіонального та транскордонного співробітництва) / Черніг. центр перепідготовки та підвищення кваліфікації працівників органів держ. влади, органів місц. самоврядування, держ п-в, установ і орг.; [Упор. Я. Охрменко]. – Чернігів : ЦППК, 2011. – С. 12.

¹¹ Будкін В. С. Прикордонне співробітництво в системі адаптації економіки України до європейського господарського простору / В. С. Будкін // Проблеми співробітництва прикордонних територій України і Польщі. – Бюл. № 3. – Варшава–Київ. – 1993. – С.169–179.

¹² Мікула Н. Єврорегіони: досвід та перспективи : [монографія] / Н. Мікула. – Львів : ІРД НАН України, 2003. – С.11-12.

Мета та принципи транскордонної співпраці, прописані в Ст. 2 Закону України «Про транскордонне співробітництво», зводяться до розвитку соціально-економічних, науково-технічних, екологічних, культурних та інших зв'язків між її суб'єктами й учасниками. Головні принципи ТКС:

- повага до державного суверенітету, територіальної цілісності та непорушності кордонів держав;
- урахування під час укладення угод про транскордонне співробітництво повноважень суб'єктів та прав учасників;
- узгоджене усунення політичних, економічних, правових, адміністративних та інших перешкод для взаємної співпраці.

Суб'єктами транскордонного співробітництва є територіальні громади, їх представницькі органи, місцеві органи виконавчої влади України, що взаємодіють із територіальними громадами та відповідними органами влади інших держав у межах своєї компетенції, встановленої чинним законодавством та угодами про транскордонну співпрацю, *учасниками* – юридичні та фізичні особи, громадські організації, що беруть участь у транскордонному співробітництві.

Суб'єкти транскордонної співпраці України в межах своїх повноважень та відповідно до законодавства України:

- укладають угоди про транскордонне співробітництво і забезпечують їх виконання;
- забезпечують виконання зобов'язань України за міжнародними договорами України про транскордонну співпрацю;
- беруть участь у розробленні та реалізації спільних проектів (програм);
- приймають рішення про вступ до відповідних міжнародних асоціацій, інших об'єднань;
- вносять пропозиції щодо запровадження спеціального порядку пропуску через державний кордон;

- вносять у разі потреби в установленому порядку пропозиції щодо внесення змін до актів законодавства з питань транскордонної співпраці.

У системі транскордонного співробітництва підтримуються і розвиваються різноманітні *зв'язки*: торговельні, господарські, культурні, наукові, туристичні тощо. Транскордонні відносини і транскордонне співробітництво – невід'ємна складова частина, підсистема цілісної системи сучасних міжнародних відносин. Водночас *відносини транскордонної співпраці* – це специфічна сфера міжнародних і міждержавних стосунків, яка здійснюється і розвивається на основі чітких критеріїв і принципів¹³.

Рівень співробітництва прикордонних регіонів зумовлюється багатьма чинниками:

- ступенем господарського розвитку та відмінностями в структурі економічного потенціалу регіонів-партнерів;
- інтенсивністю й усебічністю зв'язків цих регіонів зі своїм національним центром;
- наявністю транспортних наземних шляхів на кордонах; відмінностями в митних і податкових зборах, кредитно-фінансовій системі, соціальному становищі тощо.

С. Троян зазначає, що транскордонне співробітництво прикордонних областей України і сусідніх країн умовно можна поділити на два *напрями*: *транскордонне співробітництво, що відбувається на кордоні України з ЄС*, а також транскордонне співробітництво у так званому «*новому прикордонні*», яке деякі українські дослідники визначають як сукупність історичних і новоутворених соціальних та економічних зв'язків уздовж кордонів

---

¹³ Кіш Є. Проблеми транскордонного співробітництва України і Євросоюзу [Електронний ресурс] / Є.Кіш // Український центр політичного менеджменту. – Режим доступу : <http://www.politik.org.ua/vid/magcontent.php3?m=1&n=63&c=1412>.

колишніх радянських республік, зокрема України, Росії, Білорусі й Молдови¹⁴.

Д. Стеченко виділяє реалізацію транскордонного співробітництва на регіональному і локальному рівнях. Однак на останньому воно розвивається значно швидше й ефективніше. Розвитку транскордонного співробітництва *на регіональному рівні* властиві чотири етапи:

- налагодження нових і відновлення існуючих зв'язків між партнерами регіону;
- визначення стратегії розвитку;
- розробка та забезпечення програм розвитку;
- створення вільних економічних зон.

На локальному рівні співробітництво розвивається досить спонтанно. Для нього характерні особисті контакти з сусідами, викликані господарськими потребами, а також співпраця в галузі культури. Таке співробітництво підкріплюється правовими засадами. Поява такої форми, як єврорегіони, а також прийняття Мадридської конвенції створили надійний правовий фундамент для розвитку транскордонної співпраці на регіональному та локальному рівнях.

До *інституційної бази транскордонного співробітництва* належать система нормативно-правового забезпечення, регламентація механізмів взаємодії між органами влади різних рівнів, а також створення достатньої кількості дієвих інституцій, що сприяють реалізації транскордонних проектів із залученням суб'єктів підприємництва, громадських організацій, навчально-освітніх закладів, наукових установ тощо. До цих *інституцій* слід, насамперед, віднести торговельно-промислові палати, агенції регіонального розвитку, бізнес-центри, а також різні галузеві асоціації. Саме вони є серцевиною середовища, в якому формуються громадські ініціативи,

---

¹⁴ Троян С. С. Україна у системі сучасного транскордонного співробітництва: соціополітичний аналіз / С. С. Троян // Панорама політологічних студій : [науковий вісник Рівненського державного гуманітарного університету]. – Вип. 5–6. – 2011. – С. 30–41.

спрямовані на удосконалення регуляторної політики у сфері транскордонної співпраці, а також готуються відповідні проекти та заявки на отримання грантових ресурсів за відповідними програмами, що фінансуються з бюджету ЄС. Крім того, ці інституції мають здійснювати ефективну інформаційно-консультаційну діяльність у середовищі органів місцевого самоврядування, неприбуткових організацій і підприємницьких структур щодо організаційних і фінансових можливостей, які відкриває перед ними участь у системі транскордонного співробітництва¹⁵.

Серед механізмів, які активно застосовуються у світовій практиці, є актуальними для сучасних глобалізаційних тенденцій і можуть бути застосовані в українських реаліях, є різноманітні **форми транскордонної співпраці** – кластери, партнерства, промислові парки, технопарки, проекти, євро регіони та європейські угруповання територіального співробітництва. Найпростішою формою є прямі контакти між територіальними громадами – містами, селищами, які здебільшого носять неформальний характер і спрямовані на спільні дії у випадку виникнення надзвичайних ситуацій. Співпраця на неформальній основі можлива завдяки відсутності взаємних фінансових зобов'язань. Співробітництво формується на договірній основі, якщо з'являються довгострокові відносини між територіальними громадами або органами влади та у випадку виникнення взаємних зобов'язань у наданні послуг, продукції, інформації, а також із появою фінансових зобов'язань. Можна виділити дві форми співпраці: безпосередньо за укладеними транскордонними угодами або шляхом формування органу транскордонного співробітництва¹⁶.

---

¹⁵ Мікула Н. А. Пріоритети та механізми міжрегіональної та транскордонної співпраці для реалізації потенціалу розвитку, нагромадженого при підготовці та проведенні Євро-2012 : [Аналітична записка] [Електронний ресурс] / Н. А. Мікула // Національний інститут стратегічних досліджень при Президенті України. – Режим доступу : <http://www.niss.gov.ua/articles/982/>.

¹⁶ Мікула Н. Євро регіони: досвід та перспективи : [монографія] / Н. Мікула. – Львів: ІРД НАН України, 2003. – С. 13.

Угода про транскордонну співпрацю може передбачати створення органу транскордонного співробітництва¹⁷ (наприклад, єврорегіону, структурного підрозділу органів влади тощо). Важливим аспектом регіонального розвитку виступає налагодження міжрегіональної, а також транскордонної співпраці між прикордонними регіонами та територіями. Прогресивною формою такого транскордонного співробітництва є утворення *єврорегіонів*, що передбачає співпрацю адміністративно-територіальних одиниць, і здійснюється відповідно до дво- або багатосторонніх угод про ТКС.

Сьогодні в Україні сформувалась уніфікована система управління транскордонним простором – єврорегіони, які охоплюють всі прикордонні області по периметру державного кордону. В системі регіонального управління вони повинні повністю взяти на себе координацію розвитку транскордонних регіонів і забезпечити їх конкурентоспроможність не лише у внутрішньодержавному, а й у глобальному просторах. Закон України «Про транскордонне співробітництво» надає таке визначення цього терміна: «*Єврорегіон* – організаційна форма співробітництва адміністративно-територіальних одиниць європейських держав, що здійснюється відповідно до дво- або багатосторонніх угод про транскордонне співробітництво»¹⁸.

Фахівці Київського центру «Інститут Схід–Захід» дещо розширюють це трактування: єврорегіон – це форма транскордонного співробітництва між територіальними громадами або місцевими органами влади прикордонних регіонів двох або більше держав, що мають спільний кордон, яке спрямоване на координацію взаємних зусиль і здійснення узгоджених заходів у різних сферах життєдіяльності у відповідності до національних законодавств і норм

---

¹⁷ Додатковий протокол до Європейської рамкової конвенції про транскордонне співробітництво між територіальними общинами та органами влади від 9.11.1995 р.

¹⁸ Про транскордонне співробітництво : [Закон України] №1861-IV від 24 червня 2004 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1861-15>. – Редакція від 02.12.2012.

міжнародного права для вирішення спільних проблем і в інтересах людей, що населяють його територію по обидва боки державного кордону¹⁹.

Сьогодні фактично не існує загально визнаної теоретичної дефініції, яка містила б вичерпний і прийнятий усіма перелік основних ознак єврорегіонів. Науковці виділяють головні складові частини, що характеризують єврорегіон²⁰:

- *географічна* – єврорегіон є територією, яка має конкретне географічне положення;
- *політична* – частини цієї території знаходяться під юрисдикцією суверенних держав, які мають спільний кордон;
- *адміністративна* – єврорегіон утворюють прикордонні регіони держав, що мають спільний кордон;
- *функціональна* – єврорегіон є формою транскордонної співпраці.

Розвиток співробітництва на рівні єврорегіонів координує Асамблея європейських регіонів. Метою діяльності – нівелюванні рівня у сфері економіки, політики, культури тощо, тобто підтягування відстаючих регіонів на потрібний рівень²¹. Вхідження до єврорегіону є добровільним. На прийняття рішень найбільше впливає очікування економічної вигоди. Важливе значення має також співробітництво в галузі науки та культури. Значна роль відводиться сподіванням на інвестиції, введення пільгових податків тощо. Найістотнішим із позиції європейської інтеграції є взаємне пізнання та порозуміння між представниками певних територій і створення більш сприятливих умов життєдіяльності²².

Основні завдання єврорегіонів:

---

¹⁹ На шляху до Європи. Український досвід єврорегіонів // Проект Київського центру Ін-ту Схід-Захід. – К. : Логос, 2000. – С. 94–95.

²⁰ Там само.

²¹ Білоконь Ю. Методичні засади планування транскордонних територій України / Ю. Білоконь // Транскордонні території України (Проблеми розвитку). – К., 2004. – С. 76–111.

²² Стеченко Д.М. Розміщення продуктивних сил і регіоналістика : [підручник] / Д. М. Стеченко. – К. : Вікар, 2006. – 396 с.

- обмін досвідом та інформацією;
- вирівнювання і постійне покращення життєвих умов;
- підтримка регіонального розвитку;
- розвиток економіки, торгівлі та туризму;
- охорона й покращення стану навколишнього середовища;
- співробітництво в запобіганні і подоланні стихійних лих і катастроф;
- співпраця в області гуманітарної і соціальної діяльності, у сфері освіти, спорту і охорони здоров'я;
- культурний обмін і турбота про культурне надбання.

Український науковець С. Троян виділив перелік особливостей, характерних для функціонування єврорегіонів як форми транскордонного співробітництва²³.

До першої групи учений відносить *правові аспекти* функціонування єврорегіонів:

- створення єврорегіону не призводить до виникнення нового адміністративно-територіального утворення зі статусом юридичної особи;
- правове регулювання на території кожного із членів єврорегіону здійснюється відповідно до чинного законодавства держави, до якої він належить;
- керівні органи єврорегіону виконують координаційні функції і не мають владних повноважень, а також не можуть замінити собою органи влади, що діють на території кожного з його членів.

Другу групу особливостей ми охарактеризували б як *політичну*. В цьому сенсі єврорегіони:

- не діють проти національних інтересів;
- не є наддержавними утвореннями;

---

²³ Троян С. С. Україна у системі сучасного транскордонного співробітництва: соціополітичний аналіз / С. С. Троян // Панорама політологічних студій : [Науковий вісник Рівненського державного гуманітарного університету]. – Вип. 5–6. – 2011. – С. 30–41.

- у своїй діяльності не замінюють зовнішньополітичні функції країн, адміністративно-територіальні одиниці яких є їх членами.

Третя група особливостей – *історичні*. У більшості випадків єврорегіони охоплюють території, що мають спільне історичне минуле і навіть колись входили до складу однієї держави. Інколи до єврорегіонів належать території, які у більш чи менш віддаленому минулому мали так званий «спірний статус», тобто право володіння такою територією, що належала одній країні й оскаржувалася сусідньою, яка має з нею спільний кордон.

Особливості, що належать до четвертої групи, *пов'язані з національним складом прикордонних територій*. Як правило, це багатонаціональні території або регіони, де мешкають представники декількох етнічних груп. У багатьох випадках на територіях суміжних прикордонних регіонів проживають представники досить чисельної національної меншини, яка репрезентує національну більшість країни, розташованої по інший бік кордону.

П'ята група особливостей зумовлена тим, що території або регіони, які входять до складу єврорегіонів, є *периферійними* по відношенню до адміністративних центрів своїх країн.

Шоста група особливостей полягає в тому, що всім територіям або регіонам, які входять до складу єврорегіонів, притаманна *наявність спільних проблем транскордонного характеру*. Для їх розв'язання необхідне поєднання зусиль територіальних громад або органів влади держав-сусідів. Як правило, до таких проблем відносяться екологічні та природоохоронні, розвиток прикордонної інфраструктури, транспорту та комунікацій, раціональне використання трудових ресурсів, забезпечення умов для розвитку етнічних меншин.

Сьома група визначається наявністю *спільних інтересів членів єврорегіонів*. Для неї типовими є інтереси в торгово-економічній площині з урахуванням місця регіонів-членів у міжтериторіальному розподілі праці, у

галузі спільного розвитку туристичної діяльності, наданні взаємних послуг через державний кордон, створенні мережі співробітництва в галузях науки, освіти та культури. Універсальною сферою спільних інтересів для членів будь-якого євро регіону є визначення спільної стратегії просторового розвитку.

Сьогодні в Європі налічується від 120 до 183 євро регіони, однак деякі з них лише задекларували своє створення²⁴. У Західній і Центральній Європі – понад 90 євро регіонів. Українська сторона активно підтримує створення подібних форм транскордонної співпраці. За даними Міністерства економіки, територія євро регіонів складає майже третину від загальної площі України, на ній проживає 31,5 % населення нашої країни. До складу євро регіонів входять 9 областей – Волинська, Закарпатська, Івано-Франківська, Львівська, Одеська, Сумська, Чернівецька, Чернігівська та Харківська²⁵. Від прикордонних іноземних держав – адміністративно-територіальні одиниці Польщі, Білорусі, Румунії, Словаччини, Угорщини, Молдови, Росії і навіть Австрії, Німеччини, Франції.

Слід відзначити, що транскордонний простір України та ЄС формують регіони з приблизно однаковим економічним потенціалом, які не належать до найбільш розвинутих у своїх країнах. Це створює сприятливі умови для взаємовигідної міжрегіональної взаємодії та інтеграції у порівнянні з регіонами зі значною асиметрією у розвитку²⁶. Виходячи із визначення та основної мети конвергенції – вирівнювання диспропорцій між регіонами та країнами і підтримка слаборозвинутих регіонів²⁷, можемо говорити про

---

²⁴ Мікула Н. Євро регіони: досвід та перспективи : [монографія] / Н. Мікула. – Львів: ІРД НАН України, 2003. – С. 13.

²⁵ Україна-Європейський Союз в деталях. – № 3. – 2010. – жовт. – 16 с.

²⁶ Мікула Н.А. Пріоритети та механізми міжрегіональної та транскордонної співпраці для реалізації потенціалу розвитку, нагромадженого при підготовці та проведенні Євро-2012 : [аналітична записка] [Електронний ресурс] / Н. А. Мікула // Національний інститут стратегічних досліджень при Президентові України. – Режим доступу : <http://www.niss.gov.ua/articles/982/>.

²⁷ Там само.

щільний зв'язок між процесом конвергенції регіонів і підвищенням їх конкурентоспроможності в рамках транскордонної співпраці.

Якщо під *транскордонною конвергенцією* механізмів конкурентоспроможності розуміти зближення механізмів, які використовуються сусідніми країнами і їх регіонами для підвищення конкурентоздатності в транскордонному просторі, то доцільно оцінити конкретні механізми, які застосовуються суміжними регіонами сусідніх країн, щоб використовувати не менш ефективні з української сторони.

З початку 1990-х рр. на кордонах України та нових держав-членів Євросоюзу було створено чотири єврорегіони, до участі в яких залучено шість областей України. Це *«Карпатський єврорегіон»* (Україна–Польща–Словаччина–Угорщина–Румунія), створений у 1993 р.; єврорегіон *«Буг»* (Україна–Польща–Білорусь) – 1995 р.; *«Нижній Дунай»* (Україна, Молдова, Румунія) – 1998 р.; *«Верхній Прут»* (Україна–Молдова–Румунія) – 2000 р. Ще чотири єврорегіони були створені трьома областями України разом з країнами СНД: *«Дніпро»* (Україна–Росія–Білорусь) – 2003 р.; *«Слобожанщина»* (Україна, Росія) – 2003 р.; *«Ярославна»* (Україна, Росія), – 2007 р. Луганська обласна адміністрація й Адміністрація Ростовської області Росії ініціювали створення на своїх територіях транскордонного об'єднання – єврорегіон *«Донбас»*. У 2010 р. у м. Луганськ керівники Луганської та Ростовської областей підписали відповідну Угоду. Протягом 2012 р. активно обговорювалося питання створення єврорегіону *«Азов»*, до складу якого мають увійти територіальні одиниці України та Російської Федерації (Запорізька та Донецька області, АР Крим, Краснодарський край і Ростовська область).

Сутність транскордонного співробітництва, зокрема уособлений у єврорегіонах як у найбільш вдалій формі, – трансформація прикордонних регіонів у «полюси зростання», мережа яких спроможна утворити своєрідний каркас сталого розвитку країни, сформований на її периферійних

територіях²⁸. Діяльність єврорегіонів та інших учасників і сторін транскордонної співпраці зводиться до діяльності у рамках **спільних проектів і програм** – комплексу заходів, націлених на розвиток транскордонної співпраці, які отримують протягом останніх років **державну підтримку** – сукупність рішень і дій організаційного, правового, фінансового характеру органів державної влади України, спрямованих на реалізацію проектів (програм) транскордонного співробітництва²⁹.

Для розвитку міжрегіонального співробітництва в сучасній Європі існує розвинене **правове** та міцне **інституційне підґрунтя** – європейські хартії та конвенції, як от³⁰:

- «Європейська хартія місцевого самоврядування» (Страсбург, жовтень 1985 р.), ратифікована Верховною Радою України у 1997 р.;
- «Європейська хартія регіональних мов і мов меншин» (Страсбург, травень 1995 р.);
- «Європейська хартія регіонального самоврядування», ухвалена Конгресом місцевих та регіональних влад Європи при Раді Європи 5 червня 1997 р.;
- Європейська конвенція про основні принципи транскордонного співробітництва між територіальними общинами або органами влади (1980р.) (Україна приєдналася до Конвенції у 1993 р.) й ін.

Перші практичні кроки щодо підготовки спільних програм регіонального співробітництва були окреслені у програмах сусідства, розробка яких здійснювалася державами-членами, країнами-кандидатами та країнами-партнерами ЄС згідно з положеннями Комунікації ЄК від 1 липня 2003 р.

---

²⁸ Мартинюк В. О. Політична географія та геополітика : [словник-довідник] / В. О. Мартинюк, С. С. Троян. – К. : НМЦВО, 2005. – С. 142.

²⁹ Про транскордонне співробітництво : [Закон України] №1861-IV від 24 червня 2004 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1861-15>. – Редакція від 02.12.2012.

³⁰ Троян С. С. Україна у системі сучасного транскордонного співробітництва: соціополітичний аналіз / С. С. Троян // Панорама політологічних студій : [Науковий вісник Рівненського державного гуманітарного університету]. – Вип. 5–6. – 2011. – С. 30–41.

«Підготовка шляхів до запровадження нового інструменту сусідства» («Paving the way for a New Neighborhood Instrument»).

За допомогою державних програм розвитку транскордонного співробітництва – комплексу заходів органів державної влади України, спрямованих на розвиток транскордонної співпраці, які здійснюються з використанням коштів Державного бюджету України – здійснюється *політика щодо регіонального розвитку*, під якою слід розуміти «втілення регіональної політики на місцевому рівні, тобто створення інституційного та нормативно-правового підґрунтя, а також дій, завдяки яким здійснюються залучення до цього процесу місцевих інституцій та економічних інновацій на субнаціональному рівні». Регіональний розвиток – це «економічний і соціальний розвиток у регіонах»³¹.

Правовою основою транскордонної співпраці є Конституція, міжнародні договори України, що регулюють відносини у цій сфері, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, Постанова Кабінету Міністрів України «Деякі питання розвитку транскордонного співробітництва та євро регіонів» (№ 587), Закон України «Про транскордонне співробітництво» (№ 1861-IV), «Про місцеве самоврядування в Україні» (280/97-ВР), «Про місцеві державні адміністрації» (586-14), «Про зовнішньоекономічну діяльність» (959-12), Укази Президента України «Про Концепцію державної регіональної політики» (341/2001) та Угоди про партнерство і співробітництво між Європейськими співтовариствами, їхніми державами-членами та Україною та інші нормативно-правові акти України. Підґрунтям співпраці між Україною та ЄС у сфері регіонального розвитку, регіонального та транскордонного співробітництва закладено положеннями Ст. 70 Угоди про партнерство і співробітництво та Р. 2.2 «Економічні та

---

³¹ Мартинюк В. О. Політична географія та геополітика : [словник-довідник] / В. О. Мартинюк, С. С. Троян. – К. : НМЦВО, 2005. – С. 141–142.

соціальні реформи та розвиток» та Р. 2.6 «Міжлюдські контакти» Плану дій³².

Якщо міжнародним договором України, згода на обов'язковість якого надана Верховною Радою України, встановлено інші правила, ніж ті, що містяться у Законі України «Про транскордонне співробітництво», застосовуються правила міжнародного договору України.

Транскордонна співпраця в Україні здійснюється в межах угод, укладених між територіальними громадами, їх представницькими органами, місцевими органами влади України та територіальним громадами, відповідними органами влади інших держав. Питання транскордонного співробітництва регулюється Європейською рамковою конвенцією про транскордонне співробітництво між територіальними общинами або органами влади 1980 р. (ETS № 106), Додатковим протоколом до Європейської рамкової конвенції про транскордонне співробітництво між територіальними общинами і властями 1995 р. (ETS № 159) та Протоколом № 2 до Європейської рамкової конвенції про транскордонне співробітництво між територіальними общинами або властями, який стосується міжтериторіального співробітництва 1998 р. (ETS № 169). Україна приєдналася до цих міжнародних договорів.

В Україні транскордонне співробітництво є одночасно інструментом розвитку прикордонних територій і чинником реалізації її євроінтеграційних прагнень, що відображено у Державній стратегії регіонального розвитку України на період до 2015 р. та Державній програмі розвитку транскордонного співробітництва на 2007–2010 рр.

У вересні 2010 р. Кабінет Міністрів України схвалив Концепцію Державної програми розвитку транскордонного співробітництва на 2011–2015 рр., яка узагальнила майже двадцятилітній досвід співпраці між

---

³² Регіональне та транскордонне співробітництво з ЄС [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://hungary.mfa.gov.ua/ua/about-ukraine/european-integration/eu-regional-cooperation>

мешканцями сусідніх країн у рамках програм транскордонного співробітництва. Передбачається, що ця програма дозволить Україні більш послідовно й ефективно використовувати допомогу, яку ЄС надає українським регіонам у рамках нового інструменту європейського сусідства і партнерства та його Стратегії транскордонного співробітництва на 2007–2013 рр. При всій відмінності масштабів і тематики програм і проектів транскордонного співробітництва між прикордонними областями, їх об'єднує одне: бажання сусідніх народів співпрацювати заради обміну досвідом, взаємодопомоги та покращення життя сусідів і власного життя. Великі та маленькі кроки назустріч зближують наші народи, ведуть до взаєморозуміння і взаємодопомоги, сіють зерна миру та добра, з яких неодмінно проросте мирне і щасливе майбутнє усіх європейських народів³³.

Задля реалізації програм сусідства потрібна сильна *фінансова база*. Індикативний фінансовий пакет для України в рамках Національної індикативної програми транскордонного співробітництва на 2007–2010 рр. склав 494 млн євро, а на період 2011–2013 рр. передбачено ще 535,15 млн євро. Україна бере участь у чотирьох із 12 програм сусідства, які підготувала Європейська комісія:

- «Польща – Білорусь – Україна» з фінансуванням 186,201 млн євро (*поширюється на Волинську, Закарпатську, Львівську області*);
- «Угорщина – Словаччина – Україна» (68,638 млн євро) (*поширюється на Закарпатську область*);
- «Румунія – Україна» (126,718 млн євро) (*поширюється на Закарпатську, Івано-Франківську, Одеську та Чернівецьку області*).
- Програми Чорного моря (17,306 млн євро).

Україна також приєдналась до четвертого раунду транснаціональної програми CADSES (*поширюється на Волинську, Закарпатську, Івано-Франківську, Львівську, Одеську, Чернівецьку та Тернопільську області*).

---

³³ Україна-Європейський Союз в деталях. – № 3. – 2010. – жовт. – С. 2.

Програми транскордонного співробітництва та їхні учасники³⁴

Індикативні асигнування на програму	млн євро		
	2007–2010 рр.	2010–2013 рр.	Загалом 2007–2013 рр.
<i>Програми сухопутного кордону</i>			
Польща–Білорусь–Україна	97,107	89,094	186,201
Угорщина–Словаччина–Україна–Румунія	35,796	32,842	68,638
Румунія–Молдова–Україна	66,086	60,632	126,718
<i>Програми морських басейнів</i>			
Чорне море	9,025	8,281	17,306

У рамках тієї чи іншої програми сусідства існують конкретні механізми оголошення спільних конкурсів: подання єдиної заявки, запровадження спільної процедури відбору Комітетами сусідства проектів для подальшої реалізації. Передбачена гармонізація системних процедур моніторингу, звітування й оцінки імплементації проектів. Чітко визначено бюджет на кожну програму сусідства на визначений період.

Із 2008 р. здійснюється активна робота з профільною інституцією ЄС з питань регіональної політики та місцевого самоврядування – Комітетом регіонів (КР). У контексті практичної імплементації концепції Східного партнерства КР планує активізувати діалог з представниками місцевих і регіональних влад країн-партнерів, у тому числі України. Інституційними рамками такого діалогу має стати Асамблея представників місцевих і регіональних влад ЄС та країн Східного партнерства.

Важливим елементом взаємодії України та ЄС у сфері регіональної політики є залучення регіонів України на постійній основі до діяльності європейський регіональній асоціацій, зокрема Асамблеї європейських регіонів (*Assembly of European Regions*), Ради європейський муніципалітетів

³⁴ Україна–Європейський Союз в деталях. – № 3. – 2010. – жовт. – С.5.

та регіонів (*Council of European municipalities and regions*), конференції європейських законодавчих асамблей (*Conference of European Regional Legislative Assemblies*), Асоціації європейських прикордонних регіонів (*Association of European Border Regions*), конференції периферійних морських регіонів (*Conference of Peripheral Maritime Regions*), конференції президентів регіонів із законодавчими повноваженнями (*Conference of President of Regions with legislative power*), Європейської асоціації представників місцевого самоврядування гірських регіонів (*European Association of elected representatives from Mountain Areas*) та європейських міст (*Eurocities*)³⁵.

Розгляд питання регіональної співпраці на постійній основі включаються до порядку денного засідань спільних органів – Ради з питань співробітництва, Комітету з питань співробітництва та Комітету парламентського співробітництва, Підкомітету № 5 «Митне та транскордонне співробітництво». Здійснюється співпраця в рамках двосторонніх міжурядових комісій, а саме: українсько-словацької Міжурядової комісії з питань транскордонного співробітництва, українсько-польської Міжурядової координаційної ради з питань міжрегіонального співробітництва, українсько-угорської Міжурядової комісії з питань транскордонного та прикордонного співробітництва³⁶.

За 60 років існування Євросоюзу його країни набули величезний досвід транскордонної співпраці, спрямованої на стирання відмінностей у рівні економічного достатку, соціальної захищеності, охорони здоров'я, освіти, екологічної безпеки й інших факторів, які визначають рівень життя мешканців сусідніх областей. Транскордонне співробітництво – одним із дієвих інструментів на шляху просування до ЄС на регіональному рівні, зокрема через активну участь територіальних громад прикордонних країн у

---

³⁵ Регіональне та транскордонне співробітництво з ЄС [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://hungary.mfa.gov.ua/ua/about-ukraine/european-integration/eu-regional-cooperation>.

³⁶ Там само.

співпраці з сусідами. Цим шляхом пройшли всі країни Східної Європи, які приєдналися до Євросоюзу в останні десятиліття.

Транскордонне та міжрегіональне співробітництво здійснюється за різноманітними програмами та передбачає велику кількість заходів, які здійснюються державами-партнерами та залежать здебільшого від тих цілей, які вони прагнуть досягти. ТКС України та Європейського Союзу (через його держави-члени) відбувається у таких формах:

1. Діяльність єврорегіонів.
2. Дія програм сусідства.
3. Діяльність міжнародних регіональних організацій та асоціацій.
4. Міжрегіональна співпраця (угоди про транскордонне співробітництво);
5. Програми прикордонного співробітництва в рамках Європейського інструменту сусідства та партнерства (з 2007 р.).

До 2007 р. допомога Європейського Союзу країнам Європейської програми сусідства (ЄПС), зокрема й Україні, надавалась у межах різних програм, включаючи TACIS, MEDA, PHARE та інші. З 1 січня 2007 р. вся допомога прикордонним областям здійснюється в рамках нового фінансового інструменту для країн, що охоплюються ЄПС, – Інструменту європейського сусідства і партнерства (ІЄСП), який включає не лише національні, але й міжнаціональні, регіональні, тематичні і, звичайно, транскордонні програми.

Згідно зі *Стратегією транскордонного співробітництва на 2007–2013 рр.*, ці програми спрямовані на виконання чотирьох взаємопов'язаних завдань:

- сприяння економічному та соціальному розвитку в прикордонних районах;
- співпраця в подоланні спільних викликів у таких сферах, як навколишнє середовище, охорона здоров'я, попередження й боротьба з організованою злочинністю;
- забезпечення ефективних і безпечних кордонів;

– сприяння поширенню міжлюдських контактів.

У практичному плані співробітництво між Україною та ЄС у сфері регіональної політики сьогодні зосереджено на таких напрямках³⁷:

- імплементація Меморандуму про взаєморозуміння для започаткування діалогу про регіональну політику та розвиток регіонального співробітництва між Міністерством регіонального розвитку та будівництва України та Європейською комісією (22.07.2009 р.);

- створення механізму для ведення діалогу між представниками місцевої та регіональної влад України та ЄС в рамках Комітету регіонів;

- реалізація програм прикордонної співпраці (компонент СВС ENPI – програми прикордонного співробітництва «Угорщина–Словаччина–Румунія–Україна», «Україна–Польща–Білорусь», «Україна–Румунія–Молдова» та «Басейн Чорного моря»);

- вироблення пропозицій української сторони до Програми регіонального розвитку в рамках Східного партнерства;

- взаємодія у реалізації Спільної ініціативи ЄС щодо співробітництва в Криму;

- підготовка пропозицій до Стратегії ЄС для Дунайського регіону;

- взаємодія в рамках регіональних організацій та європейських асоціацій.

У 1997 р. регіоналістами Харківського державного університету на чолі з професором А. Голіковим була вперше висловлена й обґрунтована ідея створення першого на пострадянському просторі єврорегіону (ним став єврорегіон «Слобожанщина»). Ефективність співробітництва сусідніх регіонів України та Росії, зокрема у рамках співпраці по єврорегіонах

---

³⁷ Регіональне та транскордонне співробітництво з ЄС [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://hungary.mfa.gov.ua/ua/about-ukraine/european-integration/eu-regional-cooperation>.

«Ярославна», «Донбас», «Слобожанщина», «Дніпро», пояснюється дією таких чинників³⁸:

1) геополітичного (стратегічність українських, російських і білоруських відносин);

2) економічного (коопераційні зв'язки, формування транснаціональних господарських структур тощо);

3) інтеграційного (згладжування «бар'єрних» ефектів при інтеграції пострадянських країн у світове співтовариство);

4) транспортно-географічного (транзитність території);

5) екологічного (спільне вирішення проблем забруднення вод та ін.);

6) соціокультурного (спільний культурний простір, етнічна близькість, що посилюється родинними зв'язками, суспільним взаємовпливом);

7) науково-дослідного (об'єднання зусиль у сфері науково-дослідних робіт, підготовки фахівців у вишах);

8) інформаційного (поглиблення співробітництва в інформаційній сфері, у тому числі зі створення маркетингового банку даних).

Отже, транскордонне співробітництво сприятиме залученню іноземних інвестицій, дасть поштовх розвитку виробництва, забезпечить механізм реалізації ідеї транспортних коридорів. Під впливом активізації процесу спілкування між населенням суміжних територій сусідніх держав в останні роки транскордонні зв'язки набули свого подальшого розвитку. Вони стають усе масштабнішими, всебічними та змістовнішими, все глибше охоплюючи господарську сферу діяльності. З формуванням транскордонних об'єднань відкриваються широкі можливості в галузі економіки, транспортних перевезень, охорони навколишнього середовища, енергетики, культури, розвитку і модернізації інфраструктури, підприємництва, боротьби зі стихійними лихами. Створюються можливості для більш оперативного

---

³⁸ Регіональна економіка та природокористування : [навч. посіб.] / [за заг. ред. А. П. Голікова]. – К. : Видавництв «Центр учбової літератури», 2009. – С. 5.

реагування на потреби ринку, зокрема в межах відповідного транскордонного об'єднання.

Джерела:

1. Білоконь Ю. Методичні засади планування транскордонних територій України / Ю. Білоконь // Транскордонні території України (Проблеми розвитку). – К., 2004. – С. 76–111.
2. Будкін В. С. Прикордонне співробітництво в системі адаптації економіки України до європейського господарського простору / В. С. Будкін // Проблеми співробітництва прикордонних територій України і Польщі. – Бюл.№ 3. – Варшава-Київ, 1993. – С.169-179.
3. Гакман С. Єврорегіон «Верхній Прут» у контексті транскордонного співробітництва України, Республіки Молдова та Румунії / С. Гакман // Вісник держкомнацміграції України. Щоквартальний інформаційний журнал – 2002. – № 2. – С.122-131.
4. Додатковий протокол до Європейської рамкової конвенції про транскордонне співробітництво між територіальними общинами та органами влади від 9.11.1995 р.
5. Європейська Рамкова Конвенція про основні принципи транскордонного співробітництва між територіальними общинами або органами влади / Рада Європи. – Українська правнича фундація (б.р.). – 33 с.
6. Кіш Є. Проблеми транскордонного співробітництва України і Євросоюзу [Електронний ресурс] / Є.Кіш // Український центр політичного менеджменту. – Режим доступу : <http://www.politik.org.ua/vid/magcontent.php3?m=1&n=63&c=1412>.
7. Мартинюк В. О. Політична географія та геополітика : [словник-довідник] / В. О. Мартинюк, С. С. Троян. – К. : НМЦВО, 2005. – 256 с.
8. Мікула Н. А. Пріоритети та механізми міжрегіональної та транскордонної співпраці для реалізації потенціалу розвитку, нагромадженого при підготовці та проведенні Євро-2012 : [Аналітична записка] [Електронний ресурс] / Н. А. Мікула // Національний інститут стратегічних досліджень при Президентіві України. – Режим доступу : <http://www.niss.gov.ua/articles/982/>.
9. Мікула Н. Єврорегіони: досвід та перспективи: [монографія]/ Н. Мікула. – Львів : ІРД НАН України, 2003. – 222 с.
10. На шляху до Європи. Український досвід єврорегіонів // Проект Київського центру Ін-ту Схід–Захід. – К. : Логос, 2000. – 224 с.
11. Національний інститут стратегічних досліджень при Президентіві України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.niss.gov.ua>.
12. Про транскордонне співробітництво: [Закон України] №1861-IV від 24 червня 2004 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1861-15>. – Редакція від 02.12.2012.
13. Протокол № 2 до Європейської рамкової конвенції про транскордонне співробітництво між територіальними общинами або властями, який стосується міжтериторіального співробітництва. 5.05.1998. Страсбург.
14. Регіональна економіка та природокористування : [навч. посіб.] / [за заг. ред. А. П. Голікова]. – К. : Видавництв «Центр учбової літератури», 2009. – 352 с.

15. Регіональне та транскордонне співробітництво з ЄС [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://hungary.mfa.gov.ua/ua/about-ukraine/european-integration/eu-regional-cooperation>

16. Розробка та реалізація проектів (єврорегіонального та транскордонного співробітництва) / Черніг. центр перепідготовки та підвищення кваліфікації працівників органів держ. влади, органів місц. самоврядування, держ п-в, установ і орг.; [Упор. Я. Охрменко]. – Чернігів : ЦППК, 2011. – 56 с.

17. Стеченко Д.М. Розміщення продуктивних сил і регіоналістика : [підручник] / Д. М. Стеченко. – К. : Вікар, 2006. – 396 с.

18. Троян С. С. Україна у системі сучасного транскордонного співробітництва: соціополітичний аналіз / С. С. Троян // Панорама політологічних студій : [Науковий вісник Рівненського державного гуманітарного університету]. – Вип. 5–6. – 2011. – С. 30–41.

19. Україна-Європейський Союз в деталях. – № 3. – 2010. – жовт. – 16 с.

1.2. Теоретичні підходи до вивчення інформаційного чинника транскордонного співробітництва

Важливою та невід’ємною складовою частиною транскордонної співпраці є її інформаційна підтримка. Інформаційна підтримка транскордонної взаємодії належить до західноєвропейських традицій. У країнах із давньою історією регулювання міжкордонних процесів і розвиненим законодавством усі рішення в галузі ТКС отримують належний інформаційний супровід, тобто мають відповідне до потреби інформаційне забезпечення. Без такого забезпечення ТКС може бути справою ризикованою і призводити до неочікуваних і негативних результатів.

Україні такого досвіду інформаційного забезпечення, на жаль, не вистачає. Тому стають актуальними дослідження про вироблення загальних засад і узагальнення досвіду реалізації різних аспектів інформаційного забезпечення ТКС. Інформаційний чинник діяльності суб’єктів і учасників транскордонного співробітництва та відповідних органів влади, підтримки ТКС з боку громадськості й ефективного використання бізнесово-освітніх ресурсів стає нагальною потребою.

Питання становлення та розвитку ТКС протягом тривалого часу є предметом особливої уваги науковців. Із кінця 1980-х рр. в Україні цією тематикою почали займатися в Інституті світової економіки і міжнародних відносин НАНУ, на початку 1990-х рр. – в Інституті регіональних досліджень НАН України (м. Львів), Інституті проблем ринку і економіко-екологічних досліджень НАН (м. Одеса), дослідники Львівського, Волинського, Ужгородського, Донецького університетів. Однак питання інформаційної підтримки цих процесів до сьогодні окреслювалися несистемно й винятково в загальному вигляді. Окремі аспекти інформаційного забезпечення ТКС розглядали І. Бабець, П. Беленький, В. Гарагонич, Є. Матвеев, Н. Мікула, А. Мокій, С. Товканець, Г. Товканець. На нашу думку, особливу увагу варто звернути на ґрунтовне дослідження львівських науковців П. Беленького, Н. Мікули та Є. Матвеева³⁹, у якому на засадах ринкової взаємодії розглядаються економічні аспекти інформаційного забезпечення. В інших відомих нам працях інформаційна підтримка транскордонного співпраці розглядається лише фрагментарно, як правило, лише в загальному вигляді.

Як вказує Є. Матвеев⁴⁰, відсутність наукових основ організації інформаційного забезпечення транскордонного співробітництва спричинила безсистемне вирішення цих питань на практиці, що обумовлює фрагментарність і несвоєчасність інформаційного забезпечення й динамічний розвиток транскордонної співпраці в цілому.

Сутність інформаційного забезпечення в сучасній науці

У радянській і пострадянській науці та практиці поняття «інформаційне забезпечення» активно використовувалось у рамках реалізації концепції

---

³⁹ Беленький П. Ю. Конкурентність на транскордонних ринках / П. Ю. Беленький, Н. А. Мікула, Є. Е. Матвеев. – Львів : Інститут регіональних досліджень НАН України, 2005. – С. 49.

⁴⁰ Матвеев Є. Е. Організація регіональних систем інформаційного забезпечення транскордонного співробітництва : автореф. дис. канд. екон. наук : 08.10.01 / Є. Е. Матвеев; Інституту регіональних досліджень НАН України. – Львів, 2005. – С. 3.

автоматизованих систем управління й у зв'язку з комп'ютерною обробкою інформації. Виділення його серед інших видів забезпечення дозволяло акцентувати увагу на особливостях забезпечення даними соціально-економічних процесів, які підлягали комп'ютеризації.

У західній науці це поняття спеціально не виділялося. Найближчим до нього є термін «інформаційна підтримка» (information support), який, однак, не є самостійним, а виступає скоріше пересічним елементом технологій менеджменту. Однак це не означає, що інформаційним аспектам у західній науці і практиці приділяється менша увага.

Сьогодні зміст поняття «інформаційне забезпечення» істотно змінився. Його тлумачать набагато ширше і нерозривно пов'язують із ефективністю управління: недостовірні дані або їх недостатність можуть породжувати проблеми з прийняттям рішень, що позначається на якості управління в цілому. Позитивним є зростання розуміння важливості інформаційного забезпечення для управління.

Проте чіткого й однозначного розуміння змісту інформаційного забезпечення до сьогодні не вироблено. Більшість дослідників навіть не намагаються дати його означення. Чимало українських авторів, зазначаючи в заголовку своїх матеріалів «інформаційне забезпечення», в самому тексті підміняють його такими поняттями, як «інформація», «методи опрацювання інформації», «засоби масової інформації», «преса» тощо. Як правило, під інформаційним забезпеченням розуміють сукупність організаційно-технічних заходів або дій, спрямованих на вироблення відомостей, достатніх або необхідних для прийняття управлінських рішень, звужуючи його лише до одного аспекту – організаційного. На нашу думку, саме це найбільша проблема інформаційного забезпечення.

Досліджуючи властивості інформаційного забезпечення державного управління, Г. Атаманчук виділяє три проблеми, пов'язані з ним⁴¹:

1. Відомість слід відбирати з огляду на їх актуальність, необхідність і корисність для державно-управлінських явищ, відносин і процесів, тобто потрібна передусім управлінська інформація. 2. Науковий супровід управлінських даних. До інформації не можна підходити інтуїтивно, емоційно, імпульсивно. Розуміння, аналіз й осмислення даних вимагають серйозних наукових знань і досвіду. 3. Управління неможливе без зворотних зв'язків. Якщо не знати, як практично реалізується нормативна інформація (ухвали, директиви тощо), то управлінський цикл діяльності будь-якого державного та муніципального органу розривається, втрачає властивості кругообігу, отже, і потенціал впливу на об'єкт управління.

На нашу думку, ці три проблеми виступають окремими аспектами єдиної більш загальної проблеми – цільовий характер інформаційного забезпечення управлінських рішень. З системного погляду, під управлінням розуміють «процес взаємодії домінуючої підсистеми з іншими елементами системи для досягнення визначеної загальної цілі»⁴². Це трактування акцентує увагу на двох моментах. По-перше, основа управління – конкретна мета. По-друге, вона досягається взаємодії домінуючої підсистеми з іншими елементами системи. У процесі такої взаємодії визначальна роль відводиться обміну інформацією.

Отже, загалом, під *інформаційним забезпеченням управління* слід розуміти цілеспрямований процес вироблення інформації, необхідної для ефективного управління системою.

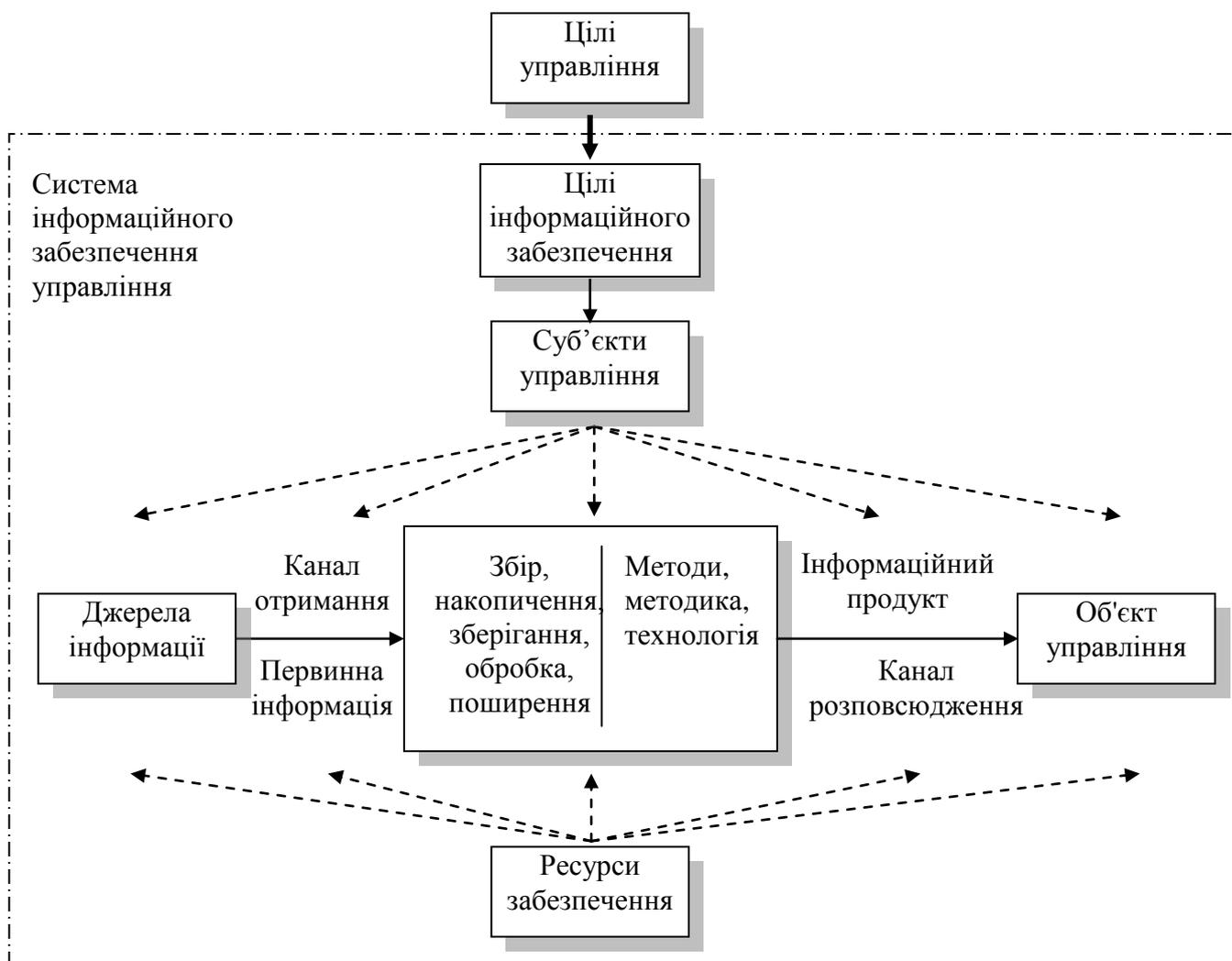
---

⁴¹ Атаманчук Г. Информационное обеспечение государственного управления [Электронный ресурс] / Г. Атаманчук // Наша власть. – 2006. – № 2. – Режим доступа : <http://www.nashavlast.ru/archive/2006//02/index.htm>[02-10-2013].

⁴² Попов В. П. Глобальный эволюционизм и синергетика ноосферы [Электронный ресурс] / В. П. Попов, И. В. Крайнюченко. – Ростов на Дону : АПСН СКНЦ ВШ, 2003. – Режим доступа : http://holism.narod.ru/book1/3_1.htm[02-10-2013]

Вагомий відбиток на його сутність накладає те, що воно стосується управління діяльністю соціальної системи. По-перше, вироблення інформації представляє собою цілісний технологічний ланцюжок: збір, накопичення, зберігання, створення нових даних у процесі опрацювання існуючих, їх поширення. По-друге, у соціальних системах відбувається одночасно безліч процесів. Крім основного, пов'язаного з виконанням системою своєї основної функції (функціонування), заради якої, власне, і створювалася система, обов'язково мають місце інші як загальносистемні, так і автономні процеси. Прикладом загальносистемних процесів може виступати виконання функцій життєзабезпечення і самозбереження, під якими розуміють дії, пов'язані з взаємодією із середовищем і створюють умови комфортного існування, розвитку системи і захисту її від загрози знищення. Автономні процеси ініціюються окремими компонентами системи і мають на меті досягнення не загальних, а цілком конкретних, часто протилежних цілей самих компонентів. Оскільки кожен процес потребує управління заради досягнення своїх цілей, то він ініціює відповідні процеси інформаційного забезпечення. Як наслідок, у системі одночасно формуються інформаційні потоки, які можуть протистояти, або доповнювати один одного. Отже, особливістю інформаційного забезпечення управління в соціальних системах є і те, що воно повинно враховувати суміжні інформаційні потоки.

Процес інформаційного забезпечення, у результаті якого формуються відповідні інформаційні потоки, здійснюється в рамках системи інформаційного забезпечення. Компоненти системи інформаційного забезпечення (мал. 1.2): суб'єкти управління; ресурси (фінансові, матеріальні, технічні, людські); технології опрацювання інформації (збір, накопичення, зберігання, обробка, поширення); методи і способи обробки даних; джерела інформації; первинні дані; канали передачі й отримання відомостей; об'єкти управління.

Мал. 1.2. Елементи системи інформаційного забезпечення

Усі перелічені компоненти об'єднані цілями інформаційного забезпечення, які, у свою чергу, визначаються сукупністю цілей елементів системи (отримуємо дерево цілей). Зазначені в переліку елементи з погляду структури процесу прийняття рішення можна об'єднати в підсистеми: збору інформації (джерела інформації, первинні дані, канали передачі інформації, суб'єкт управління, ресурси); її переробки і підготовки проектів рішень (технології опрацювання інформації, методи і способи її обробки, суб'єкт управління, ресурси), доведення рішень й інформації до об'єкта управління (інформаційні продукти, канал поширення, об'єкти і суб'єкт управління, ресурси). Як бачимо, такі елементи, як «ресурси» і «суб'єкт управління»,

наявні в кожній підсистемі, оскільки без них неможливо реалізувати діяльність системи.

Отже загалом, у системі інформаційного забезпечення функціонує дві підсистеми: інформаційних комунікацій (обмін інформацією) та інформаційно-аналітична підсистема (вироблення принципово нових даних для прийняття рішень).

Зміст інформаційного забезпечення транскордонного співробітництва

Традиційно під *транскордонним співробітництвом* розуміють «сукупність дій, спрямованих на встановлення і поглиблення екологічних, економічних, соціальних, культурних та інших відносин, що встановлені між територіальними громадами, їхніми представницькими органами, місцевими органами виконавчої влади, які діють на прилеглих до кордону територіях суміжних держав відповідно до національного законодавства цих держав і міждержавних угод»⁴³.

Як зазначають П. Беленький, Н. Мікула і Є. Матвеев, роль інформаційного забезпечення транскордонного співробітництва полягає в «стимулюванні розвитку інформаційної інфраструктури, особливо прикордонних та транскордонних територій, яке передбачає створення правових, економічних, технічних умов для проведення ефективного інформаційного обміну між суб'єктами й учасниками транскордонного співробітництва; інформуванні бізнесових кіл та населення щодо питань транскордонного співробітництва та забезпеченні зворотного зв'язку з ними»⁴⁴. Вони ж наголошують, що мова йде про роль інформаційного забезпечення ТКС в економічній галузі, тобто в сфері ринкової взаємодії⁴⁵:

---

⁴³ Європейська рамкова конвенція про транскордонне співробітництво між територіальними общинами або властями (21 травня 1980 р., м. Мадрид). Текст українською мовою. – Рада Європи. – 35 с.

⁴⁴ Беленький П. Ю. Конкурентність на транскордонних ринках / П. Ю. Беленький, Н. А. Мікула, Є. Е. Матвеев. – Львів : Інститут регіональних досліджень НАН України, 2005. – 214 с. – С. 33.

⁴⁵ Там само. – С. 48-49.

- створення умов для обміну цільовою ринковою інформацією;
- формування та поширення фонових ринкових даних.

«Дієвим чинником підвищення організованості ринку є впровадження відкритих систем інформаційного забезпечення учасників транскордонного співробітництва, що сприятиме формуванню віртуальних організаційних структур, для яких характерні переваги як зовнішньої (ринкової), так і внутрішньої (внутрішньофірмової) взаємодії і які дають можливість економити час і кошти на пошук партнерів та укладання угод»⁴⁶.

Нам видається доцільним розглядати зміст інформаційного забезпечення в ширшому контексті – передусім соціально-політичному, а вже потім економічному, екологічному, технічному і т. д. Щодо інфраструктури, то на нашу думку, доречним було б насамперед вказати на створення соціальних умов ТКС, оскільки говорити про ефективну транскордонну співпрацю можна лише тоді, коли суспільство в цілому, а також його відповідні структури (державні та недержавні) зрозуміють такого співробітництва. Відтак, правові, економічні, екологічні та технічні умови здійснення ефективного інформаційного обміну між суб'єктами й учасниками ТКС стають своєрідними наслідками соціальних передумов.

Щодо безпосереднього процесу здійснення інформування стосовно питань транскордонного співробітництва, то і тут обов'язково у списках ринкових об'єктів інформування потрібно включити органи державної влади, які потребують адекватних відомостей як про процес ТКС, так і про реакцію інших об'єктів/суб'єктів на цього та поточну ситуацію.

Якщо дивитися з позицій управління, то під *інформаційним забезпеченням транскордонної співпраці* слід розуміти цілеспрямовану діяльність зацікавлених суб'єктів, пов'язану зі збором, фіксацією, обробкою, накопиченням, зберіганням і використанням, повідомлень і будь-яких інших

---

⁴⁶ Товканець С. А. Інформаційне забезпечення міжнародного бізнесу в рамках транскордонного співробітництва / С. А. Товканець, Г. В. Товканець // Актуальні проблеми економіки. – 2010. – № 10 (112). – С. 282.

даних, необхідних для повноцінного й ефективного функціонування цих суб'єктів з метою реалізації функцій транскордонного співробітництва. В цьому випадку інформаційне забезпечення може реалізуватись у формі державної інформаційної політики з відповідного кола проблем.

Функції інформаційного забезпечення транскордонного співробітництва

Існують такі функції інформаційного забезпечення транскордонного співробітництва:

- інформаційні;
- нормативні (ідеологічні),
- організаційні;
- група посередницьких (медіальних) функцій.

Усі функції об'єднуються сферою їх спрямування – соціальне середовище, а також спільною метою – гомеостаз системи. Стосовно безпосередньої конкретизації функцій, то більшість із них визначаються в результаті аналізу ситуації, цілей і завдань різних форм ТКС.

Група інформаційних функцій виражає зміст інформаційної політики у сфері транскордонної співпраці і забезпечує створення «інформаційної бази» – сукупності фактів, які відображають подієву картину. Їх основна мета – створення в суспільстві знань, оцінок, норм для використання в повсякденному житті, взаємодії між державою і громадянським суспільством, узгодження інтересів країни й інших суб'єктів ТКС.

Група інформаційних функцій дає змогу політиці виступати потужним каталізатором діалогу культур, завдяки чому відбувається обмін культурною інформацією в історико-філософському й історико-літературному контексті, інтенсифікуючи тим самим соціальний процес⁴⁷. Зокрема, одне із

---

⁴⁷ Кирилова Н. Б. Медиакультура : от модерна к постмодерну / Н. Б. Кирилова. – М. : Академический Проект, 2005. – С. 70.

центральної завдань цієї групи й спрямованість на формування через ЗМІ позитивного ставлення громадської думки до ТКС.

Відбір і найповніше охоплення аудиторії визначає якість поінформованості громадян. Проте поінформованість повинна оцінюватися не стихійно, а під впливом етики, знань і за умови свідомого спрямування на мінімізацію шкідливих наслідків ТКС й нормалізації суспільного життя. Тоді інформаційна функція, отже, й інформованість «як найважливіша когнітивна компонента свідомості значною мірою раціоналізує ставлення громадян до соціально-політичних процесів, впливає на рівень компетентності громадської думки і стимулює соціальну активність»⁴⁸.

До групи інформаційних функцій належить пропагандистсько-агітаційна функція, яка представляє собою поєднання діяльності з розповсюдження фундаментальних ідей, що стають основою масової свідомості, і конкретних дій, які активно формують окремі позиції аудиторії. Частиною цієї функції є культурно-освітній складник.

Нормативна (ідеологічна) група функцій виявляється в тому, що інформаційне забезпечення державної політики транскордонного співробітництва відображає відповідальність за процес соціалізації в умовах його здійснення. Сюди ж відносяться звичаї, традиції, етикет, моральні устої, закони та конституційні акти – усе, що в сукупності утворює більш складні комплекси – право, мораль, ідеологію. Морально-правові компоненти функцій пов'язані з виробленням і ухваленням моральних, правових та інших норм для вирішення нагальної соціальної проблеми і є відображенням порядку впровадження політики й управління нею. Комплексність цих функцій ускладнюється галузевим розмаїттям проблематики, наприклад, проблем інформаційного та міграційного законодавства, питань правотворчості, етики.

---

⁴⁸ Реснянская Л. Л. Двусторонняя коммуникация : методика организации общественного диалога / Л. Л.Реснянская. – М. : Пульс, 2001. – С. 17.

Організаційні функції спрямовані на управління політикою як сукупністю матеріальних відносин і надання дієвості інформаційним функціям. Ця група включає функції впливу на об'єкти політики і за своїм значенням для соціального простору відноситься до макрорівня. Сюди належать система формування і використання інформаційних ресурсів, інформаційно-телекомунікаційна інфраструктура, науково-технічний і виробничий потенціал, необхідний для формування інформаційно-телекомунікаційного простору, ринок інформаційних і телекомунікаційних засобів, інформаційних продуктів і послуг тощо.

Група посередницьких (медіальних) функцій є основною. Роль інформаційного забезпечення політики ТКС виявляється саме в установленні зв'язків між структурами суспільства. Вона дає змогу різним соціальним групам різних суспільств спілкуватися одна з одною, налагоджувати контакти. Посередництво ЗМІ дозволяє мінімізувати негативні наслідки. У зв'язку з цим особливого значення набуває політика як інструмент управління суспільством. Функція артикуляції інтересів, яка входить до цієї групи, має винятково важливе значення для організації діалогу, оскільки орієнтована на публічне представлення різних поглядів, підходів до вирішення загальнодержавних завдань, висунення критичних і конструктивних пропозицій. Вона пов'язана з функцією інтеграції, призначеною для збереження культурної спадщини, національних традицій, зміцнення соціальних зв'язків і перешкоджання руйнівним наслідкам конфліктів.

Основні суб'єкти й об'єкти системи інформаційного забезпечення транскордонного співробітництва

У системі інформаційного забезпечення ТКС суб'єктам і об'єктам відводиться важлива роль. Суб'єкти належать до активних елементів системи, які формують певну інформацію і впливають на функціонування

системи в цілому й окремих її елементів – об'єктів впливу. Ролі суб'єктів і об'єктів тісно переплетені між собою і кожен із них, будучи елементами соціальної системи, має власні інформаційні потреби та характеризується своїми потенційними можливостями.

П. Беленький, Н. Мікула та Є. Матвеев⁴⁹ суб'єкти і об'єкти за ознакою їхнього статусу поділяють на дві групи:

- учасники транскордонної співпраці;
- органи сприяння транскордонного співробітництва.

Відповідно до статусу представники цих груп виконують різні функції в системі інформаційного забезпечення ТКС.

Перелік конкретних суб'єктів і об'єктів інформаційного забезпечення ТКС істотно залежить від рівня й організаційно-правових форм транскордонного співробітництва. Розмаїття суб'єктів наочно демонструє табл. 1.2.1 на прикладі співпраці України в рамках Єврорегіонів. При цьому на найнижчому (як зауважує Н. Мікула⁵⁰, «простішому») рівні суб'єктами ТКС є консультативні групи, що забезпечують обмін інформацією, координацію та консультації в різних сферах, які належать до відповідних місцевих органів влади. До речі, саме в складі цих груп стає можливою участь у транскордонній співпраці соціальних організацій і фізичних осіб. На найвищому рівні такими суб'єктами є міжнародні інституції, зокрема міжнародні організації.

---

⁴⁹ Беленький П. Ю. Конкурентність на транскордонних ринках / П. Ю. Беленький, Н. А. Мікула, Є. Е. Матвеев. – Львів : Інститут регіональних досліджень НАН України, 2005. – С. 32.

⁵⁰ Мікула Н. Міжтериторіальне та транскордонне співробітництво / Н. Мікула. – Львів : Інститут регіональних досліджень НАН України, 2004. – С. 134.

**Транскордонне співробітництво в організаційно-правовій системі
у рамках єврорегіонів⁵¹**

Рівень	Реалізація ТКС			
	Інтереси	Суб'єкти, які здійснюють ТКС	Суб'єкти, які забезпечують ТКС	Форми забезпечення ТКС
Міжнародний	Загальноєвропейські (регіональна політика ЄС)		Міжнародні організації, Асамблея європейських регіонів	Конвенції, Угоди, Програми, Ініціативи
Державний	Державні (зовнішня та регіональна політика)		КМУ, МЗС, Мінекономіки, міжнародні організації	Міждержавні угоди
Регіональний	Регіональні (соціально-економічна та екологічна політика, політика просторового благоустрою)	Обласні органи державної влади, органи місцевого самоврядування, галузеві органи управління, громадські організації, асоціації, агенції регіонального розвитку	Обласні органи державної влади, органи місцевого самоврядування	Регіональні угоди між територіальними органами влади, галузеві угоди, єврорегіони, спільні комісії, робочі групи
Локальний	Локальні (інтереси громади, власні інтереси підприємств та організацій)	Районні органи державної влади, органи місцевого самоврядування, підприємства та організації	Районні органи державної влади, громадські організації, асоціації, агенції регіонального розвитку	Угоди про співробітництво, робочі групи, спільні комісії

У таблиці продемонстровано, що безпосередні учасники транскордонного співробітництва в рамках системи його інформаційного

⁵¹ Мікула Н. Міжтериторіальне та транскордонне співробітництво / Н. Мікула. – Львів : Інститут регіональних досліджень НАН України, 2004. – С. 135.

забезпечення функціонують на локальному та регіональному рівнях, тоді як органи сприяння ТКС репрезентують усі рівні: від міжнародного до локального.

Також доречно зазначити, що суб'єктно-об'єктні ролі внаслідок тісного взаємозв'язку між ними, насамперед завдяки дії зворотного впливу, постійно змінюються. «Суб'єкт впливу визначає характер свого наступного впливу залежно від результату попереднього, котрий стає можливим за рахунок зворотного зв'язку при одночасній зміні суб'єкт-об'єктних ролей – об'єкт впливу, реагуючи на вплив, сам стає суб'єктом зворотного впливу, а суб'єкт – об'єктом»⁵². Тобто, кожен елемент системи ТКС фактично виконує роль і суб'єкта, й об'єкта залежно від поточного стану і з точки зору тієї чи іншої функції системи.

Інформаційна взаємодія суб'єктів–об'єктів на тлі ТКС відображені на мал. 1.3:

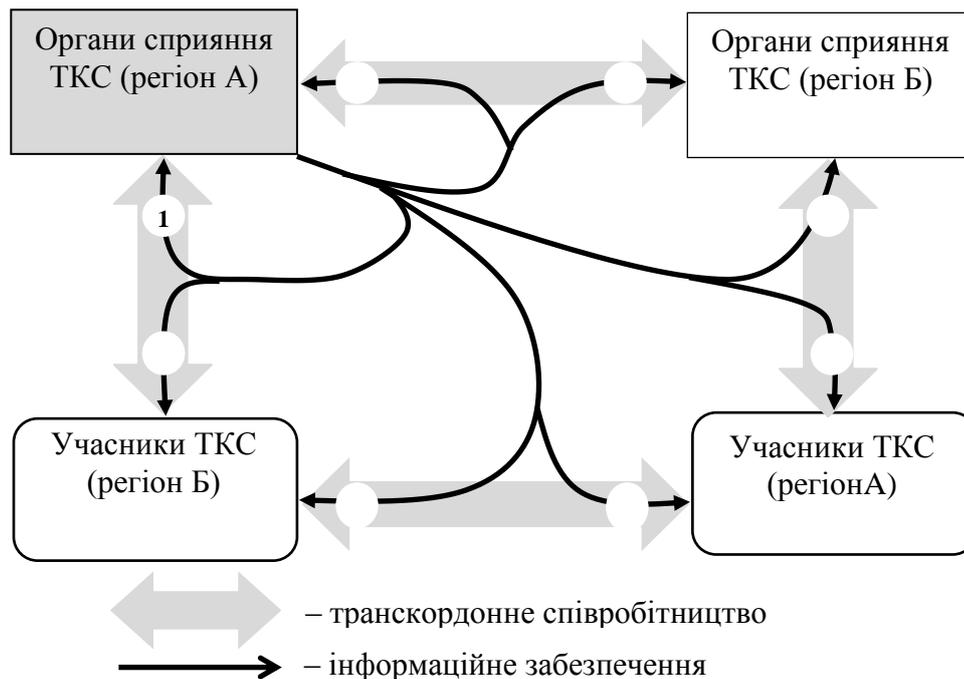
1 – інформаційне забезпечення органом сприяння транскордонному співробітництву стосовно своєї взаємодії з учасником транскордонного співробітництва в сусідньому регіоні;

2 – інформаційне забезпечення органом сприяння транскордонному співробітництву учасника транскордонного співробітництва в сусідньому регіоні щодо їх взаємодії;

3 – інформаційне забезпечення учасника транскордонного співробітництва в сусідньому регіоні щодо взаємодії з учасником транскордонного співробітництва в тому ж регіоні;

---

⁵² Беленький П. Ю. Конкурентність на транскордонних ринках / П. Ю. Беленький, Н. А. Мікула, Є. Е. Матвеев. – Львів : Інститут регіональних досліджень НАН України, 2005. – С. 31.

**Мал. 1.3. Види інформаційного забезпечення ТКС
за ознакою статусу суб'єктів⁵³**

4 – інформаційне забезпечення учасника транскордонного співробітництва в тому ж регіоні щодо взаємодії з учасником транскордонного співробітництва в сусідньому регіоні;

5 – інформаційне забезпечення учасника транскордонного співробітництва в тому ж регіоні щодо взаємодії з органом сприяння транскордонному співробітництву в сусідньому регіоні;

6 – інформаційне забезпечення органу сприяння транскордонному співробітництву в сусідньому регіоні щодо взаємодії з учасником транскордонного співробітництва в тому ж регіоні;

7 – інформаційне забезпечення органом сприяння транскордонному співробітництву органу сприяння транскордонному співробітництву в сусідньому регіоні щодо їх взаємодії;

⁵³ Бельський П. Ю. Конкурентність на транскордонних ринках / П. Ю. Бельський, Н. А. Мікула, Є. Е. Матвеев. – Львів : Інститут регіональних досліджень НАН України, 2005. – С. 32.

8 – інформаційне забезпечення органом сприяння транскордонному співробітництву самого себе щодо своєї взаємодії з органом сприяння транскордонному співробітництву в сусідньому регіоні.

Позначаючи учасників ТКС (А – administrations, державні установи, органи влади; В – business, підприємства; С – citizens, населення; S – students, студентство), П. Беленький, Н. Мікула та Є Матвеев зазначений вище перелік основних напрямів інформаційної взаємодії уточнюють так:

- А2А (administration-to-administration) – між органами влади;
- А2В (administration-to-enterprise) – між органами влади та підприємцями;
- А2С (administration-to-citizen) – між органами влади та населенням;
- А2S (administration-to-students) – між державними установами та студентами;
- В2В (business-to-business) – між підприємствами;
- В2С (business-to-consumer) – між підприємствами та споживачами.

Що стосується виконання функцій інформаційного забезпечення ТКС, то, на нашу думку, розподіл функцій між суб'єктами транскордонного співробітництва можна узагальнено представити табл. 1.2.2⁵⁴.

Таблиця 1.2.2

**Виконання функцій інформаційного забезпечення
транскордонної співпраці**

Елементи (суб'єкти/об'єкти) системи інформаційного забезпечення ТКС	Групи функцій системи інформаційного забезпечення ТКС			
	Інформаційні	нормативні (ідеологічні)	організаційні	посередницькі (медіальні)

⁵⁴ Юськів Б. М. Суб'єкти й об'єкти системи інформаційного забезпечення транскордонної співпраці / Б. М. Юськів // Слов'янський вісник:збірник наукових праць. Серія «Історичні та політичні науки» / Рівненський гуманітарний університет, Рівненський інститут слов'янознавства Київського славістичного університету. – Вип. 16. – Рівне, 2013. – С. 240–244.

Елементи (суб'єкти/об'єкти) системи інформаційного забезпечення ТКС	Групи функцій системи інформаційного забезпечення ТКС			
	Інформаційні	нормативні (ідеологічні)	організаційні	посередницькі (медіальні)
I. Міжнародний рівень				
Міжнародні організації	+ /	+ /		+ /
Міждержавні об'єднання	+ /	+ /		+ /
II. Державний рівень				
Вищі органи влади	+ /	+ /	+ /	+ / +
Міністерство закордонних справ	+ /	+ /	+ /	+ / +
Міністерства, відомства	+ /	+ /	+ /	+ / +
III. Регіональний рівень				
Регіональні органи державної влади	+ / +	+ /	+ /	+ / +
Органи регіонального самоврядування	+ / +	+ /	+ /	+ / +
Галузеві органи управління	+ / +	+ /	+ /	+ / +
Громадські організації	+ /	+ /	+ /	+ / +
Асоціації, агенції регіонального розвитку	+ /	+ /	+ /	+ / +
Інформаційно-аналітичні центри	+ /	+ /	+ /	+ /
IV. Локальний рівень				
Місцеві органи державної влади	+ / +	+ / +	+ / +	+ / +
Органи місцевого самоврядування	+ / +	+ / +	+ / +	+ / +
Підприємства та організації	+ / +	+ / +	+ / +	+ / +
Асоціації, агенції	+ /	+ /	+ / +	+ / +
Громадські організації	+ /	+ /	+ / +	+ / +
Інформаційно-аналітичні центри	+ /	+ /	+ /	+ /

Елементи (суб'єкти/об'єкти) системи інформаційного забезпечення ТКС	Групи функцій системи інформаційного забезпечення ТКС			
	Інформаційні	нормативні (ідеологічні)	організаційні	посередницькі (медіальні)
Населення	/ +	+ / +	/ +	+ / +

Примітка: У кожній клітині в чисельнику представлені функції, які виконує елемент системи інформаційного забезпечення ТКС як суб'єкт інформаційного впливу, у знаменнику – як об'єкт інформаційного впливу.

Якість інформації в системі інформаційного забезпечення транскордонного співробітництва

Інформація, призначена для управління, повинна бути актуальною (відображати стан об'єкта в момент прийняття рішення), важливою (істотною для цілей управління), повною (достатньою для вирішення завдань управління), адекватною (відповідати дійсному стану речей), своєчасною, релевантною (відповідати потребам цілей) і толерантною (бути найбільш зручною для використання в управлінні)⁵⁵. Тому важливе завдання управління – забезпечення даними саме такої якості. Тлумачний словник української мови так трактує термін «забезпечити»: «1) постачати щось у достатній кількості, задовольняти кого-, що-небудь у якихось потребах, надавати кому-небудь достатні матеріальні засоби до існування; 2) створювати надійні умови для здійснення чого-небудь; гарантувати щось; 3) захищати, охороняти кого-, що-небудь від небезпеки»⁵⁶.

На думку російського соціолога І. Романова⁵⁷, інформаційне забезпечення повинно будуватися на таких принципах, як: достовірність

⁵⁵ Матвієнко О. В. Основи інформаційного менеджменту / О. В. Матвієнко. – К. : Центр навчальної літератури, 2004. – С. 60.

⁵⁶ Великий тлумачний словник сучасної української мови / уклад. і гол. ред. В. Т. Бусел. – К., Ірпінь : Перун, 2002. – С. 281.

⁵⁷ Романов И. А. Государственное регулирование миграционных процессов в современной России : автореферат дисс. докт. социолог. наук : 22.00.08 / И. А. Романов; Академия управления МВД России, дисс. совет Д 203.002.03. – М., 2006. – С. 27-28.

інформації; об'ємність і повнота даних (висвітлення всіх позитивних і негативних особливостей); доступність і відкритість інформаційних матеріалів; багаторівневність і багатоканальність інформаційної політики (відповідність стилю і змісту інформаційних матеріалів запитам різних соціальних груп; подача інформаційних матеріалів з використанням усього спектра каналів комунікації); врахування чинного законодавства у відповідній сфері.

Як уже зазначалося, ділові відомості в рамках системи інформаційного забезпечення ТКС поділяються на дві групи: цільову та фонову інформацію. Між ними існує й істотна різниця.

Цільова інформація, на відміну від фонові, є конкретною. Це відомості про конкретні ринки (умови діяльності та характеристики конкурентної боротьби на ринку, його обсяг і суб'єкти, суб'єкти інфраструктури цього ринку), суб'єкти ринку (платоспроможність і надійність потенційного партнера), товар конкретного суб'єкта ринку (ціна та характеристики, умови зберігання та транспортування, потреба у взаємодоповнюючих товарах, їх ціни та характеристики, умови гарантійного та післягарантійного обслуговування для товарів тривалого використання)⁵⁸.

Як стверджує Є. Матвеев⁵⁹, вихідним положенням роботи є визнання координуючої ролі цільових даних, які через механізм ринкової взаємодії забезпечують узгодженість господарської діяльності підприємств. Отже, основна проблема інформаційного забезпечення транскордонного співробітництва – формування таких систем інформаційного забезпечення, які б дозволили численним індивідам, що взаємодіють один з одним, використовувати інформацію, яка не є і не може бути доступною окремому

---

⁵⁸ Беленький П. Ю. Конкурентність на транскордонних ринках / П. Ю. Беленький, Н. А. Мікула, Є. Е. Матвеев. – Львів : Інститут регіональних досліджень НАН України, 2005. – С. 40 – 41.

⁵⁹ Матвеев Є. Е. Організація регіональних систем інформаційного забезпечення транскордонного співробітництва : автореф. дис. канд. екон. наук : 08.10.01 / Є. Е. Матвеев; Інституту регіональних досліджень НАН України. – Львів, 2005. – С. 5.

суб'єкту в усій повноті, а існує лише у фрагментарному та розсіяному вигляді.

Фонова інформація є більш загальною і водночас не обов'язково «прив'язаною» до конкретних проектів або заходів. На думку П. Беленького, Н. Мікули та Є. Матвєєва⁶⁰ вона допомагає орієнтуватись у певному середовищі, виробляти стратегію діяльності, визначати напрями, у яких варто прикладати зусилля. До фонові інформації відносимо відомості про стан і перспективи розвитку економіки території (країни, регіону) чи галузі, зокрема, про сучасний стан і ймовірні зміни в інституціональній структурі економіки, програми підтримки розвитку галузей або територій, наявність об'єктів інфраструктури тощо. Більше того, її формування і поширення може відбуватися задовго до появи конкретного проекту транскордонної співпраці.

Відтак, логічним є висновок, що інформаційне забезпечення повинно:

- 1) формувати і поширювати фонову інформацію;
- 2) створювати умови для ефективного обміну цільовими даними між суб'єктами транскордонного співробітництва та зовнішньоекономічної діяльності.

Однак неналежне виконання цих функцій у рамках системи інформаційного забезпечення транскордонної співпраці призводить до таких проблем⁶¹:

– безпосередньо проблеми інформаційного забезпечення (невизначеність та інформаційна асиметрія);

– які є наслідком безпосередніх проблем інформаційного забезпечення (витіснення дрібних учасників із ринку, ефекти витіснення нерезидентів із ринку, «лимонів» або витіснення з ринку високоякісних товарів низькоякісними);

---

⁶⁰ Беленький П. Ю. Конкурентність на транскордонних ринках / П. Ю. Беленький, Н. А. Мікула, Є. Е. Матвєєв. – Львів : Інститут регіональних досліджень НАН України, 2005. – С. 40–41.

⁶¹ Там само. – С. 62.

– пов’язані з реалізацією заходів щодо зменшення невизначеності й асиметрії (організація ринку, посередники, стандартизація, горизонтальна та вертикальна інтеграції).

У кінцевому варіанті інформаційні проблеми ТКС зводяться до двох аспектів:

- невизначеність (низький рівень інформаційного забезпечення);
- інформаційна асиметрія (нерівномірне інформаційне забезпечення).

Тобто, якість цільової і фонові інформації, а також ефективність інформаційно-аналітичного забезпечення транскордонної співпраці залежить від уміння зібрати та мобілізувати інформаційні ресурси так, як потрібно мобілізувати матеріальні, фінансові та людські ресурси задля підвищення ефективності, наприклад, виробництва.

На нашу думку, одним із варіантів мобілізації інформаційних ресурсів ТКС є кооперація. Російський дослідник О. Нефедьєв виділяє такі напрями кооперації в інформаційно-аналітичній роботі⁶²:

– кооперація джерел даних (відомості з різних джерел для кожного виду регіонального економічного співробітництва передаються в центр обробки даних, де на їхній основі створюються тематичні й проблемні масиви інформації спеціалізованих баз знань. Відтак, формуються інтегровані бази знань та інформаційно-аналітичні продукти з актуальних проблем співпраці);

– кооперація потоків даних (в інформаційно-аналітичній системі регіонального економічного співробітництва організовується система моніторингу сфер дослідження, яка охоплює спеціалізовані напрями, теми, об’єкти, персоналії, джерела відомостей. Зі зміною середовища з потоків інформації вносяться поправки в БД. Поправки від одного спеціалізованого

---

⁶² Нефедьев А. Д. Проблемыкооперацииинформационныхресурсов в странахЕврАзЭС [Электронный ресурс] / А. Д. Нефедьев; круглыйстол «Валютнаяинтеграция в рамках Евразийскогоэкономическогообщества»; Торгово-промышленная палата РоссийскойФедерации, Комитет по вопросамэкономическойинтеграцииистран ШОС и СНГ. – Режим доступа : www.tpprf.ru/common/upload/documents/committee/komsng/d11.doc [02-10-2013]

інформаційного потоку можуть отримати одразу кілька модулів інтегрованої системи);

– кооперація каналів інформації (всі відомості переміщуються комунікаційними каналами в центри обробки даних, а вже звідти потрапляють до користувачів. Зворотний інформаційний потік переміщується тими ж каналами. Канали існують окремо, але й можуть взаємодіяти один з одним на коопераційній основі);

– кооперація масивів даних (сьогодні значна частина необхідних відомостей знаходиться не в автоматизованих БД, а в бібліотеках, архівах, сховищах, розміщених у різних місцях. Фахівці-експерти володіють ще більш цінною інформацією. В інформаційно-аналітичній системі всі відомості повинні зводитись у єдину базу знань. Інтегрованість можна забезпечити лише за рахунок кооперації спеціалізованих масивів даних);

– кооперація центрів обробки інформації (у розвиненій інформаційно-аналітичній системі всі відомості обробляються в спеціалізованих центрах обробки даних. Для досягнення цілей і вирішення актуальних проблем регіональної співпраці необхідна коопераційна взаємодія самих інформаційно-аналітичних центрів).

Отже, «Для здійснення зв'язку, узгодження інформаційних потоків, збору транскордонної статистичної інформації в транскордонному регіоні необхідно створювати мережі зв'язку за адміністративно-територіальним принципом. З метою вирішення проблеми інформаційного забезпечення ТКС на рівні державних регіональних і транскордонних органів необхідні: організація та інформаційне супроводження ТКС; моніторинг інфраструктурного забезпечення ТКС; удосконалення телекомунікаційного зв'язку в євро регіонах; розробка спільних баз даних, доступних для мешканців транскордонної території; узгодження зовнішньоекономічних показників з різних сторін кордону; розробка й апробація транскордонної статистичної звітності. Усі перелічені заходи дозволять вирішити проблему

інформаційного забезпечення у транскордонних регіонах, здійснювати аналіз ефективності транскордонного співробітництва, визначати проблемні місця у розвитку співпраці та поглиблювати рівень інтеграції прикордонних регіонів в контексті євроінтеграційного курсу України»⁶³.

Джерельно-інформаційна база інформаційного забезпечення транскордонного співробітництва

Джерела фонові інформації для транскордонної співпраці можуть бути найрізноманітнішими, тоді як джерельна база цільових даних більш обмежена і піддається класифікації. Хоча, як зазначає В. Гарагонич⁶⁴, існує істотна відмінність серед цих публікацій: від солідних монографічних видань, змістовних аналітичних статей і до маси робіт насамперед науково-популярного та пропагандистського характеру стосовно транскордонного співробітництва регіонів України.

З огляду на перспективу В. Гарагонич пропонує класифікацію, яка досить виразно виокремлює найбільш вагомі традиційні та нові групи джерела цільової інформації⁶⁵:

- 1) архівні джерела й опубліковані документальні матеріали України та сусідніх держав;
- 2) документальні джерела з транскордонного співробітництва в міжнародному вимірі;
- 3) документально-інформаційні матеріали з транскордонної співпраці;
- 4) статистичні матеріали з транскордонної кооперації;
- 5) концепції і стратегії, програми та проекти з розвитку транскордонного співробітництва;

---

⁶³ Лютак О. М. Проблеми інформаційного забезпечення розрахунку транскордонних показників / О. М. Лютак // Актуальні проблеми економіки. – 2011. – № 10 (124). – С. 282.

⁶⁴ Гарагонич В. В. Джерельно-інформаційна база дослідження проблем транскордонного співробітництва та участі в ньому України / В. В. Гарагонич // Історичний архів. Наукові студії : збірник наукових праць / Ред. П.С. Сохань. – Миколаїв : ЧДУ ім. Петра Могили, Вип. 3. – 2009. – С. 86.

⁶⁵ Там само. – С.87–90.

б) різного роду мемуарна література.

Розглянемо їх детальніше щодо єврорегіонів.

По-перше, це архівні матеріали, документи українських архівів, зокрема неопубліковані документи фондів архіву Міністерства закордонних справ. Тут найважливішими документами є матеріали фонду «Міжнародні договори». В основному, це міжнародні білатеральні договори України з Польщею, Словаччиною, Угорщиною, Румунією щодо розвитку транскордонного та міжрегіонального співробітництва, а також аналітичні та документальні матеріали, додатки до механізму укладення договорів. Важливим документальним джерелом є і документи посольств України в країнах Центральної та Східної Європи. Окрім архівних джерел, ще одним важливим документальним масивом є акти, декларації, закони, угоди, постанови, протоколи засідань Верховної Ради України.

До цього класу джерел варто також віднести матеріали відомчих і регіональних українських архівів, зокрема державних архівів областей України, документи і матеріали з архівів міжнародних організацій і асоціацій, наприклад, Карпатського єврорегіону, а також документи з поточних архівів громадських організацій і культурно-національних товариств.

Друга група матеріалів – документальні джерела з транскордонного співробітництва в міжнародному вимірі: офіційні матеріали та документи інститутів Ради Європи, Євросоюзу та їхніх керівних органів і структур з питань розвитку транскордонної співпраці (протоколи, резолюції, рекомендації, доповіді, постанови, рішення, директиви тощо). Особливий інтерес представляє Європейська рамкова конвенція про транскордонне співробітництво між територіальними общинами або властями (від 21 травня 1980 р.) і два додаткові протоколи до неї: Додатковий протокол до Європейської рамкової конвенції про транскордонне співробітництво між територіальними общинами або властями (від 9 листопада 1995 р.) і

Протокол № 2 до Європейської рамкової конвенції про транскордонне співробітництво між територіальними общинами або властями, який стосується міжтериторіального співробітництва (від 5 травня 1998 р.).

На національному рівні маємо комплекс нормативно-правових актів, які регулюють питання транскордонної співпраці на рівні органів місцевої влади і самоврядування в Україні. Це, зокрема, Закони України «Про місцеве самоврядування в Україні» (від 24 червня 1997 р.), «Про місцеві державні адміністрації» (від 9 квітня 1999 р.), «Про стимулювання розвитку регіонів» (від 8 вересня 2005 р.), Постанова Кабінету Міністрів України «Деякі питання розвитку транскордонного співробітництва та єврорегіонів» (від 29 квітня 2002 р.), «Про затвердження Положення про порядок проведення конкурсного відбору проектів (програм) транскордонного співробітництва, які можуть бути включені до державної програми розвитку транскордонного співробітництва» (від 11 травня 2005 р.).

На регіональному рівні як важливий комплекс документальних джерел можна виділити, з одного боку, угоди між регіонами України та країн Центральної та Східної Європи, з іншого – програми транскордонної співпраці прикордонних областей України.

Третя група власне документи Комітету з питань розвитку транскордонного співробітництва Ради Європи й інших офіційних органів Ради Європи, документи єврорегіонів (базові угоди, рішення, рекомендації тощо), ЄС щодо транскордонної співпраці регіонів. З-поміж низки публікацій Ради Європи особливої уваги заслуговує документ Ради Європи «Методичні матеріали з організації прикордонного співробітництва», який містить не тільки історію розвитку транскордонної співпраці в Європі, але й із теоретико-методологічної точки зору визначає низку категорій, понять з питань прикордонної політики.

Принципово важливим джерелом транскордонних відносин України з центральноєвропейськими державами-членами ЄС є стратегічні документи Європейського Союзу щодо політики нового сусідства після розширення ЄС.

Цікавий масив матеріалів містять також науково-інформаційні публікації, наприклад, видання ЄС з питань регіональної політики «Інфорегіо», інформаційно-аналітичні розвідки Асоціації європейських транскордонних регіонів, інформаційне видання Представництва Європейської Комісії «Євробюлетень», бюлетень Інституту регіональних досліджень «Транскордонне співробітництво», видання секретаріату Карпатського євrorегіону «Інформаційний бюлетень Карпатського євrorегіону» тощо.

По-четверте, це статистичні матеріали з транскордонної кооперації: статистичні матеріали України та її регіонів, статистичні щорічники країн Центрально-Східної Європи, щомісячники, регіональні статистичні видання, статистичні й аналітичні матеріали Ради Європи, Євросоюзу, МВФ та інших міжнародних організацій і інституцій щодо розвитку міжрегіональної інтеграції. З точки зору дослідження зовнішньоекономічної складової прикордонних регіонів України виняткове значення має як поточний архів торговельно-промислової палати України, так і статистичні видання щодо зовнішньоекономічної діяльності регіонів України і зарубіжних країн, а також електронні документальні матеріали, зокрема статистичні бази даних євrorегіонів, електронні архівні бази даних прикордонних регіонів країн ЄС та України.

Особливу категорію джерел становлять матеріали наукових, періодичних видань, газет, журналів із актуальних проблемних питань транскордонного співробітництва України.

П'ятий, принципово новий вид джерел, становлять концепції і стратегії, програми і проекти з розвитку транскордонної співпраці. Ці документи мають здебільшого білатеральний характер, хоча є вдалі спроби формування

три- і навіть п'ятисторонніх стратегій із розвитку транскордонного співробітництва європейських регіонів, підготовлених за участю регіонів України. Насамперед це документи стратегічного характеру: «Стратегія транскордонного співробітництва Карпати 2003 – 2011»; міждержавна «Стратегія українсько-польського міжрегіонального і прикордонного співробітництва» (2004 р.); міжрегіональна українсько-польська стратегія транскордонного співробітництва між Львівською і Волинською областями та Люблінським і Підкарпатським воєводствами (2004 р.) та ін.

Одним із базових джерел є мемуарна література, спогади державних і політичних діячів, які були безпосередніми учасниками подій єврорегіональної інтеграції і за участю яких створювалися єврорегіони в Європі. Використання цього класу джерел дозволяє більш глибоко розуміти специфіку еволюції розвитку транскордонного співробітництва. Слід відзначити роботи, есе, спогади французького науковця Дені де Ружмона «Шанс для Європи», «Європа у грі», «Відкритий лист до європейців». На особливу увагу заслуговують мемуари генерального секретаря Ради Європи Вальтера Швіммера «Мрії про Європу», філософські роздуми голови Комісії ЄС РоманоПроді «Задум об'єднаної Європи», мемуари Жана Монне «Реальність і політика», спогади экс-міністра МЗС України Анатолія Зленка «Дипломатія і політика».

Організаційні аспекти інформаційного забезпечення транскордонного співробітництва

Інформаційна підтримка транскордонної співпраці здійснюється через співробітництво суб'єктів та об'єктів системи інформаційного забезпечення ТКС із різного роду фахівцями, громадськістю, а також ЗМІ. Активну креативну роль у цьому процесі відіграє низка спеціалізованих інституцій,

сформованих у різних організаційних формах. Даних, за класифікацією С. Товканець і Г. Товканець⁶⁶, відносяться:

- інформаційні центри;
- агенції регіонального розвитку;
- спеціалізовані геоінформаційні системи;
- центри транскордонного співробітництва;
- регіональні інформаційно-інноваційно-освітні комплекси;
- інноваційні центри транскордонного співробітництва.

Інформаційні центри систематизують і подають дані суб'єктам міжнародного бізнесу й учасникам ТКС з окремих програм, наприклад, «European Neighbourhood and Partnership Instrument» (ENPI).

Мета агенцій регіонального розвитку, які функціонують у регіонах – максимальне наближення до цільових груп транскордонної співпраці нормативно-правових та інформаційно-методичних матеріалів. Інформування та залучення фахівців, громадськості, ЗМІ й інших цільових груп здійснюються шляхом проведення навчальних і дискусійних семінарів, слухань, круглих столів, робочих зустрічей. Крім того, активно використовуються інтернет-технології для проведення телемостів інтерактивних дистанційних заходів у спеціально обладнаних студіях у декількох регіонах одночасно. Агенції також беруть участь у здійсненні моніторингу проектів і програм ТКС, що дає змогу забезпечувати компетентні регіональні та місцеві структури, підрозділи центральної влади відповідними даними, надавати їм спеціально визначену службову інформацію, безпосередньо пов'язану з транскордонною діяльністю (митною, прикордонною, екологічною, податковою тощо), щоквартальні узагальнені дані про ТКС у регіонах.

---

⁶⁶ Товканець С. А. Інформаційне забезпечення міжнародного бізнесу в рамках транскордонного співробітництва / С. А. Товканець, Г. В. Товканець // Актуальні проблеми економіки. – 2010. – № 10 (112). – С. 284–286.

Спеціалізовані геоінформаційні системи (ГІС) використовуються або можуть бути запроваджені в сферах проектування, містобудування, сталого просторового розвитку територій, системах моніторингу довкілля і стану техногенно-екологічної безпеки. Вони є різновидом інформаційних систем, що забезпечують збір, збереження, обробку, доступ, відображення і розповсюдження географічно координованих (просторових) даних. Прикладом регіональної ГІС широкого призначення є системи управління станом довкілля, які оперують такими відомостями:

- метеорологічні (дані про забруднення повітря);
- гідрологічні, а також інформація про гідроспороди та водне господарство;
- дані про ґрунти, земельні ресурси та структуру землекористування;
- відомості про біологічні ресурси, у т. ч. про вплив людини на живі організми;
- соціально-економічні характеристики (інформація про соціальні умови, економіку, торгівлю, управлінські установи);
- картографічні та геодезичні дані (аерофотозйомки, карти тощо) про конкретну територію тощо.

Центри транскордонного співробітництва (ЦТКС), будучи активною формою інформаційного забезпечення, здійснюють так звану пропагандистську діяльність. Наприклад, як правило, пропагують науковий потенціал університету за кордоном серед наукових кіл, інформують і надають персональні консультації працівникам навчального закладу про можливі напрями міжнародної наукової співпраці з організаціями-партнерами. Для цього організуються презентації, зустрічі на різних рівнях, семінари, запрошуються до співробітництва зарубіжні бізнес-партнери тощо. Фактично, ЦТКС є інформаційним координатором у сфері наукових досліджень.

Центр науково-технічної й економічної інформації (ЦНТЕІ) віддавна виконує функції регіонального інформаційно-інноваційно-освітнього комплексу. Він пропонує споживачам довідково-інформаційний сервіс, бізнес-консалтинг, готує інформаційно-аналітичні огляди, проводить патентно-інформаційні та соціологічні дослідження, надає консультації з питань захисту та комерціалізації інтелектуальної власності, створює різного роду регіональні бази даних. У ЦНТЕІ можуть проводитись і фундаментальні та прикладні дослідження з проблем розвитку інтелектуального потенціалу, організації науково-інноваційної та інформаційної діяльності, оцінки інвестиційної привабливості господарських об'єктів, регіональної науково-технічної політики.

Інноваційні центри транскордонного співробітництва можуть відігравати провідну роль у посиленні інформаційного забезпечення науково-технічної діяльності, а також стати основою розвитку регіональної мережі обміну технологіями, яка забезпечить процес обміну відомостями про нові технології між науково-дослідним сектором і підприємствами. Основним завданням такої інноваційної інфраструктури є не підтримка створення нових фірм (на зразок бізнес-інкубаторів), а налагодження співпраці існуючих підприємств і організацій у науково-технічній сфері та забезпечення міжнародного інноваційного співробітництва. Інноваційний центр ТКС – це підприємство, створене у формі юридичної особи, діяльність якого полягає в концентрації інноваційних пропозицій, підтримці процесів реалізації інноваційних проектів суб'єктами господарювання та забезпеченні процесу обміну відомостями в межах транскордонного співробітництва. Основна функція центру – налагодження обміну науково-технічною інформацією між суб'єктами господарювання та створення бази даних інноваційних пропозицій. Учасниками інноваційної моделі транскордонного

співробітництва на цьому етапі будуть науково-дослідні установи, вищі навчальні заклади, великі промислові підприємства⁶⁷.

Джерела:

1. Беленький П. Ю. Конкуренція на транскордонних ринках / П. Ю. Беленький, Н.А.Мікула, Є.Є. Матвеев. – Львів: Інститут регіональних досліджень НАН України, 2005. – 214 с.
2. Матвеев Є.Є. Організація регіональних систем інформаційного забезпечення транскордонного співробітництва : автореф. дис... канд. екон. наук : 08.10.01 / Є.Є.Матвеев; Інституті регіональних досліджень НАН України. – Львів, 2005. – 22 с.
3. Юськів Б.М. Глобалізація і трудова міграція в Європі / Б.М. Юськів. – Рівне : видавець О. М. Зень, 2009. – 476 с.
4. Атаманчук Г. Информационное обеспечение государственного управления [Електронний ресурс] / Г.Атаманчук // Наша власть. – 2006. – №2. – Режим доступу : <http://www.nashavlast.ru/archive/2006//02/index.htm> [02-10-2013].
5. Попов В.П. Глобальный эволюционизм и синергетика ноосферы [Електронний ресурс] / В.П.Попов, И.В.Крайнюченко. – Ростов на Дону : АПСН СКНЦ ВШ, 2003. – Режим доступу : http://holism.narod.ru/book1/3_1.htm [02-10-2013].
6. Юськів Б.М. Зміст і структура інформаційного забезпечення зовнішньої політики держави / Б.М.Юськів, О.Ю.Орос // Актуальні проблеми вітчизняної та всесвітньої історії: Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету. – 2006. – Випуск 8. – Рівне : РДГУ, 2006. – С. 234-240.
7. Європейська рамкова конвенція про транскордонне співробітництво між територіальними общинами або властями (21 травня 1980 р., м. Мадрид). Текст українською мовою. – Рада Європи. – 35 с.
8. Товканець С.А. Інформаційне забезпечення міжнародного бізнесу в рамках транскордонного співробітництва / С.А.Товканець, Г.В.Товканець // Актуальні проблеми економіки. – 2010. – №10 (112). – С.281-287.
9. Умнова Е.Ю. Государственная информационная политика в области современной миграции населения : Дисс... канд. полит. наук, 23.00.02 / Е.Ю.Умнова ; Ставропольский государственный университет, дисс. совет Д212.256.06. – Ставрополь, 2005. – 169 с.
10. Кирилова Н.Б. Медиакультура : от модерна к постмодерну / Н.Б.Кирилова. – М. : Академический Проект, 2005. – 448 с.
11. Реснянская Л.Л. Двусторонняя коммуникация : методика организации общественного диалога / Л.Л.Реснянская. – М. : Пульс, 2001. – 48 с.
12. Мікула Н. Міжтериторіальне та транскордонне співробітництво / Н. Мікула. – Львів: Інститут регіональних досліджень НАН України, 2004. – 395 с.
13. Юськів Б.М. Суб'єкти й об'єкти системи інформаційного забезпечення транскордонної співпраці / Б.М. Юськів // Слов'янський вісник: збірник наукових праць. Серія "Історичні та політичні науки" / Рівненський гуманітарний університет, Рівненський

---

⁶⁷ Мокій А. Л. Основні аспекти забезпечення інформаційної підсистеми інноваційної моделі транскордонного співробітництва / А. Л. Мокій, І. П. Бабець // Зовнішньоекономічний кур'єр. – 2006. – № 1–2. – С. 15–18.

інститут слов'язознавства Київського славістичного університету. – Вип. 16. – Рівне, 2013. – С.240-244.

14. Матвієнко О.В. Основи інформаційного менеджменту / О.В. Матвієнко. – К. : Центр навчальної літератури, 2004. – 128 с.

15. Великий тлумачний словник сучасної української мови / Уклад. і гол. ред. В.Т.Бусел. – К., Ірпінь : Перун, 2002. – 1440 с.

16. Романов И.А. Государственное регулирование миграционных процессов в современной России : Автореферат дисс... докт. социолог. наук : 22.00.08 / И.А. Романов ; Академия управления МВД России, дисс. совет Д 203.002.03. – М., 2006. – 41 с.

17. Нефедьев А.Д. Проблемы кооперации информационных ресурсов в странах ЕвразЭС [Электронный ресурс] / А.Д. Нефедьев; Круглый стол "Валютная интеграция в рамках Евразийского экономического сообщества"; Торгово-промышленная палата Российской Федерации, Комитет по вопросам экономической интеграции стран ШОС и СНГ. – Режим доступа: www.tpprf.ru/common/upload/documents/committee/komsng/d11.doc [02-10-2013].

18. Лютак О.М. Проблеми інформаційного забезпечення розрахунку транскордонних показників / О.М.Лютак // Актуальні проблеми економіки. – 2011. – №10 (124). – С.276-283.

19. Гарагонич В.В. Джерельно-інформаційна база дослідження проблем транскордонного співробітництва та участі в ньому України / В.В. Гарагонич // Історичний архів. Наукові студії : збірник наукових праць. Вип. 3 / Ред. П.С. Сохань. – Миколаїв : ЧДУ ім. Петра Могили, 2009. – С. 86-92.

20. Мокій А.Л. Основні аспекти забезпечення інформаційної підсистеми інноваційної моделі транскордонного співробітництва / А.Л. Мокій, І.П. Бабець // Зовнішньоекономічний кур'єр. – 2006. – №1-2. – С.15-18.

РОЗДІЛ II

НОРМАТИВНО-ПРАВОВІ Й ІНСТИТУЦІОНАЛЬНІ ОСНОВИ ТРАНСКОРДОННОГО СПІВРОБІТНИЦТВА УКРАЇНИ

2.1. Європейське право й інститути, що регулюють транскордонне співробітництво

Транскордонна співпраця не є суто європейським феноменом. Форми транскордонної та територіальної співпраці присутні в усіх частинах світу. Однак ніде транскордонна співпраця не стала такою важливою та невід'ємною частиною планування та розвитку, як у Європі. Протягом десятиріч вона перетворилася в елемент процесу творення спільної Європи (а не «Європи регіонів») і визнається публічним міжнародним правом, яке втілюється в принципах, стратегіях і політиках на усіх рівнях управління.

Етапи розвитку транскордонної співпраці в Європі

Перший період – 1958–1980 рр. – позначений спонтанними формами транскордонного співробітництва⁶⁸. Насправді першою спробою стало створення Бенілюксу у 1944 р., а невдовзі й утворень на прикордонних територіях Німеччини, Нідерландів, Бельгії, Люксембургу, Франції, Швейцарії та Скандинавських країн. Усі ініціативи базувалися на більш-менш офіційних угодах і досить часто були наслідком доброї волі акторів. У 1970-х рр. держави почали створювати міжурядові комітети з питань, що стосувалися прикордонних територій; регіональна та місцева влада не залучалася до участі. Як наслідок, виник брак фінансової та технічної

---

⁶⁶ Klojcnik J. Cross-border cooperation as a tool of development and cohesion – experiences in the EU / Jasmina Klojcnik // Cross-Border Cooperation as a Tool of Spatial Integration and Cooperation between EU and Eastern Partner Countries. – Chisinau / Maribor, 2012 [Electronic resource]. – Available at : <http://www.project-bridge.eu/datoteke/Publications/EU%20CROSS-BORDER%20COOPERATION.pdf>.

підтримки транскордонної співпраці, яка розглядалася як загроза територіальній цілісності та суверенітету держави.

У цей період у 1958 р. на кордоні Німеччини та Голландії створюється перший транскордонний регіон – EUREGIO, а у 1963 р. – «Регіо Басілієнсіс», який символізував кінець багатовікових суперечок між Францією та Німеччиною навколо спірних територій. Відтоді транскордонне співробітництво перетворилося на один із найпотужніших чинників процесу європейської інтеграції та інструментів розвитку прикордонних територій Європи.

Ідея з'явилася на конференції з питань транскордонної співпраці, яка була організована самоврядними асоціаціями обох сторін. Перш за все вони створили власні асоціації самоврядних органів на основі приватного права. Обидві асоціації організовували регулярні зустрічі для обговорення спільних проблем і їх вирішення, загалом у сфері створення ефективної та взаємодоповнюючої регіональної та місцевої інфраструктури. У 1966 р. був створений перший спільний операційний орган транскордонного регіону – «Робоча група EUREGIO». Сьогодні структури єврорегіону забезпечують розвиток хороших стосунків на усіх рівнях та усіх сферах життя між громадянами та владою. EUREGIO залишається одним з найуспішніших єврорегіонів, простягаючись приблизно на 13 тис. км² та охоплюючи 3,3 млн жителів⁶⁹.

Другий період – 1980–1990 рр. Він характеризується розробленням перших інструментів для правової підтримки. 21 травня 1980 р. Рада Європи прийняла перший міжнародний правовий документ – *Європейську рамкову конвенцію про транскордонне співробітництво* (European Outline Convention on Transfrontier Co-operation between Territorial Communities or Authorities) (відома як Мадридська конвенція). У документі закладені основні правові й організаційні засади розвитку транскордонної співпраці, зокрема

---

⁶⁷ EUREGIO [Electronic resource]. – Available at : www.euregio.de

зазначається, що «транскордонне співробітництво означає будь-які спільні дії, спрямовані на посилення та поглиблення добросусідських відносин між територіальними общинами або властями, які знаходяться під юрисдикцією двох або кількох договірних сторін, та на укладення з цією метою будь-яких необхідних угод або досягнення домовленостей». В цьому ж документі уточнюються поняття «територіальні общини» й «органи влади» як «громади або органи, які здійснюють місцеві та регіональні функції та визнаються як такі внутрішнім законодавством кожної держави»⁷⁰.

Мадридська конвенція складається з двох частин: перша містить правові зобов'язуючі положення для держав, які її підписали; друга представлена низкою «модельних угод» міждержавного та місцевого рівнів для можливих угод транскордонної співпраці. Ця частина конвенції не має цінності угоди. Сьогодні конвенція ратифікована 36 державами-членами Ради Європи, 11 членів її не ратифікували, зокрема Об'єднане Королівство, Ісландія, Кіпр, Греція, Андорра, Сан Марино, Сербія, Чорногорія, Македонія. Україна ратифікувала конвенцію у 1993 р.

У 1981 р. *Асоціація європейських прикордонних регіонів* (the Association of European Border Regions (AEBR))⁷¹, створена у 1971 р. як дорадчий органи Ради Європи, розробила Хартію прикордонних та транскордонних регіонів (змінена та доповнена у 1987 р.), у якій, зокрема, підкреслювалося, що прикордонні та транскордонні регіони є рушійними силами регіонального розвитку. Цей неофіційний документ подає низку рекомендацій для транскордонної співпраці. Сьогодні учасниками Асоціації є більше 90 регіонів, транскордонних регіонів і територіальних об'єднань.

У 1985 р. Рада Європи підготувала нову конвенцію – *Європейську хартію місцевого самоврядування* (the European Charter of Local Self-

---

⁶⁸ Європейська рамкова конвенція про транскордонне співробітництво між територіальними общинами або властями 1980 р. [Електронний ресурс]: Верховна Рада України. – Режим доступу : http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=995_106

⁶⁹ Association of European Border Regions.[Electronic resource]. – Available at : www.AEBR.eu

Government)⁷², мета якої – сприяти транскордонній співпраці. У ст. 2 розділу 2 Хартії йдеться, що «регіон, в принципі, визначає органи місцевої влади на рівні, який знаходиться безпосередньо після центрального уряду, та мають політичне право представництва, втілюване обраною регіональною асамблеєю». У Хартії визначаються міжрегіональне співробітництво, під яким розуміють будь-які зв'язки, встановлені між регіонами, що належать до різних держав, а в ст. 10 права місцевих влад вступати до організацій уточнюється, що вони «мають право в рамках своїх повноважень співпрацювати і в межах законодавства створювати разом з іншими місцевими владами об'єднання для реалізації завдань спільного інтересу».

У Хартії наголошується, що принцип місцевого самоврядування має визнаватись у внутрішньому законодавстві, а по можливості й у Конституції. Хартія – один із найперших документів, який визначає засади субсидіарності. Україна ратифікувала Європейську хартію місцевого самоврядування у 1997 р.

Третій період – 1990–2006 рр. Із 1990 р. в ЄС розпочинається період розроблення потужних документів для фінансової підтримки та поширення ініціатив транскордонної співпраці. Єдиний європейський акт 1986 р. заклав підґрунтя для регіональної політики, основна мета якої – допомагати менш сприятливим регіонам у розвитку ініціатив. Із 1990 р. розпочинається програма INTERREG, ціль якої – підтримка транскордонної співпраці між регіонами ЄС. У цей же період Євросоюз започатковує низку програм для співробітництва з країнами, які не є членами ЄС (Phare, Tacis, Cards та Meda, IPA та ENPI).

9 листопада 1996 р. Рада Європи приймає *Додатковий протокол до Мадридської конвенції*⁷³ (відомий як Перший протокол), який визначив

---

⁷⁰ European Charter of Local Self-Governmen [Electronic resource]. – Available at : <http://conventions.coe.int/> 10.

⁷¹ Додатковий протокол до Європейської рамкової конвенції про транскордонне співробітництво між територіальними общинами або властями 1995 р. [Електронний

правові засади транскордонної співпраці, а *Другий протокол до конвенції* від 5 травня 1998 р. поширив принципи транскордонного співробітництва і на міжрегіональну співпрацю, тобто на взаємини регіонів держав-учасниць конвенції, які навіть не межують безпосередньо один із одним⁷⁴. Отже, Європейська рамкова конвенція разом із двома додатковими протоколами заклала загальні правові й організаційні засади транскордонного співробітництва регіонів і держав Європи. Комітет міністрів Ради Європи у 2002 р. ухвалив *Вільнюську декларацію про регіональне співробітництво і зміцнення демократичної стабільності у Великій Європі*, а у 2003 р. – *Кишинівську декларацію про транскордонне і міжрегіональне співробітництво між державами Південно-Східної Європи*.

Четвертий період – із 2006 р. і до сьогодні. У 2006 р. створюються *Європейські угруповання територіальної співпраці* (EGTC – European Grouping for Territorial Cooperation)⁷⁵, завдання яких – полегшити та сприяти транскордонному, транснаціональному та міжрегіональному співробітництву між членами ЄС в цілях зміцнення економічного та соціального єднання. Членами такого угруповання можуть бути держави-члени Європейського Союзу, органи регіональної влади, місцевої влади, громадські установи й організації, інші юридичні особи, а також об'єднання, які складаються з перерахованих вище членів. ЄУТС має утворюватися членами, що знаходяться на території не менше двох держав-членів ЄС.

Відповідно до Регламенту, ЄУТС повинне мати принаймні два органи: асамблею, яка складається з представників членів угруповання, а також президента, який представляє угруповання та діє від його імені. Єдиної

ресурс] // Верховна Рада України. – Режим доступу : http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=994_099

⁷² Протокол № 2 до Європейської рамкової конвенції про транскордонне співробітництво між територіальними общинами або властями, який стосується міжтериторіального співробітництва 1998 р. [Електронний ресурс]: Верховна Рада України. – Режим доступу : http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=994_520

⁷³ European Grouping for Territorial Cooperation Electronic resource]. – Available at : http://ec.europa.eu/regional_policy/funds/gect/index_en.htm

моделі фінансування в рамках Європейських угруповань територіального співробітництва не існує. Оскільки Регламент ЄС щодо ЄУТС не містить інформації про фінансування, це питання повинно висвітлюватись у статуті кожного угруповання. Переважно вони фінансуються членськими внесками учасників угруповання та за підтримки Європейського Союзу.

Засадничі ознаки, які відрізняють ЄУТС від інших подібних механізмів регіональної політики ЄС⁷⁶:

- ЄУТС володіє правосуб'єктністю, є юридичною особою;
- учасниками такого угруповання можуть бути не тільки держави, органи регіональної чи місцевої влади, а й громадські організації чи інші зацікавлені юридичні особи;
- члени ЄУТС реалізують співробітництво на усіх трьох рівнях регіональної політики ЄС (транскордонному, транснаціональному та міжрегіональному рівнях).

У своїй *Рекомендації від 2008 р.*⁷⁷ Парламентська асамблея Ради Європи відзначає, що транскордонна співпраця — вагомий аспект діяльності Ради Європи, чинник покращення демократичної стабільності та взаєморозуміння між державами та їхнім населенням, включно з етнічними та національними меншинами, які часто проживають у прикордонних районах.

Асамблея підкреслює, що це співробітництво полягає у зміцненні партнерства та діалогу між державними і приватними суб'єктами політичного життя й громадянського суспільства. Воно необхідне для стабільності у Європі і продовжує відігравати центральну роль у просуванні основоположних цінностей Ради Європи: демократії, верховенства права та дотримання прав людини.

---

⁷⁴ Короткий виклад роботи «Рекомендації щодо впровадження нових форм транскордонного співробітництва» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : eer.org.ua/files/MR_NewForms_Summary_ukr.doc

⁷⁵ Транскордонне співробітництво. Рекомендація 1829 (2008) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/mpz/docs/757_1829_transfrontier.htm

Асамблея зазначає, що інтеграція у Європі призвела до зростаючих потреб у галузі транскордонного співробітництва. З одного боку, у зв'язку з поступовим зникненням внутрішніх європейських кордонів існує потреба підтримувати проекти щодо кордонів, закритих протягом десятиріч, та перетворювати прикордонні райони, що залишалися відчуженими, на основних учасників європейської інтеграції. З іншого боку — існує потреба управління новими зовнішніми кордонами Європейського Союзу таким чином, щоб дозволити тим, хто активно бере участь у транскордонному співробітництві, протистояти викликам нових політичних, економічних, соціальних і культурних реалій, водночас гарантуючи достатній контроль на кордонах ЄС.

Саме тому Рада Європи може розглядатись як форум для діалогу й обміну досвідом між суб'єктами транскордонної співпраці та є джерелом політичних ініціатив. Експертний комітет з питань транскордонного співробітництва (LR-CT), що складається з експертів урядів держав-членів Ради Європи, видав підручник і практичний довідник із транскордонного співробітництва для використання органами місцевої влади у Європі. Восьма Європейська конференція транскордонних регіонів, організована у вересні 2005 р. Асамблеєю і Конгресом місцевих та регіональних влад у м. Луцьку, дозволила простежити розвиток транскордонної співпраці в Європі починаючи з 1972 р. — часу проведення першої конференції.

Асамблея запрошує Комітет міністрів рекомендувати державам-членам:

- започатковувати між собою транскордонне співробітництво та залучати до цього процесу місцеві та регіональні влади, зокрема через відповідне спостереження, планування, дослідницьку діяльність, навчання та інфраструктурні інструменти;
- надавати місцевим і регіональним владам фінансові ресурси, необхідні для успішного здійснення транскордонної співпраці й адресувати потреби щодо транскордонного співробітництва їхньому національному

законодавству згідно з Рекомендацією (2005 р.) 2 Комітету міністрів про добросовісну практику та зменшення перешкод на шляху до транскордонного та міжтериторіального співробітництва місцевих громад чи влад;

- координувати між собою політику щодо прикордонних територій, узгоджуючи її з відповідними місцевими та регіональними владами;

- більше враховувати конкретні потреби жителів прикордонних територій у місцевій і галузевій політиці (економіка, зайнятість, освіта, культура, транспорт, охорона здоров'я, місцевий розвиток, інфраструктура, комунальні послуги);

- ратифікувати, якщо вони ще цього не зробили, Мадридську рамкову конвенцію та два Протоколи до неї;

- надати спеціальний юридичний статус єврорегіонам;

- заохочувати розвиток транскордонного співробітництва в межах географічного простору Ради Європи, поділяючи з державами, які не є членами ЄС, принципи транскордонної співпраці.

Асамблея запрошує також Європейський Союз продовжувати та збільшувати свою фінансову підтримку проектам транскордонного співробітництва місцевих і регіональних влад, зокрема через діючі програми Акту європейського сусідства та партнерства (ENPI), та залучати відповідні країни до керування програмами, зокрема на зовнішніх кордонах ЄС.

У 2009 р. Рада Європи розробляє *Третій протокол Мадридської конвенції*, який пропонує положення для створення Європейських угруповань територіального співробітництва, який є додатковим інструментом для Європейської групи територіальної співпраці⁷⁸. Документ відкритий для ратифікації.

---

⁷⁶ 3rd Protocol to the Madrid Convention [Electronic resource]. – Available at : <http://conventions.coe.int/Treaty/en/treaties/html/206.htm>

Програми й ініціативи ЄС із транскордонної співпраці

ЄС формує свою стратегію регіонального розвитку так, щоб вона базувалася на наявних можливостях і за допомогою якої можна було б посилити конкурентоспроможність регіонів та паралельно ліквідувати їх відсталість. Особливо це стосується підтримки прикордонних регіонів, які в кожній державі були периферійними і менш розвинутими, ніж центральні. Тому ЄС у своїй регіональній політиці приділяє значну увагу прикордонним регіонам, щоб нівелювати різницю рівня життя населення як між регіонами всередині однієї держави, так і прикордонними регіонами сусідніх держав ЄС.

Н. Мікула у своїй книзі «Єврорегіони: досвід та перспективи» стверджує, що початок створення єврорегіонів у Європі поклав випадок. В одній з європейських країн трапилась аварія за декілька кілометрів від кордону. До найближчої лікарні, розташованої у сусідній державі, було декілька хвилин їзди, а до своєї лікарні – понад 2 год. Перевезти за кордон і лікувати не було можливостей – не були врегульовані питання дії медичного страхування у сусідній державі і ніхто не міг взяти на себе питання їх термінового вирішення. Постраждалий по дорозі до лікарні помер, хоча при своєчасній допомозі за кордоном людину врятували б. Для вирішення такого типу питань не було потрібно домовленостей на державному рівні. Достатньо, щоб про це домовилися між собою територіальні органи влади або/і місцеві громадські організації сусідніх держав. Так започаткували свою діяльність єврорегіони⁷⁹.

Європейська комісія визначає транскордонну співпрацю як більш-менш інституалізоване співробітництво між акторами з обох (чи більше) сторін кордону, мета якого – координувати та розробляти спільні політики та дії, досягнути спільних зусиль у розвитку своїх територій, розділених кордоном.

---

⁷⁹ Мікула Н. Єврорегіони: досвід та перспективи / Н. Мікула. – Львів : ІРД НАН України, 2003. – 222 с.

Транскордонна співпраця в межах Союзу – частина регіональної політики ЄС, яка отримала назву «Європейська територіальна співпраця» і фінансується фондом Європейського регіонального розвитку (бюджет на 2007–2013 рр. Складав 8,7 billion євро). Територіальна політика ЄС заохочує регіони та міста з різних держав-членів Союзу співпрацювати та навчатися один в одного через спільні програми, проекти та мережі.

Інший напрям – транскордонне співробітництво з регіонами на зовнішньому кордоні ЄС, основним документом якого є Інструмент європейської політики сусідства у сфері транскордонної співпраці.

Із 1990 р. Європейський Союз здійснює фінансову підтримку транскордонного співробітництва шляхом використання ряду ініціатив, програм та проектів, як от: INTERREG, PHARE CBC, TACIS CBC, PHARE, CREDO, MEDA, CARDS, LACE⁸⁰.

*Ініціатива INTERREG (1990–1999 рр.)*⁸¹ – *Community Initiative concerning trans-European cooperation intended to encourage harmonious and balanced development of the European territory* створена, щоб стимулювати співпрацю між державами-членами ЄС на різних рівнях. Одна з основних цілей – зменшити вплив національних кордонів на користь економічного, соціального та культурного розвитку на всій території Євросоюзу.

Ініціатива INTERREG розпочалася як INTERREG I на період 1989–1993 рр., продовжилася як INTERREG II на 1994–1999 рр., перейшла на рівень INTERREG III (2000–2006 рр.), а з 2007 по 2013 рр. діє як INTERREG IV.

Уся ініціатива має три напрями:

А – *транскордонна співпраця* між прилеглими регіонами з метою розвитку транскордонних соціальних та економічних центрів через спільні стратегії розвитку;

---

⁷⁸ Ibidem

⁷⁹ Interreg [Electronic resource]. – Available at : <http://www.interreg4c.eu/>.

В – *транснаціональне співробітництво*, яке охоплює національні, регіональні та місцеві органи влади з метою сприяння кращій інтеграції в межах Союзу через утворення великих груп європейських регіонів;

С – *міжрегіональна співпраця*, зорієнтована на покращення ефективності політик та інструментів регіонального розвитку через широкомасштабні програми обміну досвідом.

Мета програми INTERREG – пропаганда та підтримка транскордонного співробітництва на внутрішніх і зовнішніх кордонах ЄС задля піднесення рівня життя на цих територіях і їх повноцінної соціально-економічної інтеграції. Цілі ініціативи:

1) допомога прикордонним територіям у розв'язанні конкретних проблем, які виникли в процесі розвитку у зв'язку з їх периферійним розміщенням у національних державах і ЄС в цілому;

2) стимулювання створення і розвитку структур співпраці поза внутрішніми кордонами, а також надання цим структурам ширших повноважень у рамках ЄС у контексті формування єдиного європейського ринку у відповідних випадках;

3) допомога в адаптації територій, які лежать за зовнішніми кордонами ЄС до їх нової ролі, тобто регіонів, об'єднаних спільним ринком;

4) використання нових можливостей співпраці з третіми країнами на територіях, що лежать за зовнішніми кордонами ЄС.

У рамках програми *INTERREG I* (1990–1993 рр.) зі Структурних фондів ЄС були підтримані 31 операційна програма на суму 1 082 млн євро в різних сферах, зокрема: транспорт і комунікації (45 %), охорона довкілля (10%), економіка та туризм (28 %), розвиток сільських територій (6 %), освіта й інші сфери (11 %).

Завдяки успіхам програми Рада Європи визначила транскордонне співробітництво як пріоритетний напрям місцевих ініціатив на 1994–1999 рр.

INTERREG II розпочалась у 1996 р. і призначалася для транснаціональної співпраці в сфері просторового планування і т.д., забезпечувалася коштами в сумі 413 млн євро. Загалом було затверджено 59 операційних програм у *INTERREG II*. На їх реалізацію було надано 2,6 млн євро – найбільша допомога в рамках місцевих ініціатив. Із урахуванням співфінансування (національні, регіональні, локальні та приватні фонди), на транскордонне співробітництво на внутрішніх і зовнішніх кордонах ЄС було витрачено 4 млрд євро. З 1990 р. освоєно 6,5 млрд євро в рамках ініціативи *INTERREG* і реалізовано декілька тисяч транскордонних проектів.

Програма *INTERREG* від початку охоплювала всі внутрішні та зовнішні кордони ЄС, включаючи нових членів: Австрію, Швецію та Фінляндію. Операційні програми розподілені так: 35 програм реалізовувалося на внутрішніх кордонах, 24 – на зовнішніх (країни Центральної Європи, Росія, Норвегія, Швейцарія, Кіпр, Марокко). Іншим чинником, який визначав би важливість розповсюдження *INTERREG II*, був сильний акцент на транскордонне співробітництво вздовж морських кордонів. Більшість програм (11) були реалізовані на внутрішніх кордонах ЄС. Новими територіями, які скористалися програмою *INTERREG II*, стали нові східні території об'єднаної Німеччини та приморські території: ірландсько-британське прикордоння (Walla), французько-британське (East-Sussex–Haute-Normandy), іспансько-марокканське, грецько-італійське та французько-італійське (Corsica-Livonia).

У контексті розвитку діяльності програма *INTERREG II* виділяє такі категорії:

- спільне планування і реалізація транскордонних програм;
- підтримка заходів щодо вільної передачі інформації поза кордонами і між прикордонними регіонами, громадськими інституціями, приватними підприємствами та товариствами;

- створення спільних інституційних та адміністративних структур для підтримки та пропаганди транскордонної співпраці.

INTERREG III (2000–2006 рр.)⁸². Серед запланованих бюджетних витрат із структурних фондів ЄС на період 2000–2006 рр. програма *INTERREG III* є найбільшою громадською ініціативою із загальним обсягом фінансування у 4 875 млн євро й охоплює три напрями, які передбачають досягнення таких цілей:

- *напряма А*: транскордонне співробітництво між органами місцевої влади суміжних прикордонних територій, спрямоване на підтримку інтегрованого регіонального розвитку, передусім на зовнішніх кордонах ЄС;

- *напряма В*: транснаціональна співпраця між національними, регіональними та місцевими органами влади для їх активізації у напрямі підвищення рівня інтеграції шляхом створення великих угруповань європейських регіонів, з метою розбудови гармонізованого та збалансованого суспільства та поліпшення територіальної інтеграції з кандидатами в ЄС і їх сусідніми країнами;

- *напряма С*: міжрегіональне співробітництво, призначене на впровадження ефективної політики та механізмів для регіонального розвитку і згуртування для створення мереж.

Головні засади трьох напрямів *INTERREG III*:

- узгодження транскордонних / транснаціональних стратегій і програм розвитку;

- партнерство та «висхідний принцип»;

- доповнюваність із головними напрямами діяльності структурних фондів;

- підвищення інтеграції у напрямі реалізації громадських ініціатив;

---

⁸⁰ Community Initiative *INTERREG III B* (2000–2006) [Electronic resource]. – Available at : http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docgener/evaluation/pdf/expost2006/interreg_executive_summary_en.pdf.

• ефективна координація INTERREG III із іншими зовнішньополітичними інструментами задля їх взаємного підсилення.

INTERREG IV (із 2006 р. і до сьогодні) охоплює такі програми:

– *напряма А* (усього 52 програми, які покриваються 74 % усіх коштів – близько 6,5 млрд євро). Найпотужнішими є програма FLUXPYR – європейська транскордонна мережа для визначення та менеджменту водних, вуглецевих та енергетичних потоків в екосистемі Піренеїв; ISLES project – пришвидшення розвитку джерел відновлюваної енергії на узбережжях Шотландії та Ірландії; SHAPING 24 – ініціатива з культурного туризму Східної Англії та Нижніх графств;

– *напряма В* (13 програм транснаціональної співпраці Балтійського, Альпійського та Середземноморського регіонів загальною вартістю 1,8 млрд євро): BLAST (Bringing Land and Sea Together) – спільний проект громадських, приватних та наукових партнерів семи країн регіону Північного моря з кращого управління прибережною зоною та навігацією у Північному морі; SmartCities – розвиток електронних послуг; SoNorA – покращення транспортної інфраструктури між Балтикою та Адріатикою;

– *напряма С* (13 мережевих програм, які охоплюють усі 27 держав-членів ЄС – 445 млн євро) – обмін досвідом між регіональними та місцевими органами влади в різних країнах.

*Програма PHARE CBC (Cross-Border Cooperation)*⁸³ (*Pre-accession assistance programme for countries in Central and Eastern Europe*) була ініційована у 1994 р. з метою сприяння розвитку транскордонного співробітництва між регіонами країн Центрально-Східної Європи (ЦСЄ) та ЄС. Передусім це були прикордонні регіони країн ЦСЄ, які межують з прикордонними регіонами країн-членів Євросоюзу. Програма охоплювала 10 країн: 8 – члени ЄС (Чеська Республіка, Естонія, Угорщина, Латвія, Литва, Польща, Словаччина, Словенія) та 2 асоційовані члени ЄС (Болгарія та

---

⁸¹ PHARE programme [Electronic resource]. – Available at : http://ec.europa.eu/bulgaria/finance_business/pre-accession/phare-programme_en.htm

Румунія). До 2000 р. учасниками програми були також країни Західних Балкан (Албанія, Боснія та Герцеговина, Македонія), проте у 2001 р. розпочалася програма CARDS, яка надавала фінансову підтримку цим регіонам.

Протягом 1994–1999 рр. програмою PHARE CBC було охоплено 15 національних кордонів і освоєно 1 млрд євро додатково до коштів, що передбачалися на програму INTERREG II. Програма фокусувалася на підтримці пріоритетів вступу до ЄС та цілях і завданнях, які повинні були виконати держави-кандидати.

Програма PHARE CBC підтримувала переважно проекти в сфері розвитку інфраструктури (транспорт і охорона довкілля) й економіки. У 1998 р. Європейська комісія розробила і впровадила нові інструменти реалізації PHARE CBC, що включали такі заходи:

– Сприяти розвитку співпраці прикордонних регіонів у країнах Центральної та Східної Європи з їх сусідами – асоційованими та країнами-членами ЄС, допомогти їм подолати специфічні проблеми розвитку, які можуть виникнути у зв'язку з їх периферійним розташуванням і ситуацією у внутрішній, національній економіці, інтересами місцевого населення й у спосіб, сумісний із захистом навколишнього середовища.

– Підтримувати створення та розвиток мережі співробітництва по обидві сторони кордону, наведення зв'язків між ними та розширення загальної мережі кооперації.

У 1998 р. в межах PHARE CBC були розроблені ключові критерії транскордонної співпраці щодо кордонів країн Центрально-Східної Європи, які залишаються чинними до сьогодні, зокрема:

- розширення географічної прийнятності програми шляхом включення прикордонних територій країн Центрально-Східної Європи суміжних між собою та з 10 країнами-кандидатами Центрально-Східної Європи;
- введення нового планування й інструментів упровадження;

- загальні програмні документи;
- спільні комітети співпраці;
- загальні фонди малих проектів.

Програми PHARE CBC на 1999 та 2000 рр. були розроблені, опираючись на нове Положення, але вони не стали в пригоді через дублювання дій із програмою INTERREG. У жовтні 2003 р. внесено поправки до програми, які включали зовнішні кордони Румунії та Болгарії.

*Програма PHARE CREDO*⁸⁴ розроблена у 1996 р. для підтримки та сприяння розвитку транскордонного співробітництва на кордонах «Схід–Схід», що включає країни ЦСЄ / ЦСЄ та ЦСЄ / СНД, і спрямована на підтримку спільних проектів, корисних для населення по обидві сторони державного кордону.

Пріоритети PHARE CREDO – сприяння розвитку добросусідства та соціальної стабільності у прикордонних регіонах, підтримка транскордонної співпраці, яка сприяє економічному та соціальному розвитку та децентралізації у країнах ЦСЄ. Прийнятними є багатосторонні проекти щодо економічного розвитку, соціально-культурного співробітництва, міського та регіонального обслуговування, людських ресурсів, довкілля і місцевого та регіонального управління.

Програма PHARE CREDO створила особливо сприятливі умови для розвитку транскордонної співпраці у багатьох прикордонних регіонах, підтримуючи реалізацію проектів по обидві сторони кордону. Проте її негативно сприйняли у деяких прикордонних регіонах через комплексність, бюрократичні процедури та менеджмент, відносно малі розміри робочого бюджету, затримки в упровадженні та нестачу програмних підходів. Тому Європейська комісія вирішила замінити PHARE CREDO на кордонах країн-кандидатів на розширення дії програми PHARE CBC.

---

⁸² The EU-PHARE CREDO programme [Electronic resource]. – Available at : http://cordis.europa.eu/fetch?CALLER=EN_NEWS&ACTION=D&DOC=49&CAT=NEWS&QUERY=012574a3c675:9a8e:0f8b91b7&RCN=10286

CADSES⁸⁵. У 1996 р. ЄС вирішив розвинути ініціативу INTERREG II у бік транскордонного співробітництва й енергетики, започаткувавши INTERREG II – Стратегію об'єднаного просторового розвитку (регіонів) Центрального, Адріатичного, Дунайського та Південно-східного європейського просторів (CADSES). Ця частина ініціативи INTERREG поширюється і на Україну, зокрема Одеська область має певний досвід подання проектів для участі у програмі INTERREG II С. У 1997 р. її було включено як партнера до транснаціонального проекту № 97.013 / A Urban Technology Network⁸⁶. Програма базується на таких ключових принципах: рівноправне та щире співробітництво між партнерами; консенсус у прийнятті рішень із фундаментальних проблем; солідарність задля розвитку всіх можливостей регіонів.

Програма CADSES підтримує та розвиває такі пріоритети співробітництва:

- розбудова ефективних та екологічно безпечних транспортних мереж;
- оптимальний перехід до інформаційного суспільства;
- сприяння використанню сучасних інформаційних і комунікаційних технологій, зокрема підтримка малих та середніх підприємств у використанні інновацій;
- розвиток телематики та сприяння переходу до знань та інновацій, особливо в таких сферах, як електронні засоби зв'язку, освіта, наукові дослідження та телеробота;
- охорона довкілля, ефективне використання природних, особливо, водних ресурсів;

---

⁸³ Стратегия объединенного пространственного развития (регионов) Центрального, Адриатического, Дунайского и Юго-восточного европейского пространства [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://vasilieva.narod.ru/mu/csipfo/kpr/frames/guide/cadses.htm>

⁸⁴ Студенников І. Транскордонне співробітництво як крок до визначення концепції регіональної політики [Електронний ресурс] / Інститут Схід–Захід. – Режим доступу : <http://ewi.org.ua/chastyna-7-transkordonnospivrobitnytstvo-yak-krok-do-vyznachennya-kontseptsi-rehionalnoji-polityky>.

- розвиток стратегій міжнародного співробітництва міст, регіонів та держав.

*TACIS CBC*⁸⁷ (*Technical Assistance to the Community of Independent States*) — програма прикордонного співробітництва, спрямована на створення можливостей для місцевих і регіональних структур західних прикордонних регіонів Росії, Білорусі, України та Молдови, які б дали їм змогу започаткувати спільні проекти зі своїми партнерами з ЄС або ЦСЄ. Ініційована у 1996 р. і має свій окремий бюджет. Основна увага програми TACIS CBC приділялася налагодженню прикордонної співпраці, полегшенню перетину кордонів, розбудові прикордонної інфраструктури, охороні довкілля.

TACIS CBC є частиною Регіональної програми TACIS, яка є головним інструментом ЄС щодо сприяння проведенню економічних реформ і перебудови нових незалежних держав – Вірменії, Азербайджану, Білорусі, Туркменістану, України, Узбекистану та Монголії.

Завдання програми TACIS CBC:

- допомога прикордонним регіонам у подоланні специфічних проблем розвитку, які породжені їхньою відносною ізоляцією від центрів;
- заохочення розширення / формування мережі транскордонних зв'язків по обидві сторони кордону, наприклад, полегшення перетину кордону;
- прискорення процесу трансформації у державах-партнерах через співпрацю з прикордонними регіонами ЄС та ЦСЄ;
- зменшення транскордонних забруднень та шкоди навколишньому середовищу.

У 1996 р. Європейська комісія запровадила новий механізм фінансування проектів – Програму TACIS сприяння малим та мікро-проектам із прикордонного співробітництва (TACIS CBC SPF-MPF) задля

---

⁸⁵ TACIS [Electronic resource] – Available at : http://europa.eu.int/comm/external_relations/ceeca/tacis/index.htm

підтримки проектів малих форм співпраці між місцевими та регіональними органами влади на західних кордонах СНД. Мета програми – допомога в налагодженні діалогу та співробітництва між громадами, що проживають по обидві сторони кордону, а також у вирівнюванні життєвих рівнів населення прикордонних територій.

Підтримка надається у формі грантів, які не перевищують 200 тис. євро.

Основна мета Програми малих проектів з прикордонної співпраці (TACIS CBC SPF) – сприяння співпраці між регіонами, містами та місцевими органами влади в прикордонних територіях СНД (Росії, Білорусі, України та Молдови) та держав-кандидатів, а також країн ЄС. Основні цілі:

- заохочення та підтримка прикордонного співробітництва серед місцевих і регіональних органів влади прикордонних територій;
- підтримка проектів малих форм співпраці, які впроваджуються місцевими та регіональними органами влади на прикордонних територіях спільно з іншими партнерами;
- покращення координації між TACIS CBC SPF, INTERREG, PHARE з метою отримання більше інтегрованих проектів на західних кордонах Росії, України, Молдови, Білорусі. Програма TACIS CBC щодо кордонів між розширеним ЄС та Росією, Україною, Білоруссю та Молдовою була прийнята Європейською комісією у листопаді 2003 р.

*CARDS*⁸⁶ та *MEDA*⁸⁷. У грудні 2000 р. ЄС затвердила нове Положення щодо допомоги західним Балканським країнам (відоме як *CARDS*), що охоплює Албанію, Боснію, Герцеговину, Хорватію, Югославію та Македонію. Мета *CARDS* – підтримка та сприяння розвитку тісних стосунків між регіонами своїх держав із регіонами країн-членів ЄС та країн-кандидатів до вступу в Євросоюз у координації з іншими механізмами для

---

⁸⁶ *CARDS* [Electronic resource]. – Available at : http://europa.eu/legislation_summaries/enlargement/western_balkans/r18002_en.htm

⁸⁷ *MEDA* [Electronic resource]. – Available at : http://europa.eu/legislation_summaries/external_relations/relations_with_third_countries/mediterranean_partner_countries/r15006_en.htm

транскордонного, транснаціонального та регіонального міжнародного співробітництва з країнами, які не є членами ЄС. Програма орієнтована на:

1. відновлення та стабілізацію в регіоні;
2. допомогу в поверненні біженців;
3. підтримку демократії, верховенства права, прав людини та меншин, незалежних медіа, боротьби з організованою злочинністю;
4. розвиток сталої орієнтованої на ринкові відносини економіки;
5. скорочення бідності, статевої нерівності;
6. освіту та навчання, охорону довкілля;
7. регіональну, транснаціональну, міжнародну та міжрегіональну співпрацю між країнами-реципієнтами та ЄС й іншими державами регіону.

MEDA – головний фінансовий інструмент Європейського Союзу в реалізації європейсько-середземноморського партнерства (Euro-Mediterranean Partnership) з державами східного та південного Середземномор'я (Алжир, Єгипет, Ізраїль, Йорданія, Ліван, Лівія, Палестина, Сирія, Туніс, Туреччина, Кіпр і Мальта (останні дві – до вступу в ЄС 1 травня 2004 р.)). Програма виходить за рамки звичайної допомоги в розвитку і подібна до програм PHARE і TACIS тим, що головною метою фінансової співпраці з регіоном Середземномор'я є економічні перетворення та зона вільної торгівлі.

MEDA розпочалась у 1994 р., з поправками продовжилась у 2000 р. Основні цілі програми:

1. посилення політичної стабільності та демократії;
2. створення зони вільної торгівлі ЄС – Середземномор'я, розвиток економічної та соціальної співпраці;
3. увага гуманітарним і культурним вимірам.

Не дивлячись на те, що існує певна підтримка транскордонних дій із боку ЄС в межах MEDA, проте немає програмних урядових або інших підходів, еквівалентних схожим за програмами INTERREG та PHARE CBC.

LACE⁹⁰. Взаємодопомога та співпраця європейських прикордонних регіонів (LACE) – проект Асоціації європейських прикордонних регіонів, розпочатий у 1990 р. з метою узгодження відповідності впровадження INTERREG. Мав діяти як європейський спостерігач транскордонного співробітництва. LACE-TAP проект (технічна допомога та пропаганда транскордонної співпраці) охоплював період реалізації INTERREG ІІА (1999–2001).

Основні досягнення LACE:

1) налагодження зв'язків між професіоналами, залученими у транскордонне співробітництво (INTERREG та PHARE CBC), що дозволяє обмін ноу-хау та досвідом;

2) створення веб-сторінки з публікаціями LACE, особливостями та характеристиками прикордонних регіонів, інформацією про програми та проекти;

3) семінари, конференції, стажування, що організовуються в прикордонних регіонах і створюють ідеальні умови для дискусій щодо співпраці (дебати політиків і обговорення аспектів транскордонного співробітництва, зокрема транскордонні програми та структури);

4) підготовлені та видані публікації, зокрема технічні (наприклад, Практичне керівництво, інформаційні листи, кольорові журнали, адресовані широкому загалу (під LACE-TAP) та LACE-PHARE CBC новини);

5) забезпечення консультаційної підтримки Європейської комісії та прикордонних регіонів, звіти спеціалістів (наприклад, Державні аспекти транскордонного співробітництва, Дискусійний листок про майбутнє прибережної співпраці, дослідження фінансового проектування);

6) офіси LACE розміщені у 10 прикордонних регіонах країн-членів ЄС під наглядом LACE-TAP і 6 інформаційних пунктів у прикордонних регіонах країн ЦСЄ з використанням LACE-PHARE CBC, що були створені для збору

---

⁸⁸ Lace [Electronic resource]. – Available at : <http://www.lace.aebr-ageg.de>

даних про програми, проекти, стратегії тощо, розповсюдження відомостей про успішний досвід, допомогу в організації стажувань, семінарів, конференцій, підтримки транскордонних зв'язків;

7) створення наукового технічного комітету, до складу якого входять наукові експерти з університетів і дослідних центрів, спеціалісти зі стратегічних, політичних питань. Видання публікацій Комітету.

Барселонський процес

У листопаді 1995 р. міністри закордонних справ 15 держав-членів ЄС та 12 держав-партнерів Середземноморського регіону розпочали Барселонський процес як рамку для встановлення двосторонніх і регіональних відносин. На основі погоджених положень Барселонської декларації процес заклав підґрунтя партнерським стосункам Євросоюзу та держав Середземномор'я. Це був зовсім новий альянс, який базувався на принципах спільної власності, діалогу та співпраці, і прагнув перетворити Середземномор'я у регіон миру, безпеки та спільного добробуту.

Основними галузями партнерських стосунків стали:

- політичний і безпековий діалог для створення території миру та безпеки завдяки сталому розвитку, верховенству права, демократії та дотримання прав людини;

- економічне та фінансове партнерство, зокрема поступове створення зони вільної торгівлі;

- партнерство в соціальній, культурній і гуманітарній сферах, мета якого – сприяти взаєморозумінню та міжкультурному діалогу.

З 1995 р. міністри закордонних справ проводили зустрічі 15+12, які розпочали низку спільних ініціатив, що фінансувалися через регіональну програму MEDA.

Повідомлення Європейської комісії «Ширша Європа»⁹¹ (2003 р.). ЄС має зобов'язання не лише перед своїми громадянами, але й теперішніми та майбутніми сусідами – гарантувати соціальну згуртованість та економічну динаміку. Євросоюз повинен сприяти регіональній і субрегіональній співпраці й інтеграції, які є передумовою політичної стабільності, економічного розвитку та скороченню бідності і соціального поділу.

Вперше про потребу в справжній політиці сусідства йшлося під час засідання Ради із загальних справ та зовнішніх зносин (General Affairs and External Relations Council) у листопаді 2002 р. та Європейської ради у Копенгагені у грудні того ж року. Зокрема, Європейська рада закликала ЄС посилити стосунки з країнами-сусідами на основі спільних цінностей для уникнення подальшого поділу у Європі та сприянню стабільності та процвітання. У фокусі уваги були Росія, Україна, Білорусь, Молдова та країни-партнери Середземноморського регіону.

У Повідомленні ради наголошувалося, що розширення сприятиме посиленню стосунків з Росією та розширенню відносин із Україною, Білоруссю, Молдовою та країнами Середземноморського регіону. Пропонувалося розвивати зону процвітання та дружнього сусідства – так зване «коло друзів» із якими Союз має тісні мирні відносини співпраці. З цією метою Євросоюз слід запропонувати Росії та західним новим незалежним державам (Україні, Білорусі та Молдові) перспективну ставку на внутрішньому ринку ЄС та можливість подальшої інтеграції та ліберизації для сприяння вільного руху осіб, товарів, послуг і капіталу.

У документі «Ширша Європа» наголошується, що співпраця на східному кордоні є досить потужною, зорієнтованою на торгівлю й інвестиції, проте обмежується лише Російською Федерацією. Регіональне політичне співробітництво і / чи економічна інтеграція не є сильним компонентом

---

⁸⁹ Wider Europe— Neighbourhood: A New Framework for Relations with our Eastern and Southern Neighbours [Electronic resource]. – Available at : http://ec.europa.eu/world/enp/pdf/com03_104_en.pdf

політики ЄС щодо західних нових незалежних держав. Євросоюз має посилити й об'єднати існуючу політику сусідства стосовно цих регіонів навколо двох основних цілей:

- співпрацювати з партнерами, щоб скоротити бідність і створити територію спільного процвітання та цінностей на основі глибшої економічної інтеграції, посилення політичних та культурних відносин, розширення транскордонного співробітництва та спільної відповідальності за запобігання конфліктів між ЄС та його сусідами;

- закріпити пропозицію Євросоюзу щодо конкретних переваг і преференційних стосунків у межах різноманітних рамок, які відповідають прогресу, якого досягли країни-партнери завдяки своїм політичним та економічним реформам.

*Європейська політика сусідства*⁹². Повідомлення Єврокомісії «Ширша Європа», оприлюднене у 2003 р., окреслило основні напрями нової політики. У 2004 р. була розроблена Європейська політика сусідства, мета якої – запобігання появі нових ліній розподілу між ЄС, який постійно розширюється, та країнами-сусідами; посилення процвітання, стабільності та безпеки усіх.

У Східній Європі політика адресована Росії, Україні, Білорусії та Молдові. Зокрема, ЄС та РФ вирішили розвивати стратегічне партнерство через створення чотирьох спільних просторів, окреслених на саміті у Санкт-Петербурзі у 2003 р.: спільний економічний простір; спільний простір свободи, безпеки та правосуддя; простір співпраці у сфері зовнішньої безпеки; простір досліджень та освіти, а також культурні аспекти. Комісія також рекомендувала включити до цієї Політики Вірменію, Азербайджан та Грузію.

У Середземноморському регіоні Політика стосується усіх країн, які не є членами Євросоюзу згідно з Барселонським процесом (окрім Туреччини, яка

---

⁹⁰ European Neighbourhood Policy [Electronic resource]. – Available at : http://ec.europa.eu/world/enp/documents_en.htm.

виконує зобов'язання в межах програми підготовки до вступу в ЄС). Слід згадати, що Північний вектор транскордонних політик ЄС вперше започатковано Європейською радою у грудні 1997 р. у Люксембурзі. Загалом він розвивався як важливий компонент відносин ЄС–РФ (зокрема, Північно-Західної Росії) у регіонах Балтійського та Північного морів.

Отже, нова політика була запропонована 16 найближчим сусідам ЄС – Алжиру, Вірменії, Азербайджану, Білорусі, Єгипту, Грузії, Ізраїлю, Йорданії, Лівії, Лівану, Молдові, Марокко, окупованій Палестинській території, Сирії, Тунісу й Україні – і надає їм можливість взяти участь у різноманітній діяльності ЄС через ширшу політичну, економічну та культурну співпрацю. Документ містить рекомендації з розвитку регіонального співробітництва й інтеграції як засіб вирішення конкретних питань, пов'язаних із розширенням ЄС.

Євросоюз пропонує державам-партнерам визначити ті пріоритетні цілі, досягнення яких наблизить держави до ЄС:

- політичний діалог і реформи;
- торгівля й участь у внутрішньому ринку ЄС;
- правосуддя та внутрішні справи;
- енергетика, транспорт, інформаційне суспільство, довкілля, дослідження й інновації;
- соціальна політика та міжособистісні контакти.

Ці пріоритети об'єднуються у спільному Плані дій ЄС та держав-партнерів, який визначає напрям розвитку країни на найближчі 3–5 років. Якщо поставлені цілі досягнуті, наступним кроком є переговори з Угод європейського сусідства (European Neighbourhood Agreements), які замінять укладені раніше двосторонні угоди. Плани дій охоплюють дві широкі сфери:

1) зобов'язання щодо окремих видів діяльності, які підтверджують чи посилюють відданість спільним цінностям та окремим цілям у галузі зовнішньої та безпекової політики;

2) зобов'язання щодо діяльності, яка наблизить країну-партнера до ЄС у певних пріоритетних галузях. Пріоритетні види діяльності визначаються якомога чіткіше, бо за ними проводитиметься моніторинг та оцінка держави-партнера.

Європейська політика сусідства надає додаткові переваги і країнам-партнерам, і ЄС. Ці переваги можуть мати такі форми:

1. Політика, поєднуючи базові документи ЄС та країн-членів, сприяє подальшому просуванню та підтримці цілей зовнішньої політики Союзу.

2. Реалізація політики розширює перспективу співпраці до рівня суттєвої інтеграції, визначає способи та засоби участі держав-партнерів у низці політик і програм ЄС.

3. Політика модернізує та посилює політичне співробітництво і робить його більш ефективним.

4. Заохочення реформ. Узгодження економічного законодавства, відкриття економік країн-партнерів одна для одної, зменшення торгових бар'єрів стимулюватиме інвестиції та скоротить безробіття.

5. Політика забезпечує механізми розв'язання можливих проблем, які виникають у двосторонній співпраці.

6. Плани дій окреслять пріоритетні цілі співробітництва і для ЄС, і для країни-партнера.

7. Комісія пропонує з 2007 р. новий фінансовий документ – Інструмент європейського сусідства (European Neighbourhood Instrument), який стосуватиметься специфічних сфер співпраці, особливо транскордонної, на додаток до окреслених сфер.

8. Комісія запропонувала суттєво збільшити існуючі фонди згідно з новою фінансовою перспективою, дотримуючись пріоритетів ЄС у політиці сусідства.

9. Комісія вивчає можливість поступового відкриття деяких програм Спільноти, сприяючи встановленню культурних, освітніх, технічних, наукових зв'язків та зв'язків у сфері охорони довкілля.

10. Політика надає підтримку, зокрема технічну, партнерам, які прагнуть відповідати нормам і стандартам ЄС.

Моніторинг здійснюється органами, які визначені в Угоді про партнерство та співпрацю (Partnership and Cooperation Agreements) чи в Угоді про асоціацію (Association Agreements). Країна-партнер має надати детальну інформацію як основу для спільного моніторингу. Проводяться також дослідження підкомітетів та економічні діалоги. Комісія представляє періодичні доповіді, беручу до уваги оцінку діяльності урядовцями держави-партнера. Як результат, План дій може переглядатися й адаптуватися відповідно до нових пріоритетів. Усі доповіді є підґрунтям для Ради, щоб визначитись із наступним кроком стосовно держави-партнера, який може набути форми Європейських угод про партнерство.

*Інструмент європейського сусідства*⁹³. У грудні 2006 р. та 2007 р. Європейська комісія представила низку пропозицій щодо посилення політики сусідства. Зважаючи на фінансові перспективи 2007–2013 рр., вона запропонувала Інструмент європейського сусідства (European Neighbourhood Instrument), який доповнить допомогу, що надається згідно з існуючими фінансовими угодами чи їх попередниками, і зосереджуватиметься винятково на транскордонній співпраці та суміжних сферах. Новий Інструмент сусідства зорієнтований на такі цілі:

---

⁹¹ Proposal for a Regulation of the European Parliament and of the Council establishing a European Neighbourhood Instrument [Electronic resource]. – Available at : http://ec.europa.eu/world/enp/docs/2011_prop_eu_neighbourhood_instrument_reg_en.pdf

– розширення суті та географічного складника існуючого документа про співробітництво;

– створення єдиного нового Положення, яке б здійснювало керівництво Документом про сусідство для фінансування діяльності в межах і поза Союзом;

– фокусування уваги на координації між уже існуючими документами.

Інструмент європейського сусідства фінансує спільні проекти, запропоновані на користь як державам-членам, так і країнам-партнерам ЄС. У своєму Повідомленні «Бюджет для Європи–2020» від 29 липня 2009 р. Європейська комісія запропонувала виділити 18 182 300 000 євро на період 2014–2020 рр. згідно з Інструментом європейського сусідства.

Програми транскордонної співпраці в межах Інструменту європейського сусідства зорієнтовані на вирішення таких чотирьох ключових питань:

- Сприяння економічному та соціальному розвитку в регіонах по обидва боки кордону як ключова мета, що заслуговує на особливу увагу в межах Інструменту європейського сусідства. Ціль програм – допомога громадському та приватному секторам скористатися перевагами та викликами від близькості до ЄС.

- Співпраця у протидії викликам у сферах охорони довкілля та здоров'я, запобігання та боротьба з організованою злочинністю.

- Забезпечення ефективних і безпечних кордонів (перетин кордону потребує спрощення руху товарів та людей з прилеглих прикордонних регіонів).

- Сприяння місцевому транскордонному міжособистісному спілкуванню через заходи в соціальній, освітній і медіа–сферах, розширення транскордонних контактів між групами громадянського суспільства та неурядовими організаціями.

Усі ініціативи підтримуються ЄС через такі типи програм⁹⁴:

- двосторонні програми допомоги одній країні-партнеру;
- багатосторонні програми, зорієнтовані на протидію спільним викликам для певних держав;
- програми регіональної та субрегіональної співпраці між двома чи більше країнами-партнерами, які можуть включати співробітництво з РФ;
- програми транскордонної співпраці між однією чи кількома державами-членами, з одного боку, й однією чи кількома країнами-партнерами чи РФ, – з іншого, вздовж спільного кордону з ЄС.

Виділяють два типи програм: які охоплюють наземну прикордонну територію морського басейну.

Згідно з Інструментом європейського сусідства регіони вздовж спільного наземного кордону чи морського перетину особливої важливості (відокремлені територією не більше 150 км) можуть залучатися до програм, які включають дві та більше країн зі спільним кордоном. Усі програми обов'язково повинні робити наголос на місцевих проблемах, залучаючи місцевих ключових акторів регіонального та місцевого рівня, громадянське суспільство з обох сторін кордону⁹⁵.

Таблиця 2.1.1

Програми на 2007–2013 рр.

Програми по наземному кордону	Програми по морському перетину
Фінляндія – Росія – програма Kolarctic	Іспанія – Марокко
Фінляндія – Росія – програма Karelia	Атлантична програма транскордонної співпраці (CBC Atlantic Programme)

⁹² Proposal for a Regulation of the European Parliament and of the Council establishing a European Neighbourhood Instrument [Electronic resource]. – Available at : http://ec.europa.eu/world/enp/docs/2011_prop_eu_neighbourhood_instrument_reg_en.pdf

⁹³ Regulation (EC) 1638/2006 of the European Parliament and the of the Council of 24 October 2006, Laying down general provisions establishing a European Neighbourhood and Partnership Instrument [Electronic resource]. – Available at : http://ec.europa.eu/world/enp/pdf/oj_l310_en.pdf.

Фінляндія – Росія – програма SE	Італія – Туніс
Естонія – Латвія – Росія	
Латвія – Литва – Білорусь	
Литва – Польща – Росія	Програми басейну морів
Польща – Білорусь – Україна	Регіон Балтійського моря
Угорщина – Словаччина – Румунія – Україна	Чорне море
Румунія – Молдова – Україна	Середземне море

Ініціатива «Східне партнерство»⁹⁶. Східне партнерство було започатковане в травні 2009 р. на саміті у Празі з ініціативи ЄС та його Східноєвропейських партнерів з метою сприяння політичним та економічним реформам та допомоги країнам регіону наблизитися до Союзу. В основі ініціативи – спільні зобов'язання перед міжнародним правом та основними цінностями, включаючи демократію, верховенство права, повагу до прав людини й основних свобод, а також ринкову економіку, сталий розвиток і хороше керівництво. Другий саміт⁹⁷ проходив у Варшаві у вересні 2011 р. Його учасники підтвердили порядок денний празького саміту, однак наголосили на необхідності посилити реформи та співпрацю з ЄС.

Ініціатива покликана сприяти державам-партнерам у переході до демократії та ринкової економіки через підтримку процесу реформування. Основна мета Східного партнерства – створити умови для прискорення політичної асоціації та поглиблення економічної інтеграції між ЄС та країнами-партнерами Східної Європи; сприяння регіональній співпраці та добросусідським відносинам. Для досягнення цієї мети ЄС та держави-партнери зобов'язуються:

⁹⁴ Joint Declaration of the Prague Eastern Partnership Summit, Prague, 7 May 2009 [Electronic resource] – Available at : http://ec.europa.eu/europeaid/where/neighbourhood/eastern_partnership/documents/prague_summit_declaration_en.pdf.

⁹⁵ Joint Declaration of the Eastern Partnership Summit, Warsaw, 29-30 September 2011 [Electronic resource] – Available at : http://ec.europa.eu/europeaid/where/neighbourhood/eastern_partnership/documents/warsaw_summit_declaration_en.pdf.

- вибудувати нові, глибші договірні відносини між Євросоюзом і країнами-партнерами у формі угод про асоційоване партнерство, й угод про створення зони вільної торгівлі;

- сприяти мобільності громадян і лібералізації візового режиму;
- розширювати секторну співпрацю та полегшувати участь країн-партнерів у програмах та агенціях ЄС.

Головним принципом співробітництва стає гасло «більше для більшого» (*more for more*), тобто, чим більший прогрес демонструє держава-партнер, тим більшу підтримку вона отримає від Європейського Союзу – і фінансову, і політичну.

У межах ініціативи «Східне партнерство» передбачається досягнення таких цілей:

- *імплементація спільних цінностей* на основі дій країни-партнера, які погоджені у спільному документі – Порядку денному асоціації (*Association Agendas*) та за підтримки ЄС. 30 березня 2012 р. на рівні глав переговорних делегацій Союзу й України відбулося парафування Угоди про асоціацію. Розпочато переговори з Молдовою, Грузією, Вірменією та Азербайджаном щодо асоціації. Беручи до уваги стан відносин ЄС – Білорусь, Союз посилить підтримку громадянського суспільства та демократичних політичних сил Білорусі через «Європейський діалог з модернізації», розпочатий 29 березня 2012 р. у Брюсселі;

- *розширення мобільності громадян і товарів*: Республіка Молдова й Україна здійснюють імплементацію Плану дій з лібералізації візового режиму. Партнерства мобільності (*Mobility Partnerships*) укладені з Грузією, Молдовою та Вірменією. У березні 2012 р. розпочато переговори щодо спрощення візового режиму з Вірменією та Азербайджаном. Така ж пропозиція була зроблена Білорусі у липні 2011 р., проте влада держави не відреагувала на цей крок;

- *участь у програмах та агенціях ЄС*: підписано протоколи з Молдовою та Україною, що закладають підґрунтя для їх участі в програмах ЄС згідно з Європейською політикою сусідства. З січня 2012 р. Молдова вже стала асоційованим членом 7-ої Рамкової програма ЄС з досліджень та технологічного розвитку;

- *енергетика*: здійснюється наближення законодавства в енергетичній сфері. Україна та Молдова є членами Енергетичної спільноти (Energy Community), Грузія та Вірменія мають статус спостерігачів. Україна та Вірменія проводять модернізацію системи ядерної безпеки. Білорусь теж зобов'язалася провести оцінку ризиків на власних атомних станціях;

- *транспорт*: високий рівень безпеки на транспорті є суттєвим для тіснішої інтеграції країн-партнерів. В авіаційній сфері завершені переговори з Грузією та Молдовою щодо авіапослуг, мають розпочатися з Азербайджаном та очікуються з Україною. Безпека на морі, автошляхах і залізниці потребує спільного вивчення й узгодження;

- *свобода, правосуддя та безпека*. Перша співпраця була запропонована Україні на основі секторального Плану дій Україна – ЄС. Зросло регіональне співробітництво у сфері прикордонного управління в контексті Місії ЄС з прикордонної допомоги (EU Border Assistance Mission) у Республіці Молдова й Україні (яка також проводила моніторинг ситуації у Придністров'ї) та в межах проекту Інтегрованого прикордонного управління на Південному Кавказі (Southern Caucasus Integrated Border Management). У 2011 р. розпочато діалог із Молдовою, Вірменією та Азербайджаном щодо нерозповсюдження наркотиків⁹⁸;

- *регіональний розвиток, розвиток сільського господарства*. У сфері регіональної політики активний діалог проводиться з Україною та

---

⁹⁶ Communication from the Commission on "Cooperation in the Area of Justice and Home Affairs within the Eastern Partnership, Brussels, 26 September 2011 [Electronic resource]. – Available at : http://ec.europa.eu/home-affairs/news/intro/docs/20110926/1_EN_ACT_part1_v9.pdf

віднедавна з Грузією та Молдовою; великі програми реалізуються в Україні та Грузії; проводиться обговорення цього питання з Вірменією та Азербайджаном. Щодо розвитку сільського господарства, то організовуються секторальні діалоги у відповідних підкомітетах згідно з Угодами про партнерську співпрацю. Для посилення такої взаємодії ЄС почав розробляти підтримку сектора через Програму розвитку сільського господарства та сільських територій у межах політики сусідства (European Neighbourhood Programme for Agriculture and Rural Development – (ENPARD)). Очікується, що вона допоможе країнам-партнерам діяти на зовнішньому ринку та стимулюватиме розвиток власного внутрішнього сільського господарства;

- *охорона довкілля та зміни клімату*. Співпраця у цій сфері стосується широкого кола питань: зелена економіка, біологічна різноманітність, спільна інформаційна система охорони довкілля, оцінка його стану. Основна мета – підтримувати імплементацію багатосторонніх угод з охорони довкілля.

Іншим способом зміцнення зв'язків між двосторонніми та багатосторонніми процесами, посилення регіональної динаміки є неофіційні Діалоги Східного партнерства (Informal Eastern Partnership Dialogues), які проводяться двічі на рік як неофіційні багатосторонні діалоги між міністрами закордонних справ країн-партнерів і Високим представником ЄС / Віце-президентом і Комісаром з політики сусідства. Неофіційні Діалоги Східного партнерства мають на меті підвищення почуття спільного духу Східного партнерства та зміцнення регіональної динаміки; дають змогу на рівні міністрів проводити моніторинг реалізації Дорожньої карти Східного партнерства, неофіційні обговорення подій у країнах-партнерах, стежити за прогресом у процесі реформ.

У межах ініціативи «Східне партнерство» велика увага приділяється залученню усього суспільства до взаємодії:

- *Форум громадянського суспільства* (Civil Society Forum) був заснований у 2009 р. для полегшення залучення організацій громадянського суспільства до імплементації партнерства. У листопаді 2011 р. в Познані на щорічній зустрічі прийнято стратегію Форуму, яка сприятиме участі громадянського суспільства у Східному партнерстві. Для обговорення цілей партнерства на національному рівні створені Національні платформи Форуму громадянського суспільства (National Platforms of the Civil Society Forum): з грудня 2011 р. в межах Східного Партнерства діють Європейський фонд за демократію (EED) і Європейський економічний і соціальний комітет (ЕКОСОП);

- для збільшення підтримки грантів для організацій громадянського суспільства країн-сусідів ЄС у вересні 2011 р. розпочато програму *сприяння розвитку громадянського суспільства держав-сусідів* (Neighbourhood Civil Society Facility) з початковим бюджетом у 26 млн євро на 2011 р. та схожими сумами на 2012 та 2013 рр.;

- у грудні 2011 р. Рада міністрів ЄС погодила основні принципи для заснування проекту *підтримки демократії* (Endowment for Democracy (EED)), який надаватиме додаткову допомогу державам, які мають проблеми з демократією в регіоні;

- *Європейський економічний і соціальний комітет* (European Economic and Social Committee (ECOSOC)) сприяє діалогу з громадянським суспільством у країнах-сусідах Східної Європи, робить вагомий внесок у посилення діалогу з організаціями роботодавців і профспілками;

- *Парламентська асамблея EURONEST* (EURONEST Parliamentary Assembly), заснована у травні 2011 р., об'єднує парламентарів країн-партнерів і держав-членів Парламентської асамблеї як інституція, яка відповідає за парламентські консультації, керівництво та моніторинг партнерства, й уже вдалася до низки заходів для пришвидшення парламентських дебатів із порядку денного Східного партнерства;

- *конференція місцевих та регіональних органів влади* (Conference of Local and Regional Authorities (CORLEAP)), розпочата у вересні 2011 р., заклала підґрунтя для регіональних вимірів партнерства і допоможе посилити зв'язок між національною владою та громадянами для виконання цілей Східного партнерства;

- *бізнес-форум Східного партнерства* (Eastern Partnership Business Forum), започаткований у вересні 2011 р. у Сопоті, надасть змогу бізнесовій спільноті ЄС та країн-партнерів розвивати Форум. Ініціатива «Східне партнерство» збагачується досвідом у межах бізнес-форуму Східного партнерства (Eastern Partnership Business Forum) – зустрічі підприємців і бізнесменів із урядовцями й очільниками Євросоюзу, вироблення спільних підходів до підтримки приватних ініціатив та розвитку підприємництва в ЄС і на сході від Євросоюзу за умов кризи;

- *Європейський інвестиційний банк та інші регіональні та національні банки* надають підтримку політичним реформам, посилюють розвиток і допомагають протидіяти викликам в енергетичній, транспортній сфері й охороні довкілля;

- *Інформаційно-координаційна група* (Information and Coordination Group) об'єднує країн-не-партнерів ЄС та міжнародні фінансові інституції для обміну відомостями про ініціативу «Східне партнерство» і координації донорської допомоги.

2.1.4. Європейський Союз – Україна

Україна та Європейський Союз встановили договірні стосунки у 1994 р. через Угоду про партнерство та співробітництво, яка набула чинності у 1998 р. У лютому 2005 р. на її основі Україна та ЄС прийняли План дій, моніторинг реалізації якого проводився до листопада 2009 р., коли він був замінений Порядком денним про асоціацію.

Регіональна співпраця стосувалася, передусім, тіснішої міждержавної співпраці у транспортній, енергетичній сферах, управлінні природними ресурсами (головний акцент зроблено на водних ресурсах). Україна відіграла активну роль у роботі Групи високого рівня з питань розширення основних транс'європейських транспортних коридорів до країн-сусідів та сусідніх регіонів, а також міністерської конференції з питань транспорту та енергетики «ЄС – Чорне море – Каспійський басейн», яка проходила у листопаді 2004 р. у Баку, і наступних робочих групах. Регіональна співпраця проходила також у розв'язанні питань, пов'язаних із боротьбою з організованою злочинністю та міжнародним тероризмом, покращення управління міграцією та надання притулку.

Транскордонне співробітництво зосереджувалося на економічному та соціальному розвитку прикордонних територій, ефективному прикордонному управлінню та міжособистісних контактах. Україна стала учасницею чотирьох політик сусідства: Польща–Білорусь–Україна, Словаччина–Угорщина–Україна, Україна–Румунія та CADSES (Центрально-європейський Адріатичний, Дунайський Південно-Східний Європейський простір – Central European Adriatic Danubian South-Eastern European Space).

Окрім ініціативи «Східне партнерство», іншими документами та заходами, які свідчать про розвиток двосторонніх стосунків Європейського Союзу й України, є:

- План дій Україна–ЄС з правосуддя, свободи та безпеки (EU-Ukraine Justice and Liberty and Security Action Plan) (2007 р.);
- діалог про встановлення безвізового режиму для коротко- та довготривалих подорожей до Євросоюзу;
- організація за участі ЄС Міжнародної інвестиційної конференції з модернізації газотранспортної системи України (березень 2009 р.), результатом якої стало підписання Спільної декларації з визначеними зобов'язаннями для України;

- Меморандум взаєморозуміння з питань розвитку сільського господарства (жовтень 2006 р.);
- двостороння Угода про співпрацю в науці та технологіях, підписана у 2003 р. та поновлена у 2009 р. на наступні 5 років;
- у липні 2009 р. Україну офіційно запрошено стати асоційованим членом 7-ої Рамкової програми для досліджень та технологічного розвитку;
- Україна є частиною ініціативи регіональної співпраці «Чорноморська Синергія» (Black Sea Synergy).

Основні нормативно-правові акти, що регулюють транскордонне співробітництво між Україною та ЄС⁹⁷:

1) *рамкові міжнародні угоди з транскордонного співробітництва* (до яких приєдналася Україна):

– Європейська рамкова конвенція про транскордонне співробітництво між територіальними общинами або властями 1980 р. (ратифікована Україною у 1993 р.);

– Додатковий протокол до Європейської рамкової конвенції про транскордонне співробітництво між територіальними общинами або властями 1995 р. (ратифікований Україною у 2004 р.);

– Протокол № 2 до Європейської рамкової конвенції про транскордонне співробітництво між територіальними общинами або властями, який стосується міжтериторіального співробітництва 1998 р. (ратифікований Україною у 2004 р.);

2) *угоди про утворення єврорегіонів* (за участю України та країн ЄС):

– Угода про створення єврорегіону «Карпатський» 1993 р. (за участю України, Словаччини, Угорщини, Польщі, Румунії);

– Угода про створення транскордонного об'єднання «Єврорегіон “Буг”» 1995 р. (за участю України, Польщі, Білорусі);

---

⁹⁷ Антошкіна Л. І. Правові аспекти транскордонного співробітництва між Україною та ЄС / Л. Антошкіна [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/pips/2011_1/tom1/040.pdf

- Угода про формування єврорегіону «Нижній Дунай» 1998 р. (за участю України, Румунії, Молдови);
- Угода про утворення єврорегіону «Верхній Прут» 2000 р. (за участю України, Молдови, Румунії);
- Угода про утворення «Чорноморського єврорегіону» 2008 р. (за участю Албанії, Вірменії, Азербайджану, Болгарії, Грузії, Греції, Молдови, Румунії, Російської Федерації, Сербії, Туреччини, України).

Ці угоди є міждержавними угодами про транскордонне співробітництво на регіональному та місцевому рівнях, які укладаються за погодженням урядів країн-сусідів (укладаються керівниками прикордонних регіонів, що залучаються до транскордонної співпраці).

Мадридська конвенція передбачає також можливість укладання таких типових міждержавних угод:

1. про розвиток транскордонного співробітництва;
  2. про транскордонні регіональні зв'язки;
  3. про транскордонні місцеві зв'язки;
  4. про транскордонне співробітництво на контрактній основі між місцевими органами влади;
  5. про органи транскордонної співпраці між місцевими органами влади;
- 3) *угоди між регіональними органами адміністративно-територіальних одиниць сусідніх держав*: угоди, статuti та договори про основні принципи співробітництва між місцевими органами влади. Відповідно до Мадридської конвенції можуть укладатися такі угоди між місцевими органами влади прикордонних регіонів:

- угоди про основні принципи створення груп зв'язку між місцевими органами влади;
- угоди про основні принципи координації управління транскордонними місцевими державними справами;

- угоди про основні принципи створення транскордонних асоціацій приватного права;

- договори про основні принципи поставки товарів або надання послуг між прикордонними місцевими общинами (типу «приватне право»);

- договори про основні принципи поставки товарів або надання послуг між прикордонними місцевими общинами (типу «публічне право»);

- договори про основні принципи створення органів транскордонного міжобщинного співробітництва.

Загалом міжнародні угоди з транскордонної співпраці, угоди про утворення єврорегіонів та між регіональними органами адміністративно-територіальних одиниць сусідніх держав мають рамковий характер і закріплюють основні цілі, завдання та принципи міжрегіонального та транскордонного співробітництва між країнами-партнерами. Вони є тим нормативно-правовим підґрунтям, на якому базується розвиток багатосторонніх та двосторонніх відносин між Україною та країнами ЄС, які мають з Україною спільні кордони;

4) *національне законодавство України з регіонального та транскордонного співробітництва* (див. розділ 2.3).

*Стратегічний документ для України*¹⁰⁰. Стратегічний документ для України (Country Strategy Paper (CSP) for Ukraine) на 2007–2013 рр. схвалений у 2007 р. разом із багаторічною Національною індикативною програмою двосторонньої допомоги Україні згідно з Інструментом європейського сусідства та партнерства (European Neighbourhood and Partnership Instrument (ENPI), який створений, щоб сприяти розвитку добробуту та добросусідських відносин між ЄС та країнами-партнерами. Документ відображає національні пріоритети України, бо укладався у тісній

---

⁹⁸ European Neighbourhood and Partnership Instrument. Ukraine. Country Strategy Paper: 2007-2013 [Electronic resource]. – Available at : http://ec.europa.eu/world/enp/pdf/country/enpi_csp_ukraine_en.pdf

співпраці з національними органами влади. Консультаційний процес залучав також держави-члени ЄС, організації громадянського суспільства й інших донорів. Щорічно приймалися програми дій.

Протягом цього періоду основна мета співпраці ЄС та України – розвивати тісні стосунки, які виходять за межі минулого співробітництва, аж до поступової економічної інтеграції та глибшої політичної співпраці, включаючи зовнішню та безпекову політику. Допомога Союзу базується на цілях, визначених в Угоді про партнерство та співпрацю (квітень 1998 р.) та Плані дій Україна – ЄС (лютий 2005 р.). Національна індикативна програма (National Indicative Programme (NIP)) на 2007–2013 рр. визначає такі пріоритетні сфери:

- демократичний розвиток і хороше керівництво: реформа громадського управління та громадський фінансовий менеджмент; верховенство права та правова реформа; права людини, розвиток громадянського суспільства та місцевого управління; освіта, наука, міжособистісні контакти й обміни;
- регуляторна реформа й адміністративні потужності: сприяння взаємній торгівлі, покращення інвестиційного клімату, посилення соціальних реформ; секторні регулятивні аспекти;
- розвиток інфраструктури, особливо у транспортному, енергетичному секторах та охороні довкілля: неядерна енергетика; транспорт; довкілля; прикордонне управління та міграція.

Протягом 1991–2006 рр. ЄС надав допомогу Україні у розмірі 2,4 млрд євро, яка включає допомогу в межах програми Tacis та макро-фінансову допомогу, підтримку тематичних бюджетних асигнувань (наприклад, Європейська ініціатива для демократії та прав людини). Стратегічний документ на 2002–2006 рр. був зорієнтований на такі пріоритетні сфери:

- допомога інституційній, правовій та адміністративній реформам (43 % усіх фінансових ресурсів);

- підтримка приватного сектора та сприяння економічному розвитку (28%);

- підтримка в подоланні наслідків перехідного періоду (13 % усієї допомоги). Решта 16 % виділених ЄС коштів пішли на «малі проектні програми», зокрема підтримку громадянського суспільства, митниці, статистичних досліджень та програм у рамках Tacis.

*Індикативна програма на 2011–2013 рр.*¹⁰¹. Пріоритетні сфери Індикативної програми для України:

- хороше керівництво та верховенство права: правосуддя, свобода та безпека; інтегроване прикордонне управління; реформа громадського адміністрування та громадський фінансовий менеджмент; роззброєння;

- сприяння вступу в дію Угоди про асоціацію України з ЄС (включаючи створення зони вільної торгівлі);

- сталий розвиток: енергетика, довкілля, зміни клімату, транспорт; регіональний і сільський розвиток.

По кожній сфері програма чітко визначає цілі, вплив на кожен сектор України, очікувані результати, індикатори досягнення цілей.

Україна отримає загалом 470, 05 млн євро; розподіл за пріоритетними сферами такий:

Таблиця 2.1.2

Розподіл за пріоритетними сферами

Пріоритетні сфери	Млн. євро	%
Хороше керівництво та верховенство права	94,000–141,000	20–30 %
Сприяння вступу в дію Угоди про асоціацію України з ЄС (зокрема, створення зони вільної торгівлі)	117,500–164,500	25–35 %

⁹⁹ European Neighbourhood and Partnership Instrument. Ukraine. National Indicative Programme 2011-2013 [Electronic resource]. – Available at : http://ec.europa.eu/world/enp/pdf/country/2011_enpi_nip_ukraine_en.pdf

Сталий розвиток	211,500–258,527	45–55 %
Загальна сума	470,05	100,00%

З часу покращення відносин між Україною та ЄС ключовим елементом є переговори щодо Угоди про асоціацію та створення зони вільної торгівлі (останнє стало можливим після того, як Україна приєдналася до СОТ у травні 2008 р.). Одночасно Україна та ЄС проводять переговори щодо Порядку денного асоціації, який замінює План дій Україна–ЄС від 2005 р. Мета Порядку денного, який визначає пріоритети співпраці, – підготувати та посприяти вступу в дію Угоди про асоціацію.

Джерела:

1. Антошкіна Л. І. Правові аспекти транскордонного співробітництва між Україною та ЄС [Електронний ресурс] / Л.І. Антошкіна. – Режим доступу : www.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/pips/2011_1/tom1/040.pdf.

2. Додатковий протокол до Європейської рамкової конвенції про транскордонне співробітництво між територіальними общинами або властями 1995 р. [Електронний ресурс]: Верховна Рада України. Режим доступу: http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=994_099.

3. Європейська рамкова конвенція про транскордонне співробітництво між територіальними общинами або властями 1980 р. [Електронний ресурс] // Верховна Рада України. – Режим доступу: http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=995_106.

4. Короткий виклад роботи «Рекомендації щодо впровадження нових форм транскордонного співробітництва» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: eep.org.ua/files/MR_NewForms_Summary_ukr.doc.

5. Мікула Н. Євро регіони: досвід та перспективи / Н. Мікула. – Львів: ІРД НАН України, 2003. – 222 с.

6. Протокол N 2 до Європейської рамкової конвенції про транскордонне співробітництво між територіальними общинами або властями, який стосується міжтериторіального співробітництва 1998 р. [Електронний ресурс] // Верховна Рада України. – Режим доступу: http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=994_520.

7. Стратегия объединенного пространственного развития (регионов) Центрального, Адриатического, Дунайского и Юго-восточного европейского пространства [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://vasilieva.narod.ru/mu/csipfo/kpr/frames/guide/cadses.htm>.

8. Студенников І. Транскордонне співробітництво – як крок до визначення концепції регіональної політики. [Електронний ресурс] / Інститут Схід-Захід. – Режим доступу : <http://ewi.org.ua/chastyna-7-transkordonnespivrobotnytstvo-yak-krok-do-vyznachennya-kontseptsiji-rehionalnoji-polityky>.

9. Транскордонне співробітництво. Рекомендація 1829 (2008). [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/mpz/docs/757_1829_transfrontier.htm.

10. 3rd Protocol to the Madrid Convention. [Electronic resource] – Available at : <http://conventions.coe.int/Treaty/en/treaties/html/206.htm>.

11. Association of European Border Regions. [Electronic resource] – Available at : www.AEBR.eu.

12. CARDS. [Electronic resource] – Available at : http://europa.eu/legislation_summaries/enlargement/western_balkans/r18002_en.htm.

13. Communication from the Commission on "Cooperation in the Area of Justice and Home Affairs within the Eastern Partnership, Brussels, 26 September 2011. [Electronic resource] – Available at : http://ec.europa.eu/home-affairs/news/intro/docs/20110926/1_EN_ACT_part1_v9.pdf.

14. Community Initiative INTERREG III B (2000 – 2006). [Electronic resource] – Available at : http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docgener/evaluation/pdf/expost2006/interreg_executive_summary_en.pdf.

15. EUREGIO. [Electronic resource] – Available at : www.euregio.de.

16. European Charter of Local Self-Governmen [Electronic resource] – Available at : <http://conventions.coe.int/10>.

17. European Grouping for Territorial Cooperation. [Electronic resource] – Available at : http://ec.europa.eu/regional_policy/funds/gect/index_en.htm.

18. European Neighbourhood and Partnership Instrument. Ukraine. Country Strategy Paper: 2007-2013 [Electronic resource] – Available at : http://ec.europa.eu/world/enp/pdf/country/enpi_csp_ukraine_en.pdf.

19. European Neighbourhood and Partnership Instrument. Ukraine. National Indicative Programme 2011-2013. [Electronic resource]. – Available at : http://ec.europa.eu/world/enp/pdf/country/2011_enpi_nip_ukraine_en.pdf.

20. European Neighbourhood Policy. [Electronic resource]. – Available at : http://ec.europa.eu/world/enp/documents_en.htm.
21. Interreg. [Electronic resource] – Available at : <http://www.interreg4c.eu/>.
22. Joint Declaration of the Eastern Partnership Summit, Warsaw, 29-30 September 2011 [Electronic resource]. – Available at : http://ec.europa.eu/europeaid/where/neighbourhood/eastern_partnership/documents/warsaw_summit_declaration_en.pdf.
23. Klojcnik J. Cross-border cooperation as a tool of development and cohesion – experiences in the EU / J. Klojcnik // Cross-Border Cooperation as a Tool of Spatial Integration and Cooperation between EU and Eastern Partner Countries. – Chisinau / Maribor, 2012. [Electronic resource] – Available at : <http://www.project-bridge.eu/datoteke/Publications/EU%20CROSS-BORDER%20COOPERATION.pdf>.
24. Lace [Electronic resource] – Available at : <http://www.lace.aebr-ageg.de>.
25. MEDA [Electronic resource] – Available at : http://europa.eu/legislation_summaries/external_relations/relations_with_third_countries/mediterranean_partner_countries/r15006_en.htm.
26. PHARE programme. [Electronic resource]. – Available at : http://ec.europa.eu/bulgaria/finance_business/pre-accession/phare-programme_en.htm.
27. Proposal for a Regulation of the European Parliament and of the Council establishing a European Neighbourhood Instrument. [Electronic resource]. – Available at : http://ec.europa.eu/world/enp/docs/2011_prop_eu_neighbourhood_instrument_reg_en.pdf.
28. Regulation (EC) 1638/2006 of the European Parliament and the of the Council of 24 October 2006, Laying down general provisions establishing a European Neighbourhood and Partnership Instrument [Electronic resource]. – Available at : http://ec.europa.eu/world/enp/pdf/oj_l310_en.pdf.
29. TACIS. [Electronic resource] – Available at : http://europa.eu.int/comm/external_relations/ceeca/tacis/index.htm.
30. The EU-PHARE CREDO programme. [Electronic resource]. – Available at : http://cordis.europa.eu/fetch?CALLER=EN_NEWS&ACTION=D&DOC=49&CAT=NEWS&QUERY=012574a3c675:9a8e:0f8b91b7&RCN=10286.
31. Wider Europe— Neighbourhood: A New Framework for Relations with our Eastern and Southern Neighbours. [Electronic resource] – Available at : http://ec.europa.eu/world/enp/pdf/com03_104_en.pdf.

2.2. Нормативно-правові засади й установи транскордонного співробітництва СНД

Теоретико-методологічні засади дослідження транскордонного співробітництва України та країн СНД

В умовах глобалізації інтенсивно розвиваються інтеграційні процеси, зокрема транскордонні. Ця наукова проблема важлива з теоретичних і практично-прикладних аспектів. Актуальність формування інститутів транскордонного співробітництва визначається низкою факторів:

1. Досвід багатьох країн світу свідчить, що одним із важливих чинників ефективної транскордонної співпраці є її оптимальне нормативно-правове забезпечення.

2. Одним із найдовших сухопутних кордонів України є кордон із країнами СНД – Білоруссю, Молдовою і Росією. Лише з РФ він складає близько 2245 км і має великий соціально-економічний потенціал взаємного розвитку. Саме тому, досліджуючи проблеми транскордонного співробітництва нашої країни, важливо з'ясувати особливості нормативно-правового забезпечення цього напрямку співпраці України з державами-учасниками СНД.

3. З країнами СНД Україну пов'язує багатовікове існування в рамках однієї держави, що призвело до виникнення міцних економічних зв'язків і спільного інформаційно-культурного простору, яке потребує нормативно-правового регулювання не лише на рівні окремих держав, але і у рамках міждержавного співробітництва.

4. У рамках Співдружності особлива увага приділяється зміцненню міжрегіонального та прикордонного співробітництва, яке поширюється і на Україну та її регіони. Так, у 2012 р. в Україні діяли представництва шести суб'єктів Російської Федерації: Республіки Башкортостан, Республіки Дагестан, Республіки Татарстан, м. Москва, Інформаційно-діловий центр м.

Санкт-Петербург, Саратовської області в м. Севастополь. У м. Київ відкрилося представництво адміністрації Ямало-Ненецького автономного округу. Адміністрація Нижегородської області розглядає питання про відкриття свого представництва на території України¹⁰².

5. Актуальність дослідження обумовлена інтенсивним розвитком транскордонного співробітництва України, яке потребує ефективного й оптимального нормативно-правового забезпечення не лише загалом, але й у сфері інформаційної взаємодії зокрема. Ми погоджуємося з думкою дослідників, які підкреслюють, що «інформаційне забезпечення і його належне регулювання правом є передумовою успішного розвитку інтеграційних процесів країн СНД, їх зближення на взаємовигідній основі»¹⁰³.

Важливим методологічним ресурсом нашого дослідження став інституціональний підхід. Опираючись на його принципи, ми отримали можливість вивчити закономірності виникнення, розвитку, функціонування і зміни інституту транскордонного співробітництва, чинники, що визначають його становлення і розвитку.

Інституціоналізм фактично став однією з найпоширеніших наукових методологій, на основі яких вивчаються різні проблеми сучасного розвитку і проблематика транскордонної співпраці зокрема. Він є способом бачення як внутрішніх політичних проблем, так і міжнародних аспектів політичного розвитку. Інституціональний підхід дозволяє з'ясувати головні риси транскордонної взаємодії окремих країн і регіонів, досліджуючи інститути, що забезпечують її розвиток.

---

¹⁰² Межрегиональное и приграничное сотрудничество Российской Федерации и Украины [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://www.ved.gov.ru/exportcountries/ua/ua_ru_relations/ua_ru_trade/ua_ru_trade_subjects/.

¹⁰³ Закупень Т. Информационное обеспечение межгосударственной интеграции содружества независимых государств (правовые и организационные аспекты): автореф. дис. ... докт. юрид. наук. – М., 1999. – 50 с.

По-перше, поняття інституту дозволяє реалізувати системне бачення транскордонних процесів, оскільки інститути виконують інтегруючі функції. Як справедливо зазначає Н. Мікула, можливо, інститут транскордонної співпраці і не є першочерговим у трансформаційних процесах, «проте він є одним з найбільш наближених до окремого громадянина, до всіх сфер його життєдіяльності у прикордонному, периферійному регіоні. На базі цього інституту можна випробовувати та адаптувати всі нові механізми й інструменти соціально-економічного, політичного, екологічного, культурно-освітнього та духовного життя населення...»¹⁰⁴.

По-друге, інституціональні трансформації на транскордонному рівні впливають на систему управління співпрацею прикордонних територій, позначаючись на її стабільності й оперативності, а інституціоналізація співробітництва прикордонних територій робить транскордонну взаємодію більш ефективною, допомагаючи долати перешкоди у різних формах співпраці. Як справедливо зазначають білоруські дослідники, на функціонування євро регіонів також позитивно впливає їхня структурна організація. Інституціоналізація союзів суміжних територій спрощує розвиток транскордонного співробітництва, а також допомагає в подоланні наявних бар'єрів¹⁰⁵.

По-третє, інституціональні зміни на транскордонному рівні впливають на економіку, політику та соціокультурний розвиток, зокрема на інформаційно-комунікаційне забезпечення взаємодії прикордонних регіонів.

По-четверте, сьогодні розвиток інститутів співпраці у рамках СНД – чинник, від дії якого залежать відносини нашої країни з її закордонними партнерами-членами Співдружності.

---

¹⁰⁴ Мікула Н. Міжтериторіальне та транскордонне співробітництво : [монографія] / Н. Мікула. – Львів : ІРД НАН України, 2004. – С. 44.

¹⁰⁵ Давыденко Л. Н. Принципы трансграничного сотрудничества [Электронный ресурс] / Л. Н. Давыденко, А. И. Литвинюк. – Режим доступа : <http://elib.bsu.by/handle/123456789/5383>.

Усі ці чинники визначають потребу в аналізі інституціонального будівництва у сфері транскордонного співробітництва, а також виявлення наслідків прийнятих інституціональних рішень.

Джерельну базу дослідження склали наукові розробки вітчизняних і зарубіжних дослідників у галузі інституалізації, зокрема праці, присвячені аналізу інституціональної методології (Т. Норта¹⁰⁶ та С. Хантінгтона¹⁰⁷), а також з питань транскордонної співпраці європейських дослідників із Асоціації європейських прикордонних регіонів Й. Габбе, Х. Мартіноса, К. Манкопфа та В. фон Малха¹⁰⁸, російських фахівців А. Зикова¹⁰⁹ та Л. Вардомського¹¹⁰, білоруських – Л. Давиденко та А. Литвинюк¹¹¹, українських – Н. Мікули^{112 113}, П. Черномаза¹¹⁴ та ін.¹¹⁵

Інституціональний метод дав можливість трактувати транскордонне співробітництво як інститут, за допомогою якого здійснюється діяльність у

---

¹⁰⁶ Дуглас Н. Институты, институциональные изменения и функционирование экономики / Н. Дуглас; [пер. с англ. А. Н. Нестеренко; предисл. и науч. ред. Б. З. Мильнера]. – М. : Фонд экономической книги “Начала”, 1997. – 180 с.

¹⁰⁷ Хантингтон С. Политический порядок в меняющихся обществах / С. Хантингтон. – М. : Прогресс-Традиция, 2004. – 480 с.

¹⁰⁸ Institutional aspects of cross-border cooperation. March 1999 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.aebr.eu/files/publications/inst_asp_99.en.pdf.

¹⁰⁹ Зыков А. А. Институционализация трансграничных связей / А. А. Зыков // Гуманитарные исследования в Восточной Сибири и на Дальнем Востоке. – № 4 (8). – 2009. – С. 42-48.

¹¹⁰ Вардомский Л. Б. Приграничное сотрудничество на «новых и старых» границах России / Л. Б. Вардомский // Евразийская экономическая интеграция. – 2008. – №1. – С. 90-108.

¹¹¹ Давыденко Л. Н. Принципы трансграничного сотрудничества [Електронний ресурс] / Л. Н. Давыденко, А. И. Литвинюк. – Режим доступу: <http://elib.bsu.by/handle/123456789/5383>.

¹¹² Мікула Н. Міжтериторіальне та транскордонне співробітництво : [Монографія] / Н. Мікула. – Львів : ІРД НАН України, 2004. – 395 с.

¹¹³ Мікула Н. А. Транскордонне співробітництво : [посібник] / Н. Мікула, В. Толкованов. – К. : «Крамар», 2011. – 259 с.

¹¹⁴ Черномаз П. А. Тенденции институционализации объединений еврорегионального сотрудничества и их влияние на трансграничное сотрудничество в Украине / П. А. Черномаз // Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції : [Формування мереж прикордонного співробітництва України], (м. Чернівці, 12-13 травня 2011 р.). – Чернівці: ЧТЕІ КНТЕУ, 2011. – С. 159-162.

¹¹⁵ Проблеми розвитку транскордонного співробітництва України в умовах розширеного ЄС : [Монографія] / [За ред. д.е.н., проф. Н. Мікули, к.е.н., доц. В. Борщевського, к.е.н. Т. Васильціва]. – Львів: Ліга Прес, 2009. – 436 с.

суміжних країнах, зменшується невизначеність співпраці і структурується повсякденне життя, організуються взаємини між людьми і визначаються обмежувальні рамки їхньої взаємодії. Його застосування передбачає вживання трьох базових термінів: інституція, організація й інститут.

Трактуючи інституцію у традиціях Д. Норта, будемо розглядати її як певні рамки, в межах яких люди взаємодіють один із одним. Вона складається з формальних писаних правил і неписаних кодексів поведінки, які знаходяться глибше формальних правил і доповнюють їх¹¹⁶. У свою чергу «формальні і неформальні інституціональні обмеження ведуть до виникнення цілком певних організацій, які структурують взаємодію в суспільстві. Вони виникають на основі стимулів, закладених в інституціональній системі, а тому результативність їх діяльності залежить від цієї системи»¹¹⁷. Поєднання інституцій і організацій обумовлює виникнення відповідного інституту, а процес його формування називатимемо інституалізацією.

Візьмемо до уваги і думку С. Хантінгтона, що «просто політичне співтовариство може мати основою етнічну, релігійну приналежність чи рід занять і не потребує високорозвинених політичних інститутів. Воно характеризується єдністю в значенні дюркгеймової механічної солідарності. Однак, чим складнішим і менш однорідним є суспільство, тим більш досягнення і підтримка політичної спільності виявляються залежними від функціонування політичних інститутів»¹¹⁸.

Вважаємо, що ідея С. Хантінгтона про те, що «тією мірою, якою суспільства стають численнішими, складнішими в структурному відношенні і здійснюють усе різноманітнішу діяльність, досягнення і підтримка високого рівня спільності усе більше залежить від політичних інститутів», повною

---

¹¹⁶ Дуглас Н. Институты, институциональные изменения и функционирование экономики / Н. Дуглас; [пер. с англ. А. Н. Нестеренко; предисл. и науч. ред. Б. З. Мильнера]. – М. : Фонд экономической книги “Начала”, 1997. – С.19/

¹¹⁷ Там само. – С. 23.

¹¹⁸ Хантингтон С. Политический порядок в меняющихся обществах / С. Хантингтон. – М. : Прогресс-Традиция, 2004. – С. 28-29.

мірою може бути віднесена до транскордонної взаємодії. Логічно, що його висновок про головне в політичній модернізації також може поширюватися на процеси модернізації міжнародного співробітництва в рамках транскордоння – потрібно формувати політичні інститути, здатні залучити широкі верстви населення до цих перетворень, і разом із тим досить автономні, щоб не піддатися популістському або лобістському натиску¹¹⁹.

Кожний суспільний стан (і стан транскордонної співпраці не виключення), щоб стати стабільним, має бути інституціоналізованим, тобто мають утворюватися інститути – за визначенням С. Хантінгтона, «сталі, значимі і повторювальні форми поведінки»¹²⁰. Існування таких форм поведінки неможливе без організаційних структур, які виникають на їх основі. Отже, наявність інституцій (формальні та неформальні правила) та їхнє функціонування в суспільстві призводить до утворення відповідних організацій, а повторювальна та значуща для суспільства сукупна діяльність інституцій і організацій – до виникнення певних інститутів. Саме тому далі в нашій праці як нетотожні розглядатимемо терміни «інституції», «організації» й «інститути», трактуючи їх як три різні аспекти транскордонного розвитку. В рамках транскордонних відносин формуються певні принципи і правила взаємодії, на основі яких починають діяти різноманітні організації, що сприяють упорядкуванню цих відносин, і як наслідок відбувається інституалізація, тобто формується інститут транскордонного співробітництва, що має свої риси та характерні особливості.

Погодимося з думкою Н. Мікули, що формування інституту в суспільстві вимагає симбіозу п'яти основних елементів: законодавства (нашому трактуванні – формальні інституції, законодавча база), культури (на нашу думку, неформальні інституції – норми та правила, що поширені у суспільстві), організації, управління (контроль) і суб'єктів. Дослідниця,

---

¹¹⁹ Хантінгтон С. Политический порядок в меняющихся обществах / С. Хантінгтон. – М. : Прогресс-Традиция, 2004. – С. 30.

¹²⁰ Там само. – С. 32.

зокрема, зазначає, що «формування інституту транскордонного співробітництва передбачає створення законодавчого середовища, наявності культури та традицій співпраці мешканців прикордонних територій сусідніх держав, суб'єктів та інституційного (інституціонального – уточнено нами Є.Т.) забезпечення співпраці, а також здійснення координації та контролю за цією діяльністю»¹²¹.

Такий підхід може бути застосований до розуміння інституту транскордонного співробітництва, що існує на різних кордонах України: і тих, на яких наша країна межує з державами ЄС, і тих, що стосуються країн СНД. Нам здається, й у першому, й у другому випадку ми можемо говорити про формування інституту транскордонної співпраці, який має спільні структурні риси та різні форми проявлення в кожній співдружності. Предметом нашої безпосередньої уваги є специфічні риси інституту транскордонного співробітництва в рамках СНД.

Інституційні засади транскордонної співпраці країн СНД

Інституційні засади транскордонної співпраці країн СНД складаються з формальних норм і правил, які відображаються в нормативно-правових актах, що діють на різних рівнях взаємодії країн Співдружності. Цю проблему ми детально проаналізували раніше, що дозволило зробити висновок: транскордонна співпраця в рамках СНД ґрунтується на правових засадах, розроблених ЄС та іншими європейськими організаціями; транскордонна взаємодія України здійснюється на основі міждержавних правових документів держав СНД, українських законодавчих актів, рішень регіональних органів влади обласних центрів по обидві сторони кордону

---

¹²¹ Мікула Н. Міжтериторіальне та транскордонне співробітництво : [Монографія] / Н.Мікула. – Львів : ІРД НАН України, 2004. – С. 41.

України, Росії, Білорусії і рішень муніципальних органів влади окремих територій¹²².

Типологізація нормативно-правового забезпечення транскордонного співробітництва країн СНД

Чимало вітчизняних та іноземних науковців у своїх працях розглядають різні аспекти нормативно-правового забезпечення транскордонного співробітництва з країнами СНД. Серед українських учених варто виділити дослідження, в яких аналізуються нормативно-правові акти, що стосуються транскордонної співпраці країн СНД, зокрема дисертації Н. Мікули¹²³, С. Вовк¹²⁴ і В. Белевцевої¹²⁵, а також наукові статті та тези виступів на наукових конференціях цих та інших авторів, наприклад, О. Кушніренко¹²⁶, О. Чуприної¹²⁷, В. Третяк, Ю. Завойських й О. Татарченко¹²⁸ й ін.

---

¹²² Тихомирова Є.Б. Нормативно-правові засади транскордонного співробітництва України та країн СНД // Науковий вісник. Одеський державний економічний університет. Всеукраїнська асоціація молодих науковців. – 2013. – № 11 (76). – С. 139-146.

¹²³ Мікула Н. Міжтериторіальне та транскордонне співробітництво : [Монографія]. – Львів: ІРД НАН України, 2004. – 395 с.

¹²⁴ Вовк С.О. Становлення та розвиток міжрегіонального співробітництва прикордонних областей України і Російської Федерації (наприкінці ХХ ст. – на початку ХХІ століття) : автореф. дис. канд. істор. наук зі спец. 07.00.01. – Харків: Харківський нац. ун-т ім. В.Н. Каразіна, 2005. – 21 с.

¹²⁵ Белевцева В.В. Правовые аспекты приграничного сотрудничества на региональном уровне: автореф. дис. канд. юрид. наук за спец. 12.00.11 – Київ: Інститут законодавства Верховної Ради України, 2007. – 21 с.

¹²⁶ Кушніренко О.М. Формування правового поля розвитку транскордонного співробітництва // Матеріали наук.-практ. конф. за міжнар. участю: [Ефективність державного управління в контексті глобалізації та євроінтеграції]: У 2 т. / О.М.Кушніренко; [За заг. ред. В.І. Лугового, В.М. Князева]. – К.: Вид-во НАДУ, 2003. – Т.1. – С. 131-133.

¹²⁷ Чуприна О.О. Прикордонне співробітництво регіонів: сучасні тенденції розвитку / О.О.Чуприна // Вісник економічної науки України, 2011. – №1 – С. 175-178.

¹²⁸ Третяк В.В. Теоретичні підходи до сутності міжрегіонального співробітництва / Третяк В.В., Завойських Ю.А., Татарченко О.М. // Вісник Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля. Науковий журнал. – 2012. – № 15 (186). - Ч.1. – Режим доступу : http://www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/vsunu/2012_15_1/TretZav.pdf.

Важливим аспектом є типологізація нормативно-правового забезпечення транскордонного співробітництва з країнами СНД-простору.

Розробка нормативно-правового забезпечення транскордонної співпраці з державами СНД-простору відбувалася до рекомендацій Ради Європи та Європейської комісії, що є загальною тенденцією для більшості європейських держав. Вона спирається на такі нормативно-правові документи європейських інституцій: Європейську Хартію прикордонних і транскордонних регіонів (1981 р., II редакція 1995 р.), Європейську хартію місцевого самоврядування, Європейську рамкову конвенцію про транскордонне співробітництво між територіальними громадами або владними структурами (Мадридська конвенція 1980 р.) та додаткові протоколи до неї й інші документи Ради Європи та Європейської комісії.

Європейська рамкова конвенція визначила основну категорія досліджуваної теми – «**транскордонне співробітництво**». Воно трактується як «будь-які спільні дії, спрямовані на посилення та поглиблення добросусідських відносин між територіальними общинами або властями, які знаходяться під юрисдикцією двох або декількох Договірних сторін, та на укладання з цією метою будь-яких необхідних угод або досягнення домовленостей»¹²⁹.

У цьому документі також запропонована класифікація угод, статутів та договорів, які мають конкретизувати основні принципи транскордонного співробітництва між конкретними територіальними общинами або/та відповідними владними структурами. Залежно від рівня укладення угоди можуть бути підписані **міждержавні угоди** про транскордонну співпрацю на регіональному та місцевому рівнях: міждержавні угоди про розвиток транскордонного співробітництва, про транскордонні регіональні та місцеві зв'язки; про транскордонне співробітництво на контрактній основі між

---

¹²⁹ Європейська Рамкова конвенція про транскордонне співробітництво між територіальними общинами або властями. Мадрид, 21 травня 1980 року. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_106.

місцевими органами влади; про органи транскордонного співробітництва між місцевими органами влади.

Залежно від рівня укладення угоди підписуються документи, які можуть бути основою для транскордонної співпраці **між територіальними общинами** (відповідною владою):

- угода про основні принципи створення групи зв'язку між місцевими органами влади;
- угода про основні принципи координації управління транскордонними місцевими державними справами;
- угода про основні принципи створення транскордонних асоціацій приватного права;
- договір про основні принципи поставки товарів або надання послуг між прикордонними місцевими общинами (типу «приватне право»);
- договір про основні принципи поставки товарів або надання послуг між прикордонними місцевими общинами (типу «публічне право»);
- договір про основні принципи створення органів транскордонного міжобщинного співробітництва¹³⁰.

Друга група нормативно-правових актів, що регулюють транскордонну співпрацю СНД-простору – це **документи, прийняті учасниками Співдружності Незалежних Держав**. Для розвитку більш інтенсивного транскордонного співробітництва в СНД постійно здійснюється робота з підготовки міждержавного законодавства в цій сфері. Серед цих документів Концепція міжрегіонального й прикордонного співробітництва держав–учасників СНД (2004 р.)¹³¹, Конвенція про прикордонне співробітництво

---

¹³⁰ Європейська Рамкова конвенція про транскордонне співробітництво між територіальними общинами або властями. Мадрид, 21 травня 1980 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_106.

¹³¹ Концепция межрегионального и приграничного сотрудничества государств-участников Содружества Независимых Государств [Електронний ресурс] – Режим доступу : http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/997_826.

держав-учасників Співдружності Незалежних Держав (2008р.)¹³², Модельні закони СНД «Про прикордонне співробітництво» і «Про міжрегіональне співробітництво», двосторонні Угоди між регіонами Росії й Білорусі, Росії й Казахстану, Програма міжрегіонального й прикордонного співробітництва Російської Федерації й України на 2011-2016 рр.¹³³.

У документах СНД вживається інший термін, ніж у Європейській Рамковій конвенції. Вже з назви документів СНД видно: у них йдеться про **міжрегіональне та прикордонне співробітництво** – «погоджені дії органів державної влади, органів влади адміністративно-територіальних одиниць держав-учасників СНД, органів місцевого самоврядування, юридичних осіб, громадських організацій, чинені в рамках чинного законодавства держав-учасників СНД, спрямовані на зміцнення всебічних відносин суміжних держав у рішенні питань сталого розвитку регіонів і прикордонних територій, підвищення добробуту населення прикордонних територій, забезпечення безпеки життя громадян, охорони навколишнього середовища й взаємодопомоги в надзвичайних ситуаціях, зміцнення дружби й добросусідства держав-учасників СНД»¹³⁴.

На наш погляд, таке трактування співробітництва – спроба відокремити дві складові частини транскордонного взаємодії, яка здійснюється на прикордонних територіях, і котра охоплює внутрішні регіони – співпраці між якими досить поширена в СНД внаслідок минулого спільного перебування в рамках єдиної держави – СРСР. Остання форма є більш поширеною (можливо, і більш формальною). Із 509 угод із 1992 по 2011 рр., про які йдеться на сайті СНД, лише окремі стосуються прикордонних територій.

---

¹³² Конвенция о приграничном сотрудничестве государств-участников Содружества Независимых Государств [Електронний ресурс]. – Режим доступа : http://www.center.km.ua/center4/images/gallery/articles/conventions/conv_border_coop_snd.pdf.

¹³³ Программа межрегионального и приграничного сотрудничества Российской Федерации и Украины на 2011-2016 годы [Електронний ресурс]. – Режим доступа : <http://www.zaki.ru/pagesnew.php?id=58279>.

¹³⁴ Концепция межрегионального и приграничного сотрудничества государств-участников Содружества Независимых Государств [Електронний ресурс]. – Режим доступа : http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/997_826.

У цій групі представлені документи, що стосуються

- загальних питань розвитку транскордонного співробітництва:
- регулюють окремі сфери взаємодії
- передбачають багатосторонні
- двосторонні взаємодії.

За підрахунками аналітиків, станом на 2009 р. із загальної кількості документів 54 % становили міжурядові документи; 13 % – асиметричні договори (уряд – регіон); 32 % – міжрегіональні документи. Угоди з економічних питань становлять близько 48 % від загальної кількості документів, близько 2 % – угоди про прикордонне співробітництво і 10 % – про транспорт. Найбільша кількість міжрегіональних документів укладена Росією – 42 %, Україною – 20 %, Білоруссю – 19 % і Казахстаном – 10 %, що підкреслює найбільшу активність їх регіонів. Разом з тим по кількості укладених документів на регіон найактивнішими є Республіка Білорусь, де на регіон доводиться в середньому близько 42 документів, Україна – 14, Республіка Казахстан – 12, Російська Федерація – 9 і Киргизстан – 6. Україна найбільшу кількість угод заключила з Росією, Азербайджаном, Білоруссю та Молдовою – 801, із них міжрегіональні – 55 %, міжурядові – 43%. Асиметричні угоди підписані Урядом України з регіонами Росії і складають 3 %¹³⁵.

Відповідно до проекту «Концепції міжрегіонального й прикордонного співробітництва держав-учасників СНД на період до 2020 року» планувалось розробити проекти ще двох загальних документів – «Конвенції про міжрегіональне співробітництво держав-учасників СНД» та «Про порядок участі органів місцевої влади у прикордонному співробітництві»¹³⁶.

---

¹³⁵ Межрегиональное и приграничное сотрудничество государств-участников СНГ (информационно-аналитический доклад). Исполнительный комитет СНГ, 2011 [Електронний ресурс]. – Режим доступа : <http://rudocs.exdat.com/download/docs-87878/87878.doc>.

¹³⁶ Перспективный план модельного законотворчества в СНГ на 2011-2015 годы [Електронний ресурс]. – Режим доступа : http://sartracc.ru/print.php?print_file=Pub_inter/mpasng.htm.

Цей різновид документів – національні правові акти окремих країн, що регулюють транскордонну співпрацю конкретної країни у СНД-просторі. Закони України «Про транскордонне співробітництво»¹³⁷, «Про затвердження Державної стратегії регіонального розвитку на період до 2015 року»¹³⁸, «Про заходи щодо розвитку економічного співробітництва областей України з суміжними прикордонними областями Російської Федерації»¹³⁹, «Про схвалення Концепції Національної стратегії формування та розвитку транскордонних кластерів»¹⁴⁰ та ін. Такі акти існують і в інших країнах СНД. У Росії це «Концепція прикордонного співробітництва в Російській Федерації»¹⁴¹, законопроект «Про основи прикордонного співробітництва в Російській Федерації» (розглянутий у другому читанні)¹⁴².

До цієї ж групи можна віднести низку двосторонніх угод, зокрема Договір про дружбу, співробітництво і партнерство між Україною і Російською Федерацією (1997 р.); Угоду між Урядом України та Урядом Республіки Молдова про співробітництво між прикордонними областями України та адміністративно-територіальними одиницями Республіки Молдова (1997 р.), Укази Президента України «Про заходи щодо розвитку економічного співробітництва областей України з суміжними прикордонними областями Російської Федерації» (1994 р.) і «Про заходи

---

¹³⁷ Закон України «Про транскордонне співробітництво» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1861-15>.

¹³⁸ Про затвердження Державної стратегії регіонального розвитку на період до 2015 року: Постанова Кабінету Міністрів України від 21 лип. 2006 р. № 1001 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.rada.gov.ua.

¹³⁹ Про заходи щодо активізації євроінтеграційного прикордонного співробітництва. Указ президента України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ved.odessa.gov.ua/files/ved/documents/>.

¹⁴⁰ Про схвалення Концепції Національної стратегії формування та розвитку транскордонних кластерів. Розпорядження Кабінету міністрів України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ved.odessa.gov.ua/files/ved/documents/>.

¹⁴¹ Концепция приграничного сотрудничества в Российской Федерации [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://virmk.narod.ru/U-DISCIPLINA/nation-bez/U-posobie/pogran-pol-2.htm>.

¹⁴² Проект «Об основах приграничного сотрудничества в Российской Федерации» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://asozd2.duma.gov.ru/main.nsf/%28SpravkaNew%29?OpenAgent&RN=351626-5&02>.

щодо розвитку економічного співробітництва областей України з суміжними областями Республіки Білорусь і адміністративно-територіальними одиницями Республіки Молдова» (1994 р.)¹⁴³.

Ще одна група документів забезпечує рішення регіональних місцевих органів влади обласних центрів зі своїми аналогами в сусідніх країнах – Україні, Росії, Білорусі, Молдові, зокрема Угода між Волинською областю України та Брестською областю Республіки Білорусь про розвиток прикордонного співробітництва (1998 р.), Угода про створення прикордонного співтовариства євро регіон «Дніпро» (Гомельська область Республіки Білорусь, Брянська область Російської Федерації і Чернігівська область України) (2003 р.), Угода між Чернігівською обласною державною адміністрацією (Україна) і адміністрацією Курської області (Російська Федерація) про торгово-економічне, науково-технічне і культурне співробітництво (2011 р.) та ін.

Отже, оскільки у формуванні та розвитку транскордонної співпраці беруть участь різні політичні суб'єкти – центральні державні, регіональні та локальні (муніципальні) структури влади та міждержавні об'єднання, нормативно-правове поле розвитку транскордонних процесів України та СНД утворюється документами різного рівня.

По-перше, транскордонна співпраця, як і розробка всіх перелічених вище документів, передусім ґрунтується на європейських правових засадах, розроблених ЄС та іншими європейськими організаціями. По-друге, транскордонне співробітництво України та країн СНД здійснюється на основі міждержавних правових документів держав Співдружності й актів СНД, по-третє, українських законодавчих актів, по-четверте, рішень регіональних органів влади обласних центрів по обидві сторони кордону України, Росії, Білорусі, і, нарешті, по-п'яте, рішень муніципальних органів влади окремих територій.

---

¹⁴³ E-cis.info. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.e-cis.info>.

Наступним аспектом нашого дослідження стало вивчення інформаційної складової частини нормативно-правового забезпечення транскордонного співробітництва України та країн СНД. Аналіз існуючих документів показав, що на сьогодні ще відсутні спеціальні акти, які б регулювали транскордонну співпрацю держав співдружності. Основними документами, що є основою регулювання інформаційних аспектів транскордонного співробітництва, є інформаційне законодавство СНД та окремих його членів.

Суб'єктно-предметне поле інформаційного законодавства СНД

Чимало дослідників вивчають різні аспекти нормативно-правового забезпечення транскордонного співробітництва України з країнами СНД. Незважаючи на певну розробку проблеми загалом, трансрегіональні аспекти євроінтеграції потребують подальшого дослідження. Один із них є інформаційна підтримка транскордонного співробітництва у рамках СНД. Нагадаємо дотепний вислів Н. Вінера: «Кількість інформації в системі є мірою її організованості»¹⁴⁴. Чим більш інформаційно забезпечена транскордонна система, тим організованіше й ефективна вона.

Саме тому важливим аспектом нашого дослідження став аналіз інформаційної складової частини нормативно-правового забезпечення транскордонного співробітництва України з країнами СНД.

Інформаційне забезпечення транскордонної співпраці є маловивченою проблемою, що певною мірою пов'язано з недостатнім інформаційним забезпеченням цих процесів. Погоджуємося з думкою Ю. Вдовенка, який зазначає, що, незважаючи на зростання з кожним роком кількості заходів у межах транскордонного співробітництва, інформаційний супровід і сьогодні

---

¹⁴⁴ Винер Н. Кибернетика, или управление и связь в животном и машине / Н. Винер. – 2-е издание. – М. : Наука ; Гл. ред. изд. для зарубеж. стран, 1983. – С. 56.

невисокий¹⁴⁵. Ця оцінка може стосуватися і інших прикордонних регіонів України.

На думку вітчизняного економіста Є. Матвєєва, інформаційне забезпечення транскордонного співробітництва можна трактувати як стимулювання інформаційного обміну між його суб'єктами¹⁴⁶. Певною мірою це так. Однак таке визначення фактично звертає увагу на результат або мету інформаційного забезпечення, залишаючи поза увагою його сутність.

В умовах відсутності спеціальних нормативно-правових актів, що мають регулювати інформаційний напрям транскордонного співробітництва країн СНД, важливим чинником його успішного здійснення є нормативно-правові акти, що визначають принципи й особливості інформаційно-комунікаційних відносин у рамках країн Співдружності.

Російський правознавець Т. Закупень запропонувала визначення інформаційного забезпечення взаємодії держав СНД з позиції юридичного підходу. Це **цілісна функціонально-правова система**, що забезпечує різноманітні інформаційні потреби основних міждержавних інститутів та структурних підрозділів співтовариства на трьох рівнях – функціональному, територіальному, галузевому. Дослідниця виокремила такі аспекти інформаційного забезпечення міждержавної інтеграції СНД.

По-перше, сукупність інформаційних потоків, засобів, масивів усередині органів міждержавної співпраці співтовариства, між органами міждержавного співробітництва співтовариства й об'єктами управління та зовнішнім інформаційним середовищем.

По-друге, управлінсько-організаційну діяльність структурних підрозділів органів міждержавної співпраці різних рівнях, спрямовану на збір

---

¹⁴⁵ Вдовенко Ю. С. Трансграничное сотрудничество Черниговской и Гомельской областей [Електронний ресурс] / Ю. С. Вдовенко. – Режим доступа : <http://monitor.chernigov.net/analitika-ta-doslidzhennya/transgranichnoe-sotrudnichestvo-chernigovskoy-i-gomelskoy-obl.html>.

¹⁴⁶ Матвєєв Є. Е. Організація регіональних систем інформаційного забезпечення транскордонного співробітництва : автореф. дис. канд. екон. наук : 08.10.01. – Л., 2005. – 21 с.

і аналіз інформації з метою перетворення її у форми, зручні для вироблення й прийняття якісних управлінських рішень із інтеграційної взаємодії країн співтовариства в рамках усього міждержавного простору.

По-третє, правовий засіб міждержавного регулювання й управлінського впливу інтеграційних структур міждержавного об'єднання на об'єкти управління та зовнішнє середовище з метою надання їм нових якісних характеристик, відповідних до цілей і завдань міждержавного співробітництва.

По-четверте, інформаційний механізм реалізації органами інтеграції співтовариства їх управлінських цілей у рамках формування не тільки єдиного інформаційного простору країн-членів співдружності, але й світового інформаційного простору загалом¹⁴⁷.

Т. Закупень справедливо стверджує, що інформаційне законодавство країн СНД може бути презентовано спеціальними нормативно-правовими актами цієї галузі, а також різних видів і тематик, що містять окремі норми права в інформаційній сфері¹⁴⁸. Саме тому воно із самого початку вимагало розробки нормативно-правових актів на загальному і спеціальних рівнях.

Спробуємо систематизувати спеціальні інформаційно-комунікаційні нормативно-правові акти СНД відповідно до їх суб'єктно-предметних особливостей:

I. Акти, що прийняті структурами **Співдружності**. У 1992 р. прийнято низку документів, що стосувалися різних аспектів інформаційного забезпечення співпраці держав-учасниць СНД. До кінця 90-х рр. прийнято низку нормативно-правових актів, які конкретизували попередні або поглиблювали їх.

1. Першими концептуальними документами, в яких було виражено прагнення СНД до *забезпечення оперативного обміну повними і*

---

¹⁴⁷ Закупень, Т. В. Информационное обеспечение межгосударственной интеграции Содружества Независимых Государств (правовые и организационные аспекты) : автореф. дис... докт. юрид. наук: 12.00.13. – М.: 1999. – 50 с.

¹⁴⁸ Там само. – 50 с.

об'єктивними відомостями, стали Угоди про співробітництво в області інформації (1992 р.)¹⁴⁹, про обмін економічною інформацією (1992 р.)¹⁵⁰, про міждержавний обмін науково-технічною інформацією¹⁵¹. Потім підписано Рішення про підготовку проекту Угоди про інформаційне забезпечення виконання багатосторонніх угод (1993 р.)¹⁵².

Низка актів була присвячена питанням регламентації діяльності в ключових сферах співробітництва, зокрема обміну інформацією в галузі зовнішньоекономічної діяльності (1993 р.)¹⁵³, обміну правовою інформацією (1994 р.)¹⁵⁴, принципам і формам взаємодії держав-учасниць СНД у галузі використання архівної інформації (1999 р.)¹⁵⁵. З часом документи стали набувати нових нормативно-правових форм. Зокрема, підписано Концепцію співробітництва держав-учасниць Співдружності Незалежних Держав у сфері забезпечення інформаційної безпеки та Комплексний план заходів щодо реалізації Концепції співробітництва держав-учасниць СНД у сфері забезпечення інформаційної безпеки на період з 2008 по 2010 рр. (2008 р.)¹⁵⁶,

---

¹⁴⁹ Соглашение о сотрудничестве в области информации. Текст документа с изменениями на 1 июня 2007 года [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://cis.minsk.by/reestr/ru/index.html#reestr/view/text?doc=141>.

¹⁵⁰ Соглашение об обмене экономической информацией, 26.06.1992 [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://cis.minsk.by/reestr/ru/index.html#reestr/view/text?doc=117>.

¹⁵¹ Соглашение о межгосударственном обмене научно-технической информацией, 23.12.93 [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://cis.minsk.by/reestr/ru/index.html#reestr/view/text?doc=114>.

¹⁵² Решение о подготовке проекта Соглашения об информационном обеспечении выполнения многосторонних соглашений [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://cis.minsk.by/reestr/ru/index.html#reestr/view/summary?doc=3329>.

¹⁵³ Соглашение об обмене информацией в области внешнеэкономической деятельности, 24.09.93 [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://cis.minsk.by/reestr/ru/index.html#reestr/view/text?doc=264>.

¹⁵⁴ Соглашение об обмене правовой информацией? 21.10.94 [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://cis.minsk.by/reestr/ru/index.html#reestr/view/summary?doc=370>.

¹⁵⁵ Соглашение о принципах и формах взаимодействия государств - участников СНГ в области использования архивной информации 04.06.1999 [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://cis.minsk.by/reestr/ru/index.html#reestr/view/text?doc=905>.

¹⁵⁶ Концепция сотрудничества государств – участников Содружества Независимых Государств в сфере обеспечения информационной безопасности, Комплексный план мероприятий по реализации Концепции сотрудничества государств – участников Содружества Независимых Государств в сфере обеспечения информационной

Стратегія співробітництва держав-учасниць СНД у сфері інформатизації й План дій із її реалізації на період до 2010 р. (2006 р.)¹⁵⁷, Концепції науково-інформаційного забезпечення програм і проектів держав СНД в інноваційній сфері (2009)¹⁵⁸ та формування інформаційно-бібліотечного простору на базі прикордонних бібліотек держав-учасниць СНД (2009)¹⁵⁹. Одним із останніх документів концептуального змісту стала «Стратегія співробітництва держав-учасниць СНД у побудові й розвитку інформаційного суспільства» і План дій по її реалізації на період до 2015 р. (2012)¹⁶⁰.

2. У 1995 р. вперше на нормативно-правовому рівні було поставлено питання створення *єдиного інформаційного простору СНД* та прийнято низку документів щодо реалізації цієї ідеї у практичній діяльності країн СНД – Рішення про проведення погодженої політики з формування єдиного інформаційного простору СНД (1995 р.)¹⁶¹, Угода про створення ради керівників державних інформаційних агентств співдружності незалежних держав 03.11.1995¹⁶², Рішення про розробку проекту Концепції

безопасности на период с 2008 по 2010 год 10.10. 08 [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://cis.minsk.by/reestr/ru/index.html#reestr/view/text?doc=2519>.

¹⁵⁷ Стратегия сотрудничества государств – участников СНГ в сфере информатизации и План действий по её реализации на период до 2010 года, 24.11. 06 [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://cis.minsk.by/reestr/ru/index.html#reestr/view/text?doc=2065>.

¹⁵⁸ Концепция научно-информационного обеспечения программ и проектов государств–участников содружества независимых государств в инновационной сфере, 13.03.2009 [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://cis.minsk.by/reestr/ru/index.html#reestr/view/text?doc=2592>.

¹⁵⁹ Концепция формирования информационно-библиотечного пространства на базе приграничных библиотек государств-участников СНГ 22.05.09 [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://cis.minsk.by/reestr/ru/index.html#reestr/view/text?doc=2640>.

¹⁶⁰ Стратегия сотрудничества государств – участников СНГ в построении и развитии информационного общества и Плане действий по ее реализации на период до 2015 года [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://cis.minsk.by/reestr/ru/index.html#reestr/view/text?doc=3520>.

¹⁶¹ Решение о проведении согласованной политики по формированию единого информационного пространства Содружества Независимых Государств 20.05. 95 [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://cis.minsk.by/reestr/ru/index.html#reestr/view/text?doc=459>.

¹⁶² Соглашение о создании совета руководителей государственных информационных агентств содружества независимых государств, 03.11.95 [Электронный

формування інформаційного простору Співдружності Незалежних Держав (1995 р.)¹⁶³ та пізніше сама Концепція формування інформаційного простору СНД (1996 р.)¹⁶⁴, Перспективний план підготовки документів і заходів з реалізації концепції формування інформаційного простору СНД (1998 р.)¹⁶⁵, Постанова МПА СНД про подальший розвиток міжпарламентського інформаційного обміну (1998 р.)¹⁶⁶, Концепція інформаційної безпеки держав-учасниць СНД у військовій сфері (1999 р.)¹⁶⁷, Угода про співробітництво у формуванні інформаційних ресурсів і систем, реалізації спільних програм держав – учасників Співдружності Незалежних Держав у сфері інформатизації (1999 р.)¹⁶⁸.

3. На створення інформаційно-комунікаційної інфраструктури СНД були спрямовані Протокол «Про Міжпарламентську інформаційно-довідкову службу»¹⁶⁹, Тимчасове положення «Про Міжпарламентську інформаційно-

---

ресурс]. – Режим доступа : <http://cis.minsk.by/reestr/ru/index.html#reestr/view/summary?doc=481>.

¹⁶³ Решение о разработке проекта Концепции формирования информационного пространства Содружества Независимых Государств, 03.11. 95 [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://cis.minsk.by/reestr/ru/index.html#reestr/view/summary?doc=520>.

¹⁶⁴ Концепция формирования информационного пространства Содружества Независимых Государств, 18.10.1996 [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://cis.minsk.by/reestr/ru/index.html#reestr/view/summary?doc=643>.

¹⁶⁵ Решение о Перспективном плане подготовки документов и мероприятий по реализации концепции формирования информационного пространства Содружества Независимых Государств 25.11.1998 [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://cis.minsk.by/reestr/ru/index.html#reestr/view/summary?doc=834>.

¹⁶⁶ Постановление МПА СНД о дальнейшем развитии межпарламентского информационного обмена 08.12. 98 [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://cis.minsk.by/reestr/ru/index.html#reestr/view/text?doc=864>.

¹⁶⁷ Концепция информационной безопасности государств-участников Содружества Независимых Государств в военной сфере 04.08.1999 [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://cis.minsk.by/reestr/ru/index.html#reestr/view/text?doc=904>.

¹⁶⁸ Соглашение о сотрудничестве в формировании информационных ресурсов и систем, реализации совместных программ государств – участников Содружества Независимых Государств в сфере информатизации 24.12.1999 [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://cis.minsk.by/reestr/ru/index.html#reestr/view/summary?doc=988>.

¹⁶⁹ Протокол «О Межпарламентской информационно-справочной службе», 27.02.1992 [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://cis.minsk.by/reestr/ru/index.html#reestr/view/text?doc=41>.

довідкову службу держав-учасниць СНД» (1992 р.)¹⁷⁰, Постанова Міжпарламентської асамблеї (МПА) СНД «Про організацію роботи Міжпарламентської інформаційно-довідкової служби» (1993)¹⁷¹, Рішення про Міждержавну телерадіокомпанію (1992 р.)¹⁷², Проект багатофункціональної телерадіомовної супутникової системи «Мир» для держав-учасників СНД (1994 р.)¹⁷³, про використання технології «ТВ-Інформ» (1995 р.)¹⁷⁴, про основні принципи взаємодії з інформаційним агентством «Інтерфакс» (1997 р.)¹⁷⁵, про невідкладні заходи з розвитку Міждержавної телерадіокомпанії «Мир» (1997 р.)¹⁷⁶, Угода про співробітництво держав-учасниць СНД у галузі періодичних видань (1999 р.)¹⁷⁷, Угода про обмін матеріалами національних інформаційних агентств держав-учасниць СНД

---

¹⁷⁰ Временное положение «О Межпарламентской информационно-справочной службе государств - участников Содружества Независимых Государств», 15.09.92 [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://cis.minsk.by/reestr/ru/index.html#reestr/view/text?doc=137>.

¹⁷¹ Постановление МПА СНД «Об организации работы межпарламентской информационно-справочной службы», 23.05.93 [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://cis.minsk.by/reestr/ru/index.html#reestr/view/text?doc=229>.

¹⁷² Решение о Межгосударственной телерадиокомпании в форме акционерного общества, 26.06.92 [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://cis.minsk.by/reestr/ru/index.html#reestr/view/text?doc=3362>.

¹⁷³ Решение о Проекте многофункциональной телерадиовещательной спутниковой системы «Мир» для государств-участников Содружества Независимых Государств, 09.09.94 [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://cis.minsk.by/reestr/ru/index.html#reestr/view/summary?doc=342>.

¹⁷⁴ Протокольное решение об использовании технологии «ТВ-Информ», 03.11.1995 [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://cis.minsk.by/reestr/ru/index.html#reestr/view/text?doc=3241>.

¹⁷⁵ Соглашение об основных принципах взаимодействия с информационным агентством «Интерфакс» 09.01.97 [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://cis.minsk.by/reestr/ru/index.html#reestr/view/summary?doc=651>.

¹⁷⁶ Решение о неотложных мерах по развитию Межгосударственной телерадиокомпании «Мир», 17.01.97 [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://cis.minsk.by/reestr/ru/index.html#reestr/view/summary?doc=658>.

¹⁷⁷ Соглашение о сотрудничестве государств - участников Содружества Независимых Государств в области периодической печати, 04.06.1999 [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://cis.minsk.by/reestr/ru/index.html#reestr/view/summary?doc=907>.

(2003 р.)¹⁷⁸, Конвенція про статус кореспондента, що представляє засіб масової інформації країн-учасниць СНД в інших державах Співдружності (2004 р.)¹⁷⁹, Угода про співробітництво в галузі книговидання, книгорозповсюдження й поліграфії (2004 р.)¹⁸⁰, Угода про створення інформаційної інфраструктури інноваційної діяльності у формі розподіленої інформаційної системи й порталу СНД «Інформація для інноваційної діяльності держав-учасниць СНД» (2011 р.)¹⁸¹, Концепція інформаційного телеканалу «Мир 24» на базі Міждержавної телерадіокомпанії «Мир» (2012 р.)¹⁸², Рішення про Положення про Міждержавну науково-інформаційну систему «Радіонавігація», Типове положення про Національний науково-інформаційний центр (2013 р.)¹⁸³.

4. Рішення про надання Російському університету дружби народів статусу базової організації держав-учасниць СНД у галузі інформаційного забезпечення освітніх систем країн СНД (2005)¹⁸⁴, 2009 р. внесені зміни¹⁸⁵.

---

¹⁷⁸ Соглашение об обмене материалами национальных информационных агентств государств – участников Содружества Независимых Государств, 18.09.2003 [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://cis.minsk.by/reestr/ru/index.html#reestr/view/text?doc=1440>

¹⁷⁹ Конвенция о статусе корреспондента, представляющего средство массовой информации государства – участника Содружества Независимых Государств в других государствах Содружества, 16.04. 04 92 [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://cis.minsk.by/reestr/ru/index.html#reestr/view/text?doc=1541>

¹⁸⁰ Соглашение о сотрудничестве в области книгоиздания, книгораспространения и полиграфии, 16.04.2004 [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://cis.minsk.by/reestr/ru/index.html#reestr/view/text?doc=1542>

¹⁸¹ Соглашение о создании информационной инфраструктуры инновационной деятельности государств – участников СНГ в форме распределенной информационной системы и портала СНГ «Информация для инновационной деятельности государств – участников СНГ», 19.05.11. [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://cis.minsk.by/reestr/ru/index.html#reestr/view/text?doc=3034>

¹⁸² Концепция информационного телеканала «Мир 24» на базе Межгосударственной телерадиокомпанії «Мир», 28.09.12 [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://cis.minsk.by/reestr/ru/index.html#reestr/view/text?doc=3523>

¹⁸³ Решение о Положении о Межгосударственной научно-информационной системе «Радіонавігація» и Типовом положении о Национальном научно-информационном центре, 15.03.13 [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://cis.minsk.by/reestr/ru/index.html#reestr/view/text?doc=3704>

¹⁸⁴ Решение о придании Российскому университету дружбы народов статуса базовой организации государств – участников Содружества Независимых Государств в области информационного обеспечения образовательных систем государств – участников СНГ,

5. Документи, що стосувалися окремих галузей взаємодії, передовсім торкаються *інформаційної взаємодії на рівні спецслужб* – Угоди про взаємини міністерств внутрішніх справ у сфері обміну інформацією (1992 р.)¹⁸⁶, про організацію інформаційної взаємодії в Об'єднаних збройних силах СНД і Збройних Силах держав-учасниць (1992 р.)¹⁸⁷, Концепція міждержавної підсистеми інформаційного обміну між органами внутрішніх справ держав-учасниць СНД (1999 р.)¹⁸⁸, Угоди про інформаційне забезпечення військового співробітництва держав-учасниць СНД (2004 р.)¹⁸⁹ та про обмін інформацією в сфері боротьби зі злочинністю (2009 р.)¹⁹⁰,

6. Протягом всього існування СНД здійснювалася робота щодо вироблення нормативно-правової бази *інформаційного забезпечення прикордонних військ*, що є важливим чинником розвитку транскордонного співробітництва. Серед цих документів можна назвати Угоди про інформаційне забезпечення системи управління й захисту секретів

25.11.05 [Електронний ресурс]. – Режим доступа : <http://cis.minsk.by/reestr/ru/index.html#reestr/view/text?doc=1876>

¹⁸⁵ Решение о внесении изменений и дополнений в Положение о базовой организации государств – участников Содружества Независимых Государств в области информационного обеспечения образовательных систем государств – участников СНГ, 20.11.09 [Електронний ресурс]. – Режим доступа : <http://cis.minsk.by/reestr/ru/index.html#reestr/view/text?doc=2731>

¹⁸⁶ Соглашение о взаимоотношениях министерств внутренних дел в сфере обмена информацией, 03.08.92 [Електронний ресурс]. – Режим доступа : <http://cis.minsk.by/reestr/ru/index.html#reestr/view/text?doc=133>

¹⁸⁷ Соглашение об организации информационного взаимодействия в Объединенных Вооруженных Силах Содружества Независимых Государств и Вооруженных Силах государств – участников Соглашения, 13.11.1992 [Електронний ресурс]. – Режим доступа : <http://cis.minsk.by/reestr/ru/index.html#reestr/view/summary?doc=162>

¹⁸⁸ Концепция межгосударственной подсистемы информационного обмена между органами внутренних дел государств-участников Содружества Независимых Государств 04.06.99 [Електронний ресурс]. – Режим доступа : <http://cis.minsk.by/reestr/ru/index.html#reestr/view/text?doc=906>

¹⁸⁹ Соглашение об информационном обеспечении военного сотрудничества государств – участников Содружества Независимых Государств 16.04. 04 [Електронний ресурс]. – Режим доступа : <http://cis.minsk.by/reestr/ru/index.html#reestr/view/text?doc=1536>

¹⁹⁰ Соглашение об обмене информацией в сфере борьбы с преступностью 22.05.09 [Електронний ресурс]. – Режим доступа : <http://cis.minsk.by/reestr/ru/index.html#reestr/view/text?doc=2645>

прикордонних військ¹⁹¹, про порядок фінансування робіт зі створення міждержавної підсистеми інформаційного обміну між прикордонними військами держав-учасниць співдружності незалежних держав (АСІО-ПВ СНД) (1997 р.)¹⁹², про правовий режим інформаційних ресурсів прикордонних військ держав-учасниць СНД (1998 р.)¹⁹³ та Концепцію міждержавної підсистеми інформаційного обміну між прикордонними військами держав-учасниць СНД (1996 р.)¹⁹⁴.

7. Наприкінці 90-х рр. особлива увага стала приділятися і проблемам інформування з питань екології, зокрема було прийнято Рішення про Концепцію створення Геоінформаційної системи СНД (1998 р.)¹⁹⁵, Угоду про інформаційне співробітництво в галузі екології й охорони навколишнього природного середовища (1998 р.)¹⁹⁶,

8. З метою уніфікації національного інформаційного законодавства структурами СНД було запропоновано для країн-учасниць низку модельних законів щодо врегулювання інформаційної сфери національних суспільств, зокрема «Про принципи регулювання інформаційних відносин у державах-

---

¹⁹¹ Соглашение об информационном обеспечении системы управления и защите секретов пограничных войск. 26.06.92 [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://cis.minsk.by/reestr/ru/index.html#reestr/view/summary?doc=109>

¹⁹² Соглашение о порядке финансирования работ по созданию межгосударственной подсистемы информационного обмена между пограничными войсками государств-участников содружества независимых государств (АСИО-ПВ СНГ) 09.10.97 [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://cis.minsk.by/reestr/ru/index.html#reestr/view/summary?doc=736>

¹⁹³ Соглашение о правовом режиме информационных ресурсов пограничных войск государств-участников Содружества Независимых Государств 25.11.98 [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://cis.minsk.by/reestr/ru/index.html#reestr/view/summary?doc=837>

¹⁹⁴ Концепция межгосударственной подсистемы информационного обмена между пограничными войсками государств-участников Содружества Независимых Государств, 18.10.96 [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://cis.minsk.by/reestr/ru/index.html#reestr/view/text?doc=626>

¹⁹⁵ Решение о Концепции создания Геоинформационной системы Содружества Независимых Государств ,11.09. 98 [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://cis.minsk.by/reestr/ru/index.html#reestr/view/text?doc=815>

¹⁹⁶ Соглашение об информационном сотрудничестве в области экологии и охраны окружающей природной среды 11.09.1998 [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://cis.minsk.by/reestr/ru/index.html#reestr/view/summary?doc=814>

учасниця Міжпарламентської асамблеї» (1993 р.)¹⁹⁷, «Про засоби масової інформації» (1996 р.)¹⁹⁸, «Про доступ до екологічної інформації» (1997 р.)¹⁹⁹, «Про транскордонне супутникове телевізійне і радіомовлення та міжнародний супутниковий інформаційний обмін» (1998 р.)²⁰⁰, «Про науково-технічну інформацію» (2000 р.)²⁰¹, «Про міжнародний інформаційний обмін» (2002 р.)²⁰², «Про телекомунікації» (2003 р.)²⁰³, «Про право на доступ до інформації» (2004 р.)²⁰⁴, Постанова МПА СНД про гармонізацію законодавства держав-учасниць СНД у галузі інформатизації і зв'язку (2005 р.)²⁰⁵, «Про модельний Інформаційний кодекс для держав –

---

¹⁹⁷ Постановление, 23.05.93 «О рекомендательном законодательном акте «О принципах регулирования информационных отношений в государствах-участниках Межпарламентской ассамблеи» [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://cis.minsk.by/reestr/ru/index.html#reestr/view/text?doc=236>

¹⁹⁸ Постановление «О рекомендательном законодательном акте «О средствах массовой информации», 17.02.96 [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://cis.minsk.by/reestr/ru/index.html#reestr/view/text?doc=562>

¹⁹⁹ Постановление о модельном законе «О доступе к экологической информации», 06.12. 97 [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://cis.minsk.by/reestr/ru/index.html#reestr/view/text?doc=760>

²⁰⁰ Постановление о модельном законе «О трансграничном спутниковом телевизионном и радиовещании и международном спутниковом информационном обмене», 15.06.98 [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://cis.minsk.by/reestr/ru/index.html#reestr/view/text?doc=797>

²⁰¹ Постановление о модельном законе «О научно-технической информации», 13.06.2000 [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://cis.minsk.by/reestr/ru/index.html#reestr/view/text?doc=1029>

²⁰² Постановление о модельном законе «О международном информационном обмене», 26.03. 02 [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://cis.minsk.by/reestr/ru/index.html#reestr/view/text?doc=1269>

²⁰³ Постановление о модельном законе «О телекоммуникациях», 15.11. 03 [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://cis.minsk.by/reestr/ru/index.html#reestr/view/text?doc=1494>

²⁰⁴ Постановление о модельном законе «О праве на доступ к информации», 17.04. 04 [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://cis.minsk.by/reestr/ru/index.html#reestr/view/text?doc=1558>

²⁰⁵ Постановление МПА СНД о гармонизации законодательства государств – участников СНГ в области информатизации и связи, 18.11.05 [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://cis.minsk.by/reestr/ru/index.html#reestr/view/text?doc=1866>

учасників СНД (частина перша)» (2008 р.)²⁰⁶, «Про меценатство та спонсорство» (2008 р.)²⁰⁷, «Про основи регулювання Інтернету» (2011 р.)²⁰⁸.

9. На початку ХХІ ст. структури СНД почали приділяти особливу увагу регламентації інформаційних відносин, які стосуються ринку товарів і послуг. До нормативно-правових актів цього напрямку можна віднести Угоду про розвиток виставково-ярмаркової діяльності в СНД (1995 р.)²⁰⁹, Міждержавну програму створення мережі інформаційно-маркетингових центрів для просування товарів і послуг на національні ринки держав-учасниць СНД на період до 2005 р. (2001 р.)²¹⁰, Угоду про співробітництво держав-учасниць СНД у сфері регулювання рекламної діяльності (2003 р.)²¹¹, Рішення про хід виконання Міждержавної програми створення мережі інформаційно-маркетингових центрів для просування товарів і послуг на національні ринки держав-учасниць СНД (2007 р.)²¹², Положення про

---

²⁰⁶ Постановление МПА СНГ «О модельном Информационном кодексе для государств – участников СНГ (часть первая)», 03.04.08 [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://cis.minsk.by/reestr/ru/index.html#reestr/view/text?doc=3082>

²⁰⁷ Постановление МПА СНГ «О модельном законе «О меценатстве и спонсорстве», 03.04.08 [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://cis.minsk.by/reestr/ru/index.html#reestr/view/text?doc=3085>

²⁰⁸ Постановление о модельном законе «Об основах регулирования Интернета», 16.05.11 [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://cis.minsk.by/reestr/ru/index.html#reestr/view/text?doc=3056>

²⁰⁹ Соглашение о развитии выставочно-ярмарочной деятельности в Содружестве Независимых Государств, 26.05.95 [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://cis.minsk.by/reestr/ru/index.html#reestr/view/text?doc=454>

²¹⁰ Решение Межгосударственной программе создания сети информационно-маркетинговых центров для продвижения товаров и услуг на национальные рынки государств – участников Содружества Независимых Государств на период до 2005 года, 29.11.01 [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://cis.minsk.by/reestr/ru/index.html#reestr/view/text?doc=1246>

²¹¹ Соглашение о сотрудничестве государств-участников СНГ в сфере регулирования рекламной деятельности, 19.12. 03 [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://cis.minsk.by/reestr/ru/index.html#reestr/view/text?doc=1502>

²¹² Решение о ходе выполнения Решения Совета глав правительств СНГ от 29 ноября 2001 года о Межгосударственной программе создания сети информационно-маркетинговых центров для продвижения товаров и услуг на национальные рынки государств – участников Содружества Независимых Государств на период до 2005 года ,14.12. 07 [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://cis.minsk.by/reestr/ru/index.html#reestr/view/text?doc=2350>

Міждержавну раду по виставково-ярмаркової та конгресної діяльності СНД (2008 р.)²¹³.

II. Другу групу спеціальних правових актів СНД інформаційно-комунікаційного спрямування складають документи, що підписані **на міждержавному рівні** на дво- або багатосторонній основі. Прикладом таких актів можуть бути Угода між Росією та Білоруссю про співробітництво в галузі друку²¹⁴, Угода між Казахстаном і Росією про співробітництво в галузі інформації²¹⁵, Угода між Киргизстаном і Росією про співробітництво в галузі інформації²¹⁶, Угода між Казахстаном і Білоруссю про співробітництво в галузі друку та інформації²¹⁷, Угода між Киргизстаном і Україною про співробітництво в галузі інформації²¹⁸, Угода між Росією і Таджикистаном про співробітництво в галузі інформації²¹⁹.

На багатосторонній основі було укладено угоди про співпрацю в поширенні масової інформації (2002 р.) між урядами Білорусі, Казахстану,

---

²¹³ Положение о Межгосударственном совете по выставочно-ярмарочной и конгрессной деятельности Содружества Независимых Государств, 23.05.08 [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://cis.minsk.by/reestr/ru/index.html#reestr/view/text?doc=2433>

²¹⁴ Соглашение между Правительством Российской Федерации и Правительством Республики Беларусь о сотрудничестве в области печати от 19 февраля 1998 года [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://base.spinform.ru/show_doc.fwx?rgn=29804

²¹⁵ Соглашение между Правительством Республики Казахстан и Правительством Российской Федерации о сотрудничестве в области информации от 23 декабря 1998 года [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://base.spinform.ru/show_doc.fwx?rgn=8572

²¹⁶ Соглашение между Правительством Кыргызской Республики и Правительством Российской Федерации о сотрудничестве в области информации от 13 января 1999 года [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://base.spinform.ru/show_doc.fwx?rgn=5015

²¹⁷ Соглашение между Правительством Республики Казахстан и Правительством Республики Беларусь о сотрудничестве в области печати и информации от 5 октября 2000 года [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://base.spinform.ru/show_doc.fwx?rgn=3997

²¹⁸ Соглашение между Правительством Кыргызской Республики и Кабинетом Министров Украины о сотрудничестве в области информации от 28 марта 2003 года [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://base.spinform.ru/show_doc.fwx?rgn=7392

²¹⁹ Соглашение между Правительством Российской Федерации и Правительством Республики Таджикистан о сотрудничестве в области информации от 16 октября 2004 года [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://base.spinform.ru/show_doc.fwx?rgn=7413

Киргизької Республіки, Російської Федерації й Таджикистану²²⁰ та про створення міждержавної Ради по співробітництву в області періодичного друку, книговидання, книгорозповсюдження й поліграфії²²¹.

III. Третю групу спеціальних правових актів СНД інформаційно-комунікаційного спрямування складають документи, акти **регіонального рівня**, прийняті в рамках окремих або кількох єврорегіонів, між окремими прикордонними територіями або суб'єктами транскордонного співробітництва. Так, у єврорегіоні «Дніпро» для розвитку співпраці в сфері комунікації та інформації у 2010 р. було підписано Угоду про співробітництво в інформаційній сфері між Управлінням у справах преси та інформації Чернігівської облдержадміністрації, Комітетом у справах преси, телерадіомовлення і засобів масових комунікацій Брянської області, Головним управлінням ідеологічної роботи Гомельського облвиконкому²²². Харківська й Білгородська області підписали *Протокол про співробітництво в інформаційній сфері (2010 р.)*, згідно з яким, надалі між двома регіонами має бути взаємодія на рівні ЗМІ. Крім цього, планується організувати прес-тури й телемости між областями, а також реалізовувати спільні проекти ЗМІ в галузі житлово-комунального господарства, екології, освіти, мистецтва, культури, художньої творчості, у соціальній сфері²²³.

---

²²⁰ Соглашение о сотрудничестве в распространении массовой информации 20.09.2002 [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://www.businesspravo.ru/Docum/DocumShow_DocumID_84297.html

²²¹ Соглашение о создании Межгосударственного совета по сотрудничеству в области периодической печати, книгоиздания, книгораспространения и полиграфии от 4 июня 1999 года [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://base.spinform.ru/show_doc.fwx?rgn=4607

²²² Соглашение о сотрудничестве в информационной сфере комитета по делам печати, телерадиовещания и средств массовых коммуникаций Брянской области Российской Федерации, управления по делам прессы и информации Черниговской областной Государственной администрации Украины, Главного управления идеологической работы Гомельского областного исполнительного комитета Республики Беларусь [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://cg.gov.ua/index.php?id=21862&tp=0>

²²³ Информационное сотрудничество между Белгородской и Харьковской областями будет развиваться [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.belregion.ru/news/3340.html>

IV. Наступна група спеціальних правових актів СНД інформаційно-комунікаційного спрямування охоплює документи, що підписані на **національному рівні** окремими суб'єктами Співдружності. Це національні нормативно-правові акти, що значною мірою торкаються і проблем транскордонного співробітництва (наприклад, «Питання формування єдиного інформаційно-правового простору Співдружності Незалежних Держав. Указ Президента РФ (1993 р.)»²²⁴, «Концепція формування і розвитку єдиного інформаційного простору Росії і відповідних державних інформаційних ресурсів» (1995 р.)²²⁵.

V. **Документи галузевого рівня**, що стосуються окремих сфер співробітництва («Концепція науково-інформаційного забезпечення програм і проектів держав-учасників»²²⁶), Угода про інформаційно-аналітичне та консультативне співробітництво між центральними (національними) банками держав-учасниць СНД²²⁷ можна віднести ще до однієї специфічної групи нормативно-правових актів інформаційно-комунікаційного спрямування, в яких проблеми транскордонної співпраці також знаходять своє відображення.

VI. Окрему групу нормативно-правових актів складають **угоди між недержавними суб'єктами СНД**, які займаються інформаційною діяльністю. Так, Українське незалежне інформаційне агентство УНІАН і Російське інформаційне агентство новин РІА «Новини» підписали угоду про співробітництво в інформаційній сфері. Вони планують проводити спільні

---

²²⁴ Вопросы формирования единого информационно-правового пространства содружества независимых государств. указ президента РФ 27 декабря 1993 года [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://www.businesspravo.ru/Docum/DocumShow_DocumID_65349.html

²²⁵ Концепция формирования и развития единого информационного пространства России и соответствующих государственных информационных ресурсов: 1995 [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://www.sbras.ru/win/laws/russ_kon.htm

²²⁶ Концепция научно-информационного обеспечения программ и проектов государств-участников СНГ в инновационной сфере. 2009. [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.viniti.ru/download/russian/MKSNTI/conceptfinal.pdf>

²²⁷ Угода про інформаційно-аналітичне та консультативне співробітництво між центральними (національними) банками держав-учасниць СНД [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://zakon.nau.ua/doc/?code=997_n24

інформаційні заходи, сприяти більшій поінформованості українців і росіян щодо життя двох країн. Керівник представництва РІА «Новини» в Україні З. Виноградов відзначив, що «спільний проект його агентства й УНІАН дозволить зробити інформаційне поле України більш відкритим і об'єктивним»²²⁸.

Отже, інформація та знання, задіяні в інформаційно-комунікаційному обміні, відкривають сприятливі можливості для розвитку прикордонних регіонів. Аналіз нормативно-правової підтримки транскордонних процесів у рамках країн СНД свідчить, що поки відсутні спеціальні нормативно-правові акти щодо регулювання інформаційного транскордонного співробітництва країн СНД. Саме тому важливим чинником його успішного здійснення можна вважати нормативно-правові акти, що визначають принципи й особливості інформаційно-комунікаційних відносин у рамках країн Співдружності.

Отже, за суб'єктами нормативно-правової діяльності можна виділити акти, що прийняті структурами СНД; спеціальні правові документи інформаційно-комунікаційного спрямування, підписані на міждержавному рівні на дво- або багатосторонній основі; документи регіонального рівня, прийняті в рамках окремих або кількох євро регіонів; правові акти, підписані на національному рівні окремими суб'єктами співдружності, документна база галузевого рівня, що стосуються окремих сфер співробітництва; угоди між недержавними суб'єктами СНД, які займаються інформаційною діяльністю. У рамках кожного з рівнів існують нормативно-правові документи, що стосуються різних сфер життя суспільства та різних аспектів транскордонної співпраці.

---

²²⁸ УНИАН и РИА «Новости» подписали соглашение о сотрудничестве [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.unian.net/news/188991-unian-i-ria-novosti-podpisali-soglashenie-o-sotrudnichestve.html>

Організаційні засади формування інституту транскордонного співробітництва

Впровадження в рамках СНД інституту транскордонного співробітництва потребувало з самого початку встановлення не лише формальних рамок взаємодії, але і здійснення значної організаційної діяльності. Вона охопила кілька рівнів як на загальному рівні, так і на рівні інформаційного забезпечення транскордонної взаємодії:

1. *Міждержавні інститути та структурні підрозділи співтовариства СНД* функціонального, територіального та галузевого рівнів. Наприклад, спочатку Рада керівників прикордонних областей Російської Федерації та України (1994 р.), потім Рада керівників прикордонних областей України, Росії та Білорусі (1996 р.), Рада з міжрегіонального і прикордонного співробітництва держав-учасниць Співдружності (2008 р.), міжурядові комісії країн-членів СНД є органами галузевої співпраці СНД для вдосконалення розвитку механізмів взаємного співробітництва органів державної влади й місцевого самоврядування. Асоціація національних інформаційних агентств держав-учасниць СНД та Міждержавна телерадіокомпанія «Мир» стосуються інформаційно-комунікаційних аспектів інституту транскордонного співробітництва.

Рада з міжрегіонального і прикордонного співробітництва є органом галузевої співпраці СНД для вдосконалювання й розвитку механізмів взаємного співробітництва органів державної влади й місцевого самоврядування. До її складу входять керівники відомств, відповідальних за міжрегіональну та прикордонну співпраці Вірменії, Білорусі, Казахстану, Киргизії, Росії і Таджикистану. Спостерігачами є представники Міжпарламентської асамблеї, Ради керівників торгово-промислових палат, а також представники держав-учасниць СНД, що не є членами Ради. Рада здійснює свою діяльність у тісній взаємодії з Економічною радою СНД,

Радою постійних повноважних представників держав-учасниць Співдружності при статутних та інших органах Співдружності, Комісією з економічних питань при Економічній раді СНД і Виконавчим комітетом СНД, а також іншими органами Співдружності. Її основні функції – визначення пріоритетних напрямів, розгляд концептуальних і практичних питань міжрегіонального та прикордонного співробітництва держав-учасниць Угоди; підготовка пропозицій з координації спільних дій з основних напрямів міжрегіональної та прикордонної співпраці; підготовка для розгляду на засіданнях Рад глав держав СНД, урядів СНД і органів галузевого співробітництва СНД пропозицій щодо подальшого розвитку міжрегіонального та прикордонного співробітництва; розробка пропозицій із нормативно-правового регулювання взаємин із питань міжрегіонального й прикордонного співробітництва²²⁹. Зокрема, на одному з останніх засідань Ради (2013 р.) розглядалися питання щодо стану міжрегіонального й прикордонного співробітництва держав СНД, проекту Концепції міжрегіональної та прикордонної співпраці до 2020 р., реалізації Конвенції про прикордонне співробітництво держав Співдружності тощо.

Міністерство регіонального розвитку Російської Федерації продовжує роботу над проектом Концепції міжрегіонального та прикордонного співробітництва до 2020 р. відповідно до рішення III-го засідання Ради. Виконавчий комітет СНД направив до Мінрегіону Росії додаткові пропозиції до Плану заходів щодо реалізації Концепції міжрегіонального та прикордонного співробітництва до 2020 р., надійшли від Республіки Вірменія і Міжпарламентської Асамблеї держав-учасниць СНД (№ 5-5/0566 від 17.05.13 р. та № 5-5/0772 від 11.07.13 р.).

На виконання рішення пункту 4 III-го засідання Ради про Концепцію головування Республіки Білорусь в Співдружності Незалежних Держав у

---

²²⁹ Совет по межрегиональному и приграничному сотрудничеству государств-участников Содружества Независимых Государств. [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.e-cis.info/page.php?id=23588>

2013 р. підготовлено проект Плану щодо реалізації Конвенції про транскордонне співробітництво держав-учасниць Співдружності Незалежних Держав на основі пропозицій Республіки Білорусь і Міжпарламентської Асамблеї держав-учасниць СНД . Зазначений проект спрямований в держави-учасниці Конвенції на узгодження (№ 5-5/0778 від 11.07.13), інформація про узгодження без зауважень надійшла від Вірменія.

Міжвідомча комісія з питань підтримки транскордонного співробітництва України має статус постійно діючого консультативно-дорадчого органу Кабінету Міністрів. Її основні завдання: сприяння забезпеченню координації діяльності органів виконавчої влади в сфері розвитку транскордонної співпраці та підвищенню ефективності функціонування наявних євро регіонів і створенню нових; підготовка пропозицій щодо надання державної фінансової підтримки реалізації проектів транскордонної співпраці в рамках виконання державних програм розвитку транскордонного співробітництва та проектів згідно з укладеними міжнародними договорами України; аналіз стану справ та причин виникнення проблем у процесі реалізації державної політики щодо транскордонного співробітництва; розгляд пропозицій органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування щодо вирішення актуальних питань розвитку транскордонного співробітництва та євро регіонів; розробка проектів нормативно-правових актів з питань транскордонного співробітництва, розгляд пропозиції та рекомендацій щодо фінансової підтримки проектів (програм) транскордонного співробітництва тощо. Діяльність даної комісії стосується переважно проектів ЄС, хоча в їх рамках Україна співпрацює і з країнами СНД²³⁰.

2. *Структурні підрозділи органів влади окремих держав-членів СНД.* На рівні центральної влади проблемами транскордонного співробітництва в

---

²³⁰ Про затвердження Державної програми розвитку транскордонного співробітництва на 2011-2015 роки. Постанова кабінету міністрів України від 1 грудня 2010 р. № 1088 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://a-portal.moreprom.ru/pages%2Bview%2B22.html>

Україні займаються Міністерство економічного розвитку і торгівлі, Міністерство регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства. У Білорусії Міжвідомча координаційна рада з питань прикордонного співробітництва із суміжними країнами. На рівні центральних і регіональних органів влади, які мали відношення до транскордонного співробітництва, створюються і відокремлені структури, пов'язані зі сприянням розвитку транскордонних відносин (наприклад, у Міністерстві регіонального розвитку Російської Федерації – Департамент міжнародних зв'язків і розвитку прикордонного співробітництва; в Адміністрації Президента РФ – Управління міжрегіональних зв'язків). В Україні створена Міжвідомча комісія з питань підтримки транскордонного співробітництва як консультативно-дорадчий орган Кабінету Міністрів України, до складу якої входять голова, його заступник, представники центральних органів виконавчої влади, спільних представницьких органів сторони роботодавців на національному рівні та всеукраїнських профспілок і профспілкових об'єднань.

Щодо місцевих органів влади прикордонних регіонів СНД, на думку дослідників, тут, як правило, відсутні самостійні підрозділи, які б займалися питанням транскордонного співробітництва, а при створенні такого органу вони приймають на себе координаційні, а не регулятивні функції²³¹.

Разом із тим практика ЄС свідчить про значну увагу до заходів, спрямованих на зміцнення інституціонального співробітництва в рамках євро регіонів, де передбачається створення стійких інституціональних форм трансграничної співпраці. Так, у Програмі транскордонного співробітництва Польща–Білорусь–Україна на 2007–2013 рр. зазначалося, що підтримуватиметься усілякий обмін інформацією, досвідом, створення мереж співробітництва, а також Інтернет-проекти; акцентувалася увага на

---

²³¹ Вдовенко Ю.С. Трансграничное сотрудничество Черниговской и Гомельской областей [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://www.experts.in.ua/baza/analitic/index.php?ELEMENT_ID=46941

співпраці державних установ, особливо органів місцевого самоврядування, в галузі стратегічного та просторового планування. Задля підвищення рівня інтеграції на території Програми передбачаються спільні дії зі створення структур транскордонного співробітництва, встановлення та розвиток міцних зв'язків між недержавними й неприбутковими організаціями в таких напрямках як культура, культурна, екологічна й природна спадщина, молодіжна політика, соціальне забезпечення й охорона здоров'я, розвиток місцевого співтовариства і т. д.²³²

3. *Єврорегіони*. Враховуючи досвід ЄС, на кордонах країн СНД та України, зокрема, почала поширюватися практика створення спеціальних організацій транскордонного співробітництва – єврорегіонів. Інституціональна модель транскордонної взаємодії базується на договірних відносинах, спільних проектах і програмах, а також спеціально створюваних організаціях. Інституціональну структуру транскордонного співробітництва складають єврорегіони, основні цілі та завдання діяльності яких визначаються їх статутами й угодами про прикордонну співпрацю між органами місцевої влади прикордонних територій²³³.

Українські фахівці вважають, що єврорегіони стають своєрідними візитівками сусідів у всій системі європейських кордонів: «Європа створила особливі правила, які стали загально визнаними як усередині ЄС, так і на його зовнішніх кордонах. Сформувалася європейська мережа єврорегіонів – єдина платформа комунікацій прикордонних спільнот із однаковими, по суті, проблемами життєзабезпечення, що сприяє їх упізнанню на європейському рівні. Вони відображають не тільки економічний інтерес ділових кіл по обидва боки кордону, а й толерантність у питаннях культури, мови. Зовсім інший масштаб довіри в інвесторів до прикордоння, де створені подібні

---

²³² Програма трансграничного співробітництва Польща–Беларусь–Україна 2007-2013 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.pl-by-ua.eu/upload/ru/PL-BY-UA%20_Ru.pdf

²³³ Мікула Н.А., Толкованов В.В. Транскордонне співробітництво. Посібник. – Київ, «Крамар», 2011. – С. 22.

інститути»²³⁴. Транскордонна взаємодія на початковому етапі існування СНД здійснювалася на міжособистісних контактах представників місцевих органів влади, підприємств, установ та організацій. Фахівці стверджують, що основою для співробітництва прикордонних регіонів були напрацьовані раніше зв'язки в рамках єдиного радянського простору. Першими внутрішніми євро регіонами в рамках СНД стали «Дніпро» (Україна–Росія–Білорусь) та «Слобожанщина» (Україна–Росія), створені у 2003 році; пізніше виникли «Ярославна» (Україна–Росія), (2007 р.) та «Донбас» (Україна–Росія) (2010 р.).

Для реалізації цілей розвитку євро регіону потрібні оптимальні й ефективні органи, створені відповідно до їх потреб правових норм сторін. Типовими структурними елементами євро регіонів у Європейському Союзі стали ради, які приймають рішення щодо стратегічних напрямів транскордонної співпраці та включають представників регіональних і центральних органів влади; президії, що здійснюють загальне (стратегічне) керівництво діяльністю євро регіону, представляючи Раду на робочому рівні; секретаріати, що ведуть організаційно-технічні справи та координують роботу тематичних робочих груп; робочі групи, які займаються проблемами співробітництва в окремих сферах транскордонної співпраці. Схожу організаційну структуру мають і євро регіони СНД. В Уставах перелічених вище євро регіонів йдеться, як правило, про ради, секретаріат та робочі групи, хоча передбачається можливість змін цих структур за взаємною домовленістю сторін.

Так, Устав євро регіону «Ярославна» до компетенції Ради відносить: обрання спікера Ради; визначення регламентів Ради та Секретаріату; здійснення контролю над діяльністю Секретаріату й затвердження його річних звітів; вирішення питань про прийняття нових учасників і припинення

---

²³⁴ Євро регион «Днепр» – проблемы развития и функционирования // Материалы Международной конференции. – Чернигов, 11 ноября 2003 года / Управление внешних сношений и внешнеэкономической деятельности. – Чернигов, 2004. – 159 с.

участі в євро регіоні; прийняття рішень про фінансування спільних проектів, реалізованих у рамках євро регіону, затвердження їх бюджетів. Обов'язки: підготовка та надання на розгляд Ради проектів рішень, а також інших розробок, що стосуються спільних дій у рамках прикордонного співробітництва; підготовка засідань Ради; координація діяльності робочих груп; здійснення інших функцій, пов'язаних із забезпеченням або організацією діяльності Ради й реалізацією проектів євро регіону.

Робочі групи готують пропозиції та матеріали, які подають на розгляд Секретаріату, можуть запрошувати експертів для роботи над проблемними питаннями, пов'язаними з реалізацією проектів²³⁵.

Питаннями інформаційного забезпечення транскордонної взаємодії на рівні євро регіонів займаються спеціалізовані структури регіональних органів влади, що входять до них. Так, згідно з Угодою про співпрацю в інформаційній сфері євро регіону «Дніпро» такі структури представлені Комітетом зі справ друку, телерадіомовлення і засобів масових комунікацій Брянської області (Росія), Управлінням у справах преси й інформації Чернігівської обласної державної адміністрації (Україна), Головним управлінням ідеологічної роботи Гомельського обласного виконавчого комітету (Республіка Білорусь). Ці організаційні структури зобов'язані сприяти співробітництву між суб'єктами інформаційної діяльності, включаючи електронні та друковані ЗМІ, підприємства поліграфії і книжкової торгівлі Брянської (Російської Федерації), Чернігівської (Україна), Гомельської (Білорусь) областей. Вони підтримують і заохочують взаємовигідну співпрацю між редакціями ЗМІ своїх регіонів, а також відповідними відомствами та організаціями, що працюють у галузі масової інформації, зокрема телевізійними й радіомовними компаніями, друкованими виданнями, інформаційними агентствами, Інтернет-виданнями. Ці структури забезпечують обмін інформаційними матеріалами, бюлетенями, друкованою

---

²³⁵ Євро регион «Ярославна» [Електронний ресурс]. – Режим доступа : <http://sorada.gov.ua/content/euroregion-yaroslavna/euroregion-yaroslavna-rus-2012.pdf>

продукцією; делегаціями фахівців у галузі ЗМІ, журналістів, книговидавців і книго розповсюджувачів, досвідом у сфері підготовки фахівців, вирішення кадрових питань, участь у міжнародних виставках преси, іншої поліграфічної продукції; сприяють обміну й поширенню на території своїх регіонів періодичної друкованої та книжкової продукції, проведенню журналістами прикордонних регіонів Росії, України, Білорусі спільних акцій, конкурсів патріотичної, соціальної, моральної тематики, спрямованих на популяризацію добросусідських відносин держав, зміцнення міжрегіонального й міжмуніципального співробітництва²³⁶.

4. Паралельно з переліченими формами організаційної діяльності на кордонах країн СНД почала розвиватися *транскордонна інфраструктура громадянського суспільства*. Представники громадянського суспільства беруть активну участь у транскордонній співпраці СНД, яка проявляється дwoяко. По-перше, як спільна діяльність НУО, бізнес-структур та органів влади з реалізації проектів, підтримуваних закордонними організаціями-донорами, по-друге, як окрема форма транскордонної взаємодії – транскордонне співробітництво НУО. Така практика активно застосовується у транскордонній взаємодії у рамках ЄС і сприяє не лише розвитку транскордонних відносин, але і формуванню громадянського суспільства у відповідних країнах.

Починаючи з 2009 р. у двох країнах СНД – Україні та Молдові – Румунії, яка вже стала членом ЄС, розпочалася реалізація проекту «Розширення впливу неурядових організацій та засобів масової інформації на рівень прозорості влади в українсько-молдовсько-румунському транскордонному регіоні» в рамках Програми «Схід-Схід: Партнерство без кордонів». Цей проект спочатку був спрямований на узагальнення та поширення кращих практик неурядових організацій євро регіону «Верхній

---

²³⁶ Угода про співпрацю в інформаційній сфері [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.mobus.com/chernihiv/272915.html>

Прут», вироблення навичок взаємодії НУО, засобів масової інформації та влади.

На другому, сучасному етапі реалізації проекту створено Транскордонну платформу неурядових організацій із міжрегіонального співробітництва, яка сприятиме сталому розвитку регіонів і громад Східної, Південно-Східної та Центральної Європи шляхом цілеспрямованої участі громадськості в міжрегіональній, транскордонній співпраці та використанні можливостей і інструментів. Члени Платформи мають брати участь у розробці політики транскордонного співробітництва на європейському, національному і регіональному рівнях; делегувати представників до органів управління ТКС; підвищувати організаційну спроможність своїх членів у сфері розробки та реалізації програм і проектів ТКС; розвивати партнерські стосунки між членами платформи для проектної діяльності з міжрегіонального та транскордонного співробітництва; здійснювати моніторинг дотримання регламентів і процедур, ефективності виконання програм ТКС; взаємодіяти з іншими платформами інститутів громадянського суспільства для розвитку ТКС. Платформа відкрита для громадських організацій, які займаються цією тематикою та поділяють принципи її діяльності, мету й завдання²³⁷.

Цей досвід, без сумніву, має бути застосований і в транскордонній співпраці країн СНД, зокрема на кордонах України з Росією та Білоруссю. У транскордонні СНД цей напрям інституціоналізації взаємин сусідніх країн не набув значного поширення, хоча перші здобутки вже є. Прикладом організації такого типу може бути Центр міжрегіонального прикордонного співробітництва (2010 р.), створений Національним дослідницьким університетом «Білгородський державний університет» для організації міжрегіональної та прикордонної співпраці, інформаційно-аналітичної діяльності, розробки й реалізації проектів і програм, організації й проведення

---

²³⁷ Створено Транскордонну платформу неурядових організацій з міжрегіонального співробітництва [Електронный ресурс]. – Режим доступа : <http://eu.prostir.ua/view/245364.html>

конференцій і семінарів, теоретичних і прикладних досліджень для визначення стану міжрегіонального прикордонного співробітництва.

Завдання цього неурядового центру: аналіз відносин Росії й основних зовнішньополітичних партнерів, моніторинг найбільш важливих проблем і напрямів прикордонного співробітництва; прикладне вивчення основних принципів і механізмів вироблення й прийняття управлінських рішень в умовах прикордонного регіону; розробка форм і моделей прикордонної взаємодії; вивчення можливостей і механізму прийняття рішень; моделювання процесів керування міжрегіональною співпрацею, вироблення практичних рекомендацій з підвищення якості взаємодії суб'єктів прикордонних відносин; дослідження міжгалузевих зв'язків регіонів, інвестиційної привабливості, а також економічного й інноваційного потенціалу прикордонних регіонів; розробка прикордонних соціально-економічних проектів і програм міжрегіонального співробітництва; вивчення основних тенденцій російсько-української співпраці, розробка проектів і програм російсько-українського співробітництва; розробка стратегій і програм для єврорегіонів, тощо²³⁸.

5. В умовах мережевого суспільства до нових форм транскордонного співробітництва, які мають специфічний інституціональний характер, можна віднести транскордонні кластери, які охоплюють суміжні прикордонні території сусідніх держав та розміщені на них інституції та організації.

Поняття «cluster» з англійської мови перекладається як гроно, букет, щітка; група, скупчення, зосередження (наприклад, людей, предметів); бджолиний рій, буквально – «рости разом». Кластер – це також, крім усього

---

²³⁸ Центр «Міжрегіонального Приграничного Сотрудничества» [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://www.euroregion.ru/index.php?option=com_content&view=article&id=243&Itemid=110

іншого, і математичний термін, який означає фізично близьке розташування логічне пов'язаних об'єктів у межах однієї області²³⁹.

Вважають, що концепція кластерного розвитку, була сформульована на початку 1990-х рр. М. Портером, набула широкого розповсюдження у світі. Учений визначав кластери як зосередження в географічному регіоні взаємозалежних підприємств та установ у межах окремої області. Він вважав, що кластери охоплюють значну кількість різних підприємницьких структур, важливих для конкурентної боротьби, а саме: постачальників спеціального устаткування, нових технологій, послуг, інфраструктури, сировини, додаткових продуктів і т.д. Крім того, «багато кластерів включають органи влади й інші установи – університети, центри стандартизації, торговельні асоціації, які забезпечують освіту, спеціалізоване перенавчання, інформацію, дослідження й технічну підтримку»²⁴⁰. Сьогодні кластерний підхід дедалі більше адаптується до транскордонних взаємин, а кластерна політика стимулює транскордонне співробітництво шляхом формування територіальних мереж взаємозв'язаних фірм і галузей.

Українські науковці визначають транскордонні кластери як добровільне об'єднання незалежних компаній, асоційованих інституцій, інших суб'єктів транскордонної співпраці, які географічно зосереджені в транскордонному регіоні (просторі); співпрацюють і конкурують; спеціалізуються у різних галузях; пов'язані спільними технологіями та навичками і взаємодоповнюють одна одну для виготовлення спільного продукту чи послуги, що в результаті дає можливість отримання синергетичних і мережевих ефектів, дифузії знань та навиків²⁴¹.

---

²³⁹ Ивченко В. Концептуальные принципы создания национальных инновационных кластеров в Украине [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://biznes.od.ua/files/claster/koncept_principy.doc

²⁴⁰ Портер М.Э. Конкуренция: Пер. с англ. – М.: Изд. дом «Вильямс», 2000. – 495 с.

²⁴¹ Концепція Національної стратегії формування та розвитку транскордонних кластерів [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://mino.esrae.ru/pdf/2013/2%20Sm/1281.doc>

Транскордонні кластери об'єднують багато зацікавлених сторін, представників ділових кіл (покупці, постачальники, фінансові інституції, організації, що займаються матеріально-технічним забезпеченням тощо), а також небізнесові організації, що відіграють ключову роль підтримки (дослідницькі інституції, організації, що надають професійну підготовку, інституції державного сектора). В Україні також напрацьовано неабиякий досвід з питань розвитку транскордонних кластерів. Так, у 2008 р. на базі Харківського національного економічного університету, ВАТ «Харківського регіонального фонду підтримки підприємництва», Белгородського державного університету та Белгородського обласного фонду підтримки малого підприємництва було створено транскордонний туристичний кластер. Його діяльність поширюється на Золочівський і Гайворонський райони України та Російської Федерації. Основна мета транскордонного туристичного кластеру – відродження маршрутів сільського туризму та історичних пам'яток культури²⁴².

У 2007 р. було утворено будівельний кластер за участю Харківського державного технічного університету будівництва та архітектури, Белгородського державного технологічного університету ім. В. Шухова, Белгородського обласного фонду підтримки малого підприємництва та ВАТ «Харківський регіональний фонд підтримки підприємництва». Його мета – налагодження співпраці в сфері проектування та будівництва між російськими та українськими компаніями. У Луганській і Ростовській областях, які утворили єврорегіон «Донбас», збережено високий науковий і виробничий потенціал, який може ефективно реалізовуватися шляхом створення транскордонних наукових кластерів. Навчальні та наукові установи областей забезпечені унікальним науково-дослідним обладнанням, спільне використання якого може значно розширити спектр науково-дослідних і експериментальних робіт. Сьогодні найбільш ймовірним є

---

²⁴² Мікула Н.А., Толкованов В.В. Транскордонне співробітництво. Посібник. – Київ, «Крамар», 2011. – 259 с.

створення кластерів у таких: транспортне машинобудування, аграрний, медичний кластери, кластер нанотехнологій (науковий кластер)²⁴³.

Отже, інституційні засади транскордонної співпраці країн СНД складаються з формальних норм і правил, що знайшли відображення в нормативно-правових актах, які діють на різних рівнях взаємодії країн Співдружності. Організаційні форми, зокрема інформаційного забезпечення транскордонного співробітництва на рівні міждержавних інститутів та структурних підрозділів співтовариства СНД, структурних центральних, регіональних та локальних (муніципальних) органів влади, які мають відношення до транскордонної співпраці, специфічної організаційної форми транскордонного співробітництва, запозиченої з досвіду ЄС, – єврорегіони, а також транскордонна інфраструктура, що охопила представників громадянського суспільства та транскордонні кластери. Інституціональна складова інформаційного забезпечення транскордонної співпраці СНД, з одного боку, наслідує досвід ЄС, а з іншого – враховує традиції, що склалися на пострадянському просторі. Вона потребує вдосконалення, узгодження та координації інформаційної політики та подальшого вивчення.

Джерела:

1. Белевцева В.В. Правовые аспекты приграничного сотрудничества на региональном уровне: автореф. дис. канд. юрид. наук за спец. 12.00.11 / В.В.Белевцева. – К., Институт законодательства Верховной Рады Украины, 2007. – 21 с.
2. Вардомский Л. Б. Приграничное сотрудничество на «новых и старых» границах России / Л. Б. Вардомский // Евразийская экономическая интеграция. – 2008. – №1. – С. 90-108.
3. Вдовенко Ю. С. Трансграничное сотрудничество Черниговской и Гомельской областей [Электронный ресурс] / Ю. С. Вдовенко. – Режим доступа : <http://monitor.chernigov.net/analitika-ta-doslidzhennya/transgranichnoe-sotrudnichestvo-chernigovskoy-i-gomelskoy-obl.html>

---

²⁴³ Там само.

4. Винер Н. Кибернетика, или управление и связь в животном и машине / Н. Винер. – 2-е издание. – М. : Наука ; Гл. ред. изд. для зарубеж. стран, 1983. – с. 56
5. Вовк С.О. Становлення та розвиток міжрегіонального співробітництва прикордонних областей України і Російської Федерації (наприкінці ХХ ст. – на початку ХХІ століття): автореф. дис. канд. істор. наук зі спец. 07.00.01 / С.О.Вовк. – Харків, Харківський нац. ун-т ім. В.Н. Каразіна, 2005. – 21с.
6. Вопросы формирования единого информационно-правового пространства содружества независимых государств. указ президента РФ 27 декабря 1993 года [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://www.businesspravo.ru/Docum/DocumShow_DocumID_65349.html
7. Временное положение «О Межпарламентской информационно-справочной службе государств-участников Содружества Независимых Государств», 15.09.92 [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://cis.minsk.by/reestr/ru/index.html#reestr/view/text?doc=137>
8. Давыденко Л. Н. Литвинюк А. И. Принципы трансграничного сотрудничества [Электронный ресурс]. – Режим доступа : – <http://elib.bsu.by/handle/123456789/5383>
9. Еврорегион «Днепр» – проблемы развития и функционирования // Материалы Международной конференции. – Чернигов, 11 ноября 2003 года / Управление внешних сношений и внешнеэкономической деятельности. – Чернигов, 2004. – 159 с.
10. Еврорегион «Ярославна». [Электронный ресурс]. – Режим доступа <http://sorada.gov.ua/content/euroregion-yaroslavna/euroregion-yaroslavna-rus-2012.pdf>
11. Європейська Рамкова конвенція про транскордонне співробітництво між територіальними общинами або властями. Мадрид, 21 травня 1980 року [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_106
12. Закон України «Про транскордонне співробітництво» [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1861-15>
13. Закупень Т.В. Информационное обеспечение межгосударственной интеграции содружества независимых государств (правовые и организационные аспекты). Автореф. дис. ... докт. юрид. наук / Т.В.Закупень. – М., 1999. – 50 с.
14. Зыков А.А. Институционализация трансграничных связей / А. А. Зыков // Гуманитарные исследования в Восточной Сибири и на Дальнем Востоке. – №о 4 (8). – 2009. – С. 42-48.

15. Ивченко В. Концептуальные принципы создания национальных инновационных кластеров в Украине [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://biznes.od.ua/files/claster/koncept_princy.py.doc
16. Информационное сотрудничество между Белгородской и Харьковской областями будет развиваться [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.belregion.ru/news/3340.html>
17. Конвенция о приграничном сотрудничестве государств-участников Содружества Независимых Государств [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://www.center.km.ua/center4/images/gallery/articles/conventions/conv_border_coop_snd.pdf
18. Конвенция о статусе корреспондента, представляющего средство массовой информации государства – участника Содружества Независимых Государств в других государствах Содружества, 16.04. 04 92 [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://cis.minsk.by/reestr/ru/index.html#reestr/view/text?doc=1541>
19. Концепция информационного телеканала «Мир 24» на базе Межгосударственной телерадиокомпании «Мир», 28.09.12 [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://cis.minsk.by/reestr/ru/index.html#reestr/view/text?doc=3523>
20. Концепция информационной безопасности государств-участников Содружества Независимых Государств в военной сфере, 04.08.1999 [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://cis.minsk.by/reestr/ru/index.html#reestr/view/text?doc=904>
21. Концепция межгосударственной подсистемы информационного обмена между органами внутренних дел государств-участников Содружества Независимых Государств, 04.06.99 [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://cis.minsk.by/reestr/ru/index.html#reestr/view/text?doc=906>
22. Концепция научно-информационного обеспечения программ и проектов государств–участников содружества независимых государств в инновационной сфере, 13.03.2009 [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://cis.minsk.by/reestr/ru/index.html#reestr/view/text?doc=2592>
23. Концепция приграничного сотрудничества в Российской Федерации. – Режим доступа : <http://virmk.narod.ru/U-DISCIPLINA/nation-bez/U-posobie/pogran-pol-2.htm>
24. Концепция сотрудничества государств – участников Содружества Независимых Государств в сфере обеспечения информационной безопасности, Комплексный план мероприятий по реализации Концепции сотрудничества государств–участников Содружества Независимых Государств в сфере обеспечения информационной

безопасности на период с 2008 по 2010 год 10.10. 08 [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://cis.minsk.by/reestr/ru/index.html#reestr/view/text?doc=2519>

25. Концепция формирования и развития единого информационного пространства России и соответствующих государственных информационных ресурсов: 1995 [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://www.sbras.ru/win/laws/russ_kon.htm

26. Концепция формирования информационно-библиотечного пространства на базе приграничных библиотек государств-участников СНГ, 22.05.09 [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://cis.minsk.by/reestr/ru/index.html#reestr/view/text?doc=2640>

27. Концепция формирования информационного пространства Содружества Независимых Государств, 18.10.1996 [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://cis.minsk.by/reestr/ru/index.html#reestr/view/summary?doc=643>

28. Концепція Національної стратегії формування та розвитку транскордонних кластерів [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://mino.esrae.ru/pdf/2013/2%20Sm/1281.doc>

29. Кушніренко О.М. Формування правового поля розвитку транскордонного співробітництва / О.М. Кушніренко // Ефективність державного управління в контексті глобалізації та євроінтеграції: [Матеріали наук.-практ. конф. за міжнар. участю]: У 2 т. / [За заг. ред. В.І. Лугового, В.М. Князева]. – К.: Вид-во НАДУ, 2003. – Т. 1. – С. 131-133.

30. Матвеев С. Е. Організація регіональних систем інформаційного забезпечення транскордонного співробітництва : автореф. дис. канд. екон. наук : 08.10.01 / С. Е. Матвеев. – Л., 2005. – 21 с.

31. Межрегиональное и приграничное сотрудничество государств – участников СНГ (информационно-аналитический доклад). Исполнительный комитет СНГ, 2011. [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://rudocs.exdat.com/download/docs-87878/87878.doc>

32. Межрегиональное и приграничное сотрудничество Российской Федерации и Украины [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://www.ved.gov.ru/exportcountries/ua/ua_ru_relations/ua_ru_trade/ua_ru_trade_subjects/

33. Мікула Н. Міжтериторіальне та транскордонне співробітництво : [Монографія] / Н.Мікула. – Львів : ІРД НАН України, 2004. – 395 с.

34. Мікула Н.А., Толкованов В.В. Транскордонне співробітництво : [Посібник] / Н.Мікула. – К.: «Крамар», 2011. – 259 с.

35. Дуглас Н. Институты, институциональные изменения и функционирование экономики / Дуглас Норт ; [пер. с англ. А.Н. Нестеренко; предисл. и науч. ред. Б.З. Мильнера]. – М. : Фонд экономической книги “Начала”, 1997. – 180 с.
36. Перспективный план модельного законодательства в СНГ на 2011-2015 годы [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://sartraccc.ru/print.php?print_file=Pub_inter/mpasng.htm
37. Положение о Межгосударственном совете по выставочно-ярмарочной и конгрессной деятельности Содружества Независимых Государств, 23.05.08 [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://cis.minsk.by/reestr/ru/index.html#reestr/view/text?doc=2433>
38. Портер М.Э. Конкуренция: [Пер. с англ / М.Э. Портер. – М.: Изд. дом «Вильямс», 2000. – 495 с.
39. Постановление «О рекомендательном законодательном акте «О средствах массовой информации», 17.02.96 [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://cis.minsk.by/reestr/ru/index.html#reestr/view/text?doc=562>
40. Постановление МПА СНГ «О модельном законе «О меценатстве и спонсорстве», 03.04.08 [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://cis.minsk.by/reestr/ru/index.html#reestr/view/text?doc=3085>
41. Постановление МПА СНГ «О модельном Информационном кодексе для государств – участников СНГ (часть первая)», 03.04.08 [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://cis.minsk.by/reestr/ru/index.html#reestr/view/text?doc=3082>
42. Постановление МПА СНГ «Об организации работы межпарламентской информационно-справочной службы», 23.05.93 [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://cis.minsk.by/reestr/ru/index.html#reestr/view/text?doc=229>
43. Постановление МПА СНГ о гармонизации законодательства государств – участников СНГ в области информатизации и связи, 18.11.05 [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://cis.minsk.by/reestr/ru/index.html#reestr/view/text?doc=1866>
44. Постановление МПА СНГ о дальнейшем развитии межпарламентского информационного обмена 08.12. 98 [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://cis.minsk.by/reestr/ru/index.html#reestr/view/text?doc=864>
45. Постановление о модельном законе «О доступе к экологической информации», 06.12.97 [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://cis.minsk.by/reestr/ru/index.html#reestr/view/text?doc=760>

46. Постановление о модельном законе «О международном информационном обмене», 26.03.02 [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://cis.minsk.by/reestr/ru/index.html#reestr/view/text?doc=1269>

47. Постановление о модельном законе «О научно-технической информации», 13.06.2000 [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://cis.minsk.by/reestr/ru/index.html#reestr/view/text?doc=1029>

48. Постановление о модельном законе «О праве на доступ к информации», 17.04.04 [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://cis.minsk.by/reestr/ru/index.html#reestr/view/text?doc=1558>

49. Постановление о модельном законе «О телекоммуникациях», 15.11.03 [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://cis.minsk.by/reestr/ru/index.html#reestr/view/text?doc=1494>

50. Постановление о модельном законе «О трансграничном спутниковом телевизионном и радиовещании и международном спутниковом информационном обмене», 15.06.98 [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://cis.minsk.by/reestr/ru/index.html#reestr/view/text?doc=797>

51. Постановление о модельном законе «Об основах регулирования Интернета», 16.05.11 [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://cis.minsk.by/reestr/ru/index.html#reestr/view/text?doc=3056>

52. Постановление, 23.05.93 «О рекомендательном законодательном акте «О принципах регулирования информационных отношений в государствах - участниках Межпарламентской ассамблеи» [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://cis.minsk.by/reestr/ru/index.html#reestr/view/text?doc=236>

53. Про затвердження Державної програми розвитку транскордонного співробітництва на 2011-2015 роки : [Постанова кабінету міністрів України від 1 грудня 2010 р. № 1088] [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://a-portal.moreprom.ru/pages%2Bview%2B22.html>

54. Про затвердження Державної стратегії регіонального розвитку на період до 2015 року: [Постанова Кабінету Міністрів України від 21 лип. 2006 р. № 1001] [Электронный ресурс]. – Режим доступа: www.rada.gov.ua

55. Про заходи щодо активізації євроінтеграційного прикордонного співробітництва.: [Указ президента України] [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://ved.odessa.gov.ua/files/ved/documents/>

56. Про схвалення Концепції Національної стратегії формування та розвитку транскордонних кластерів : [Розпорядження Кабінету міністрів України] [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ved.odessa.gov.ua/files/ved/documents/>

57. Проблеми розвитку транскордонного співробітництва України в умовах розширеного ЄС : [Монографія] / [За ред. д.е.н., проф. Н.Мікули, к.е.н., доц. В.Борщевського, к.е.н. Т.Васильціва]. – Львів: Ліга Прес, 2009. – 436с.

58. Программа межрегионального и приграничного сотрудничества Российской Федерации и Украины на 2011-2016 годы [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.zaki.ru/pagesnew.php?id=58279>

59. Программа трансграничного сотрудничества Польша–Беларусь–Украина 2007-2013 [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://www.pl-by-ua.eu/upload/ru/PL-BY-UA%20_Ru.pdf

60. Проект «Об основах приграничного сотрудничества в Российской Федерации» [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://asozd2.duma.gov.ru/main.nsf/%28SpravkaNew%29?OpenAgent&RN=351626-5&02>

61. Протокол «О Межпарламентской информационно-справочной службе», 27.02.1992 [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://cis.minsk.by/reestr/ru/index.html#reestr/view/text?doc=41>

62. Протокольное решение об использовании технологии «ТВ-Информ», 03.11.1995 [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://cis.minsk.by/reestr/ru/index.html#reestr/view/text?doc=3241>

63. Решение Межгосударственной программе создания сети информационно-маркетинговых центров для продвижения товаров и услуг на национальные рынки государств–участников Содружества Независимых Государств на период до 2005 года, 29.11.01 [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://cis.minsk.by/reestr/ru/index.html#reestr/view/text?doc=1246>

64. Решение о внесении изменений и дополнений в Положение о базовой организации государств – участников Содружества Независимых Государств в области информационного обеспечения образовательных систем государств – участников СНГ, 20.11.09 [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://cis.minsk.by/reestr/ru/index.html#reestr/view/text?doc=2731>

65. Решение о Концепции создания Геоинформационной системы Содружества Независимых Государств, 11.09.98 [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://cis.minsk.by/reestr/ru/index.html#reestr/view/text?doc=815>

66. Решение о Межгосударственной телерадиокомпании в форме акционерного общества, 26.06.92 [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://cis.minsk.by/reestr/ru/index.html#reestr/view/text?doc=3362>

67. Решение о неотложных мерах по развитию Межгосударственной телерадиокомпании «Мир», 17.01.97 [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://cis.minsk.by/reestr/ru/index.html#reestr/view/summary?doc=658>

68. Решение о Перспективном плане подготовки документов и мероприятий по реализации концепции формирования информационного пространства Содружества Независимых Государств 25.11.1998 [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://cis.minsk.by/reestr/ru/index.html#reestr/view/summary?doc=834>

69. Решение о подготовке проекта Соглашения об информационном обеспечении выполнения многосторонних соглашений [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://cis.minsk.by/reestr/ru/index.html#reestr/view/summary?doc=3329>

70. Решение о Положении о Межгосударственной научно-информационной системе «Радионавигация» и Типовом положении о Национальном научно-информационном центре, 15.03.13 [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://cis.minsk.by/reestr/ru/index.html#reestr/view/text?doc=3704>

71. Решение о придании Российскому университету дружбы народов статуса базовой организации государств–участников Содружества Независимых Государств в области информационного обеспечения образовательных систем государств–участников СНГ, 25.11.05 [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://cis.minsk.by/reestr/ru/index.html#reestr/view/text?doc=1876>

72. Решение о проведении согласованной политики по формированию единого информационного пространства Содружества Независимых Государств 20.05.95 [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://cis.minsk.by/reestr/ru/index.html#reestr/view/text?doc=459>

73. Решение о Проекте многофункциональной телерадиовещательной спутниковой системы «Мир» для государств-участников Содружества Независимых Государств, 09.09.94 [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://cis.minsk.by/reestr/ru/index.html#reestr/view/summary?doc=342>

74. Решение о разработке проекта Концепции формирования информационного пространства Содружества Независимых Государств, 03.11. 95 [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://cis.minsk.by/reestr/ru/index.html#reestr/view/summary?doc=520>

75. Решение о ходе выполнения Решения Совета глав правительств СНГ от 29 ноября 2001 года о Межгосударственной программе создания сети информационно-маркетинговых центров для продвижения товаров и услуг на национальные рынки государств – участников Содружества Независимых Государств на период до 2005 года, 14.12.07 [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://cis.minsk.by/reestr/ru/index.html#reestr/view/text?doc=2350>

76. Совет по межрегиональному и приграничному сотрудничеству государств–участников Содружества Независимых Государств [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.e-cis.info/page.php?id=23588>

77. Соглашение между Правительством Кыргызской Республики и Кабинетом Министров Украины о сотрудничестве в области информации от 28 марта 2003 года [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://base.spinform.ru/show_doc.fwx?rgn=7392

78. Соглашение между Правительством Кыргызской Республики и Правительством Российской Федерации о сотрудничестве в области информации от 13 января 1999 года [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://base.spinform.ru/show_doc.fwx?rgn=5015

79. Соглашение между Правительством Республики Казахстан и Правительством Российской Федерации о сотрудничестве в области информации от 23 декабря 1998 года [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://base.spinform.ru/show_doc.fwx?rgn=8572

80. Соглашение между Правительством Республики Казахстан и Правительством Республики Беларусь о сотрудничестве в области печати и информации от 5 октября 2000 года [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://base.spinform.ru/show_doc.fwx?rgn=3997

81. Соглашение между Правительством Российской Федерации и Правительством Республики Беларусь о сотрудничестве в области печати от 19 февраля 1998 года [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://base.spinform.ru/show_doc.fwx?rgn=29804

82. Соглашение между Правительством Российской Федерации и Правительством Республики Таджикистан о сотрудничестве в области информации от 16 октября 2004 года [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://base.spinform.ru/show_doc.fwx?rgn=7413

83. Соглашение о взаимоотношениях министерств внутренних дел в сфере обмена информацией, 03.08.92 [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://cis.minsk.by/reestr/ru/index.html#reestr/view/text?doc=133>

84. Соглашение о межгосударственном обмене научно-технической информацией, 23.12.93 [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://cis.minsk.by/reestr/ru/index.html#reestr/view/text?doc=114>

85. Соглашение о порядке финансирования работ по созданию межгосударственной подсистемы информационного обмена между пограничными войсками государств-участников содружества независимых государств (АСИО-ПВ СНГ) 09.10.97 [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://cis.minsk.by/reestr/ru/index.html#reestr/view/summary?doc=736>

86. Соглашение о правовом режиме информационных ресурсов пограничных войск государств - участников Содружества Независимых Государств 25.11.98 [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://cis.minsk.by/reestr/ru/index.html#reestr/view/summary?doc=837>

87. Соглашение о принципах и формах взаимодействия государств - участников СНГ в области использования архивной информации, 04.06.1999 [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://cis.minsk.by/reestr/ru/index.html#reestr/view/text?doc=905>

88. Соглашение о развитии выставочно-ярмарочной деятельности в Содружестве Независимых Государств, 26.05.95 [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://cis.minsk.by/reestr/ru/index.html#reestr/view/text?doc=454>

89. Соглашение о создании информационной инфраструктуры инновационной деятельности государств – участников СНГ в форме распределенной информационной системы и портала СНГ «Информация для инновационной деятельности государств – участников СНГ», 19.05.11. [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://cis.minsk.by/reestr/ru/index.html#reestr/view/text?doc=3034>

90. Соглашение о создании Межгосударственного совета по сотрудничеству в области периодической печати, книгоиздания, книгораспространения и полиграфии от 4 июня 1999 года [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://base.spinform.ru/show_doc.fwx?rgn=4607.

91. Соглашение о создании совета руководителей государственных информационных агентств содружества независимых государств, 03.11.95 [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://cis.minsk.by/reestr/ru/index.html#reestr/view/summary?doc=481>

92. Соглашение о сотрудничестве в информационной сфере комитета по делам печати, телерадиовещания и средств массовых коммуникаций Брянской области

Российской Федерации, управления по делам прессы и информации Черниговской областной Государственной администрации Украины, Главного управления идеологической работы Гомельского областного исполнительного комитета Республики Беларусь [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://cg.gov.ua/index.php?id=21862&tp=0>

93. Соглашение о сотрудничестве в области информации. Текст документа с изменениями на 1 июня 2007 года [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://cis.minsk.by/reestr/ru/index.html#reestr/view/text?doc=141>

94. Соглашение о сотрудничестве в области книгоиздания, книгораспространения и полиграфии, 16.04.2004 [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://cis.minsk.by/reestr/ru/index.html#reestr/view/text?doc=1542>

95. Соглашение о сотрудничестве в распространении массовой информации 20.09.2002 [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://www.businesspravo.ru/Docum/DocumShow_DocumID_84297.html

96. Соглашение о сотрудничестве в формировании информационных ресурсов и систем, реализации совместных программ государств – участников Содружества Независимых Государств в сфере информатизации 24.12.1999 [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://cis.minsk.by/reestr/ru/index.html#reestr/view/summary?doc=988>

97. Соглашение о сотрудничестве государств - участников Содружества Независимых Государств в области периодической печати, 04.06.1999 [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://cis.minsk.by/reestr/ru/index.html#reestr/view/summary?doc=907>

98. Соглашение о сотрудничестве государств-участников СНГ в сфере регулирования рекламной деятельности, 19.12. 03 [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://cis.minsk.by/reestr/ru/index.html#reestr/view/text?doc=1502>

99. Соглашение об информационном обеспечении военного сотрудничества государств – участников Содружества Независимых Государств, 16.04. 04 [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://cis.minsk.by/reestr/ru/index.html#reestr/view/text?doc=1536>

100.Соглашение об информационном обеспечении системы управления и защите секретов пограничных войск, 26.06.92 [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://cis.minsk.by/reestr/ru/index.html#reestr/view/summary?doc=109>

101.Соглашение об информационном сотрудничестве в области экологии и охраны окружающей природной среды, 11.09.1998 [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://cis.minsk.by/reestr/ru/index.html#reestr/view/summary?doc=814>

102.Соглашение об обмене информацией в области внешнеэкономической деятельности, 24.09.93 [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://cis.minsk.by/reestr/ru/index.html#reestr/view/text?doc=264>

103.Соглашение об обмене информацией в сфере борьбы с преступностью, 22.05.09 [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://cis.minsk.by/reestr/ru/index.html#reestr/view/text?doc=2645>

104.Соглашение об обмене материалами национальных информационных агентств государств – участников Содружества Независимых Государств, 18.09.2003 [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://cis.minsk.by/reestr/ru/index.html#reestr/view/text?doc=1440>

105.Соглашение об обмене правовой информацией? 21.10.94 [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://cis.minsk.by/reestr/ru/index.html#reestr/view/summary?doc=370>

106.Соглашение об обмене экономической информацией, 26.06.1992 [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://cis.minsk.by/reestr/ru/index.html#reestr/view/text?doc=117>

107.Соглашение об организации информационного взаимодействия в Объединенных Вооруженных Силах Содружества Независимых Государств и Вооруженных Силах государств–участников Соглашения, 13.11.1992 [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://cis.minsk.by/reestr/ru/index.html#reestr/view/summary?doc=162>

108.Соглашение об основных принципах взаимодействия с информационным агентством «Интерфакс» 09.01.97 [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://cis.minsk.by/reestr/ru/index.html#reestr/view/summary?doc=651>

109.Створено Транскордонну платформу неурядових організацій з міжрегіонального співробітництва. – <http://eu.prostir.ua/view/245364.html>

110.Стратегия сотрудничества государств–участников СНГ в построении и развитии информационного общества и Плана действий по ее реализации на период до 2015 года [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://cis.minsk.by/reestr/ru/index.html#reestr/view/text?doc=3520>

111.Стратегия сотрудничества государств – участников СНГ в сфере информатизации і План действий по её реализации на период до 2010 года, 24.11.06 [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://cis.minsk.by/reestr/ru/index.html#reestr/view/text?doc=2065>

112.Тихомирова Є.Б. Нормативно-правові засади транскордонного співробітництва України та країн СНД / Є.Б. Тихомирова // Науковий вісник. Одеський державний економічний університет. Всеукраїнська асоціація молодих науковців. – 2013. – №11 (76). – С. 139-146.

113.Теоретичні підходи до сутності міжрегіонального співробітництва [Електронний ресурс] / Третяк В.В., Завойських Ю.А, Татарченко О.М. // Вісник Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля. – 2012. – № 15 (186). – Ч.1. – Режим доступу : http://www.nbuu.gov.ua/portal/soc_gum/vsunu/2012_15_1/TretZav.pdf

114.Угода про інформаційно-аналітичне та консультативне співробітництво між центральними (національними) банками держав-учасниць СНД [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon.nau.ua/doc/?code=997_n24

115.Угода про співпрацю в інформаційній сфері. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.mobus.com/chernihiv/272915.html>

116.УНИАН и РИА «Новости» подписали соглашение о сотрудничестве [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.unian.net/news/188991-unian-i-ria-novosti-podpisali-soglashenie-o-sotrudnichestve.html>.

117.Хантингтон С. Политический порядок в меняющихся обществах / С. Хантингтон. – М. : Прогресс-Традиция, 2004. – 480 с.

118.Центр «Межрегионального Приграничного Сотрудничества». [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.euroregion.ru/index.php?option=com_content&view=article&id=243&Itemid=110

119.Черномаз П.А. Тенденции институционализации объединений еврорегионального сотрудничества и их влияние на трансграничное сотрудничество в Украине / П.А. Черномаз // Формування мереж прикордонного співробітництва України: Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, м. Чернівці, 12-13 травня 2011 р. – Чернівці: ЧТЕІ КНТЕУ, 2011. – С. 159-162.

120.Чуприна О.О. Прикордонне співробітництво регіонів: сучасні тенденції розвитку / О.О. Чуприна // Вісник економічної науки України. – 2011. – №1 – С. 175-178.

121.E-cis.info [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.e-cis.info>

122.Institutional aspects of cross-border cooperation. March 1999 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.aebr.eu/files/publications/inst_asp_99.en.pdf

2.3. Законодавча база й організаційні структури забезпечення транскордонного співробітництва України

Транскордонне співробітництво між Україною та сусідніми державами регулюється як на національному, так і на міжнародному й міждержавному рівнях. Нормативно-правова база в цій сфері сформована на міжнародних угодах щодо міжтериторіальної та транскордонної співпраці, до яких приєдналась Україна. Співробітництво між регіонами й окремими громадами здійснюється на основі угод про утворення єврорегіонів (за участю регіонів України) та між органами адміністративно-територіальних одиниць сусідніх держав.

Транскордонне співробітництво територіальних громад України розвивається на загальному правовому підґрунті, закладеному в Європейській хартії місцевого самоврядування, підписаній від імені України 6 листопада 1996 р. у м. Страсбурзі та ратифікованій в Україні в липні 1997 р. Згідно із цією хартією, «місцеве самоврядування означає право і спроможність органів місцевого самоврядування в межах закону здійснювати регулювання й управління суттєвою часткою суспільних справ, які належать до їхньої компетенції, в інтересах місцевого населення»²⁴⁴, що концептуально дозволяє розвивати партнерські транскордонні зв'язки.

Європейський вектор розвитку України підтверджується приєднанням у 1993 р. до Європейської рамкової конвенції про транскордонне співробітництво між територіальними общинами або властями 1980 р. (Мадридська конвенція) та ратифікацією у 2004 р. Додаткового протоколу до Європейської рамкової конвенції про транскордонне співробітництво між територіальними общинами або властями 1995 р. і Протоколу № 2 цієї ж конвенції, який стосується міжтериторіального співробітництва 1998 р., а також Протоколу № 3 до Європейської рамкової конвенції про

---

²⁴⁴ Європейська Хартія місцевого самоврядування [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/994_036

транскордонне співробітництво між територіальними общинами або властями щодо об'єднань єврорегіональної співпраці (ОЕС) 2009 р. (ратифікований Україною у 2012 р.)²⁴⁵.

У Мадридській конвенції містяться загальні принципи та положення про підтримку й заохочення транскордонного співробітництва між територіальними общинами або властями. Наприклад, Україна, як і кожна договірна сторона, прагне усунути будь-які юридичні, адміністративні або технічні труднощі, які можуть затримати розвиток і безперешкодне здійснення транскордонної співпраці, та при необхідності проводить консультації з іншою або іншими зацікавленими договірними сторонами²⁴⁶.

Згідно з Додатковим протоколом до Європейської рамкової конвенції про транскордонне співробітництво між територіальними общинами або властями 1995 р. Україна визнає і поважає право територіальних общин або властей, що знаходяться під її юрисдикцією, укладати угоди про транскордонну співпрацю з територіальними общинами або властями інших держав у рівноцінних сферах компетенції відповідно до процедур, передбачених у їхніх статутах, із дотриманням національного законодавства і якщо такі угоди не суперечать її міжнародним зобов'язанням. У рамках таких угод Протоколом передбачено можливість створення органу транскордонного співробітництва, який може мати правосуб'єктність або не мати її²⁴⁷.

У Протоколі № 2 до Європейської рамкової конвенції про транскордонне співробітництво між територіальними общинами або

---

²⁴⁵ Закон України про ратифікацію Протоколу № 3 до Європейської рамкової конвенції про транскордонне співробітництво між територіальними общинами або властями стосовно об'єднань єврорегіонального співробітництва (ОЕС) // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2013, № 8, ст. 73.

²⁴⁶ Європейська рамкова конвенція про транскордонне співробітництво між територіальними общинами або властями [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_106

²⁴⁷ Додатковий протокол до Європейської рамкової конвенції про транскордонне співробітництво між територіальними общинами або властями [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/994_099

владами 1998 р. введено поняття «міжтериторіальне співробітництво» як будь-яка спільна діяльність, спрямована на започаткування відносин між територіальними громадами або властями двох або більше договірних сторін, крім відносин транскордонного співробітництва між сусідніми властями, включаючи укладання угод про співробітництво з територіальними громадами або властями інших держав. Головна мета реалізації положень цього протоколу – підвищення ефективності виконання своїх завдань територіальними громадами або властями завдяки поглибленню співпраці не тільки із сусідніми властями інших держав (транскордонна співпраця), але й із іноземними, які не є сусідами, але з якими існують спільні інтереси (міжтериторіальне співробітництво). Так, згідно зі ст. 2 Протоколу «кожна договірна сторона визнає і поважає право територіальних громад або властей, що знаходяться під її юрисдикцією і згадуються у статтях 1 і 2 Рамкової конвенції про транскордонне співробітництво між територіальними громадами або властями, залучатися до обговорення та укладати у рівноцінних сферах своєї компетенції угоди про міжтериторіальне співробітництво...»²⁴⁸.

Ратифікований у 2012 р. Протокол № 3 до Європейської рамкової конвенції про транскордонне співробітництво між територіальними громадами або владою стосовно об'єднань євро регіонального співробітництва (ОЕС) став черговим кроком до наближення законодавчої бази України з питань регіонального розвитку та регіональної політики до європейського законодавства. Цим протоколом у національному законодавстві запроваджено нову форму транскордонної співпраці між державами-членами Ради Європи – Об'єднання євро регіонального співробітництва (ОЕС). Згідно з документом «територіальні громади або власті й інші органи, зазначені відповідно до пункту 1 статті 3, можуть

---

²⁴⁸ Протокол N 2 до Європейської рамкової конвенції про транскордонне співробітництво між територіальними громадами або властями, який стосується міжтериторіального співробітництва [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/994_520

утворити орган транскордонного співробітництва у формі «об'єднання єврорегіонального співробітництва» (ОЕС) на території країн-членів Ради Європи, які є Сторонами цього Протоколу, відповідно до умов, передбачених ним. Мета ОЕС – заохочення, підтримка та розвиток в інтересах населення транскордонного та міжтериторіального співробітництва між його членами у сферах спільної компетенції та відповідно до повноважень, установлених згідно з національним законодавством відповідних держав»²⁴⁹. Проте, на відміну від законодавств країн-учасників Європейського Союзу, чинне законодавство України не містить норм, що регулюють питання створення, функціонування, припинення та оподаткування діяльності ОЕС. Міністерством економічного розвитку і торгівлі України підготовлено проекти Законів України «Про внесення змін і доповнень до деяких законодавчих актів України у зв'язку з ратифікацією Протоколу № 3 до Європейської рамкової конвенції про транскордонне співробітництво між територіальними громадами або властями стосовно об'єднань єврорегіонального співробітництва (ОЕС)», а також «Про внесення змін до статті 157 Податкового кодексу України щодо оподаткування об'єднань єврорегіонального співробітництва (ОЕС)». Також міністерство пропонує розширити повноваження суб'єктів транскордонного співробітництва в частині утворення ОЕС і передбачити нову функцію центральних органів виконавчої влади, до компетенції яких належать питання транскордонного співробітництва, щодо погодження участі суб'єктів транскордонного співробітництва в ОЕС²⁵⁰.

Серед інших міжнародних актів, які враховуються при адмініструванні транскордонного співробітництва в Україні, можна назвати, зокрема, спільне

---

²⁴⁹ Протокол N 3 до Європейської рамкової конвенції про транскордонне співробітництво між територіальними громадами або властями стосовно об'єднань єврорегіонального співробітництва (ОЕС) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/994_947

²⁵⁰ Мінекономрозвитку сприяє активізації транскордонного співробітництва регіонів [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.kmu.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=246571225&cat_id=244277212.

рішення Європейського парламенту та Європейської Ради «Про Європейські групування з метою територіальної кооперації» № 1082/2006 від 05.07.2006 р.; Лісабонська концепція кластерного розвитку європейських країн від 2000 р.; «Маніфест кластеризації ЄС» від 2007 р.; «Кластерний меморандум», ухвалений у м. Стокгольмі 21.01.2008 р., Рекомендація Комітету Міністрів Ради Європи № (84)2 з питань Європейської хартії регіонального/просторового планування (Торремолінська хартія); Рекомендація Комітету Міністрів Ради Європи № (2002)1 щодо керівних принципів сталого просторового розвитку Європейського континенту; Концепція міжрегіонального та прикордонного співробітництва держав-учасниць СНД, прийнята в м. Астані 15.09.2004 р. тощо.

Міждержавний рівень співпраці забезпечується двосторонніми угодами. Так, українсько-польське міжрегіональне співробітництво базується на Угоді між Урядами України та Республіки Польща про міжрегіональне співробітництво, підписаній 24 травня 1993 р., якою закріплюються правові засади співпраці органів місцевої влади та місцевого самоврядування України і Республіки Польща, зокрема, в економічній, культурно-гуманітарній, освітній і туристичній сферах. Підписано також міждержавні угоди з Республікою Білорусь та Республікою Молдова: про співпрацю прикордонних областей України та Республіки Білорусь²⁵¹; про співробітництво прикордонних областей України й адміністративно-територіальних одиниць Республіки Молдова²⁵² (1997). Діє угода між Кабінетом Міністрів України та Урядом Угорської Республіки про транскордонне співробітництво (1997).

---

²⁵¹ Угода між Урядом України та Урядом Республіки Білорусь про співробітництво прикордонних областей України та Республіки Білорусь [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/112_006

²⁵² Угода між Урядом України та Урядом Республіки Молдова про співробітництво прикордонних областей України та адміністративно-територіальних одиниць Республіки Молдова [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/498_026

Протягом останніх років нормативна база двосторонньої міждержавної співпраці розвивається у напрямі укладення угод про міжрегіональне та прикордонне співробітництво. Серед них – Угода між Кабінетом Міністрів України та Урядом Російської Федерації про міжрегіональне та прикордонне співробітництво між Україною та Російською Федерацією²⁵³ (підписана 27.10.2010 р., набрала чинності 14.06.2012 р.). Також 22 травня 2013 р. підписано Угоду між Кабінетом Міністрів України та Урядом Республіки Білорусь про міжрегіональне та прикордонне співробітництво між Україною й Республікою Білорусь (затверджено 23 жовтня 2013 р.)²⁵⁴. У ст. 3 цієї угоди зазначено, що сторони сприяють розвитку торговельно-економічного, науково-технічного, соціального, екологічного, культурного, етнокультурного, гуманітарного співробітництва між регіонами, зокрема прикордонними, розвитку інфраструктури прикордонних регіонів, а також співробітництва в галузі освіти, охорони здоров'я, інформаційних технологій, енергетики, агропромислового комплексу тощо. Наприклад, у сфері здійснення регіональної політики компетентні органи держав сторін співпрацюють за такими основними напрямками (ст. 5):

- розробка та реалізація регіональних стратегій розвитку, зокрема стратегій розвитку прикордонних територій, а також методик підготовки довгострокових цільових програм;
- формування та реалізація регіональної політики, у тому числі у сфері прикордонного співробітництва та соціально-економічного розвитку прикордонних регіонів;

---

²⁵³ Угода між Кабінетом Міністрів України та Урядом Російської Федерації про міжрегіональне та прикордонне співробітництво між Україною та Російською Федерацією [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/643_412

²⁵⁴ Про затвердження Угоди між Кабінетом Міністрів України та Урядом Республіки Білорусь про міжрегіональне та прикордонне співробітництво між Україною та Республікою Білорусь [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://minregion.gov.ua/abroad/dvostoronnje-spivrobotnytvo/pro-zatverdzhennya-ugodi-mizh-kabinetom-ministriv-ukrayini-ta-uryadom-respubliki-bilorus-pro-mizhregionalne-ta-prikordonne-spivrobotnytvo-mizh-ukrayinoyu-ta-respublikoyu-bilorus/>

- реалізація регіональної інвестиційної політики та підвищення інвестиційної привабливості регіонів;
- розвиток інноваційної сфери;
- встановлення та розвиток контактів між регіональною владою держав сторін, зокрема за допомогою сприяння укладенню міжрегіональних угод, активізації міжрегіональної кооперації;
- активізація ділових контактів.

У практиці двостороннього співробітництва використано також стратегічні та програмні інструменти, як-от Стратегія українсько-польського міжрегіонального та прикордонного співробітництва (підписана 2004 р.), якою визначено основні напрями, пріоритети та цілі розвитку українсько-польської міжрегіональної та прикордонної співпраці; програма міжрегіонального та прикордонного співробітництва між Україною та РФ на 2011-2016 роки. Щоправда вважається, що Стратегія українсько-польського міжрегіонального та прикордонного співробітництва вважається такою, що виконала свої завдання, і сьогодні її актуалізація не буде ефективною²⁵⁵.

Окремі питання транскордонного співробітництва врегульовуються шляхом укладення відповідних міждержавних угод, серед яких Угода між Кабінетом Міністрів України і Урядом РФ про порядок перетину українсько-російського державного кордону мешканцями прикордонних районів України і РФ від 2010 р. Угода передбачає спрощення цієї процедури і стосується мешканців Криму, Донецької, Луганської, Сумської, Харківської, Чернігівської областей України та Белгородської, Брянської, Воронежської, Курської, Ростовської областей, Краснодарського краю Росії. У результаті її реалізації жителі прикордонних регіонів однієї країни можуть перебувати на прикордонних територіях іншої без реєстрації та заповнення міграційної картки на період до 90 днів із моменту в'їзду.

---

²⁵⁵ Протокол засідання робочої групи з питань міжнародної інтеграції і співпраці від 18 липня 2013 року. – Львівська обласна державна адміністрація, 18 липня 2013 р.

Основними нормативними актами національного рівня, що регулюють розвиток транскордонного та міжрегіонального співробітництва в Україні, є:

– Закони України «Про транскордонне співробітництво» № 1861-IV від 24.06.2004 р., «Про стимулювання розвитку регіонів» № 2850-IV від 08.09.2005 р.;

– Постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження Державної стратегії регіонального розвитку до 2015 року» від 21.07.06 № 1001, «Про затвердження Державної програми розвитку транскордонного співробітництва на 2011–2015 рр.» № 1088 від 01.12.2010 р.; «Деякі питання розвитку транскордонного співробітництва та єврорегіонів» № 587 від 29.04.2002 р.;

– Постанова Верховної Ради України «Про Рекомендації парламентських слухань на тему «Про інтенсифікацію співробітництва України з Європейським Союзом у рамках єврорегіонів та перспективи транскордонного співробітництва» № 1242-V від 27.06.2007 р.

– Укази Президента України «Про затвердження Концепції державної регіональної політики» № 341/2001 від 25.05.2001 р., «Про заходи щодо активізації євроінтеграційного транскордонного співробітництва» № 1236 від 19.12.2007 р. тощо.

Принципи та пріоритети державної політики містять також інші нормативні акти, зокрема Закон України «Про засади внутрішньої і зовнішньої політики» № 2411-VI від 01.07.2010 р., згідно зі ст. 4 якого однією з основних засад внутрішньої політики у сферах розвитку місцевого самоврядування та стимулювання розвитку регіонів є розроблення та впровадження проектів міжрегіональних економічних зв'язків і транскордонного співробітництва, спрямованих на підвищення конкурентоспроможності регіонів як основи їх динамічного розвитку²⁵⁶.

---

²⁵⁶ Закон України «Про засади внутрішньої і зовнішньої політики» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2411-17>.

Правові, організаційні й економічні питання розвитку транскордонної співпраці регулює Закон України «Про транскордонне співробітництво»²⁵⁷. Законом визначено організаційні засади ТКС, принципи, форми та механізми його державної підтримки та фінансового забезпечення. Так, щодо організації, то згідно зі ст. 5 транскордонне співробітництво може здійснюватися: в межах створеного єврорегіону; шляхом укладення угод про транскордонне співробітництво в окремих сферах; шляхом встановлення та розвитку взаємовигідних контактів між суб'єктами транскордонного співробітництва, а також встановлено, що суб'єкти транскордонного співробітництва України відповідно до законодавства можуть обирати інші форми ТКС.

Згідно зі ст. 6 загальну координацію транскордонного співробітництва та контроль за додержанням законодавства з питань ТКС здійснює центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування державної регіональної політики, за участю Міністерства закордонних справ України, центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики в сфері містобудування, відповідно до повноважень, визначених законодавством і міжнародними договорами України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України.

Суб'єктами транскордонного співробітництва є територіальні громади, їх представницькі органи, місцеві органи виконавчої влади України, що взаємодіють із територіальними громадами та відповідними органами влади інших держав у межах своєї компетенції, встановленої чинним законодавством та угодами про транскордонне співробітництво (ст. 1.), тобто громади, що представляють не лише прикордонні, але й внутрішні регіони держави.

Важливим документом, яким закладено організаційну й фінансову базу для розвитку транскордонного співробітництва, стала Державна програма

---

²⁵⁷ Закон України «Про транскордонне співробітництво» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1861-15>.

розвитку транскордонного співробітництва на 2011–2015 рр., затверджена Постановою Кабінету Міністрів України від 1 грудня 2010 р. № 1088²⁵⁸. У документі зазначено, що програма виконується шляхом здійснення заходів щодо забезпечення розвитку транскордонного співробітництва на 2011–2015 рр. та реалізації проектів транскордонного співробітництва. Проекти транскордонного співробітництва розробляються суб'єктами й учасниками такої співпраці та подаються в установленому порядку на розгляд конкурсних комісій, що утворюються Радою міністрів Автономної Республіки Крим, обласними, Київською та Севастопольською міськими держадміністраціями.

Проекти транскордонного співробітництва надсилаються Радою міністрів Автономної Республіки Крим, обласними, Київською та Севастопольською міськими держадміністраціями Мінекономрозвитку. Важливо, що програмою також передбачено фінансування великих інфраструктурних проектів і таких, що фінансуються в рамках підтримки Європейського інструменту сусідства і партнерства (2007–2013 рр.).

На рівні центральних органів виконавчої влади зазначеною вище Постановою Кабміну утворено Міжвідомчу комісію з питань підтримки транскордонного співробітництва, серед основних завдань якої є, зокрема, сприяння забезпеченню координації діяльності органів виконавчої влади в сфері розвитку транскордонної співпраці та підвищенню ефективності функціонування наявних єврорегіонів і створенню нових. Склад цієї комісії фактично окреслює відомче коло інституцій, що задіяні в забезпеченні розвитку ТКС. Головну роль у координації транскордонного співробітництва в Україні виконують Міністерства економічного розвитку і торгівлі та регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства й ін. Причому перше забезпечує загальну координацію підтримки

---

²⁵⁸ Державна програма розвитку транскордонного співробітництва на 2011-2015 роки [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1088-2010-%D0%BF#n78>

транскордонного співробітництва в рамках Державної програми розвитку транскордонного співробітництва на 2011–2015 рр.

В Україні також напрацьовано нормативну базу для технічного регулювання питань транскордонного співробітництва. Наприклад, для потреб суб'єктів і учасників транскордонного співробітництва, що здійснюється у формах прикордонного міжмуніципального співробітництва, міжрегіональної взаємодії, і центральних органів виконавчої влади, до компетенції яких належать питання координації ТКС у цілому, за конкретними напрямками та програмами чи окремими проектами Департаментом міжнародного співробітництва, інвестиційного розвитку та з питань європейської інтеграції Міністерства регіонального розвитку та будівництва України розроблено «Методичні рекомендації щодо координації на національному та регіональному рівнях проектів у галузі транскордонного співробітництва за Європейським інститутом сусідства і партнерства» та «Методичні рекомендації щодо використання інформаційних технологій для підтримки проектів транскордонного співробітництва». Конкретні заходи плановано Постановами Кабінету Міністрів України «Деякі питання розвитку транскордонного співробітництва та єврорегіонів» від 29.04.02 № 587 та «Про затвердження Державної цільової програми інформування громадськості з питань європейської інтеграції України на 2008–2011 роки» від 02.07.08 № 594, за якою Державний комітет телебачення і радіомовлення України здійснює інформування громадськості з питань транскордонного співробітництва та розвитку єврорегіонів, а також щодо європейської інтеграції України.

У рамках заходів, передбачених постановою Кабінету Міністрів України від 21.07.06 № 1001 «Про затвердження Державної стратегії регіонального розвитку до 2015 року», місцеві державні адміністрації зобов'язані розробити проекти регіональних стратегій розвитку на період до 2015 р., а Міністерство економічного розвитку і торгівлі разом із іншими центральними органами

виконавчої влади – щорічно розробляти і подавати до Кабінету Міністрів України відповідні плани заходів щодо реалізації Стратегії. Завдання з координації діяльності центральних і місцевих органів виконавчої влади з розроблення та виконання планів заходів щодо реалізації Стратегії виконує Мінрегіонбуд.

Координація транскордонного співробітництва та контроль за додержанням законодавства щодо цього питання здійснюються Міністерствами економічного розвитку і торгівлі та закордонних справ (останнє забезпечує координацію розробки, укладання йта організацію виконання міждержавних договорів України з питань розвитку транскордонного співробітництва), та регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства.

Інституційну основу двосторонньої співпраці складають спеціально утворені структури. Прикладом тут може бути співпраця в рамках Українсько-польської міжурядової координаційної ради з питань міжрегіонального співробітництва, яка приймає рішення з ключових питань міжрегіонального співробітництва. Рада визначає загальні напрями і головні принципи розвитку міжрегіонального та транскордонного співробітництва, надає компетентним органам України і Польщі відповідні пропозиції, розробляє спільні програми діяльності, спрямовані на розвиток міжрегіональної співпраці, та здійснює загальну координацію співробітництва на рівні областей України та воєводств Республіки Польща. В її складі функціонують комісії з питань пунктів пропуску та прикордонної інфраструктури, просторового планування та транскордонного співробітництва. Також діє Українсько-словацька міжурядова комісія з питань транскордонного співробітництва. Прикладом може бути співпраця в рамках Підкомісії з питань міжрегіонального і прикордонного співробітництва Комітету з питань економічного співробітництва Українсько-російської міждержавної комісії на щорічних засіданнях

Підкомісії, що проходять з початку 2009 р., обговорюються актуальні питання українсько-російського міжрегіонального та прикордонного діалогу. Так, під час третього засідання у березні 2012 р. сторонами домовлено про утворення спільних українсько-російських робочих груп із містобудівного планування територій і житлово-комунального господарства.

На регіональному рівні управління в сфері транскордонного співробітництва в Україні здійснюють Рада Міністрів Автономної Республіки Крим, місцеві державні адміністрації та органи місцевого самоврядування відповідно до їх компетенції. Згідно з чинним Законом України «Про транскордонне співробітництво» утворення органів ТКС, зокрема єврорегіонів, зі статусом юридичних осіб не обов'язкове, а відтак їхні функції покладаються на відповідні виконавчі органи місцевого самоврядування та структурні підрозділи місцевих органів виконавчої влади. Такий підхід є відмінним від європейського досвіду, згідно з яким інституційне забезпечення транскордонного співробітництва реалізовано зазвичай через утворення асоціацій органів місцевого самоврядування.

Повноваження щодо участі у транскордонному співробітництві територіальних громад, їх представницьких органів, місцевих органів державної виконавчої влади передбачені Законами України «Про місцеве самоврядування в Україні» № 280/97-ВР від 21.05.1997 р. та «Про місцеві державні адміністрації» № 586-XIV від 09.04.1999 р. Зокрема, повноваження виконавчих органів сільських, селищних, міських рад у галузі зовнішньоекономічної діяльності передбачені підпунктами в ст. 35 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні».

Заходи, пов'язані із транскордонною діяльністю, можуть здійснюватися при реалізації сільськими, селищними, міськими радами їхньої виключної компетенції, визначеної пунктами 21 та 22 частини 1 ст. 26, а також при реалізації виключної компетенції районними й обласними радами визначеної пунктами 15 та 16 частини 1 ст. 43 зазначеного вище закону, як-от:

прийняття рішень щодо об'єднання в асоціації, вступ до асоціацій та інших форм добровільних об'єднань органів місцевого самоврядування, що представляють спільні інтереси територіальних громад, а також про вихід із них. Також на підставі пункту 15 частини 6 ст. 55 зазначеного закону голова районної, обласної ради представляє раду в зовнішніх відносинах відповідно до законодавства.

Місцеві державні адміністрації реалізують повноваження в сфері транскордонного співробітництва в рамках, визначених пунктами 1 та 8 ст. 17, пунктом 6 ст. 18, ст. 26, частиною 5 ст. 27 Закону України «Про місцеві державні адміністрації». Так, місцеві державні адміністрації враховують транскордонні зв'язки при розробці проектів програм соціально-економічного розвитку, забезпечують їх виконання, звітують перед відповідною радою про їх виконання; з урахуванням потреб розвитку транскордонних зв'язків розробляють і вносять пропозиції до проектів державних цільових програм, а також довгострокових прогнозів та проектів індикативних планів розвитку відповідних галузей народного господарства, їх фінансово-економічного забезпечення, а також здійснюють в установленому порядку регулювання інвестиційної діяльності. Відповідно до ст. 26, в тому числі й у площині транскордонного співробітництва, місцева державна адміністрація забезпечує виконання зобов'язань за міжнародними договорами України на відповідній території; сприяє розвитку міжнародного співробітництва в галузі економіки, захисту прав людини, боротьби з тероризмом, екологічної безпеки, охорони здоров'я, науки, освіти, культури, туризму, фізкультури та спорту; укладає договори з іноземними партнерами про співробітництво в межах компетенції, визначеної законодавством; сприяє зовнішньоекономічним зв'язкам підприємств, установ та організацій, розташованих на її території, незалежно від форм власності; сприяє розвитку експортної бази та збільшенню виробництва продукції на експорт; організовує прикордонну та прибережну торгівлю; сприяє діяльності митних

органів і прикордонних служб, створенню умов для їх належного функціонування; вносить у встановленому порядку до відповідних органів пропозиції щодо залучення іноземних інвестицій для розвитку економічного потенціалу відповідної території.

Транскордонна співпраця між територіальними одиницями формалізована через укладення відповідних угод, зокрема про утворення євро регіонів (міждержавні угоди про транскордонне співробітництво на регіональному та місцевому рівнях, за погодженням урядів країн-сусідів укладені керівниками прикордонних регіонів, що залучаються до ТКС).

За участі України та держав-учасниць ЄС укладено угоди про утворення таких євро регіонів: «Карпатський» (14 лютого 1993 р., Львівська, Івано-Франківська, Закарпатська, Чернівецька області (Україна), Підкарпатське воєводство (Польща), Кошицький і Пряшівський краї (Словаччина), мєсьє Боршод-Абауй-Земплен, Хайду-Біхар, Хевеш, Яс-Надькун-Сольнок та Сабольч-Сатмар-Берег (Угорщина), повіти Біхор, Селаж, Сату-Маре, Марамуреш, Харгіта, Сучава та Ботошань (Румунія)); транскордонного об'єднання «Євро регіон «Буг» (29 вересня 1995 р. Волинська область, Жовківський та Сокальський райони Львівської області (Україна), Люблінське воєводство (Польща), Брестська область (Білорусь)); «Нижній Дунай» (14 серпня 1998 р., Одеська область (Україна), райони Вулканешти, Кагул, Кантемір (Молдова), повіти Бреїла, Галац, Тульча (Румунія)); «Верхній Прут» (22 вересня 2000 р., Чернівецька й Івано-Франківська області (Україна), Ботошанський і Сучавський повіти (Румунія), Фалештський, Єдинецький, Глоденський, Окницький, Ришканський та Бриченський (Молдова)); асоціації «Чорноморський євро регіон» (26 вересня 2008 р., Азербайджан, Албанія, Болгарія, Греція, Грузія, Молдова, Російська Федерація, Румунія, Сербія, Туреччина, представлені на рівні міст, областей, провінцій, країв, автономних республік, Україна (Одеська, Миколаївська,

Херсонська, Запорізька, Донецька області, Автономна Республіка Крим, а також м. Севастополь)).

На східних і північно-східних кордонах шляхом укладення відповідних угод утворено так єврорегіони: «Дніпро» (29 квітня 2003 р. Чернігівська область (Україна), Брянська область (Росія), Гомельська область (Білорусь)); «Ярославна» (24 квітня 2007 р., Сумська область (Україна), Курська область (Росія)); «Донбас» (29 жовтня 2010 р., Луганська область, Донецька область (Україна), Ростовська область (Росія)).

Також 2 лютого 2012 р. утворено єврорегіон «Дністер» (Вінницька область (Україна), Сорокський, Флорештський і Шолданештський райони (Молдова).

Співпраця у форматі єврорегіонів дозволяє координувати спільні зусилля і узгоджувати заходи на рівні регіональних органів влади, що спрямовані на мінімізацію відмінностей рівня соціально-економічного розвитку прикордонних територій. Таким чином вирішуються також завдання щодо удосконалення прикордонної інфраструктури та комплексного вирішення питань у сфері охорони довкілля, зайнятості населення тощо.

Окрім угод про утворення євро регіонів, сьогодні укладено низку угод між регіональними органами адміністративно-територіальних одиниць України та сусідніх держав, які доповнюють і конкретизують нормативно-правове підґрунтя, на якому базується розвиток транскордонного співробітництва.

Найрозвинутішу мережу міжрегіональної співпраці Україна сформувала з Республікою Польща. Сьогодні практично всі області України та воєводства Польщі мають угоди про міжрегіональне співробітництво. Найбільше партнерів у Польщі мають Львівська, Одеська, Івано-Франківська, Вінницька та Волинська області. Розвивається також партнерська співпраця на рівні міст, районів і селищ із боку України та міст, повітів і гмін Польщі.

Усього на регіональному та місцевому рівнях між Україною та Польщею підписано близько 450 угод про міжрегіональне співробітництво²⁵⁹. Угоди з польськими партнерами мають усі сусідні області України. Між Україною та Росією укладено близько 300 двосторонніх і багатосторонніх угод про співробітництво на регіональному рівні. Українсько-румунська співпраця на регіональному рівні базується на нормативних актах, укладених за участі Закарпатської, Вінницької, Івано-Франківської, Одеської, Тернопільської, Херсонської, Хмельницької, Чернівецької областей (усього підписано близько 20 дво- та багатосторонніх нормативних документів). Між Україною та Словаччиною укладено близько 50 угод про співпрацю на різних рівнях – як обласних (у Словаччині – крайових), так і районних та міських. Партнерські відносини мають 15 міст обох країн. Також більше 50 договорів укладено на міжрегіональному рівні з партнерами з Білорусі.

В Україні важливою формою організації транскордонної співпраці став єврорегіон – організаційна юридично закріплена форма транскордонного регіонального співробітництва між територіальними громадами та/або органами державної влади прикордонних регіонів кількох держав зі спільним кордоном. Правову й інституційну базу єврорегіону представимо на прикладі транскордонного об'єднання «Єврорегіон «Буг», створеного в результаті угоди, підписаної у м. Луцьк (Україна) у вересні 1995 р. Засновниками єврорегіону стали Волинська область, Люблінське воєводство Республіки Польща та Брестська область Республіки Білорусь. У якості асоційованих членів у складі української сторони 12 травня 2000 р. до «Єврорегіону «Буг» прийнято Жовківський і Сокальський райони Львівської області України.

Нормативною базою єврорегіону є: Європейська рамкова конвенція про транскордонне співробітництво між територіальними общинами або владою від 21 травня 1980 р. № 106; Угода між Урядом України та Урядом Республіки Польща про міжрегіональне співробітництво від 24.05.1993 р.;

---

²⁵⁹ Міжрегіональне співробітництво між Україною та Польщею [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://poland.mfa.gov.ua/ua/ukraine-pl/regions>

Угода між Урядом України та Урядом Республіки Білорусь про співробітництво прикордонних областей України та Республіки Білорусь від 12.05.97; Постанова КМУ «Деякі питання розвитку транскордонного співробітництва та євро регіонів» від 29.04.02 № 587; Закон України «Про транскордонне співробітництво» від 24.06.04. Установчі документи – Угода про створення транскордонного об'єднання «Єврорегіон «Буг», підписана 29.09.1995 р.; Доповнення від 15.05.1998 р. до Угоди про створення транскордонного об'єднання «Єврорегіон «Буг»у зв'язку з прийомом нових членів об'єднання; Додаток від 22.09.1999 р. до Угоди про створення транскордонного об'єднання «Єврорегіон «Буг», підписаної в м. Луцьку 29 вересня 1995 р. з наступними змінами згідно з Додатком від 15 травня 1998 р. (у зв'язку з проведенням 1 січня 1999 р. адміністративної реформи в Польщі).

Організаційна структура «Єврорегіону «Буг» представлена такими керівними органами:

- Рада «Єврорегіону «Буг», яка є найвищим органом цього єврорегіону і до складу якої входять 10 представників із кожної сторони; Президія Ради «Єврорегіону «Буг», яка складається з 3-х членів – по одному від кожної сторони, які призначаються Радою;

- Секретаріат «Єврорегіону «Буг» – виконавчий і адміністративний орган єврорегіону, що створюється Радою, з однаковою кількістю представників з кожної сторони. Кожна сторона має відділення Секретаріату, до складу якого входять члени Секретаріату однієї країни і працюють без взаємного підпорядкування. Керівником Секретаріату з української сторони є начальник профільного Управління міжнародного співробітництва і європейської інтеграції Волинської обласної державної адміністрації;

- ревізійна комісія.

Над вирішенням спільних завдань «Єврорегіону «Буг» працюють робочі групи: територіального планування, комунікації, транспорту і зв'язку;

охорони і покращення стану навколишнього середовища; поширення інформації та створення баз даних; співробітництва між установами та різними галузями господарства; освіти, охорони здоров'я, культури, спорту, туризму і молоді; контактів між органами місцевого самоврядування та населенням; безпеки, взаємодії правоохоронних органів і ліквідації загрозливих станів; розвитку спільного кордону та прикордонної інфраструктури.

З української сторони участь у єврорегіоні адмініструється регіональним органом виконавчої влади (Волинська обласна державна адміністрація), а польська сторона репрезентована об'єднанням місцевих самоврядних органів, які створили власну структуру з правом юридичної особи. Водночас, діяльність транскордонного об'єднання «Єврорегіон «Буг» свідчить про його ефективність. Так, протягом 2012 р. темпи зростання товарообміну Волині з Польщею склали 120 %, з Білоруссю – 530 %. В економіку регіону надійшло близько 80 млн дол. капіталовкладень із Польщі, що складає понад третину їх загального обсягу²⁶⁰. Єврорегіон бере активну участь в організації заходів щодо реалізації на українській території заходів у рамках Програми прикордонного співробітництва «Польща–Білорусь–Україна» Європейського інструменту сусідства та партнерства протягом 2013–2015 рр.

Інституційна співпраця в сфері транскордонного співробітництва розвивається, про що свідчить ініціатива щодо реалізації Стратегії транскордонного співробітництва Люблінського воєводства, Львівської, Волинської (Україна) та Брестської (Білорусь) областей на 2014–2020 рр., презентація якої відбулася 27 листопада 2013 р. у м. Люблін (Польща). Мета Стратегії – підвищення соціально-економічної конкурентоспроможності транскордонної зони в масштабі Європи, країни на регіональному та місцевому рівнях шляхом ефективного використання потенціалу територій.

---

²⁶⁰ На Волині відбулось транскордонне XVI засідання Ради «Єврорегіону «Буг» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.kmu.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=246433281&cat_id=244277216

Отже, законодавче забезпечення транскордонного співробітництва в Україні загалом спирається на європейську нормативну базу, хоча в його інституційній практиці зберігається модель адміністрування із домінуючою роллю виконавчої влади як на національному, так і регіональному рівнях.

Джерела:

1. Державна програма розвитку транскордонного співробітництва на 2011-2015 роки [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1088-2010-%D0%BF#n78>
2. Додатковий протокол до Європейської рамкової конвенції про транскордонне співробітництво між територіальними общинами або властями [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/994_099
3. Європейська рамкова конвенція про транскордонне співробітництво між територіальними общинами або властями [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_106
4. Європейська Хартія місцевого самоврядування [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/994_036
5. Закон України «Про засади внутрішньої і зовнішньої політики» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2411-17>
6. Закон України «Про транскордонне співробітництво» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1861-15>
7. Закон України про ратифікацію Протоколу № 3 до Європейської рамкової конвенції про транскордонне співробітництво між територіальними общинами або властями стосовно об'єднань євро регіонального співробітництва (ОЕС) // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2013, № 8, ст.73.
8. Міжрегіональне співробітництво між Україною та Польщею [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://poland.mfa.gov.ua/ua/ukraine-pl/regions>
9. Мінекономрозвитку сприяє активізації транскордонного співробітництва регіонів [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.kmu.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=246571225&cat_id=244277212
10. На Волині відбулось транскордонне XVI засідання Ради "Євро регіону "Буг" [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.kmu.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=246433281&cat_id=244277216
11. Про затвердження Угоди між Кабінетом Міністрів України та Урядом Республіки Білорусь про міжрегіональне та прикордонне співробітництво між Україною та Республікою Білорусь [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://minregion.gov.ua/abroad/dvostoronnje-spivrobitnyctvo/pro-zatverdzhennya-ugodi-mizh-kabinetom-ministriv-ukrayini-ta-uryadom-respubliki-bilorus-pro-mizhregionalne-ta-prikordonne-spivrobitnyctvo-mizh-ukrayinoyu-ta-respublikoyu-bilorus/>
12. Протокол N 2 до Європейської рамкової конвенції про транскордонне співробітництво між територіальними общинами або властями, який стосується

міжтериторіального співробітництва [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/994_520

13. Протокол N 3 до Європейської рамкової конвенції про транскордонне співробітництво між територіальними общинами або властями стосовно об'єднань єврорегіонального співробітництва (ОСС) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/994_947

14. Протокол засідання робочої групи з питань міжнародної інтеграції і співпраці від 18 липня 2013 року. – Львівська обласна державна адміністрація, 18 липня 2013 р.

15. Угода між Кабінетом Міністрів України та Урядом Російської Федерації про міжрегіональне та прикордонне співробітництво між Україною та Російською Федерацією [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/643_412

16. Угода між Урядом України та Урядом Республіки Білорусь про співробітництво прикордонних областей України та Республіки Білорусь [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/112_006

17. Угода між Урядом України та Урядом Республіки Молдова про співробітництво прикордонних областей України та адміністративно-територіальних одиниць Республіки Молдова [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/498_026

ВИСНОВКИ

У монографії представлено результати теоретико-практичного дослідження інформаційного забезпечення транскордонного співробітництва (ТКС) України й інституційно-правових процесів, пов'язаних із ним. Викладене в ній дає підставу зробити такі висновки:

1. Транскордонне співробітництво України представляє собою спільні дії, спрямовані на встановлення та поглиблення всебічних відносин територіальних громад, місцевих органів виконавчої влади України з аналогічними структурами в інших державах. Будучи складовою частиною системи сучасних міжнародних і міждержавних відносин, ця співпраця здійснюється на основі чітких критеріїв і принципів. Відтак, розвиток євро регіонів як основна форма ТКС є елементом державної політики регіонального розвитку України, в рамках якої сформована відповідна інституційна база. Це – система нормативно-правового забезпечення, регламентація механізмів взаємодії між органами влади різних рівнів, створення інституцій, що сприяють реалізації транскордонних проектів із залученням суб'єктів підприємництва, громадських організацій, наукових установ, освітніх закладів. Одне із важливих завдань політики транскордонного співробітництва – здійснення ефективної інформаційно-аналітичної підтримки, а також та інформаційно-консультаційної діяльності в середовищі органів місцевого самоврядування, неприбуткових організацій і підприємницьких структур стосовно організаційних і фінансових можливостей, які відкриває перед ними участь у системі ТКС.

2. Інформаційне забезпечення ТКС – це цілеспрямована діяльність зацікавлених суб'єктів, пов'язана зі збором, фіксацією, обробкою, накопиченням, зберіганням і використанням відомостей, повідомлень, будь-яких інших даних, необхідних для повноцінного й ефективного функціонування цих суб'єктів задля реалізації відповідної політики держави.

Роль інформаційного забезпечення ТКС полягає в стимулюванні розвитку інформаційної інфраструктури, яке передбачає створення насамперед соціально-політичних, а відтак – правових, економічних, технічних умов для проведення ефективного інформаційного обміну між суб'єктами й учасниками транскордонного співробітництва, органів влади, бізнесу та населення з питань ТКС і налагодженні зворотного зв'язку між ними. Інформаційне забезпечення виконує чотири функції:

інформаційну, яка забезпечує створення «інформаційної бази», що відображає подієву картину ТКС;

нормативну (ідеологічну), яка відповідає за процес соціалізації, пов'язаний із ТКС; організаційна група, спрямована на управління як сукупність матеріальних відносин і надання дієвості інформаційним функціям;

посередницькі (медіальні) функції – встановлення зв'язків між структурами суспільства.

3. Інформаційне забезпечення передбачає створення умов для обміну цільовою інформацією, а також формування та поширення фонових даних. Відтак, у системі інформаційного забезпечення важлива роль відводиться суб'єктам і об'єктам, склад яких залежить від рівня й організаційно-правових форм ТКС. За ознакою статусу суб'єкти/об'єкти по кожному боці кордону поділяються на дві групи: безпосередні учасники й органи сприяння транскордонної співпраці. Перші функціонують переважно на локальному та регіональному рівнях. Другі репрезентують ТКС на всіх можливих рівнях – міжнародному, загальнодержавному, регіональному та локальному. Інформаційна підтримка транскордонної співпраці здійснюється через співробітництво суб'єктів та об'єктів системи інформаційного забезпечення ТКС із різними фахівцями, громадськістю, а також ЗМІ. Активну креативну роль у цьому процесі відіграє низка спеціалізованих інституцій, сформованих у різних організаційних формах.

4. В Європі в останні десятиліття ТКС виросло у вагомий елемент процесу творення спільної Європи, що знайшло втілення в принципах, стратегіях і політиках ЄС на усіх рівнях управління. Україна стала учасницею чотирьох політик сусідства: Польща – Білорусь – Україна, Словаччина – Угорщина – Україна, Україна – Румунія та CADSES (Центральноєвропейський Адріатичний, Дунайський Південно-Східний європейський простір – Central European Adriatic Danubian South-Eastern European Space). Складова частина інформаційного забезпечення цього вектора транскордонної співпраці – міжнародні угоди з ТКС, угоди про утворення єврорегіонів і між регіональними органами адміністративно-територіальних одиниць сусідніх держав, які мають рамковий характер і закріплюють основні цілі, завдання та принципи міжрегіонального та транскордонного співробітництва між державами-партнерами. Вони є тим нормативно-правовим підґрунтям, на якому базується розвиток багатосторонніх відносин між Україною та країнами ЄС, що мають із Україною спільні кордони. Відтак, на Україну поширюється діяльність інформаційно-координаційної групи (Information and Coordination Group), яка об'єднує держав-не-партнерів Євросоюзу та міжнародні фінансові інституції для обміну відомостями про ініціативу «Східне партнерство» і координації донорської допомоги.

5. Інституційні засади ТКС країн СНД складають формальні норми та правила, що знайшли відображення в нормативно-правових актах, які діють на різних рівнях взаємодії країн Співдружності. Інституціональна складова частина інформаційного забезпечення транскордонної співпраці СНД, із одного боку, наслідує досвід ЄС (єврорегіони), а з іншого – враховує традиції, що склалися на пострадянському просторі. Як правило, питаннями інформаційного забезпечення транскордонної взаємодії займаються спеціалізовані структури регіональних органів влади, що входять до них. За суб'єктами діяльності можна виділити: нормативно-правові акти, прийняті

структурами СНД; спеціальні правові документи інформаційно-комунікаційного спрямування, підписані на міждержавному рівні на дво- або багатосторонній основі; документи регіонального рівня, прийняті в рамках окремих або кількох єврорегіонів; правові акти, підписані на національному рівні окремими суб'єктами Співдружності; документна база галузевого рівня, яка стосуються окремих сфер співробітництва; угоди між недержавними суб'єктами СНД, що займаються інформаційною діяльністю.

6. Законодавче забезпечення ТКС в Україні загалом і його інформаційного забезпечення зокрема спирається на європейську нормативну базу, однак в його інституційній практиці зберігається модель адміністрування із домінуючою роллю виконавчої влади як на національному, так і регіональному та локальному рівнях.

ДОДАТКИ

Додаток А

Європейська рамкова конвенція про транскордонне співробітництво між територіальними общинами або властями

Преамбула

Держави-члени Ради Європи, які підписали цю Конвенцію, враховуючи, що метою Ради Європи є досягнення більшого єднання між її членами та розвиток співробітництва між ними, враховуючи, що, як зазначено в статті 1 Статуту Ради Європи (994_001), ця мета досягатиметься, зокрема, шляхом укладання угод в адміністративній галузі, беручи до уваги, що Рада Європи прагне забезпечити участь територіальних общин або властей Європи в досягненні її мети, враховуючи, що для досягнення цієї мети важливе значення може мати співробітництво між прикордонними територіальними общинами або властями в таких галузях, як регіональний, міський та сільський розвиток, охорона довкілля, поліпшення діяльності підприємств громадського користування і комунального обслуговування, а також взаємна допомога у надзвичайних ситуаціях, враховуючи набутий досвід, який свідчить про те, що співробітництво між місцевими та регіональними властями в Європі дозволяє їм ефективно виконувати свої завдання і сприяє, зокрема, благоустрою та розвитку прикордонних регіонів, сповнені рішучості якнайширше розвивати таке співробітництво і таким чином сприяти економічному та соціальному прогресу прикордонних регіонів і зміцненню солідарності, яка об'єднує народи Європи, погодилися про таке:

Стаття 1

Кожна Договірна Сторона зобов'язується підтримувати та заохочувати транскордонне співробітництво між територіальними общинами або властями, які знаходяться під її юрисдикцією, та територіальними общинами або властями, які знаходяться під юрисдикцією інших Договірних Сторін. Вона прагне, враховуючи належним чином відповідні конституційні положення кожної Сторони, сприяти

укладанню угод та досягненню домовленостей, які можуть бути для цього необхідними.

Стаття 2

1. Для цілей цієї Конвенції «транскордонне співробітництво» означає будь-які спільні дії, спрямовані на посилення та поглиблення добросусідських відносин між територіальними общинами або властями, які знаходяться під юрисдикцією двох або декількох Договірних Сторін, та на укладання з цією метою будь-яких необхідних угод або досягнення домовленостей. Транскордонне співробітництво здійснюється в межах компетенції територіальних общин або властей, визначеної внутрішнім законодавством. Межі та характер такої компетенції цією Конвенцією не змінюються.

2. Для цілей цієї Конвенції вислів «територіальні общини або власті» означає общини, власті або органи, які здійснюють місцеві або регіональні функції та визнаються як такі внутрішнім законодавством кожної держави. Однак кожна Договірна Сторона під час підписання цієї Конвенції або після цього у повідомленні на ім'я Генерального секретаря Ради Європи може визначити общини, власті або органи, види діяльності і форми, якими вона має намір обмежити сферу застосування цієї Конвенції або які вона має намір виключити з неї.

Стаття 3

1. Для цілей цієї Конвенції Договірні Сторони з урахуванням положень пункту 2 статті 2 заохочують будь-які ініціативи територіальних общин і властей, що ґрунтуються на розроблених у Раді Європи рамкових домовленостях між територіальними общинами та властями. Вони можуть, якщо визнають за доцільне, враховувати типові міждержавні двосторонні або багатосторонні угоди, розроблені у Раді Європи і спрямовані на сприяння співробітництву між територіальними общинами та властями.

Досягнуті домовленості та укладені угоди можуть ґрунтуватися на типових і рамкових угодах, статутах та договорах, які наводяться у Додатку до цієї Конвенції в пунктах 1.1-1.5 та 2.1-2.6 і в які можуть вноситися будь-які необхідні зміни залежно від конкретної ситуації в кожній Договірній Стороні. Ці типові і рамкові

угоди, статuti та договори призначаються для керівництва і не мають сили договору.

2. Якщо Договірні Сторони визнають за необхідне укласти міждержавні угоди, в них, крім іншого, можуть визначатися контекст, форми та межі, в яких можуть здійснювати свою діяльність територіальні общини та власті, зацікавлені у транскордонному співробітництві. Кожна угода може також визначати общини або власті, яких вона стосується.

3. Попередні положення не перешкоджають Договірним Сторонам використовувати за спільною згодою інші форми транскордонного співробітництва. Положення цієї Конвенції не можуть також тлумачитися як такі, що анулюють вже існуючі угоди про співробітництво.

4. Угоди та договори укладаються з належним урахуванням повноважень, передбачених внутрішнім законодавством кожної Договірної Сторони, щодо міжнародних відносин та загальної політики, а також з урахуванням будь-яких правил контролю чи нагляду, яких мають дотримуватися територіальні общини або власті.

5. З цією метою будь-яка Договірна Сторона під час підписання цієї Конвенції або після цього у повідомленні на ім'я Генерального секретаря Ради Європи може визначати органи, які за її внутрішнім законодавством мають право здійснювати контроль або нагляд щодо відповідних територіальних общин і властей.

Стаття 4

Кожна Договірна Сторона прагне усунути будь-які юридичні, адміністративні або технічні труднощі, які можуть затримати розвиток та безперешкодне здійснення транскордонного співробітництва, та у разі необхідності проводить консультації з іншою або іншими зацікавленими Договірними Сторонами.

Стаття 5

Договірні Сторони розглядають питання про доцільність надання територіальним общинам або властям, які беруть участь у транскордонному співробітництві відповідно до положень цієї Конвенції, такого самого режиму, який їм надається у співробітництві на національному рівні.

Стаття 6

Кожна Договірна Сторона надає на прохання іншої Договірної Сторони якнайповнішу інформацію з метою сприяння останній у виконанні її зобов'язань за цією Конвенцією.

Стаття 7

Кожна Договірна Сторона піклується про те, щоб зацікавлені територіальні общини або власті були інформовані про засоби діяльності, які їм надаються згідно з цією Конвенцією.

Стаття 8

1. Договірні Сторони надають Генеральному секретарю Ради Європи всю відповідну інформацію щодо угод та домовленостей, передбачених у статті 3.

2. Будь-яка пропозиція, зроблена однією або декількома Договірними Сторонами з метою доповнення або розширення цієї Конвенції чи типових угод та домовленостей, повідомляється Генеральному секретарю Ради Європи. Генеральний секретар виносить її на розгляд Комітету міністрів Ради Європи, який приймає рішення щодо неї.

Стаття 9

1. Цю Конвенцію відкрито для підписання державами-членами Ради Європи. Вона підлягає ратифікації, прийняттю або затвердженню. Ратифікаційні грамоти або документи про прийняття чи затвердження здаються на зберігання Генеральному секретарю Ради Європи.

2. Конвенція набирає чинності через три місяці від дати здачі на зберігання четвертої ратифікаційної грамоти або четвертого документа про прийняття чи затвердження за умови, що поміж держав, які виконали цю формальність, принаймні дві держави мають спільний кордон.

3. Стосовно будь-якої держави, яка підписала цю Конвенцію і яка ратифікуватиме, прийматиме або затверджуватиме її після набрання нею чинності, Конвенція набирає чинності через три місяці від дати здачі на зберігання її ратифікаційної грамоти або документа про прийняття чи затвердження.

Стаття 10

1. Після набрання цією Конвенцією чинності Комітет міністрів Ради Європи може одностайно вирішити запропонувати будь-якій європейській державі, яка не

є членом Ради, приєднатися до цієї Конвенції. На таку пропозицію кожна держава, яка ратифікувала Конвенцію, має дати ясно висловлену згоду.

2. Таке приєднання здійснюється шляхом здачі на зберігання Генеральному секретарю Ради Європи документа про приєднання, який набирає чинності через три місяці від дати його здачі на зберігання.

Стаття 11

1. Будь-яка Договірنا Сторона може, у тому, що її стосується, денонсувати цю Конвенцію шляхом подання відповідного повідомлення на ім'я Генерального секретаря Ради Європи.

2. Така денонсація набирає чинності через шість місяців від дати отримання Генеральним секретарем такого повідомлення.

Стаття 12

Генеральний секретар Ради Європи повідомляє держави-члени Ради Європи, а також будь-яку державу, яка приєдналася до цієї Конвенції, про:

- a) будь-яке підписання;
- b) здачу на зберігання будь-якої ратифікаційної грамоти або будь-якого документа про прийняття, затвердження чи приєднання;
- c) будь-яку дату набрання чинності цією Конвенцією відповідно до статті 9 Конвенції;
- d) будь-яку заяву, отриману на виконання положень пункту 2 статті 2 або пункту 5 статті 3;
- e) будь-яке повідомлення, отримане на виконання положень статті 11, і дату, з якої денонсація набирає чинності.

На посвідчення чого нижчепідписані, належним чином на те уповноважені представники підписали цю Конвенцію.

Вчинено у Мадриді двадцять першого дня травня місяця 1980 року англійською і французькою мовами, причому обидва тексти є однаково автентичними, в одному примірнику, який зберігатиметься в архіві Ради Європи. Генеральний секретар Ради Європи надсилає засвідчені копії цієї Конвенції кожній державі-члену Ради Європи і будь-якій державі, якій запропоновано приєднатися до цієї Конвенції.

Типові угоди, статuti та договори, а також угоди, статuti та договори про основні принципи транскордонного співробітництва між територіальними общинами або органами влади

Цю градуйовану систему типових угод розроблено з врахуванням наявності двох головних категорій, які визначаються в залежності від рівня укладання угоди:

- типові міждержавні угоди про транскордонне співробітництво на регіональному та місцевому рівнях;
- угоди, договори та статuti про основні принципи співробітництва, які можуть бути основою для транскордонного співробітництва між територіальними общинами або органами влади.

Як видно з нижченаведеної таблиці, виключно до компетенції держав входять лише дві типові міждержавні угоди: про розвиток транскордонного співробітництва та про регіональні транскордонні зв'язки. Інші міждержавні угоди лише встановлюють юридичні межі, які дозволяють територіальним общинам або органам влади реалізувати угоди або договори, відповідні основні принципи яких наведені у другій категорії.

1. Типові міждержавні угоди

Загальні положення міждержавних угод

- 1.1. Типова міждержавна угода про розвиток транскордонного співробітництва.
- 1.2. Типова міждержавна угода про транскордонні регіональні зв'язки.
- 1.3. Типова міждержавна угода про транскордонні місцеві зв'язки.
- 1.4. Типова міждержавна угода про транскордонне співробітництво на контрактній основі між місцевими органами влади.
- 1.5. Типова міждержавна угода про органи транскордонного співробітництва між місцевими органами влади.

---

²⁶¹ Як вказано в другому підпункті пункту 1 статті 3 Конвенції, оскільки типові угоди, статuti та договори, а також угоди, статuti та договори про основні принципи співробітництва призначаються для керування, вони не мають сили договору.

2. Угоди, статuti та договори про основні принципи співробітництва між місцевими органами влади

2.1. Угода про основні принципи створення групи зв'язку між місцевими органами влади.

2.2. Угода про основні принципи координації управління транскордонними місцевими державними справами.

2.3. Угода про основні принципи створення транскордонних асоціацій приватного права.

2.4. Договір про основні принципи поставки товарів або надання послуг між прикордонними місцевими общинами (типу «приватне право»).

2.5. Договір про основні принципи поставки товарів або надання послуг між прикордонними місцевими общинами (типу «публічне право»).

2.6. Договір про основні принципи створення органів транскордонного міжобщинного співробітництва.

Додаток Б

Закон України «Про транскордонне співробітництво»

ЗАКОН УКРАЇНИ

Про транскордонне співробітництво

(Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2004, N 45, ст.499)

{Із змінами, внесеними згідно із Законами N 1833-VI ([1833-17](#)) від 21.01.2010, ВВР, 2010, N 12, ст.116 N 5463-VI ([5463-17](#)) від 16.10.2012}

Цей закон визначає правові, економічні та організаційні засади транскордонного співробітництва.

Розділ I

ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Стаття 1. Визначення термінів

У цьому Законі терміни вживаються у такому значенні:

транскордонне співробітництво – спільні дії, спрямовані на встановлення поглиблення економічних, соціальних, науково-технічних, екологічних, культурних та інших відносин між територіальними громадами, їх представницькими органами, місцевими органами виконавчої влади України та територіальними громадами, відповідними органами влади інших держав у межах компетенції, визначеної їх національним законодавством;

еврорегіон – організаційна форма співробітництва адміністративно-територіальних одиниць європейських держав, що здійснюється відповідно до дво- або багатосторонніх угод про транскордонне співробітництво;

суб'єкти транскордонного співробітництва – територіальні громади, їх представницькі органи, місцеві органи виконавчої влади України, що взаємодіють з територіальними громадами та відповідними органами влади інших держав у межах своєї компетенції, встановленої чинним законодавством та угодами про транскордонне співробітництво;

угода про транскордонне співробітництво – угода між суб'єктами транскордонного співробітництва, яка регламентує правові, організаційні, економічні та інші аспекти цього співробітництва;

учасники транскордонного співробітництва – юридичні та фізичні особи, громадські організації, що беруть участь у транскордонному співробітництві;

спільні проекти (програми) – комплекс заходів суб'єктів та учасників транскордонного співробітництва, спрямованих на розв'язання конкретних спільних завдань та задоволення інтересів територіальних громад;

проекти (програми) транскордонного співробітництва – комплекс заходів суб'єктів та учасників транскордонного співробітництва України, спрямованих на розвиток транскордонного співробітництва;

державна підтримка розвитку транскордонного співробітництва – сукупність рішень і дій організаційного, правового, фінансового характеру органів державної влади України, спрямованих на реалізацію проектів (програм) транскордонного співробітництва;

державна програма розвитку транскордонного співробітництва – комплекс заходів органів державної влади України, спрямованих на розвиток транскордонного співробітництва, які здійснюються з використанням коштів Державного бюджету України.

Стаття 2. Мета та принципи транскордонного співробітництва

Метою транскордонного співробітництва є розвиток соціально-економічних, науково-технічних, екологічних, культурних та інших зв'язків між суб'єктами та учасниками транскордонного співробітництва на основі таких принципів:

- повага до державного суверенітету, територіальної цілісності та непорушності кордонів держав;
- урахування під час укладення угод про транскордонне співробітництво повноважень суб'єктів та прав учасників транскордонного співробітництва;
- узгоджене усунення політичних, економічних, правових, адміністративних та інших перешкод для взаємної співпраці.

Стаття 3. Правова основа транскордонного співробітництва

Правовою основою транскордонного співробітництва є Конституція України ([254к/96-ВР](#)), міжнародні договори України, що регулюють відносини у цій сфері, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, це Закон та інші нормативно-правові акти.

Якщо міжнародним договором України, згода на обов'язковість якого надана Верховною Радою України, встановлено інші правила, ніж ті, що містяться у цьому Законі, застосовуються правила міжнародного договору України.

Стаття 4. Мета та принципи державної політики у сфері транскордонного співробітництва

Метою державної політики у сфері транскордонного співробітництва є створення сприятливих умов для ефективної та взаємовигідної співпраці суб'єктів та учасників транскордонного співробітництва України, підвищення соціально-економічного розвитку регіонів України та рівня життя населення.

Державна політика у сфері транскордонного співробітництва ґрунтується на принципах:

- законності;
- чіткого розподілу завдань, повноважень та відповідальності між суб'єктами транскордонного співробітництва України;
- гармонізації загальнодержавних, регіональних та місцевих інтересів;
- забезпечення рівних можливостей для регіонів України щодо співпраці в рамках транскордонного співробітництва;
- розмежування відповідальності та повноважень між центральними та місцевими органами виконавчої влади з метою найбільш ефективного розв'язання проблем та завдань у сфері транскордонного співробітництва;

– створення ефективних механізмів забезпечення умов для здійснення транскордонного співробітництва.

Розділ II

ОРГАНІЗАЦІЯ ТРАНСКОРДОННОГО СПІВРОБІТНИЦТВА

Стаття 5. Сфери та організаційні форми транскордонного співробітництва

Транскордонне співробітництво в межах повноважень суб'єктів транскордонного співробітництва України може здійснюватися в економічній, соціальній, науково-технічній, культурно-освітній, екологічній та інших сферах, а також у питаннях надання взаємної допомоги у надзвичайних ситуаціях.

Транскордонне співробітництво може здійснюватися:

- в межах створеного єврорегіону;
- шляхом укладення угод про транскордонне співробітництво в окремих сферах;
- шляхом встановлення та розвитку взаємовигідних контактів між суб'єктами транскордонного співробітництва.

Суб'єкти транскордонного співробітництва України відповідно до законодавства можуть обирати інші форми транскордонного співробітництва.

Стаття 6. Координація транскордонного співробітництва та контроль за додержанням законодавства з питань транскордонного співробітництва

Загальну координацію транскордонного співробітництва та контроль за додержанням законодавства з питань транскордонного співробітництва здійснює центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування державної регіональної політики, за участю Міністерства закордонних справ України, центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері містобудування, відповідно до повноважень, визначених законодавством та міжнародними договорами України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України.

{Частина перша статті 6 із змінами, внесеними згідно із Законами N 1833-VI ([1833-17](#)) від 21.01.2010, N 5463-VI ([5463-17](#)) від 16.10.2012}

Інші центральні органи виконавчої влади беруть участь у координації та розвитку транскордонного співробітництва відповідно до їх компетенції.

Стаття 7. Повноваження суб'єктів транскордонного співробітництва України

Суб'єкти транскордонного співробітництва України в межах своїх повноважень та відповідно до законодавства України:

- укладають угоди про транскордонне співробітництво і забезпечують їх виконання;
- забезпечують виконання зобов'язань України за міжнародними договорами України про транскордонне співробітництво;
- беруть участь у розробленні та реалізації спільних проектів (програм);
- приймають рішення про вступ до відповідних міжнародних асоціацій, інших об'єднань;
- вносять пропозиції щодо запровадження спеціального порядку пропуску через державний кордон;
- вносять у разі потреби у встановленому порядку пропозиції щодо внесення змін до актів законодавства з питань транскордонного співробітництва.

Стаття 8. Угоди про транскордонне співробітництво

Суб'єкти транскордонного співробітництва України в межах своїх повноважень та відповідно до законодавства можуть укладати угоди про транскордонне співробітництво.

Угоди регламентують правові, організаційні, економічні та інші аспекти співробітництва.

Суб'єкти транскордонного співробітництва України за запитами центральних органів виконавчої влади, до компетенції яких належать питання транскордонного співробітництва, надають інформацію щодо виконання угод про транскордонне співробітництво, а також про його результати.

Стаття 9. Органи транскордонного співробітництва

Угоди про транскордонне співробітництво можуть передбачати утворення органів транскордонного співробітництва.

Статус, функції, повноваження та джерела фінансування органів транскордонного співробітництва визначаються міжнародними договорами України про транскордонне співробітництво, угодами про транскордонне співробітництво, законодавством держав, на території яких вони розміщені, статутами цих органів.

У разі коли угодою про транскордонне співробітництво передбачається розміщення органів транскордонного співробітництва на території України, вони можуть утворюватися як юридичні особи. В окремих випадках їхні функції можуть покладатися на відповідні виконавчі органи місцевого самоврядування та структурні підрозділи місцевих органів виконавчої влади.

Орган транскордонного співробітництва виконує завдання, покладені на нього територіальними громадами, їх представницькими органами, місцевими органами виконавчої влади, відповідно до його повноважень та у порядку, передбаченому законодавством України.

Розділ III

ДЕРЖАВНА ПІДТРИМКА РОЗВИТКУ ТРАНСКОРДОННОГО СПІВРОБІТНИЦТВА

Стаття 10. Принципи та форми державної підтримки

Основними принципами державної підтримки розвитку транскордонного співробітництва є:

- об'єктивність, відкритість та економічна обґрунтованість відбору проектів (програм) транскордонного співробітництва для надання державної підтримки;
- концентрація фінансових ресурсів на пріоритетних та найбільш обґрунтованих проектах (програмах) з метою досягнення максимального ефекту їх реалізації;
- забезпечення умов для використання організаційних, фінансових, інституційних можливостей суб'єктів і учасників транскордонного співробітництва

України у розробленні та здійсненні заходів щодо реалізації проектів (програм) транскордонного співробітництва;

- недопущення використання цільової державної підтримки для фінансування поточних потреб соціально-економічного розвитку регіонів.

Державна підтримка розвитку транскордонного співробітництва передбачає:

- визначення пріоритетних напрямів державної підтримки розвитку транскордонного співробітництва;

- відбір проектів (програм) транскордонного співробітництва, які потребують державної підтримки;

- розроблення та виконання державних програм розвитку транскордонного співробітництва;

- надання правової, організаційної, методичної, інформаційної допомоги та підтримки суб'єктам і учасникам транскордонного співробітництва України.

Стаття 11. Державні програми розвитку транскордонного співробітництва

Державна фінансова підтримка може надаватися проектам (програмам) транскордонного співробітництва, які мають достатню аргументацію щодо ефективного розв'язання актуальних проблем і були відібрані на конкурсній основі за цілями, пріоритетами, необхідними ресурсами та тривалістю їх реалізації згідно з порядком ([339-2005-п](#)), що затверджується Кабінетом Міністрів України.

Державні програми розвитку транскордонного співробітництва розробляються суб'єктами транскордонного співробітництва України, погоджуються із центральними органами виконавчої влади, що забезпечують формування державної регіональної політики, державної політики у сфері економічного розвитку, державної фінансової політики, та Міністерством закордонних справ, а також центральними органами виконавчої влади, до компетенції яких належать питання транскордонного співробітництва, та подаються в установленому законодавством порядку Кабінету Міністрів України.

{Частина друга статті 11 із змінами, внесеними згідно із Законами N 1833-VI ([1833-17](#)) від 21.01.2010, N 5463-VI ([5463-17](#)) від 16.10.2012}

Стаття 12. Функції центральних органів виконавчої влади у сфері державної підтримки транскордонного співробітництва

Центральні органи виконавчої влади, до компетенції яких належать питання транскордонного співробітництва, відповідно до законодавства:

- надають правову, інформаційну, методичну, організаційну підтримку суб'єктам і учасникам транскордонного співробітництва України;
- розробляють порядок підготовки проектів (програм) транскордонного співробітництва та державних програм розвитку транскордонного співробітництва;
- розробляють положення про проведення конкурсу проектів (програм) транскордонного співробітництва, які претендують на включення до державних програм розвитку транскордонного співробітництва;
- проводять моніторинг виконання державних програм розвитку транскордонного співробітництва;
- розглядають пропозиції суб'єктів транскордонного співробітництва України щодо включення проектів (програм) транскордонного співробітництва до державних програм розвитку транскордонного співробітництва;
- здійснюють у межах своєї компетенції координацію та взаємне узгодження державних галузевих, регіональних програм і державних програм розвитку транскордонного співробітництва під час формування проекту Державного бюджету України на відповідний рік.

Стаття 13. Функції суб'єктів транскордонного співробітництва у сфері державної підтримки розвитку транскордонного співробітництва

Суб'єкти транскордонного співробітництва України:

- організують та координують роботу з підготовки та реалізації проектів (програм) транскордонного співробітництва;
- беруть участь у розробленні спільних проектів (програм) та координують їх реалізацію;
- розробляють або беруть участь у розробці державних програм розвитку транскордонного співробітництва;
- забезпечують у межах своєї компетенції виділення в установленому порядку з місцевих бюджетів коштів на розвиток транскордонного співробітництва.

Розділ IV
ФІНАНСОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ТРАНСКОРДОННОГО
СПІВРОБІТНИЦТВА

Стаття 14. Фінансове забезпечення транскордонного співробітництва

Видатки на реалізацію проектів (програм) транскордонного співробітництва здійснюються за рахунок коштів Державного бюджету України, бюджету Автономної Республіки Крим, місцевих бюджетів на відповідний рік, а також інших джерел, не заборонених законом. Для спільного фінансування проектів (програм) транскордонного співробітництва може використовуватися міжнародна технічна допомога, кредитні ресурси міжнародних фінансових організацій згідно із законодавством України.

{Частина перша статті 14 із змінами, внесеними згідно із Законом N 1833-VI (1833-17) від 21.01.2010}

Обсяги державної фінансової підтримки розвитку транскордонного співробітництва визначаються у законі про Державний бюджет України на відповідний рік згідно з державними програмами розвитку транскордонного співробітництва, затвердженими Кабінетом Міністрів України.

Обсяги коштів, що спрямовуються суб'єктами транскордонного співробітництва України на виконання державних програм розвитку транскордонного співробітництва, визначаються у відповідних місцевих бюджетах.

Заходи щодо виконання державних програм розвитку транскордонного співробітництва фінансуються за рахунок бюджетних призначень головних розпорядників коштів Державного бюджету України на відповідний рік.

Розділ V
ПРИКІНЦЕВІ ПОЛОЖЕННЯ

1. Цей Закон набирає чинності з дня його опублікування.
2. Кабінету Міністрів України протягом шести місяців з дня набрання чинності цим Законом:
  - привести свої нормативно-правові акти у відповідність із цим Законом;

- забезпечити приведення міністерствами та іншими центральними органами виконавчої влади їх нормативно-правових актів у відповідність із цим Законом;
- прийняти нормативно-правові акти, необхідні для реалізації цього Закону.

3. Кабінету Міністрів України передбачити кошти на розвиток транскордонного співробітництва при розробці проектів Державного бюджету України на 2005 рік та на наступні роки.

Президент України
м. Київ, 24 червня 2004 року
N 1861-IV

Л.КУЧМА

Додаток В

СОДРУЖЕСТВО НЕЗАВИСИМЫХ ГОСУДАРСТВ СОВЕТ ГЛАВ ПРАВИТЕЛЬСТВ

РЕШЕНИЕ

от 28 сентября 2012 года

город Ялта

о Стратегии сотрудничества государств–участников СНГ в построении и развитии информационного общества и Плана действий по ее реализации на период до 2015 года

Совет глав правительств Содружества Независимых Государств

решил:

1. Утвердить Стратегию сотрудничества государств – участников СНГ в построении и развитии информационного общества и План действий по ее реализации на период до 2015 года (прилагаются).

2. Заинтересованным министерствам и ведомствам государств – участников СНГ, Региональному содружеству в области связи, Координационному совету государств – участников СНГ по информатизации при Региональном содружестве в области связи, заинтересованным органам отраслевого сотрудничества СНГ принять меры по реализации названных документов.

От Азербайджанской Республики

От Республики Армения

Т.Саркисян

От Республики Беларусь

От Российской Федерации

Д.Медведев

От Республики Таджикистан

А.Акилов

От Туркменистана

М.Мясникович	-----
От Республики Казахстан	От Республики Узбекистан
Заместитель Премьер-министра	-----
К.Келимбетов	
От Кыргызской Республики	От Украины
Ж.Сатыбалдиев	Н.Азаров
От Республики Молдова	

УТВЕРЖДЕНА

Решением Совета глав правительств СНГ о Стратегии сотрудничества государств – участников СНГ в построении и развитии информационного общества и Плана действий по ее реализации на период до 2015 года от 28 сентября 2012 года

СТРАТЕГИЯ

СОТРУДНИЧЕСТВА ГОСУДАРСТВ–УЧАСТНИКОВ СНГ В ПОСТРОЕНИИ И РАЗВИТИИ ИНФОРМАЦИОННОГО ОБЩЕСТВА

1. ОБЩИЕ ПОЛОЖЕНИЯ

Стратегия сотрудничества государств–участников СНГ в построении и развитии информационного общества (далее – Стратегия) представляет собой совокупность согласованных взглядов государств–участников СНГ, отражающих их общее видение путей построения информационного общества.

Настоящая Стратегия подготовлена с учетом Концепции дальнейшего развития Содружества Независимых Государств, Плана основных мероприятий по реализации Концепции дальнейшего развития СНГ, принятых Решением Совета глав государств СНГ от 5 октября 2007 года, Стратегии экономического развития Содружества Независимых Государств на период до 2020 года, утвержденной Решением Совета глав правительств СНГ от 14 ноября 2008 года, Плана мероприятий по реализации второго этапа (2012–2015 годы) Стратегии экономического развития Содружества Независимых Государств на период до 2020 года, Концепции сотрудничества государств–участников Содружества

Независимых Государств в сфере обеспечения информационной безопасности и Комплексного плана мероприятий по реализации Концепции сотрудничества государств–участников Содружества Независимых Государств в сфере обеспечения информационной безопасности на период с 2008 по 2010 год, утвержденных Решением Совета глав государств СНГ от 10 октября 2008 года.

В настоящей Стратегии учтены основные положения Окинавской хартии глобального информационного общества (Окинава, Япония, 2000 год), Декларации принципов построения информационного общества (Женева, Швейцария, 2003 год), Плана действий Тунисского обязательства (Тунис, Тунисская Республика, 2005 год), других международных документов, принятых на Всемирной встрече на высшем уровне по вопросам развития информационного общества, а также итоговых документов встречи на высшем уровне «Соединим страны СНГ» (г. Минск, Республика Беларусь, 2009 год).

В Стратегии закрепляются цель, задачи, принципы и основные направления сотрудничества государств–участников СНГ в области использования информационно-коммуникационных технологий для продвижения по пути построения и развития информационного общества.

2. СОСТОЯНИЕ РАЗВИТИЯ ИНФОРМАЦИОННО-КОММУНИКАЦИОННЫХ ТЕХНОЛОГИЙ В ГОСУДАРСТВАХ – УЧАСТНИКАХ СНГ

Развитие информационно-коммуникационных технологий (далее – ИКТ) является одним из приоритетов и необходимым условием устойчивого экономического роста и повышения качества жизни граждан.

В государствах–участниках СНГ приняты и реализуются национальные программы, направленные на формирование основ и развитие информационного общества.

Активно ведется работа по созданию национальных «электронных правительств».

Практически завершен этап оснащения органов государственной власти государств–участников СНГ современной вычислительной техникой и создания соответствующей информационно-технологической и коммуникационной инфраструктуры обеспечения их деятельности.

Достигнуты значительные успехи в распространении персональных компьютеров среди населения и доступности Интернета. Повышается уровень компьютерной грамотности; высокими темпами развиваются электронный бизнес и электронная коммерция; создается инфраструктура предоставления государственных электронных услуг.

Активизировали свою деятельность по разработке и принятию модельных законов в области ИКТ Межпарламентская Ассамблея государств–участников СНГ (МПА СНГ) и Экспертный совет МПА СНГ – Региональное содружество в области связи (ЭС МПА СНГ – РСС). Проведена определенная работа по сближению нормативных правовых актов государств–участников СНГ на основе использования модельных законов. В то же время сводные индексы развития ИКТ и сопоставления с мировыми лидерами свидетельствуют о пока еще недостаточном уровне развития отрасли ИКТ в государствах–участниках СНГ, а также о нереализованности потенциала уже существующих инфраструктур и технологий. Сохраняется «цифровое неравенство» между государствами–участниками СНГ и между регионами внутри государств.

Эффективность использования ИКТ в государствах–участниках СНГ сдерживается недостаточно высоким уровнем развития информационно-коммуникационной инфраструктуры, нехваткой квалифицированных кадров, низкой компьютерной грамотностью населения, несоответствием нормативно-правовой базы потребностям развития ИКТ.

Осуществляя стратегическую цель построения и развития информационного общества, государства–участники СНГ решают общие задачи применительно к национальным условиям и особенностям.

Повышение уровня сотрудничества в разработке и реализации совместных проектов и программ в области ИКТ, сближении национального законодательства, согласованное участие в международном информационном обмене, формировании системы международной информационной безопасности позволят государствам–участникам СНГ максимально эффективно использовать ресурсный и научно-технический потенциал для построения информационного общества.

3. ЦЕЛЬ, ЗАДАЧИ И ПРИНЦИПЫ СОТРУДНИЧЕСТВА ГОСУДАРСТВ–УЧАСТНИКОВ СНГ В ПОСТРОЕНИИ И РАЗВИТИИ ИНФОРМАЦИОННОГО ОБЩЕСТВА

Целью сотрудничества государств–участников СНГ в построении и развитии информационного общества являются объединение усилий и обеспечение эффективного взаимодействия при использовании ИКТ для дальнейшего развития национальной экономики, обеспечения безопасности и повышения благосостояния граждан.

Информационное общество характеризуется высоким уровнем развития ИКТ и их интенсивным использованием гражданами, бизнесом и органами государственной и муниципальной власти.

Основными задачами, стоящими перед государствами–участниками СНГ при построении и развитии информационного общества, являются:

формирование современной информационно-коммуникационной инфраструктуры, предоставление на ее основе качественных услуг и обеспечение высокого уровня доступности для населения информации и технологий;

повышение качества образования, медицинского обслуживания, социальной защиты населения на основе развития и использования ИКТ;

совершенствование системы государственных гарантий конституционных прав человека и гражданина в информационной сфере;

развитие национальной экономики на основе использования ИКТ;

повышение эффективности государственного управления и местного самоуправления, взаимодействия гражданского общества и бизнеса с органами государственной власти, качества и оперативности предоставления государственных услуг;

развитие науки, технологий и техники, подготовка квалифицированных кадров в сфере ИКТ;

сохранение культурного наследия, укрепление нравственных и патриотических принципов в общественном сознании, развитие системы культурного и гуманитарного просвещения;

противодействие использованию потенциала ИКТ в целях угрозы национальным интересам;

формирование общего информационного пространства государств–участников СНГ;

дальнейшее сближение национального законодательства государств–участников СНГ в сфере ИКТ;

организация трансграничного юридически значимого информационного обмена электронными документами;

создание общего рынка товаров и услуг в области ИКТ;

разработка и реализация совместных проектов и программ в области ИКТ, оказывающих эффективное воздействие на развитие экономики государств–участников СНГ;

совершенствование информационной поддержки интеграционных процессов в СНГ;

гармонизация работ, проводимых в государствах–участниках СНГ по развитию информационного общества, с деятельностью международных организаций, прежде всего МСЭ, ЮНЕСКО и др.

Основными принципами сотрудничества государств–участников СНГ в построении и развитии информационного общества являются:

разработка и проведение согласованной информационной, научно-технической, организационно-правовой и экономической политики в области ИКТ;

достижение максимальной эффективности в совместном решении проблем построения и развития информационного общества;

обеспечение каждым государством–участником СНГ на своей территории на принципах взаимности необходимых условий функционирования информационно-коммуникационных систем, являющихся предметом совместной разработки и эксплуатации в рамках реализации совместных программ и проектов;

использование преимуществ и факторов развития информационного общества для укрепления прямых экономических и интеграционных связей предприятий и организаций в сфере ИКТ по всем направлениям сотрудничества, определяемым Стратегией;

организация сотрудничества образовательных учреждений в области подготовки специалистов в сфере ИКТ, а также разработка единых требований к

такой подготовке и придание юридической силы документам об образовании, выданным в одном из государств–участников СНГ, в других государствах–участниках СНГ;

обеспечение взаимодействия национальных информационных систем и сетей в интересах создания общего информационного пространства СНГ;

обеспечение взаимного доступа к информации, на которую не установлены ограничения распространения и (или) предоставления, и расширение обмена информацией в области ИКТ;

обеспечение соблюдения прав и свобод граждан в информационной сфере и защиты персональных данных;

использование механизмов государственно-частного партнерства для реализации проектов и программ в области ИКТ;

обеспечение защиты информации с ограниченным доступом, предусмотренной национальным законодательством.

Сотрудничество государств – участников СНГ в сфере ИКТ является равноправным и взаимовыгодным с учетом национальных интересов.

Государства – участники СНГ стремятся к увеличению количества проектов и программ в области ИКТ, которые призваны служить обеспечению их суверенитета и национальных интересов.

4. ОСНОВНЫЕ НАПРАВЛЕНИЯ СОТРУДНИЧЕСТВА ГОСУДАРСТВ – УЧАСТНИКОВ СНГ В ПОСТРОЕНИИ И РАЗВИТИИ ИНФОРМАЦИОННОГО ОБЩЕСТВА

Основными направлениями сотрудничества государств–участников СНГ в построении и развитии информационного общества являются:

гармонизация законодательства и нормативно-технической базы в области ИКТ;

разработка и внедрение современных приложений ИКТ;

развитие информационно-коммуникационной инфраструктуры и создание общего информационного пространства;

совершенствование механизма взаимодействия государств–участников СНГ по развитию рынка в сфере ИКТ;

обеспечение информационной безопасности.

4.1. Гармонизация законодательства и нормативно-технической базы в области информационно-коммуникационных технологий

Государства–участники СНГ считают важнейшей задачей дальнейшее сближение национального законодательства государств–участников СНГ в области ИКТ на основе общепризнанных принципов и норм международного права.

Для совершенствования законодательства необходимо проводить на постоянной основе текущую оценку состояния правового регулирования сферы ИКТ в государствах–участниках СНГ.

Важной задачей является дальнейшее развитие и сближение нормативно-правового обеспечения процессов создания «электронного правительства», организации трансграничного электронного документооборота, оказания электронных услуг, охраны интеллектуальной собственности, защиты информации, развития электронной торговли, электронного и дистанционного обучения, телемедицины и других направлений.

Государства–участники СНГ сотрудничают в вопросах совершенствования Регламента международной электросвязи (РМЭ) и гармонизации их законодательства с учетом положений РМЭ.

Основной задачей развития информационного взаимодействия являются создание условий для взаимного информационного обмена государств–участников СНГ и формирование системы гарантий прав граждан и юридических лиц в этой области. В выполнении данной задачи следует отметить важную роль средств массовой информации, в том числе Межгосударственной телерадиокомпании «Мир».

Необходимо решить вопросы создания правовых механизмов легализации электронных документов в трансграничном пространстве и обеспечения доверия между участниками такой формы информационного взаимодействия. При трансграничном обмене одной из основных задач является обеспечение гарантий доверия к электронной цифровой подписи участника информационного обмена другого государства–участника СНГ.

Требуется гармонизировать методики сбора, обработки, хранения и защиты персональных данных.

Необходимо организовать взаимодействие и обмен опытом при разработке нормативного, методического и организационного обеспечения перехода на предоставление электронных государственных и услуг местных органов (разработка и внедрение стандартов электронных услуг, нормативных правовых актов, стандартизация межведомственного информационного взаимодействия и государственных информационных систем, используемых для оказания государственных услуг), а также оптимизировать порядок выполнения государственных полномочий для перевода их в электронный вид.

Развитие законодательства в области правовой защиты интеллектуальной собственности должно быть направлено на гармонизацию с современными тенденциями по регулированию этой сферы общественных отношений.

В области защиты информации необходимо разработать систему правовых и организационных мер, позволяющих снизить уровень правовых ограничений при сохранении необходимого уровня надежности деятельности в этой области и используемых методов и средств защиты информации.

Требуется учитывать, что если государство не имеет национального законодательства по защите информации или оно не соответствует международным стандартам, другие государства могут наложить ограничения на передачу информации в это государство.

Решение проблемы правовой защиты сделок при электронной торговле требует создания эффективного механизма использования средств электронного документооборота и аналогов собственноручной подписи (электронная цифровая подпись).

Разработка и применение единых стандартов при реализации совместных проектов государств–участников СНГ по созданию информационных систем и ресурсов должны стать ключевым направлением сотрудничества в области ИКТ.

Разработку и принятие стандартов в области ИКТ необходимо осуществлять с учетом существующих и разрабатываемых международных и региональных стандартов, в том числе ИСО, МЭК, ЕЭКООН/СЕФАКТ ООН, и наилучшей международной практики.

Важной задачей является эффективное использование потенциала Межгосударственного совета по стандартизации, метрологии и сертификации в

вопросах принятия решений о межгосударственных стандартах, выработке и принятии правил и процедур проведения совместных работ по стандартизации и сертификации в области ИКТ.

Необходимо активизировать участие в подготовке межгосударственных стандартов в области ИКТ Межгосударственного технического комитета по стандартизации «Информационные технологии» (МТК-22).

4.2. Разработка и внедрение современных приложений информационно-коммуникационных технологий

В рамках данного направления предусматривается сотрудничество в области современных приложений ИКТ: «электронное правительство», электронное и дистанционное обучение, электронное здравоохранение, развитие систем электронной торговли, создание и развитие регистров физических и юридических лиц, применение информационных и биометрических технологий в системах паспортно-визовых и иных идентификационных документов нового поколения, сохранение культурного наследия.

Повышение эффективности государственного управления на основе использования ИКТ («электронное правительство»)

Использование ИКТ в рамках модели «электронное правительство» предусматривает переход к новой форме организации деятельности органов государственной власти и местного самоуправления, качественно новый уровень оперативности и удобства получения организациями и гражданами государственных (местного самоуправления) услуг и информации о результатах деятельности органов власти.

Основными направлениями сотрудничества в этой области являются:

развитие систем электронного документооборота и технологий межведомственного информационного взаимодействия;

стремление к обеспечению совместимости стандартов хранения информации, автоматизации делопроизводства и электронного документооборота на национальном и межгосударственном уровнях;

обеспечение на основе использования ИКТ открытости в деятельности органов государственной и судебной власти и общедоступности государственных информационных ресурсов;

повышение эффективности внедрения средств ИКТ на уровне регионов;

создание условий для эффективного взаимодействия органов государственной власти с гражданами и хозяйствующими субъектами как на национальном, так и межгосударственном уровнях.

Для развития инфраструктуры электронных услуг в государствах – участниках СНГ целесообразно гармонизировать нормативно-правовую базу на основе использования Модельного закона «Об электронных государственных услугах»;

разработка и введение в действие стандартов и регламентов предоставления органами государственной власти населению, организациям и другим органам государственной власти требуемой информации;

формирование инфраструктуры обеспечения информационной безопасности электронных форм взаимодействия органов государственной власти между собой, с населением и организациями;

реализация таких необходимых инфраструктурных услуг, как электронный нотариат, официальные публикации, и других сервисов, аналогичных институтам традиционных «бумажных» форм взаимодействия.

Электронное и дистанционное обучение

Электронное и дистанционное обучение является важнейшей составляющей общего образовательного пространства СНГ.

Целью данного направления является создание в государствах – участниках СНГ совместимых национальных систем электронного и дистанционного общего и профессионального обучения с использованием мультимедийного контента.

Основными направлениями сотрудничества в области электронного и дистанционного обучения являются:

изменение всего комплекса нормативно-правового обеспечения при переходе к новым образовательным структурам;

организация управления процессом внедрения технологий дистанционного обучения;

исследование рынков дистанционного обучения и маркетинг;
оценка качества учебных процессов с использованием ИКТ;
развитие информационно-коммуникационной инфраструктуры в учреждениях образования;
развитие системы подготовки специалистов и преподавателей ИКТ и квалифицированных пользователей;
разработка дистанционных программ обучения;
развитие систем дистанционного тестирования знаний и возможности проведения экзаменов на основе безбумажных сетевых технологий;
развитие системы дистанционного обучения лиц с ограниченными возможностями;
развитие электронных образовательных интернет-ресурсов нового поколения, включая культурно-познавательные сервисы.

Электронное здравоохранение

ИКТ должны применяться в здравоохранении в целях совершенствования использования ресурсов, качественного обслуживания пациентов, индивидуального ухода за больными, а также координации деятельности систем здравоохранения.

Основными направлениями сотрудничества в области электронного здравоохранения являются:

развитие нормативно-правовой базы государств–участников СНГ, регулирующей применение ИКТ в здравоохранении, в том числе с учетом Модельного закона «О телемедицинских услугах»;

внедрение международных стандартов в сфере электронного здравоохранения в государствах–участниках СНГ;

создание совместимых национальных телемедицинских консультационно-диагностических систем государств–участников СНГ;

развитие технологий персонального мониторинга здоровья;

использование ИКТ для совершенствования доступа к услугам здравоохранения, а также предоставления гражданам более широких возможностей охраны здоровья;

создание общей информационной системы для профилактики заболеваний, их лечения, мониторинга и контроля за распространением опасных и инфекционных заболеваний;

создание на базе ИКТ сети по оказанию медицинской помощи при гуманитарных катастрофах и чрезвычайных ситуациях;

создание системы оказания услуг телемедицины населению труднодоступных районов;

создание электронного паспорта здоровья;

дистанционное обучение в системе профессионального образования и повышения квалификации персонала учреждений здравоохранения;

разработка унифицированных электронных протоколов обмена информацией о пациентах на основе международных стандартов, применяемых в сфере электронного здравоохранения.

Необходимо продолжить сближение процессов создания совместимых национальных телемедицинских систем государств–участников СНГ с последующим обеспечением их взаимодействия для общедоступного и качественного оказания медицинской помощи населению на территориях государств-участников независимо от социального положения и места жительства граждан.

Электронная торговля

Основными направлениями сотрудничества в области электронной торговли являются:

создание среды и инфраструктуры, стимулирующей развитие электронной торговли, в том числе условий для развития компаний, работающих в области электронной торговли;

расширение круга потенциальных поставщиков товаров и услуг для электронной торговли независимо от места их нахождения;

разработка защищенных и надежных приложений электронной торговли, включая электронные платежные средства, которые бы обеспечивали совершение сделок в онлайн-режиме;

создание национальных центров электронной торговли, использующих международные стандарты;

гармонизация нормативно-правовой базы государств–участников СНГ на основе использования Модельного закона «Об электронной торговле»;

создание системы электронного оформления внешнеторговых перевозок грузов, включая страхование и таможенное декларирование;

реализация Соглашения о сотрудничестве государств–участников СНГ в создании, использовании и развитии межгосударственной сети информационно-маркетинговых центров для продвижения товаров и услуг на национальные рынки от 21 мая 2010 года.

Для совершения сделок в области электронной торговли требуется обеспечить развитие национальных удостоверяющих центров электронной цифровой подписи и принять правовые акты, определяющие порядок их взаимодействия. Перспективным является направление по созданию общего центра удостоверения доверия к электронной цифровой подписи всех партнеров – участников электронных сделок.

Создание регистров физических и юридических лиц

В области создания регистров физических и юридических лиц государств–участников СНГ требуется предусмотреть возможность обмена информацией о физических и юридических лицах, информацией соответствующих кадастров и регистров, формируемых государственными органами в пределах, устанавливаемых нормами действующего законодательства государств–участников СНГ.

Необходимо создать защищенную систему трансграничного юридически значимого информационного обмена о физических и юридических лицах.

Применение информационных и биометрических технологий в системах паспортно-визовых и иных идентификационных документов нового поколения

Необходимым условием для введения в государствах–участниках СНГ паспортно-визовых и иных идентификационных документов нового поколения

является принятие национальных законодательных и иных нормативных правовых актов, определяющих:

возможность использования биометрических данных в документах, удостоверяющих личность;

меры по защите прав и свобод человека и гражданина при фиксации биометрических данных и последующей автоматизированной обработке информации о гражданах, а также принципы контроля системы хранения биометрических данных о гражданах;

полномочия, ответственность и взаимодействие органов исполнительной власти, участвующих в создании и эксплуатации информационных систем, а также изготовлении, оформлении и контроле паспортно-визовых и иных идентификационных документов нового поколения;

порядок доступа к информации, содержащейся в системе;

состав и содержание информации о гражданах, вносимой в паспортно-визовые и иные идентификационные документы нового поколения, порядок ее документирования, обработки, хранения, использования и защиты.

В целях обеспечения взаимодействия национальных информационных систем паспортно-визовых и иных идентификационных документов нового поколения на межгосударственном уровне необходима гармонизация нормативно-правовой базы государств–участников СНГ с учетом положений Модельного закона «О паспортно-визовых документах и иных идентификационных документах нового поколения».

Для решения задач в данной сфере должны быть выработаны соответствующие технические и проектные решения, методологии, стандарты, а также созданы соответствующие технические средства.

Необходимо участие специалистов из государств–участников СНГ в разработке международных стандартов и технических регламентов в сфере систем паспортно-визовых и иных идентификационных документов нового поколения и других информационных систем, использующих биометрические технологии, в том числе в работе комитетов и комиссий по вопросам информационных и биометрических технологий в составе Международной организации гражданской авиации, Международной организации по стандартизации, Международной

организации по миграции, Международной морской организации, Международной организации труда и иных международных организаций.

В целях повышения эффективности борьбы с угрозой терроризма и незаконной миграцией, а также совершенствования паспортно-визового и пограничного контроля предполагаются следующие направления сотрудничества:

создание и обеспечение взаимодействия государственных систем изготовления, оформления и контроля паспортно-визовых и иных идентификационных документов нового поколения с применением информационных и биометрических технологий;

формирование и реализация проектов и программ, содержащих мероприятия по введению в государствах–участниках СНГ паспортно-визовых и иных идентификационных документов нового поколения;

создание и применение информационных технологий идентификации личности с использованием биометрических данных;

обеспечение информационной безопасности при обработке и передаче персональных данных в соответствии с Конвенцией Совета Европы о защите физических лиц при автоматизированной обработке персональных данных от 29 января 1981 года, а также для предотвращения несанкционированного доступа к базам данных и документам, содержащим биометрические параметры;

формирование механизмов трансграничного информационного обмена при взаимодействии национальных систем паспортно-визовых и иных идентификационных документов нового поколения с учетом требований информационной безопасности;

содействие максимальному использованию существующих в государственных системах паспортно-визовых и иных идентификационных документов нового поколения наработок и лучших решений, в том числе в области технологий безопасности;

проведение обучения и информационно-разъяснительной работы с гражданами государств–участников СНГ по проблемам введения паспортно-визовых и иных идентификационных документов нового поколения и применения информационных технологий идентификации личности с использованием биометрических данных.

Сохранение культурного, исторического и научного наследия

Сотрудничество в данной области заключается в обеспечении с использованием ИКТ сохранности объектов культурного, исторического и научного наследия с одновременным увеличением проникновения объектов науки, культуры, искусства в повседневную жизнь граждан за счет оцифровки данных, развития средств обработки и предоставления удаленного доступа к цифровой информации.

Для реализации указанных задач необходимо организовать взаимодействие по следующим направлениям:

разработка обучающего цифрового мультимедийного и интерактивного контента;

развитие средств поиска информации по различным видам контента;

оцифровка объектов культурного, исторического и научного наследия;

подключение публичных библиотек, объектов науки, культуры к Интернету;

создание национальных интернет-порталов о культуре, истории и науке.

4.3. Развитие информационно-коммуникационной инфраструктуры и создание общего информационного пространства

Сотрудничество государств–участников СНГ в данной сфере заключается в содействии развитию информационно-коммуникационной инфраструктуры государств–участников СНГ, организации их взаимодействия, создании условий для универсального, повсеместного и приемлемого по цене доступа к услугам ИКТ.

Необходимо преодолеть «цифровое неравенство» между государствами–участниками СНГ в развитии информационно-коммуникационной инфраструктуры.

Основными направлениями сотрудничества в этой области являются:

создание межгосударственных информационно-коммуникационных систем, организация взаимодействия национальных информационных систем и сетей;

разработка согласованных подходов к информационному взаимодействию и обмену информацией между министерствами и ведомствами на национальном и трансграничном уровнях;

организация трансграничного информационного обмена электронными документами;

формирование трансграничного пространства доверия на основе Интернета в государствах–участниках СНГ;

формирование в государствах–участниках СНГ единой инфраструктуры межведомственного юридически значимого обмена данными в электронной форме;

разработка перечня базовых государственных информационных ресурсов и информационных сервисов в интересах общего информационного пространства государств–участников СНГ;

создание системы общественных центров доступа населения к национальным информационным ресурсам, в том числе национальной системы правовой информации;

обеспечение широкополосного доступа к Интернету, в том числе с использованием технологий спутниковой связи;

развитие инфраструктуры электронных услуг и повышение объемов, качества и доступности электронных услуг для населения и организаций;

создание и развитие информационных ресурсов, в том числе в области науки, техники, образования, здравоохранения, культуры, миграции.

4.4. Совершенствование механизмов взаимодействия государств–участников СНГ по развитию рынка в сфере информационно-коммуникационных технологий

Для развития рынка в сфере ИКТ в государствах–участниках СНГ необходимо обеспечить либерализацию условий и дальнейшее развитие взаимной торговли товарами и услугами в области ИКТ, осуществить переход к активной поддержке экспорта, основанной на международных принципах справедливой конкуренции и стимулирования развития национального производителя.

Требуются дальнейшее совершенствование и упрощение таможенных процедур при импорте высокотехнологичной продукции, принятие мер по поддержке малого и среднего предпринимательства в сфере информационно-коммуникационных технологий и услуг, решение вопросов по льготному налогообложению производителей программного обеспечения и аппаратных средств, обеспечение прозрачности и открытости конкуренции в секторе государственных закупок.

Необходимо также системно осуществлять мероприятия по поощрению международной электронной коммерции.

Одним из механизмов взаимодействия является сотрудничество в области технического регулирования, которое позволит обеспечить повышение функциональной совместимости ИКТ-продуктов и сервисов, производимых в государствах–участниках СНГ, упростит обмен данными и их совместное использование. В данном контексте имеет место определенная специфика в вопросах развития ИКТ, связанная с решением задачи взаимного признания сертификатов соответствия страны – изготовителя программных и аппаратных средств ИКТ.

Способствовать развитию рынка ИКТ может создание механизма сотрудничества между общественными организациями государств–участников СНГ в области производства и использования ИКТ (ИТ-ассоциации, союзы предприятий информационных технологий и др.).

Для продвижения продукции и услуг на пространстве СНГ требуется обеспечить информационную поддержку сотрудничества в области развития рынка ИКТ (содействие в поиске партнеров, презентация продукции и услуг, подготовка и широкое распространение информационных и аналитических материалов, организация рабочих встреч, международных форумов и т. д.).

Создание общего рынка продукции и услуг ИКТ имеет целью формирование единого рыночного пространства государств–участников СНГ в области ИКТ, базирующегося на принципах равноправия государств–участников СНГ, добросовестной конкуренции и взаимной выгоды. Необходимо создать экономическую, правовую, техническую основы для дальнейшей интеграции рынков ИКТ государств–участников СНГ.

Для успешного формирования общего рынка ИКТ требуется гармонизировать национальное законодательство, правовые и экономические условия функционирования хозяйствующих субъектов, сформировать систему государственной поддержки приоритетных направлений межгосударственного сотрудничества в целях развития общего рынка ИКТ.

4.5. Обеспечение информационной безопасности

Под информационной безопасностью понимается состояние защищенности от внешних и внутренних угроз информационной сферы, формируемой, развиваемой и используемой с учетом жизненно важных интересов личности, общества и государства.

Проблема обеспечения информационной безопасности государств–участников СНГ носит комплексный характер. Для решения этой проблемы необходимо сочетание законодательных, организационных, технологических, административных и иных мер охраны и защиты информационных ресурсов и информационно-коммуникационной инфраструктуры.

Основой обеспечения информационной безопасности государств–участников СНГ являются создание условий для обеспечения информационной безопасности отдельных государств–участников СНГ и развитие эффективного сотрудничества в этой области, в том числе с государствами, не входящими в СНГ.

Выявление угроз, обеспечение надежного противостояния, ликвидация неблагоприятных последствий нарушений защиты, регулярная оценка защищенности компонентов информационно-коммуникационной инфраструктуры, своевременная модернизация систем защиты реализуются с помощью систем обеспечения информационной безопасности информационного общества.

Решая вопросы обеспечения информационной безопасности, государства–участники СНГ руководствуются положениями Концепции сотрудничества государств–участников Содружества Независимых Государств в сфере обеспечения информационной безопасности (утверждена Решением Совета глав государств СНГ от 10 октября 2008 года).

Взаимодействие государств–участников СНГ в области информационной безопасности осуществляется по следующим основным направлениям:

защита национальных и межгосударственных информационных систем от несанкционированного доступа, утечки защищаемой информации по техническим каналам и внешнего электромагнитного воздействия;

защита баз данных и информационных ресурсов;

защита персональных данных и прав субъектов информации;

обеспечение безопасности информационных и коммуникационных технологий, сетей и систем;

создание защищенных систем межведомственного электронного документооборота;

развитие механизмов мониторинга и противодействия киберпреступности;

выявление и оперативное реагирование на случаи нарушения информационной безопасности, обмен информацией и техническими средствами борьбы с нарушениями;

формирование систем мониторинга ресурсов национальных сегментов Интернета в целях своевременного выявления угроз, а также поиска оптимальных средств их нейтрализации;

создание инфраструктуры, необходимой для внедрения электронной цифровой подписи;

создание системы страхования информационных рисков.

Эффективное обеспечение безопасности информационных систем должно определяться не только действиями органов государственного управления и реализацией правоохранительных мероприятий или технологических мер, но и формированием глобальной культуры информационной безопасности.

5. МЕХАНИЗМЫ РЕАЛИЗАЦИИ СОТРУДНИЧЕСТВА

5.1. Организационные механизмы

Сотрудничество государств–участников СНГ в построении и развитии информационного общества осуществляется на основе положений настоящей Стратегии путем систематизации и координации соответствующей деятельности уполномоченных органов государств–участников СНГ и органов СНГ.

Общее руководство и контроль реализации Стратегии осуществляет Совет глав правительств СНГ.

МПА СНГ и ЭС МПА СНГ – РСС содействуют гармонизации законодательства государств–участников СНГ в области ИКТ.

Методическое обеспечение и координация работ по тематическим направлениям настоящей Стратегии возлагаются на следующие компетентные в соответствующих вопросах органы СНГ:

Координационный совет государств–участников СНГ по информатизации при Региональном содружестве в области связи (КСИ РСС);

Региональное содружество в области связи (РСС);

Межгосударственный совет по стандартизации, метрологии и сертификации;

Межгосударственный координационный совет руководителей органов страхового надзора государств–участников СНГ;

Совет по сотрудничеству в области образования государств–участников СНГ;

Совет по сотрудничеству в области здравоохранения СНГ;

Совет по культурному сотрудничеству государств–участников СНГ;

Совет руководителей торгово-промышленных палат государств–участников СНГ;

Совет руководителей статистических служб государств–участников СНГ;

Консультативный Совет по труду, миграции и социальной защите населения государств–участников СНГ;

Совет руководителей государственных информационных агентств СНГ;

Межгосударственный совет по сотрудничеству в области периодической печати, книгоиздания, книгораспространения и полиграфии;

Совет директоров МТРК «Мир».

Для выполнения Стратегии утверждается План действий по реализации Стратегии (далее – План действий). План действий разрабатывается не реже чем раз в пять лет, согласовывается и вносится в установленном порядке на утверждение Совета глав правительств СНГ.

Ход выполнения положений Стратегии и мероприятий Плана действий регулярно рассматривается на заседаниях КСИ РСС. По результатам рассмотрения в установленном порядке доклады представляются на рассмотрение Экономического совета СНГ.

В целях содействия развитию двух- и многостороннего сотрудничества между государствами–участниками СНГ в области ИКТ, проведения анализа текущего состояния реализации Стратегии и Плана действий, содействия их выполнению в установленном порядке определяется базовая организация государств–участников СНГ, осуществляющая методическое и организационно-техническое обеспечение работ в области ИКТ.

В целях оценки реализации Стратегии используются данные мониторинга и статистического наблюдения индикаторов развития информационного общества в государствах–участниках СНГ.

Государства–участники СНГ проводят работу по совершенствованию системы статистических показателей развития информационного общества и методов их формирования.

Объективной потребностью для достижения целей Стратегии являются учет мирового опыта построения информационного общества, налаживание контактов и взаимовыгодного сотрудничества с другими региональными организациями и интеграционными объединениями.

В результате реализации основных направлений Стратегии и мероприятий Плана действий увеличится вклад ИКТ в укрепление экономического потенциала государств–участников СНГ, усиление конкурентоспособности национальной экономики, повышение уровня благосостояния и качества жизни населения.

Государства–участники СНГ выйдут на новый уровень сотрудничества и широкой кооперации в области использования ИКТ, получит развитие общий рынок продукции и услуг в сфере ИКТ.

На пространстве СНГ будет создано трансграничное пространство доверия на основе Интернета. На базе современной цифровой мультимедийной платформы будет сформирован специализированный круглосуточный информационный канал.

Существенно улучшатся показатели государств–участников СНГ в международных рейтингах в области развития информационного общества, а также по уровню доступности национальной информационно-коммуникационной инфраструктуры для субъектов информационной сферы. Сократится «цифровой разрыв» между государствами–участниками СНГ.

5.2. Правовые механизмы

Реализация Стратегии и Плана действий предусматривает конкретизацию направлений сотрудничества в области ИКТ и преемственность в использовании сложившихся отраслевых межгосударственных связей, что создаст условия для повышения результативности при решении задачи формирования информационного пространства СНГ на базе ИКТ.

Мероприятия, планируемые и реализуемые в рамках решения каждой задачи, учитывают их взаимосвязь и базируются на принятии в установленном порядке двух- и многосторонних международных правовых актов, межгосударственных программ и проектов, а также рекомендаций для субъектов хозяйственной деятельности в сфере ИКТ.

Положения Стратегии и мероприятия Плана действий являются основой для разработки международных договоров государств–участников СНГ в области ИКТ, а также программ и мероприятий в рамках КСИ РСС.

Практические мероприятия по реализации Стратегии и Плана действий осуществляются путем сотрудничества заинтересованных государств–участников СНГ в форме взаимных консультаций, координации проводимых работ, кооперации в научных исследованиях, разработке и производстве программно-технических средств ИКТ, а также путем выполнения государствами самостоятельных работ согласно принятым на себя обязательствам, в том числе в рамках национальных программ.

5.3. Финансовые механизмы

Финансирование совместных мероприятий Стратегии и Плана действий осуществляется заинтересованными государствами–участниками СНГ по договоренности в рамках финансовых средств, ежегодно предусматриваемых в национальных бюджетах уполномоченным министерствам и ведомствам на выполнение их функций, а также за счет внебюджетных источников.

Финансирование межгосударственных целевых программ государств–участников СНГ в области ИКТ осуществляется в соответствии с Порядком разработки, реализации и финансирования межгосударственных целевых программ СНГ, утвержденным Решением Совета глав правительств СНГ от 16 апреля 2004 года.

Финансирование предусматривается осуществлять исходя из заинтересованности государств–участников СНГ в конкретных мероприятиях и работах, указанных в соответствующих разделах документов.

При проведении работ необходимо широко привлекать средства инвесторов и международных финансовых структур.

Для финансирования мероприятий целесообразно использовать инвестиции предприятий и частных предпринимателей государств–участников СНГ, заинтересованных в выполнении конкретных работ.

УТВЕРЖДЕН

Решением Совета глав правительств СНГ о Стратегии сотрудничества государств–участников СНГ в построении и развитии информационного общества и Плана действий по ее реализации на период до 2015 года от 28 сентября 2012 года

ПЛАН ДЕЙСТВИЙ по реализации Стратегии сотрудничества государств–участников СНГ в построении и развитии информационного общества на период до 2015 года

Настоящий План действий включает первоочередные мероприятия по реализации Стратегии сотрудничества государств – участников СНГ в построении и развитии информационного общества, имеющие целью активизацию информационной поддержки реализуемого в рамках Содружества интеграционного взаимодействия, создание благоприятной среды для сотрудничества и формирование предпосылок для построения в государствах–участниках СНГ информационного общества.

Наименование мероприятия	Органы и организации, ответственные за организационно-техническое обеспечение мероприятия	Срок выполнения мероприятия	Орган СНГ, принимающий решение	Ожидаемые результаты
--------------------------	---	-----------------------------	--------------------------------	----------------------

1	2	3	4	5
1. Создание благоприятной среды для развития и укрепления сотрудничества в области ИКТ				
1.1. Разработка проекта глоссария терминов и определений, используемых в Стратегии сотрудничества государств–участников СНГ в построении и развитии информационного общества	Органы государственной власти государств–участников СНГ, осуществляющие руководство и координацию работ в области связи и ИКТ, рабочие органы РСС	2015 г.	Государства–участники СНГ, КСИ РСС, Исполнительный комитет СНГ	Проект глоссария основных терминов, используемых в Стратегии, одобренный на заседании КСИ РСС
1.2. Проведение Международной конференции по проблемам построения информационного общества	Органы государственной власти государств–участников СНГ, осуществляющие руководство и координацию работ в области связи и ИКТ, Совет руководителей государственных информационных агентств СНГ, Межгосударственный координационный совет МТРК «Мир», рабочие органы РСС	2014 г.	Государства–участники СНГ, КСИ РСС, Исполнительный комитет СНГ	Итоговые документы с рекомендациями по приоритетам и налаживанию межгосударственного сотрудничества в этой сфере
1.3. Подготовка доклада Совету глав правительств СНГ о ходе реализации Стратегии и Плана действий	Органы государственной власти государств–участников СНГ, осуществляющие руководство и координацию	I квартал 2013 г., I квартал 2015 г.	Государства–участники СНГ, КСИ РСС	Доклад о выполненных мероприятиях и предложения по совершенствованию сотрудничества

1	2	3	4	5
	работ в области связи и ИКТ, органы отраслевого сотрудничества СНГ, рабочие органы РСС			
1.4. Проведение анализа выполнения национальных программ государств-участников СНГ в области ИКТ	Национальные заказчики, органы государственной власти государств-участников СНГ, осуществляющие руководство и координацию работ в области связи и ИКТ, рабочие органы РСС	Ежегодно, I квартал	Государства-участники СНГ, КСИ РСС, Исполнительный комитет СНГ	Аналитическая справка и предложения по исключению дублирования решаемых проблем в рамках национальных программ
1.5. Разработка проекта Положения о базовой организации, осуществляющей методическое и организационно-техническое обеспечение работ в области ИКТ Разработка проекта Решения Совета глав правительств СНГ о базовой организации, осуществляющей методическое и организационно-техническое обеспечение работ в области ИКТ	Рабочие органы РСС, органы отраслевого сотрудничества СНГ, органы государственной власти государств-участников СНГ, осуществляющие руководство и координацию работ в области связи и ИКТ Исполнительный комитет СНГ	2012 г. 2012 г.	Государства-участники СНГ, КСИ РСС, Исполнительный комитет СНГ	Проекты Положения и Решения

1	2	3	4	5
1.6. Проведение переговоров с представителями международных организаций и инвесторами о привлечении инвестиций для реализации Стратегии и Плана действий	Органы государственной власти государств–участников СНГ, осуществляющие руководство и координацию работ в области связи и ИКТ	В течение всего периода реализации Стратегии и Плана действий	Государства–участники СНГ, КСИ РСС	Соглашения, договоры, протоколы о сотрудничестве
1.7. Разработка предложений о создании системы информационно-технологической поддержки деятельности Координационного совета государств–участников СНГ по информатизации	Рабочие органы РСС	2012 г.	КСИ РСС	Предложения по созданию системы информационно-технологической поддержки деятельности КСИ РСС
1.8. Организация обмена опытом по внедрению ИКТ для построения информационного общества в государствах–участниках СНГ, включая вопросы развития национальных сегментов Интернета и правового регулирования деятельности средств массовой информации в Интернете	Органы государственной власти государств–участников СНГ, осуществляющие руководство и координацию работ в области связи и ИКТ, Совет руководителей государственных информационных агентств СНГ, Межгосударственный координационный совет МТРК «Мир», органы отраслевого сотрудничества СНГ, рабочие органы РСС	В течение всего периода реализации Стратегии и Плана действий	Государства–участники СНГ, РСС, КСИ РСС	Организация конференций, выставок, презентаций, научно-практических семинаров для специалистов государств Содружества по проблемам построения информационного общества
1.9. Совершенствование	Органы государственной	В течение	Государства–	Освещение в средствах

1	2	3	4	5
информационной поддержки интеграционных процессов в СНГ	власти государств–участников СНГ, осуществляющие руководство и координацию работ в области связи ИКТ и СМИ, Совет руководителей государственных информационных агентств СНГ, Межгосударственный координационный совет МТРК «Мир»	всего периода реализации Стратегии и Плана действий	участники СНГ, КСИ РСС	массовой информации результатов сотрудничества в построении информационного общества, работ в области ИКТ
1.10. Сотрудничество по вопросам интернационализации управления Интернетом. Разработка проекта Плана совместных мероприятий по продвижению позиции государств–участников СНГ на международных форумах	Органы государственной власти государств–участников СНГ, осуществляющие руководство и координацию работ в области связи и ИКТ, рабочие органы РСС	В течение всего периода реализации Стратегии и Плана действий 2012 г.	Государства–участники СНГ, РСС, КСИ РСС	Совместные действия в международных организациях и на форумах. Проект Плана совместных мероприятий, одобренный РСС, КСИ РСС
1.11. Обмен опытом по внедрению кириллического домена	Заинтересованные органы государственной власти государств–участников СНГ, осуществляющие руководство и координацию работ в области связи и ИКТ, рабочие органы РСС	В течение всего периода реализации Стратегии и Плана действий	Государства–участники СНГ, РСС, КСИ РСС	Внедрение кириллического домена в заинтересованных государствах–участниках СНГ
1.12. Развитие информационного наполнения сайтов органов государственной власти государств–участников СНГ,	Органы государственной власти государств–участников СНГ, осуществляющие руководство и координацию работ в	2012–2015 гг.	Государства–участники СНГ, РСС, КСИ РСС	Рекомендации по улучшению и сближению информационного наполнения сайтов.

1	2	3	4	5
осуществляющих руководство и координацию работ в области связи и ИКТ	области связи и ИКТ, рабочие органы РСС			Повышение уровня информационного наполнения сайтов
1.13. Создание и обеспечение непрерывного функционирования информационного интернет-портала СНГ «Информационное общество»	Исполнительный комитет СНГ, высшие органы и заинтересованные органы отраслевого сотрудничества СНГ	2012–2015 гг.	Исполнительный комитет СНГ	Развитие оперативного и объективного средства доведения до общественности политики государств – участников СНГ
1.14. Проведение мониторинга и статистического наблюдения индикаторов развития информационного общества в государствах–участниках СНГ. Представление результатов мониторинга в международные организации, осуществляющие статистическое наблюдение в области ИКТ	Органы государственной власти государств–участников СНГ, осуществляющие руководство и координацию работ в области статистики, связи, ИКТ и рабочие органы РСС	Ежегодно	КСИ РСС, РСС, Совет руководителей статистических служб государств–участников СНГ	Отчеты о состоянии развития информационного общества в государствах–участниках СНГ на основе унифицированных индикаторов
1.15. Совершенствование системы статистических показателей развития информационного общества и методов их формирования. Продвижение позиции государств–участников СНГ по данному вопросу в	Органы государственной власти государств–участников СНГ, осуществляющие руководство и координацию работ в области статистики, связи, ИКТ и рабочие органы РСС	В течение всего периода реализации Стратегии и Плана действий	КСИ РСС, РСС, Совет руководителей статистических служб государств–участников СНГ	Одобрены на заседании КСИ РСС предложения. Совместные действия в международных организациях, осуществляющих статистическое наблюдение в области ИКТ

1	2	3	4	5
международных организациях, осуществляющих статистическое наблюдение в области ИКТ				
1.16. Подготовка предложений об организации выпуска периодического информационно-аналитического издания Содружества Независимых Государств «Информационное общество»	Органы государственной власти государств-участников СНГ, осуществляющие руководство и координацию работ в области связи и ИКТ, рабочие органы РСС	2012 г.	Совет руководителей государственных информационных агентств СНГ, КСИ РСС, Межгосударственный совет по сотрудничеству в области периодической печати, книгоиздания, книгораспространения и полиграфии	Одобрены на заседании КСИ РСС предложения
1.17. Организация обсуждения принципов и механизмов использования государственно-частного партнерства в развитии интернет-ресурсов, предложения	Органы государственной власти государств-участников СНГ, осуществляющие руководство и координацию работ в области связи и ИКТ, рабочие органы РСС	2012–2014 гг.	Государства-участники СНГ, КСИ РСС	Доклады на заседаниях КСИ РСС Одобрены на заседании КСИ РСС предложения

1	2	3	4	5
2. Гармонизация законодательства и нормативно-технической базы в области ИКТ				
2.1. Проведение анализа национального законодательства, а также международных нормативных правовых актов в области ИКТ, включая РМЭ, в целях их гармонизации	Органы государственной власти государств-участников СНГ, осуществляющие руководство и координацию работ в области связи и ИКТ, рабочие органы РСС, Межгосударственный координационный совет по научно-технической информации государств-участников СНГ (МКС НТИ)	IV квартал 2012 г., IV квартал 2014 г.	ЭС МПА СНГ – РСС, КСИ РСС	Аналитическая справка с рекомендациями
2.2. Подготовка предложений о разработке проектов модельных законов в области ИКТ	Органы государственной власти государств-участников СНГ, осуществляющие руководство и координацию работ в области связи и ИКТ, рабочие органы РСС, МКС НТИ	II квартал 2013 г.	ЭС МПА СНГ – РСС, КСИ РСС	Обращение в МПА СНГ с перечнем конкретных модельных законодательных актов и обоснованием необходимости сближения законодательства в данной сфере
2.3. Разработка проектов модельных законов в области ИКТ, а именно: «Модельный информационный кодекс для государств-участников СНГ» «О технопарках»; «Об электронном документе»; «Об	МПА СНГ, ЭС МПА СНГ – РСС, КСИ СНГ, рабочие органы РСС, МКС НТИ	2012–2015 гг.	МПА СНГ, ЭС МПА СНГ – РСС	Совершенствование и развитие нормативно-правовой базы СНГ в области ИКТ

1	2	3	4	5
электронном правительстве»; «О трансграничном информационном обмене электронными документами»; «О межгосударственном обмене отправлениями специальной связи»				
2.4. Проведение анализа стандартов, принимаемых в государствах – участниках СНГ, а также международных стандартов в области ИКТ	Органы государственной власти государств–участников СНГ, осуществляющие руководство и координацию работ в области связи и ИКТ, органы отраслевого сотрудничества СНГ, Межгосударственный технический комитет по стандартизации «Информационные технологии» (МТК-22), рабочие органы РСС	II квартал 2012 г., IV квартал 2014 г.	Межгосударственный совет по стандартизации метрологии и сертификации (МГС), КСИ РСС	Аналитическая справка с рекомендациями
2.5. Подготовка проекта Межгосударственной программы стандартизации в области ИКТ на 2015–2020 годы	Органы государственной власти государств–участников СНГ, осуществляющие руководство и координацию работ в области стандартизации, связи, ИКТ, органы отраслевого сотрудничества СНГ, МТК-22, рабочие органы РСС	2012–2015 гг.	МГС, КСИ РСС	Межгосударственная программа стандартизации

1	2	3	4	5
2.6. Разработка проектов межгосударственных стандартов в области ИКТ	Органы государственной власти государств–участников СНГ, осуществляющие руководство и координацию работ в области стандартизации, связи, ИКТ, органы отраслевого сотрудничества СНГ, МТК-22, рабочие органы РСС	В течение всего периода реализации Стратегии и Плана действий	МГС, КСИ РСС	Разработанные и принятые межгосударственные стандарты
2.7. Организация размещения на сайте РСС перечней и текстов нормативных правовых актов государств–участников СНГ, национальных, межгосударственных и международных стандартов в области ИКТ и международных договоров в сфере ИКТ, участниками которых являются государства–участники СНГ	Органы государственной власти государств–участников СНГ, осуществляющие руководство и координацию работ в области стандартизации, связи, ИКТ, рабочие органы РСС	2012–2015 гг.	РСС, КСИ РСС, Исполком РСС	Информационно наполненный и обновляемый сайт РСС
3. Сотрудничество в разработке современных направлений применения ИКТ и в развитии информационно-телекоммуникационной инфраструктуры государств–участников СНГ				
3.1. Обмен опытом по вопросам внедрения конкретных приложений ИКТ, в том числе в рамках взаимодействия органов государственной власти государств–участников СНГ, осуществляющих	Органы государственной власти государств–участников СНГ, осуществляющие руководство и координацию работ в области связи и ИКТ, рабочие органы РСС	В течение всего периода реализации Стратегии и Плана действий	РСС, КСИ РСС	Рассмотрение вопросов на заседаниях РСС, КСИ СНГ, рабочих органов РСС. Принятие рекомендаций

1	2	3	4	5
руководство и координацию работ в области связи и ИКТ				
3.2. Реализация Соглашения о сотрудничестве государств–участников СНГ в создании, использовании и развитии межгосударственной сети информационно-маркетинговых центров для продвижения товаров и услуг на национальные рынки от 21 мая 2010 года	Уполномоченные органы государств–участников СНГ, рабочая группа по развитию информационно-маркетинговых центров, рабочие органы РСС, Совет руководителей торгово-промышленных палат государств – участников СНГ	В течение всего периода реализации Стратегии и Плана действий	Государства–участники СНГ, Исполнительный комитет СНГ, КСИ РСС	Действующая межгосударственная сеть информационно-маркетинговых центров для продвижения товаров и услуг на национальные рынки государств–участников СНГ
3.3. Подготовка предложений о сотрудничестве государств Содружества в создании глобальной среды для обмена знаниями по применению ИКТ на пространстве СНГ	Органы государственной власти государств–участников СНГ, осуществляющие руководство и координацию работ в области связи и ИКТ, рабочие органы РСС	2012 г.	Совет по сотрудничеству в области образования государств–участников СНГ, КСИ РСС	Одобренные на заседании КСИ РСС предложения по сотрудничеству
3.4. Выполнение Плана взаимодействия государств–участников СНГ по расширению применения дистанционных образовательных технологий на период до 2012 года (Решение Совета глав правительств СНГ от 20 ноября 2009 года)	Органы государственной власти государств–участников СНГ, осуществляющие руководство и координацию работ в области образования, связи, ИКТ и стандартизации, рабочие органы РСС	2012 г.	Государства–участники СНГ, Совет по сотрудничеству в области образования государств – участников СНГ, КСИ РСС, Исполнительный комитет СНГ	Выполненные мероприятия Плана

1	2	3	4	5
3.5. Разработка проекта Концепции развития электронного обучения (включая дистанционное) в учебных заведениях государств–участников СНГ для реализации задач формирования информационного общества	Органы государственной власти государств–участников СНГ, осуществляющие руководство и координацию работ в области образования, связи, ИКТ и стандартизации, рабочие органы РСС	2012 г.	Государства–участники СНГ, Совет по сотрудничеству в области образования государств – участников СНГ, КСИ РСС, Исполнительный комитет СНГ	Проект Концепции
3.6. Подготовка предложений о сотрудничестве государств – участников СНГ в переводе библиотечных фондов в электронный вид и по обеспечению доступа к электронным библиотечным фондам с использованием Интернета	Органы государственной власти государств–участников СНГ, осуществляющие руководство и координацию работ в области культуры и информации, связи, ИКТ и стандартизации, рабочие органы РСС	2013 г.	Совет по культурному сотрудничеству государств – участников СНГ, КСИ РСС	Одобрены на заседании КСИ РСС предложения по сотрудничеству
3.7. Подготовка плана проведения международных олимпиад среди школьников по ИКТ, организации обмена студентами и преподавателями, унификации учебно-методических комплексов и квалификационных требований по ИКТ-	Органы государственной власти государств–участников СНГ, осуществляющие руководство и координацию работ в области образования, связи и ИКТ, органы отраслевого сотрудничества СНГ, рабочие органы РСС	2012 г.	Государства–участники СНГ, Совет по сотрудничеству в области образования государств – участников СНГ, КСИ РСС,	Проект Плана, одобренный на заседании КСИ РСС

1	2	3	4	5
специальностям, а также мероприятий по стимулированию научно-исследовательских работ в образовательных учреждениях			Исполнительный комитет СНГ	
3.8. Подготовка предложений о создании национальных инфраструктур спутникового широкополосного доступа к Интернету на базе российской спутниковой системы высокоскоростного доступа в Ка-диапазоне (РСС-ВСД)	Органы государственной власти государств–участников СНГ, осуществляющие руководство и координацию работ в области национальной безопасности, информационной безопасности связи, ИКТ, рабочие органы РСС	2012 г.	Государства–участники СНГ, КСИ РСС	Одобрены на заседании КСИ РСС предложения по сотрудничеству
3.9. Проведение инвентаризации действующей в государствах–участниках СНГ нормативно-правовой базы по вопросам оказания телемедицинских услуг	Органы государственной власти государств–участников СНГ, осуществляющие руководство и координацию работ в области здравоохранения, связи и ИКТ, рабочие органы РСС	2012 г.	Совет по сотрудничеству в области здравоохранения СНГ, КСИ РСС	Аналитическая справка с рекомендациями
3.10. Разработка проекта Концепции развития телемедицинских услуг на основе информационно-коммуникационных технологий, в том числе создания «электронных паспортов здоровья»	Органы государственной власти государств–участников СНГ, осуществляющие руководство и координацию работ в области здравоохранения, связи, ИКТ, рабочие органы РСС	2013 г.	Государства–участники СНГ, Совет по сотрудничеству в области здравоохранения СНГ, КСИ РСС, Исполнительный комитет СНГ	Проект Концепции

1	2	3	4	5
3.11. Разработка проекта Стратегии развития телемедицинских услуг на основе ИКТ	Органы государственной власти государств–участников СНГ, осуществляющие руководство и координацию работ в области здравоохранения, связи, ИКТ, рабочие органы РСС	2015 г.	Государства–участники СНГ, Совет по сотрудничеству в области здравоохранения СНГ, КСИ РСС, Исполнительный комитет СНГ	Проект Стратегии
3.12. Разработка унифицированных электронных протоколов обмена информацией о пациентах на основе международных стандартов, применяемых в сфере электронного здравоохранения	Органы государственной власти государств–участников СНГ, осуществляющие руководство и координацию работ в области здравоохранения, связи, ИКТ, рабочие органы РСС	2015 г.	Государства–участники СНГ, Совет по сотрудничеству в области здравоохранения СНГ, КСИ РСС, Исполнительный комитет СНГ	Проект унифицированного электронного протокола обмена информацией
3.13. Реализация Соглашения о сотрудничестве в создании государственных информационных систем паспортно-визовых документов нового поколения и дальнейшем их развитии и использовании в государствах–участниках СНГ от 14 ноября 2008 года	Рабочая группа высокого уровня по внедрению паспортно-визовых документов нового поколения (РГВУ ПВДНП), компетентные органы государств–участников СНГ, рабочие органы РСС	В течение всего периода реализации Стратегии и Плана действий	Государства–участники СНГ, КСИ РСС, Исполнительный комитет СНГ	Действующие национальные совместимые информационные системы паспортно-визовых документов нового поколения

1	2	3	4	5
3.14. Организация взаимного тестирования паспортно-визовых документов нового поколения в государствах–участниках СНГ	РГВУ ПВДНП, компетентные органы государств–участников СНГ, рабочие органы РСС	2012–2015 гг.	Государства–участники СНГ, КСИ РСС	Ежегодные аналитические справки
3.15. Обмен опытом по обеспечению информационной безопасности при обработке и передаче персональных данных в соответствии с Конвенцией Совета Европы о защите физических лиц при автоматизированной обработке персональных данных от 29 января 1981 года, а также для предотвращения несанкционированного доступа к базам данных и документам, содержащим биометрические параметры, в том числе в формате межгосударственного информационного взаимодействия	РГВУ ПВДНП, компетентные органы государств–участников СНГ, органы государственной власти государств–участников СНГ, осуществляющие руководство и координацию работ в области информационной безопасности, связи, ИКТ, рабочие органы РСС	В течение всего периода реализации Стратегии и Плана действий	Государства–участники СНГ, КСИ РСС	Рассмотрение вопросов на заседаниях КСИ СНГ, рабочих органов РСС. Принятие рекомендаций
3.16. Обмен опытом по вопросам разработки и использования информационных технологий, технологий полиграфической защиты, биометрических технологий, а также защиты	РГВУ ПВДНП, компетентные органы государств–участников СНГ, органы государственной власти государств–участников СНГ, осуществляющие руководство и координацию	В течение всего периода реализации Стратегии и Плана	Государства–участники СНГ, КСИ РСС	Использование технологий при создании в государствах – участниках СНГ паспортно-визовых документов нового поколения

1	2	3	4	5
информации	работ в области связи и ИКТ, рабочие органы РСС	действий		
3.17. Организация информационного обмена данными, в том числе персонального характера, при решении задач миграционного и пограничного контроля	Компетентные органы государств–участников СНГ, РГВУ ПВДНП	В течение всего периода реализации Стратегии и Плана действий	Государства–участники СНГ, КСИ РСС, Консультативный Совет по труду, миграции и социальной защите населения государств–участников СНГ	Повышение эффективности при решении задач миграционного и пограничного контроля
3.18. Подготовка предложений о сотрудничестве в области использования ИКТ для сохранения культурного, исторического и научного наследия	Органы государственной власти государств–участников СНГ, осуществляющие руководство и координацию работ в области информации и культуры, связи, ИКТ, рабочие органы РСС	2012 г.	Государства–участники СНГ, Совет по культурному сотрудничеству государств – участников СНГ, КСИ РСС	Одобрены на заседании КСИ РСС предложения по сотрудничеству
3.19. Разработка проекта Концепции сотрудничества государств–участников СНГ в области использования ИКТ для сохранения культурного, исторического и научного наследия	Органы государственной власти государств–участников СНГ, осуществляющие руководство и координацию работ в области информации и культуры, связи, ИКТ, рабочие органы РСС	2013 г.	Государства–участники СНГ, Совет по культурному сотрудничеству государств – участников СНГ, КСИ РСС, Исполнительный	Проект Концепции

1	2	3	4	5
			комитет СНГ	
3.20. Организация сотрудничества регионов государств–участников СНГ в области информационно-коммуникационных технологий	Органы исполнительной власти регионов, органы государственной власти государств–участников СНГ, осуществляющие руководство и координацию работ в области связи и ИКТ, рабочие органы РСС	В течение всего периода реализации Стратегии и Плана действий	Государства–участники СНГ, КСИ РСС, Исполнительный комитет СНГ	Соглашения о сотрудничестве
4. Совершенствование механизма взаимодействия государств–участников СНГ по развитию рынка в сфере ИКТ				
4.1. Подготовка проекта Концепции формирования общего рынка ИКТ государств–участников СНГ	Органы государственной власти государств–участников СНГ, осуществляющие руководство и координацию работ в области экономики и торговли, связи, ИКТ, заинтересованные органы отраслевого сотрудничества СНГ, рабочие органы РСС	2012 г.	Государства–участники СНГ, Экономический совет СНГ, Консультативный совет по поддержке и развитию малого и среднего предпринимательства в государствах – участниках СНГ, КСИ РСС, Исполнительный комитет СНГ	Проект Концепции
4.2. Подготовка проекта Соглашения о формировании общего рынка ИКТ	Органы государственной власти государств–участников СНГ, осуществляющие	II квартал 2013 г.	Государства–участники СНГ, Экономический	Проект Соглашения

1	2	3	4	5
государств–участников Содружества Независимых Государств	руководство и координацию работ в области экономики и торговли, связи, ИКТ, заинтересованные органы отраслевого сотрудничества СНГ, рабочие органы РСС		совет СНГ, Консультативный совет по поддержке и развитию малого и среднего предпринимательства в государствах – участниках СНГ, КСИ РСС, Исполнительный комитет СНГ	
4.3. Подготовка проекта Протокола об этапах формирования общего рынка ИКТ государств–участников СНГ	Органы государственной власти государств–участников СНГ, осуществляющие руководство и координацию работ в области экономики и торговли, связи, ИКТ, заинтересованные органы отраслевого сотрудничества СНГ, рабочие органы РСС	2013 г.	Государства–участники СНГ, Консультативный совет по поддержке и развитию малого и среднего предпринимательства в государствах – участниках СНГ, КСИ РСС, Исполнительный комитет СНГ	Проект Протокола

1	2	3	4	5
<p>4.4. Разработка рекомендаций и создание пилотного фрагмента информационно-коммуникационной подсистемы поддержки защищенных удаленных розничных платежей и управления банковскими счетами на основе беспроводных сетей связи</p>	<p>Заинтересованные органы государственной власти государств–участников СНГ, рабочие органы РСС</p>	<p>2013 г.</p>	<p>Государства–участники СНГ, КСИ РСС</p>	<p>Действующий пилотный фрагмент подсистемы</p>
<p>4.5. Подготовка проекта Соглашения о разработке и создании единой базы данных о товарах и услугах в государствах–участниках СНГ</p>	<p>Органы государственной власти государств–участников СНГ, осуществляющие руководство и координацию работ в области экономики и торговли, связи, ИКТ, рабочие органы РСС, Совет руководителей торгово-промышленных палат государств – участников СНГ</p>	<p>2012 г.</p>	<p>Государства–участники СНГ, КСИ РСС, Исполнительный комитет СНГ</p>	<p>Одобренный на заседании КСИ РСС проект Соглашения</p>

1	2	3	4	5
<p>4.6. Подготовка предложений об информационной поддержке сотрудничества в области развития рынка ИКТ (содействие в поиске партнеров, презентация продуктов и услуг, подготовка и широкое распространение информационных и аналитических материалов, организация рабочих встреч, международных форумов)</p>	<p>Органы государственной власти государств-участников СНГ, осуществляющие руководство и координацию работ в области экономики и торговли, связи, ИКТ, рабочие органы РСС</p>	<p>2012 г.</p>	<p>Консультативный совет по поддержке и развитию малого и среднего предпринимательства в государствах – участниках СНГ, Совет руководителей торгово-промышленных палат СНГ, Совет руководителей государственных информационных агентств СНГ, КСИ РСС, Межгосударственный координационный совет МТРК «Мир»</p>	<p>Одобрены на заседании КСИ РСС предложения по информационной поддержке</p>

1	2	3	4	5
4.7. Создание механизма сотрудничества между общественными организациями государств–участников СНГ в области производства и использования ИКТ (ИТ-ассоциации, союзы предприятий информационных технологий)	Органы государственной власти государств–участников СНГ, осуществляющие руководство и координацию работ в области экономики и торговли, связи, ИКТ, рабочие органы РСС	В течение всего периода реализации Стратегии и Плана действий	Государства–участники СНГ, Совет руководителей торгово-промышленных палат государств – участников СНГ, КСИ РСС	Соглашения о сотрудничестве ИТ-ассоциаций государств–участников СНГ
5. Обеспечение информационной безопасности				
5.1. Подготовка аналитического доклада Совету глав правительств СНГ о текущем состоянии, проблемах и первоочередных задачах обеспечения информационной безопасности в СНГ	Органы государственной власти государств–участников СНГ, осуществляющие руководство и координацию работ в области информационной безопасности, связи, ИКТ, рабочие органы РСС, базовая организация государств–участников СНГ по информационной безопасности	2014 г.	Государства–участники СНГ, КСИ РСС, Исполнительный комитет СНГ	Аналитический доклад
5.2. Решение вопроса о принципах создания Единого центра по обеспечению безопасности в киберпространстве и Трансграничного пространства доверия на основе Интернета в государствах–участниках	Органы государственной власти государств–участников СНГ, осуществляющие руководство и координацию работ в области связи, ИКТ и информационной безопасности, рабочие органы РСС, базовая организация госу-	2012 г.	Государства–участники СНГ, КСИ РСС, Исполнительный комитет СНГ	Решение КСИ РСС. Создание Единого центра и формирование Трансграничного пространства доверия

1	2	3	4	5
СНГ и других заинтересованных государствах. Создание и развитие Единого центра и Трансграничного пространства доверия	дарств – участников СНГ по информационной безопасности	2012–2015 гг.		
5.3. Подготовка предложений о взаимодействии систем мониторинга ресурсов национальных сегментов Интернета государств–участников СНГ в целях своевременного выявления проблем и угроз, а также поиска оптимальных средств их решения и нейтрализации	Органы государственной власти государств–участников СНГ, осуществляющие руководство и координацию работ в области информационной безопасности, связи, ИКТ, компетентные органы государств–участников СНГ, рабочие органы РСС, базовая организация государств–участников СНГ по информационной безопасности	2012 г.	Государства–участники СНГ, КСИ РСС, Исполнительный комитет СНГ	Одобрены на заседании КСИ РСС предложения
5.4. Подготовка проекта Соглашения о порядке признания юридической значимости электронных документов в международном информационном обмене между государствами–участниками СНГ	Органы государственной власти государств–участников СНГ, осуществляющие руководство и координацию работ в области информационной безопасности, связи, ИКТ, рабочие органы РСС, базовая организация государств–участников СНГ по информационной безопасности	2012 г.	Государства–участники СНГ, КСИ РСС, Исполнительный комитет СНГ	Проект Соглашения

1	2	3	4	5
5.5. Подготовка предложений о создании инфраструктуры аудита безопасности межгосударственных информационных систем и электронных информационных ресурсов	Органы государственной власти государств–участников СНГ, осуществляющие руководство и координацию работ в области информационной безопасности, связи, ИКТ, рабочие органы РСС, базовая организация государств–участников СНГ по информационной безопасности	2013 г.	КСИ РСС	Одобрены на заседании КСИ РСС предложения по сотрудничеству
5.6. Подготовка предложений об использовании ИКТ-изделий, содержащих криптографические функции, и регулировании их импорта/экспорта	Органы государственной власти государств–участников СНГ, осуществляющие руководство и координацию работ в области информационной безопасности, связи, ИКТ, компетентные органы государств–участников СНГ, рабочие органы РСС, базовая организация государств–участников СНГ по информационной безопасности	2012 г.	КСИ РСС, Исполнительный комитет СНГ	Одобрены на заседании КСИ РСС предложения
5.7. Разработка проекта документа «Требования к служебным носителям для защиты персональных данных»	Органы государственной власти государств–участников СНГ, осуществляющие руководство и координацию работ в области	2013 г.	КСИ РСС	Одобрены на заседании КСИ РСС проект документа

1	2	3	4	5
	информационной безопасности, связи, ИКТ, компетентные органы государств–участников СНГ, рабочие органы РСС, базовая организация государств–участников СНГ по информационной безопасности			
5.8. Подготовка проекта Концепции сотрудничества государств–участников СНГ в создании системы страхования информационных рисков	Органы государственной власти государств–участников СНГ, осуществляющие руководство и координацию работ в области связи и ИКТ, компетентные органы государств–участников СНГ, рабочие органы РСС, базовая организация государств–участников СНГ по информационной безопасности	2014 г.	Государства–участники СНГ, Межгосударственный координационный совет руководителей органов страхового надзора государств–участников СНГ, КСИ РСС, Исполнительный комитет СНГ	Проект Концепции

**Ожидаемые показатели результатов выполнения
Плана действий по реализации Стратегии сотрудничества
государств–участников СНГ в построении и развитии
информационного общества на период до 2015 года**

По результатам реализации мероприятий Плана действий в увязке с выполнением национальных программ в области ИКТ можно ожидать следующие количественные показатели развития сферы ИКТ в государствах–участниках СНГ:

превращение ИКТ в одну из ведущих отраслей экономики с долей в валовом внутреннем продукте (ВВП) не менее 4 %;

обеспечение темпов роста рынка ИКТ, превышающих среднегодовые показатели роста национальной экономики в 2–3 раза;

рост объема услуг связи по сравнению с 2010 годом более чем в 1,5 раза;

место государств–участников СНГ в международных рейтингах в области развития информационного общества:

по индексу готовности к сетевому обществу «Networked Readiness Index» продвижение не менее чем на 15 позиций;

по индексу развития «электронного правительства» (EGovernment Readiness Index) продвижение не менее чем на 15 позиций;

в международных рейтингах по уровню доступности национальной информационной и телекоммуникационной инфраструктуры для субъектов информационной сферы (индекс развития ИКТ (The ICT Development Index)) продвижение не менее чем на 20 позиций;

сокращение различий между государствами – участниками СНГ по интегральным показателям информационного развития не менее чем на 150 %;

уровень удовлетворенности пользователей Интернета качеством предоставления государственных услуг Интернета – не менее 50 %;

уровень использования линий широкополосного доступа на 100 человек населения за счет всех технологий – не менее 30 %;

доля государственных услуг, по которым обеспечена возможность для заявителей предоставлять необходимые заявления в электронном виде и получать результат государственной услуги в электронном виде, – не менее 70 %;

доля национальных товаров и услуг в объеме внутреннего рынка информационных и телекоммуникационных технологий – не менее 30 %.

ПОСТАНОВЛЕНИЕ МЕЖПАРЛАМЕНТСКОЙ АССАМБЛЕИ
ГОСУДАРСТВ-УЧАСТНИКОВ СОДРУЖЕСТВА НЕЗАВИСИМЫХ
ГОСУДАРСТВ

26 марта 2002 г. № 19-7

г.Санкт-Петербург

**О МОДЕЛЬНОМ ЗАКОНЕ "О МЕЖДУНАРОДНОМ
ИНФОРМАЦИОННОМ ОБМЕНЕ"**

Рассмотрев представленный Постоянной комиссией МПА по культуре, информации, туризму и спорту проект модельного закона "О международном информационном обмене", Межпарламентская Ассамблея постановляет:

1. Принять модельный закон "О международном информационном обмене" (прилагается).
2. Направить указанный модельный закон в парламенты государств-участников Межпарламентской Ассамблеи и рекомендовать его для использования в национальных законодательствах.

Председатель Совета Ассамблеи

С.М.МИРОНОВ

Принят на девятнадцатом пленарном заседании Межпарламентской Ассамблеи государств участников СНГ (постановление № 19-7 от 26 марта 2002 года)

МОДЕЛЬНЫЙ ЗАКОН

О международном информационном обмене

Глава 1. ОБЩИЕ ПОЛОЖЕНИЯ

Статья 1. Цели и сфера действия настоящего Закона

1. Цели настоящего Закона - создание условий для эффективного участия стран СНГ в международном информационном обмене в рамках единого мирового информационного пространства, защита их интересов при международном информационном обмене, защита интересов, прав и свобод физических и юридических лиц при международном информационном обмене.

2. Международный обмен конфиденциальной информацией, массовой информацией осуществляется в порядке, устанавливаемом национальным законодательством.

Статья 2. Термины, используемые в настоящем Законе, и их определения

Документированная информация (документ) - зафиксированная на материальном носителе информация с реквизитами, позволяющими ее идентифицировать.

Конфиденциальная информация - документированная информация, доступ к которой ограничивается в соответствии с законодательством.

Массовая информация - предназначенные для неограниченного круга лиц печатные, аудиосообщения, аудиовизуальные и иные сообщения и материалы.

Информационные ресурсы - отдельные документы и отдельные массивы документов, документы и массивы документов в информационных системах (библиотеках, архивах, фондах, банках данных, других видах информационных систем).

Информационные продукты (продукция) - документированная информация, подготовленная в соответствии с потребностями пользователей и предназначенная или применяемая для удовлетворения потребностей пользователей.

Информационные услуги - действия субъектов (собственников и владельцев) по обеспечению пользователей информационными продуктами.

Собственник документированной информации, информационных ресурсов, информационных продуктов и (или) средств международного информационного обмена - субъект, реализующий полномочия владения, пользования, распоряжения указанными объектами в объеме, устанавливаемом законом.

Владелец документированной информации, информационных ресурсов, информационных продуктов и (или) средств международного информационного обмена - субъект, реализующий полномочия владения, пользования и распоряжения указанными объектами в объеме, устанавливаемом собственником.

Пользователь (потребитель) информации, средств международного информационного обмена (далее - пользователь) - субъект, обращающийся к собственнику или владельцу за получением необходимых ему информационных продуктов или возможности использования средств международного информационного обмена и пользующийся ими.

Информационные процессы - процессы создания, сбора, обработки, накопления, хранения, поиска, распространения и потребления информации.

Международный информационный обмен - передача и получение информационных продуктов, а также оказание информационных услуг через государственную границу, в том числе с использованием глобальных информационных сетей.

Средства международного информационного обмена – информационные системы, сети, в том числе глобальные, и сети связи, используемые при международном информационном обмене.

Информационная сфера (среда) - сфера деятельности субъектов, связанная с созданием, преобразованием и потреблением информации.

Информационная безопасность - состояние защищенности информационной среды общества, обеспечивающее ее формирование, использование и развитие в интересах граждан, организаций, государства.

Информационная сеть - совокупность информационных систем, взаимодействующих друг с другом по каналам связи.

Глобальная информационная сеть - информационная сеть, обеспечивающая взаимодействие информационных сетей, расположенных в разных странах.

Статья 3. Объекты и субъекты международного информационного обмена

1. Объекты международного информационного обмена - это документированная информация, информационные ресурсы, информационные продукты, информационные услуги, средства международного информационного обмена.

2. Субъектами международного информационного обмена могут являться: государство, органы государственной власти и органы местного самоуправления, физические и юридические лица, физические и юридические лица иностранных государств, лица без гражданства.

Статья 4. Обязанности государства в сфере международного информационного обмена

Органы государственной власти:

- создают условия для обеспечения государства, муниципальных образований, физических и юридических лиц иностранными информационными продуктами и информационными услугами, в том числе с использованием глобальных информационных сетей;

- обеспечивают своевременное и достаточное пополнение государственных информационных ресурсов иностранными информационными продуктами;

- содействуют внедрению современных информационных технологий, обеспечивающих эффективное участие государства, муниципальных образований, физических и юридических лиц в международном информационном обмене;

- обеспечивают защиту государственных информационных ресурсов государства, муниципальных и частных информационных ресурсов, средств международного информационного обмена и соблюдение правового режима информации;

- стимулируют расширение взаимовыгодного международного информационного обмена документированной информацией и охраняют законные интересы государства, муниципальных образований, физических и юридических лиц;

- создают условия для защиты отечественных собственников и владельцев документированной информации, информационных ресурсов, информационных продуктов, средств международного информационного обмена, пользователей от некачественной и недостоверной иностранной информации, недобросовестной

конкуренции со стороны физических и юридических лиц иностранных государств в информационной сфере;

- способствуют развитию товарных отношений при международном информационном обмене.

Статья 5. Участие муниципальных образований в международном информационном обмене

1. Муниципальные образования участвуют в международном информационном обмене в качестве субъектов права, представляющих интересы населения муниципальных образований по вопросам, отнесенным к предметам ведения местного самоуправления.

Правом выступать от имени муниципальных образований по вопросам международного информационного обмена обладают органы местного самоуправления в рамках их полномочий, установленных нормативными правовыми актами, определяющими статус этих органов.

2. Муниципальные информационные службы и средства массовой информации муниципальных образований вправе самостоятельно участвовать в международном информационном обмене.

Глава 2. ПРАВОВОЙ РЕЖИМ УЧАСТИЯ В МЕЖДУНАРОДНОМ ИНФОРМАЦИОННОМ ОБМЕНЕ

Статья 6. Право собственности на информационные продукты и средства международного информационного обмена

1. Документированная информация информационные ресурсы, информационные продукты, средства международного информационного обмена могут относиться к объектам имущественных прав собственников и включаться в состав их имущества.

Отношения, связанные с правом собственности на информационные продукты и средства международного информационного обмена, регулируются гражданским законодательством.

2. Отношения, связанные с правом собственности, возникающие в результате оказания или получения информационной услуги, определяются договором между

собственником или владельцем информационных продуктов и пользователем. Оказание информационной услуги не создает для пользователя права авторства на полученную документированную информацию.

3. Информационные продукты являются товаром, если это не противоречит действующему национальному законодательству и международным договорам.

Статья 7. Документированная информация, вывоз которой не ограничен

Не ограничивается вывоз, а также передача по глобальным информационным сетям:

- законов и иных нормативных правовых актов, устанавливающих правовой статус органов государственной власти, органов местного самоуправления, организаций, общественных объединений, а также права, свободы и обязанности граждан, порядок реализации этих прав и свобод;

- документов, содержащих информацию о чрезвычайных ситуациях, информацию экологического, метеорологического, демографического, санитарно-эпидемиологического и иного характера, необходимую для обеспечения безопасного функционирования населенных пунктов, производственных объектов, безопасности граждан иностранных государств;

- документов, накапливаемых в открытых фондах библиотек и других видах информационных систем;

- массовой и иной информации в соответствии с национальным законодательством.

Статья 8. Ограничения при осуществлении международного информационного обмена

1. Ограничивается вывоз документированной информации, отнесенной:

- к государственной тайне или иной конфиденциальной информации;

- к национальному достоянию;

- к архивному фонду;

- к иным категориям документированной информации, вывоз которой может быть ограничен национальным законодательством.

Возможность вывоза с территории страны такой документированной информации определяется правительством в каждом отдельном случае.

2. Право ввоза на территорию страны иностранных информационных продуктов, которые могут быть применены для осуществления запрещенных законодательством видов деятельности или промыслов или иных противоправных действий, предоставляется юридическим лицам, уполномоченным правительством.

3. Собственник или владелец документированной информации, информационных ресурсов, информационных продуктов, средств международного информационного обмена вправе обжаловать в суд действия должностных лиц по ограничению международного информационного обмена, если, по его мнению, эти действия не обоснованы и нарушают его права.

Статья 9. Использование средств международного информационного обмена

1. Средства международного информационного обмена используются только по волеизъявлению их собственника или уполномоченного им лица.

2. Защита конфиденциальной информации государством распространяется только на ту деятельность по международному информационному обмену, которую осуществляют физические и юридические лица, обладающие лицензией на работу с конфиденциальной информацией и использующие сертифицированные средства международного информационного обмена.

Выдача сертификатов и лицензий возлагается на компетентный государственный орган.

Порядок выдачи сертификатов и лицензий устанавливается правительством.

3. При обнаружении нештатных режимов функционирования средств международного информационного обмена, то есть возникновения ошибочных команд, а также команд, вызванных несанкционированными действиями обслуживающего персонала или иных лиц, либо ложной информации собственник или владелец данных средств должен своевременно сообщить об этом в органы контроля за осуществлением международного информационного обмена собственнику или владельцу взаимодействующих средств международного информационного обмена; в противном случае он несет ответственность за причиненный ущерб.

Статья 10. Включение информационных систем, сетей в состав средств международного информационного обмена

1. Включение информационных систем, сетей в состав средств международного информационного обмена осуществляется при наличии международного кода. Порядок получения международного кода устанавливается правительством государства.

2. Включение в состав средств международного информационного обмена государственных информационных систем, сетей, для которых установлены особые правила доступа к информационным ресурсам, осуществляется с разрешения компетентных государственных органов.

3. Физические и юридические лица, информационные системы которых не содержат информации ограниченного доступа, могут свободно подключаться к глобальным информационным сетям как непосредственно, так и через национальные сегменты соответствующих информационных сетей.

Статья 11. Пополнение государственных информационных ресурсов путем международного информационного обмена

Порядок определения состава документированной информации, ввозимой на территорию государства для пополнения государственных информационных ресурсов (в том числе закупаемой документированной информации), порядок ее приобретения, а также получения по глобальным информационным сетям (в том числе закупки), порядок ее использования устанавливаются правительством.

Статья 12. Доступ к средствам международного информационного обмена и иностранным информационным продуктам

1. Доступ физически юридических лиц к средствам международного информационного обмена и иностранным информационным продуктам осуществляется по правилам, установленным собственником или владельцем этих средств и продуктов в соответствии с национальным законодательством. Собственник или владелец средств международного информационного обмена и информационных продуктов обязан обеспечить открытость установленных им правил доступа и возможность ознакомления с ними пользователя.

2. Отказ в доступе к средствам международного информационного обмена и иностранным информационным продуктам может быть обжалован в суды, если собственник или владелец данного средства международного информационного

обмена и информационных продуктов находится под юрисдикцией государства, либо в международный коммерческий арбитраж.

Статья 13. Недопущение монополизации при международном информационном обмене

Предупреждение и пресечение монополистической деятельности и недобросовестной конкуренции в сфере международного информационного обмена осуществляются антимонопольным органом в соответствии с национальным законодательством.

Статья 14. Обеспечение защиты граждан, юридических лиц и государства от недостоверной, ложной иностранной документированной информации

1. Распространение недостоверной, ложной иностранной документированной информации, полученной в результате международного обмена, не допускается.

2. Ответственность за распространение такой информации возлагается на субъекта международного информационного обмена, получившего такую информацию и (или) распространяющего ее на территории государства.

Статья 15. Координация деятельности в области международного информационного обмена

Координация деятельности в области международного информационного обмена осуществляется компетентным государственным органом в порядке, устанавливаемом национальным законодательством.

Глава 3. КОНТРОЛЬ И ОТВЕТСТВЕННОСТЬ ПРИ ОСУЩЕСТВЛЕНИИ МЕЖДУНАРОДНОГО ИНФОРМАЦИОННОГО ОБМЕНА

Статья 16. Контроль за осуществлением международного информационного обмена

Контролируют осуществление международного информационного обмена высшие органы исполнительной власти в пределах своей компетенции, определяемой национальным законодательством.

Статья 17. Сертификация информационных продуктов, информационных услуг, средств международного информационного обмена

1. При ввозе информационных продуктов, информационных услуг импортер представляет сертификат, гарантирующий соответствие данных продуктов и услуг требованиям договора.

В случае невозможности сертификации ввозимых информационных продуктов, информационных услуг риск за использование данных продуктов и услуг лежит на импортере.

2. Средства международного информационного обмена, которые обрабатывают документированную информацию с ограниченным доступом, а также средства защиты этих средств подлежат обязательной сертификации.

Статья 18. Лицензирование деятельности по международному информационному обмену

Деятельность по международному информационному обмену подлежит лицензированию в случаях, когда в результате этой деятельности вывозятся за пределы территории государства государственные информационные ресурсы либо ввозится на территорию государства документированная информация для пополнения государственных информационных ресурсов за счет средств бюджета, если это не противоречит международным договорам и национальному законодательству. Порядок лицензирования определяется правительством государства.

Статья 19. Приостановление международного информационного обмена

В случае противоправных действий при осуществлении международного информационного обмена органами, указанными в статье 16 настоящего закона, может быть приостановлен международный информационный обмен на любой стадии на срок до двух месяцев.

Действия этих органов по приостановлению международного информационного обмена могут быть обжалованы в суд.

Ответственность сторон за невыполнение договоров о международном информационном обмене в результате приостановления международного информационного обмена определяется в соответствии с международными договорами и национальным законодательством.

Статья 20. Ответственность за нарушения при международном информационном обмене

За противоправные действия при осуществлении международного информационного обмена физические и юридические лица государства, физические и юридические лица иностранных государств, лица без гражданства несут гражданско-правовую, административную или уголовную ответственность в соответствии с национальным законодательством.

Статья 21. Споры

Споры, возникающие при международном информационном обмене, могут быть рассмотрены в суде, арбитражном суде или третейском суде в соответствии с их компетенцией.

Наукове видання

Автори:

Митко Антоніна Миколаївна
Юськів Богдан Миколайович
Карпчук Наталія Петрівна
Тихомирова Євгенія Борисівна
Федонюк Сергій Валентинович

**ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
ТРАНСКОРДОННОГО
СПІВРОБІТНИЦТВА УКРАЇНИ:
ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ**

Колективна монографія

Науковий редактор: *Тихомирова Є. Б.*

Редактор: *Митко А. М.*

Коректор: *Могілевська І. В.*

Формат 60x84 ¹/₁₆. Обсяг 15,58 ум. друк. арк., 15,42 обл.-вид. арк.

Наклад 300 пр. Зам. 416. Видавець і виготовлювач – Вежа-Друк
(м. Луцьк, вул. Бойка, 1, тел. (0332) 29-90-65).

Свідоцтво Держ. комітету телебачення та радіомовлення України
ДК № 4607 від 30.08.2013 р.